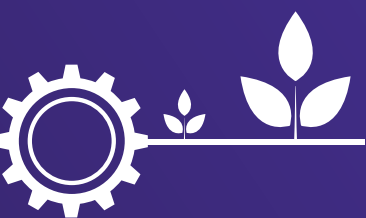

THAILAND
NEW NORMAL

เอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2563 ของ สคช.

ครึ่งทางแผนฯ 12

เตรียมพร้อมรับมือชีวิตวิถีใหม่

Resilience

— ล้มแล้ว ลุกไว —

พร้อมรับ Cope ปรับตัว Adapt เปลี่ยนแปลงเพื่อพร้อมเติบโต Transform

“

เครื่องทางแพนฯ 12

เตรียมพร้อมรับมือชีวิตวิถีใหม่

”

CONTENTS

บทที่ 1	เกริ่นนำ	06
บทที่ 2	เข้าใจสถานการณ์และบริบทในระยะ 3 ปีแรกของแผนฯ 12	10
บทที่ 3	3 ปีของแผนฯ 12 เข้าใกล้เป้าหมายหรือยัง	62
บทที่ 4	ชีวิตวิถีใหม่ : ประเด็นท้าทายของการพัฒนาในระยะต่อไป	136
บทที่ 5	โลกเปลี่ยน...เร่่งปรับตัว...ก้าวข้ามอุปสรรคที่ท้าทาย เพื่อไปสู่เป้าหมายแผนฯ 12	157

บทที่ 1

เกริ่นนำ

รัฐบาลได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ขึ้น โดยมีวิสัยทัศน์ คือ มุ่งพัฒนาให้ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วภายใต้การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

นับตั้งแต่ปี 2560 เป็นต้นมา แนวทางการพัฒนาประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก อันเนื่องมาจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งได้กำหนดให้ประเทศต้องมียุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นยุทธศาสตร์ชี้นำทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาว โดยรัฐบาลได้จัดทำยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ขึ้น โดยมีวิสัยทัศน์ คือ มุ่งพัฒนาให้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วภายใต้การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ได้เปลี่ยนแนวทาง และกระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาในแต่ละระดับขนานใหญ่ ทั้งในระดับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนปฏิบัติราชการของส่วนราชการ ซึ่งเป็นแผนในระดับปฏิบัติ โดยได้มีการกำหนดประเด็นการพัฒนาสำคัญตามยุทธศาสตร์ชาติที่ต้องมีการเชื่อมโยงบูรณาการหลายมิติการพัฒนา เพื่อจัดทำเป็น

แผนแม่บทตามยุทธศาสตร์อีก 23 แผนแม่บท ซึ่งได้มีการกำหนดเป้าหมาย และตัวชี้วัดของแต่ละแผนแม่บทไว้ด้วย

สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2565) นั้นเป็นแผนเพื่อการถ่ายระดับหรือแปลงยุทธศาสตร์ชาติในระยะ 5 ปีแรกของยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติ โดยทั้ง 10 ยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ได้มีการกำหนดเป้าหมาย ประเด็น และแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และสามารถขับเคลื่อนเป็นรูปธรรม

การพัฒนาประเทศตลอดระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 นั้นประเทศไทยได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในบริบทต่างๆ มากมาย ทั้งบริบทโลกและบริบทในประเทศไทย ซึ่งมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในระยะยาว และการเปลี่ยนแปลงระยะสั้นหรือการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวในหลายเรื่อง ซึ่งกระทบต่อความก้าวหน้าของการดำเนินการตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ในด้านต่างๆ ทำให้บางประเด็น

มีความก้าวหน้ามากจนเข้าใกล้เป้าหมายตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ เช่น การพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม บางประเด็นยังล่าช้า ห่างไกลจากเป้าหมายของแผนฯ และต้องมีการเร่งรัดการพัฒนาเพื่อให้สามารถบรรลุผลได้ตามที่กำหนดไว้เมื่อสิ้นแผนฯ เช่น ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และการกระจายรายได้ และคุณภาพการศึกษา

จนกระทั่งในปี 2562 เกิดเหตุการณ์วิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 (COVID-19) ที่แพร่กระจายอย่างรวดเร็วรุนแรง ส่งผลกระทบต่อประเทศต่างๆ ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยด้วย ผลกระทบดังกล่าวไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดการเจ็บป่วยและเสียชีวิตของประชากร แต่ยังส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของทุกประเทศ ทำให้เกิด

วิธีการดำเนินชีวิตแนวใหม่ ที่ทุกคนต้องปรับวิธีการในการใช้ชีวิตแบบใหม่ ที่เรียกว่าชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ซึ่งต้องมีการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ในทุกกิจกรรมของประชาชน จุดเปลี่ยนในครั้งนี้ทำให้รัฐบาลไทยต้องกำหนดมาตรการเพื่อการดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาในระยะต่อไป รวมทั้งต้องมีการทบทวนผลกระทบนี้ เพื่อเปลี่ยนจุดเน้น (refocus) ของประเด็นการพัฒนาตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ใหม่ และปรับแนวทางการพัฒนาเพื่อให้สามารถเร่งรัดการดำเนินการในประเด็นพัฒนาต่างๆ ในระยะที่เหลือของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และเพื่อพิจารณาสำหรับวางกรอบการพัฒนาในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ต่อไปด้วย

ในการประเมินผลการพัฒนาในช่วง 3 ปีแรกของแผนพัฒนาฉบับที่ 12 ในครั้งนี้ นำเสนอโดยแบ่งเป็น 5 บท โดยบทแรกเป็นบทเกริ่นนำ บทที่ 2 เป็นการนำเสนอบริบทต่างๆ ทั้งบริบทภายในและภายนอกที่เกิดขึ้นในช่วง 3 ปีแรกของแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 และวิเคราะห์ผลกระทบของแต่ละบริบทที่มีต่อการพัฒนาประเทศ บทที่ 3 นำเสนอผลการพัฒนาในประเด็นต่างๆ โดยเปรียบเทียบกับเป้าหมายการพัฒนาแต่ละมิติที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 บทที่ 4 เป็นการทบทวนประเด็นท้าทายที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ อันเกิดจากวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 (COVID-19) และชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ย้ำเน้นประเด็นท้าทายที่ประเทศไทยต้องการเสริมให้ดำเนินการให้ดียิ่งขึ้น และเร่งดำเนินการบางประเด็น การพัฒนาเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนแผนพัฒนาฉบับที่ 12 ได้ตามเป้าหมาย และให้สอดคล้องกับการใช้ชีวิตหลังสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 นี้ และบทที่ 5 เป็นการนำเสนอข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาในระยะครึ่งหลังของแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 และเตรียมการสำหรับการวางกรอบการพัฒนาในระยะต่อไป

“

ในปี 2562 เกิดเหตุการณ์วิกฤตการ
แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019
หรือโควิด-19 (COVID-19)
ทำให้เกิดวิถีการดำเนินชีวิตใหม่
ที่ทุกคนต้องปรับวิธีการในการใช้ชีวิตแบบใหม่
ที่เรียกว่าชีวิตวิถีใหม่ (New Normal)

”

บทที่ 2 เข้าใจสถานการณ์และบริบทในระยะ 3 ปีแรกของแผนฯ 12

บริบทภายในและภายนอกประเทศ ในช่วง 3 ปีแรก ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 และวิเคราะห์ผลกระทบของแต่ละบริบทที่มีต่อการพัฒนาประเทศ

สถานการณ์ ที่ผ่านมา
ในระยะ 3 ปีของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ประเทศไทยได้เผชิญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ บางบริบทอาจคาดการณ์ได้ บางบริบทอาจคาดการณ์ได้ยาก และมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เช่น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี หรือแม้กระทั่งการก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยที่หลายประเทศกำลังเผชิญอยู่ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระดับโลกและในประเทศไทย

ดังนั้น ประเทศไทยเป็นหนึ่งในหลายๆ ประเทศที่อยู่ในสังคมโลก จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจบริบทที่สำคัญเหล่านี้ รวมทั้งผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับประเทศไทยให้ชัดเจนและรอบด้าน เพื่อที่จะเตรียมพร้อมสำหรับการปรับปรุงหรือการกำหนดแนวทางการพัฒนาให้ประเทศไทยสามารถช่วงชิงโอกาสการพัฒนา เพื่อยกระดับสู่ประเทศรายได้สูง และสามารถก้าวพ้นความท้าทายที่เป็นอุปสรรคของการพัฒนาประเทศได้ อันจะนำพาประเทศไทยไปสู่ประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามวิสัยทัศน์ของยุทธศาสตร์ชาติ ในระยะ 20 ปีข้างหน้าได้

ในบทนี้ จะนำเสนอการวิเคราะห์ภาพการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของโลกที่กระทบต่อการพัฒนาของประเทศไทยในระยะเวลาที่ผ่านมา โดยมีรายละเอียดดังนี้

บริบทโลก

กระแสโลกาภิวัตน์ในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมาที่หลอมรวมประชากรโลกให้เป็นสังคมเดียว ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์ทางเศรษฐกิจและสังคมของโลกอย่างมหาศาล เศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ต้องอาศัยพึ่งพาและได้รับผลกระทบซึ่งกันและกันอย่างรวดเร็วและรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงไปกระทบต่อการพัฒนาของประเทศต่างๆ แทบทุกด้าน ทำให้เกิดกฎกติกาและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในรูปแบบใหม่ๆ เช่น กฎเกณฑ์และระเบียบด้านสิ่งแวดล้อม มาตรฐานของสินค้าและบริการใหม่ๆ ความเชื่อมโยงระหว่างกันของประเทศต่างๆ ในด้านการค้าและการลงทุน อันนำไปสู่การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในรูปแบบต่างๆ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นได้สร้างโอกาสทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และการเมืองของประเทศไทย ในขณะเดียวกัน ก็เป็นความเสี่ยงและภัยคุกคามที่ต้องบริหารจัดการด้วยความยากลำบากมากขึ้นด้วย

จากการทบทวนสถานการณ์และแนวโน้มที่เกิดขึ้นในระยะที่ผ่านมา พบว่า มีจุดเปลี่ยนสำคัญที่อาจเป็นข้อจำกัดหรือเป็นความท้าทายใหม่ๆ ของการพัฒนาของประเทศต่างๆ ในโลกที่อาจส่งผลต่อประเทศไทยที่สำคัญ ได้แก่

เทคโนโลยีพลิกโลก (Disruptive Technology) พลิกโฉมการพัฒนาของโลกในทุกมิติในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา

เทคโนโลยีพลิกโลก (Disruptive Technology) พลิกโฉมการพัฒนาของโลกในทุกมิติ ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีดิจิทัล อันนำไปสู่การเป็น “อินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง” หรือ Internet of Things (IoT) ซึ่งทำให้เกิดปรากฏการณ์การเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมโลก และส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศต่างๆ ทั่วโลกอย่างมากหลายด้าน ปรากฏการณ์ที่สำคัญได้แก่

1. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดดสร้างความพลิกผันต่อเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของคน

วิวัฒนาการทางเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็วนับตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ผ่านมา

Global IoT revenue

by technology segment (\$bn), 2561-2566

Software
and service

Connectivity

Devices

YEAR			
2561	101	13	16
2562	127	17	26
2563	143	20	31
2564	161	24	37
2565	190	30	44
2566	226	37	55

ที่มา : GlobalData, Technology Intelligence Centre

ทำให้เกิดความเชื่อมโยงกันทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม นำไปสู่โลกไร้พรมแดน หรือที่เรียกว่า โลกาภิวัตน์ (Globalization) ความก้าวหน้าของทั้งวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่พัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่งส่งผลให้สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ถูกคิดค้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนมาสู่การปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) ทำให้เกิดยุคอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง (Internet of Things : IoT) มีการพัฒนาอุปกรณ์ต่างๆ ที่มีโปรแกรมและใช้ร่วมกับเครื่องคอมพิวเตอร์ที่สามารถเคลื่อนที่ไปกับมนุษย์ได้ตลอดซึ่งสามารถบรรจุ รับ ประมวลผล และ

แสดงผลข้อมูลได้อย่างมหาศาลส่งผลให้มนุษย์มีการใช้อินเทอร์เน็ตมากขึ้น และสามารถเข้าถึงข้อมูลและองค์ความรู้ได้อย่างไร้ขีดจำกัด มีการเผยแพร่ พัฒนา และต่อยอดองค์ความรู้ต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว และเป็นปัจจัยขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ ในโลกให้เติบโตอย่างรวดเร็ว โดยจากการศึกษาของ GlobalData โดยศูนย์ข้อมูลอัจฉริยะ (Technology Intelligence Center) ของประเทศอังกฤษ พบว่า ในปี 2561 มูลค่าตลาดของเทคโนโลยี IoT ทั่วโลกอยู่ที่ 130 พันล้านดอลลาร์ สรอ. และคาดว่าจะสูงถึง 318 พันล้านดอลลาร์ สรอ.¹ ในปี 2566

¹ ที่มา : Global Data, Technology Intelligence Center ของประเทศอังกฤษ โดย Internet of Thing (IoT) technology ครอบคลุม ถึงซอฟต์แวร์บริการทางเทคโนโลยี การเชื่อมต่อ และอุปกรณ์ทางเทคโนโลยี

นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจถูกปรับเปลี่ยนเพื่อเอื้อให้วิถีการใช้ชีวิตของมนุษย์มีความสะดวกสบายมากขึ้น อาทิ การทำธุรกรรมทางการเงินและการชำระเงินรวดเร็วขึ้น ตลาดการเงินโลกมีความเชื่อมโยงกันมากขึ้น การระดมทุนจากนักลงทุนข้ามชาติได้ง่ายขึ้น การติดต่อสื่อสารทางไกลรวดเร็วสะดวกสบายทำได้ในทันทีทุกที่ทุกเวลาโดยมีค่าใช้จ่ายต่ำ ส่งผลให้ประเทศต่างๆ มีการปรับปรุงกฎระเบียบเพื่อส่งเสริมการเปิดเสรีด้านต่างๆ มากขึ้น รวมทั้งเกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตและบริการสาขาต่างๆ ที่เชื่อมโยงระหว่างกันทั่วโลก ในลักษณะห่วงโซ่อุปทานโลก (Global Supply Chain) ทำให้การผลิตและบริการของประเทศต่างๆ ในโลกมีความสัมพันธ์และมีผลกระทบซึ่งกันและกันอย่างมาก และวิธีการทำธุรกิจจะเปลี่ยนรูปแบบไป มีการเชื่อมต่อของธุรกิจการผลิตและธุรกิจบริการอย่างแยกกันไม่ได้และมีพลวัตสูง การลงทุนด้านดิจิทัลที่เพิ่มมากขึ้นจะส่งผลต่อบทบาทของ Regional Value Chain และ Global Value Chain ที่ทำให้พฤติกรรมผู้บริโภคของโลกเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะการมีความคาดหวังต่อสินค้าและบริการที่ซับซ้อนมากขึ้น เช่น สินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สินค้าและบริการที่สร้างความสะดวกสบายได้อย่างสูงสุด สินค้าและบริการที่สามารถรองรับความต้องการของกลุ่มคนในทุกช่วงวัย เป็นต้น ภาคการผลิตและบริการจึงต้องปรับตัวให้ทันต่อเทคโนโลยีพลิกโลก (Disruptive

Technology) และสามารถปรับใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

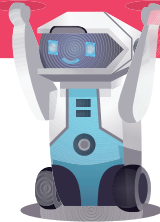
2. แรงงานที่มีทักษะไม่ซับซ้อนถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) และระบบอัตโนมัติ (Automation)

จากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นำไปสู่แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินธุรกิจและตลาดงานทั่วโลก ปัจจุบันมีการพัฒนา ผลิต และนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ ในกระบวนการทำงาน และการผลิตและบริการมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง อาทิ ระบบอัตโนมัติ หุ่นยนต์ปัญญาประดิษฐ์ จากข้อมูลของสมาพันธ์หุ่นยนต์นานาชาติ (International Federation of Robotics) พบว่า ในปี 2560 มียอดจำหน่ายหุ่นยนต์ในภาคอุตสาหกรรมทั่วโลก จำนวน 387,000 ตัว เพิ่มขึ้นร้อยละ 31 จากปี 2559 และในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2556-2560) พบว่า มีปริมาณยอดจำหน่ายหุ่นยนต์สำหรับภาคอุตสาหกรรมทั่วโลกเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 114 โดยในปี 2561 ภาคอุตสาหกรรมทั่วโลกมีการใช้แรงงานหุ่นยนต์เฉลี่ย 85 ยูนิต์ต่อแรงงานมนุษย์ 10,000 คน และประเทศที่มีการใช้ในส่วนของแรงงานหุ่นยนต์ในภาคอุตสาหกรรมมากที่สุดคือ ประเทศเกาหลีใต้ สิงคโปร์ เยอรมนี และญี่ปุ่น ตามลำดับ ซึ่งการใช้หุ่นยนต์ส่วนใหญ่กระจุกตัวในอุตสาหกรรมยานยนต์ (Automotive) และอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ (Electrical/ Electronics)

ประเทศที่มีการใช้ **แรงงานหุ่นยนต์** มากที่สุดในโลกปี **2018**

(ปริมาณหุ่นยนต์ต่อแรงงานมนุษย์ 10,000 คน ในภาคอุตสาหกรรม)

ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การเพิ่มขึ้นของการพัฒนาและการใช้ระบบอัตโนมัติ ส่งผลให้โลกแห่งการทำงานในอนาคตเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ และจะส่งผลกระทบต่อแรงงานในบางกลุ่มอาชีพโดยเฉพาะแรงงานการผลิตในภาคอุตสาหกรรมที่จะถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยีและระบบอัตโนมัติได้ง่าย โดยเฉพาะงานที่สามารถทำซ้ำหรือเป็นแบบแผน (Repetitive/Routine) จากรายงานของสถาบัน McKinsey Global Institute ระบุว่าภายในปี 2573 มีแรงงานจำนวนสูงถึง 400-800 ล้านคนทั่วโลก ที่มีความเสี่ยงอยู่ในภาวะตกงาน หรือถูกทดแทนตำแหน่งงาน อันเนื่องมาจากเทคโนโลยี โดยงานบางประเภทจะสูญหายไป และอาจเกิดงานประเภทใหม่ขึ้นมา ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ กลุ่มประเทศมหาอำนาจ

ทางเศรษฐกิจที่ได้นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI) มาใช้ทดแทนมนุษย์มากขึ้น อาทิ สนาบบินในประเทศสิงคโปร์ ได้ใช้เทคโนโลยีจดจำใบหน้าเพื่อติดตามผู้โดยสารขึ้นเครื่อง

ดังนั้น แนวโน้มในอนาคตจะเกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบความต้องการแรงงาน การจ้างงาน ทักษะแรงงานแบบใหม่ รวมทั้งเกิดอาชีพใหม่ๆ เช่น นักวิทยาศาสตร์ข้อมูล (Data Scientist) วิศวกรหุ่นยนต์ (Robotics Engineer) ผู้เชี่ยวชาญด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI Specialist) วิศวกรปัญญาประดิษฐ์ (AI/Machine Learning Engineer) หรือผู้เชี่ยวชาญด้านฮาร์ดแวร์ปัญญาประดิษฐ์ (AI Hardware Specialist) เป็นต้น แนวโน้ม

การเปลี่ยนแปลงในตลาดแรงงานในอนาคต จึงทำให้จำเป็นต้องมีการพัฒนาและเตรียมความพร้อมในทักษะงานใหม่ๆ ให้กับแรงงานในแต่ละระดับ ซึ่งได้รับผลกระทบแตกต่างกัน สำหรับแรงงานไม่มีทักษะ หรือมีทักษะที่ไม่ซับซ้อน ในอนาคตจะได้รับผลกระทบมากที่สุด จะต้องมีการพัฒนาให้มีทักษะในระดับที่ก้าวหน้ามากขึ้น สามารถทำงานที่ใช้ทักษะหลายด้าน (Multi-Skills) มากขึ้น ในขณะที่แรงงานที่มีทักษะด้านเทคโนโลยีระดับสูงจะขาดแคลน และเกิดการแย่งชิงแรงงาน ก็ต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการแข่งขันสำหรับตลาดแรงงานกลุ่มนี้ด้วย

3. การพัฒนาที่รวดเร็วของเทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ที่เรียกว่า “ภัยคุกคามทางไซเบอร์”

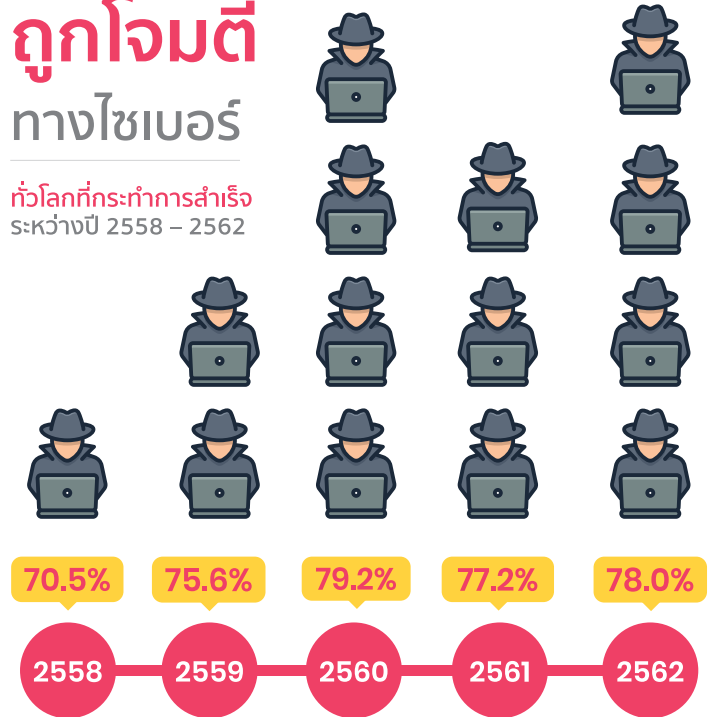
แม้ว่าความก้าวหน้าของการพัฒนาเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จะทวีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน ช่วยให้มนุษย์มีความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตมากขึ้นในหลายมิติ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดังกล่าว อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงหรืออุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศที่สำคัญ คือ การเกิดภัยคุกคามทางไซเบอร์ จากรายงาน The Global Risks Report ประจำปี 2019 ของ World Economic Forum ระบุว่า การโจมตีทางไซเบอร์ เป็น 1 ใน 5 ความเสี่ยงที่สำคัญระดับโลก และหากเกิดขึ้นแล้วจะมีผลกระทบรุนแรงเป็นอันดับ 7 ของความเสี่ยงทั้งหมด

โดยเฉพาะหากขาดระบบการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลที่เข้มแข็ง ซึ่งปัจจัยสำคัญที่เร่งให้เกิดการเพิ่มขึ้นของภัยคุกคามทางไซเบอร์ก็คือ การเพิ่มขึ้นของจำนวนอุปกรณ์ที่รองรับอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง (Internet of Things : IoT) ที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อช่วยอำนวยความสะดวกสบาย และได้กลายเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และโทรศัพท์ที่เป็นสมาร์ทโฟน (smartphone) การเก็บข้อมูลส่วนบุคคลสำหรับธุรกรรมสำคัญต่างๆ ไปจนถึงการใช้ประโยชน์ในระดับองค์กรหรือระดับประเทศได้อีกทั้งเครื่องมือที่ใช้ในการโจมตีทางไซเบอร์สามารถหาได้ง่าย ภัยคุกคามและประเภทของการโจมตีดังกล่าว จึงมีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่องและซับซ้อนมากขึ้น จากการสำรวจองค์การตัวอย่างทั่วโลก พบว่า ค่าเฉลี่ยของการถูกโจมตีทางไซเบอร์ที่กระทำสำเร็จระหว่างปี 2560-2562 สูงกว่าค่าเฉลี่ยระหว่างปี 2558-2559 ประมาณร้อยละ 5

จากเหตุการณ์ภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทั่วโลก ส่งผลให้ประเทศต่างๆ หันมาให้ความสำคัญกับการรับมือกับเทคโนโลยีใหม่ๆ และภัยคุกคามด้านไซเบอร์มากขึ้น โดยมีการออกกฎหมาย กฎระเบียบ และแนวทางใหม่ๆ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของประเทศ หลายประเทศได้มีการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อกำหนดนโยบายและมาตรฐานเรื่องความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ให้มีความสอดคล้องกัน อาทิ สหภาพยุโรปกำหนดกรอบการดูแลความปลอดภัยไซเบอร์ของภาคอุตสาหกรรม

สถิติการ ถูกโจมตี ทางไซเบอร์

ทั่วโลกที่กระทำการสำเร็จ
ระหว่างปี 2558 – 2562

ที่มา : <https://www.comparitech.com/vpn/cybersecurity-cyber-crime-statistics-facts-trends/>

ในยุโรป (Directive on Security of Network and Information Systems) และกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป (General Data Protection Regulation : GDPR) รวมทั้งคำสั่งของสหภาพยุโรปที่เกี่ยวกับความมั่นคงของระบบเครือข่ายและข้อมูล (The EU's Directive on Security of Network and Information Systems : NIS directive) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพิ่มความสามารถในการเตรียมตัวและรองรับการโจมตีไซเบอร์ ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้จัดทำกรอบการทำงานด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ (National Institute of Standards and Technology Cyber Security Framework) ซึ่งเป็นกรอบมาตรฐานสากลที่หลายๆ ประเทศทั่วโลกได้นำมาใช้อย่างกว้างขวาง

4. ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีต่อยุทธศาสตร์การพัฒนา ให้ชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา

แม้ว่าความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจะสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของคนให้ดีขึ้น และอินเทอร์เน็ตกลายเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของทุกคน คาดว่าในปี 2020 จะมีประชากรโลกประมาณ 4.54 พันล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 59 ของประชากรโลกทั้งหมด สามารถเข้าถึงการใช้บริการจากอินเทอร์เน็ตได้ และจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง² อย่างไรก็ตาม ในปี 2559 ร้อยละ 60 ของประชากรโลกยังคงอยู่ในสถานะที่ไม่สามารถเชื่อมต่อทางอินเทอร์เน็ตได้ (offline)³ ทำให้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจะก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในรูปแบบใหม่ คือ ความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีที่แตกต่างกัน ทั้งที่เกิดจากช่องว่างความแตกต่างทางด้านรายได้ ด้านความรู้ ด้านทักษะด้านการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การเข้าถึงการศึกษา/การเรียนรู้ระหว่างกลุ่มประชากรในพื้นที่เมืองกับชนบท ความเหลื่อมล้ำของแรงงานที่มีทักษะทางเทคโนโลยีขั้นสูง และแรงงานที่ไม่มีทักษะ ความเหลื่อมล้ำของผู้ประกอบการขนาดใหญ่ และขนาดเล็กที่มีความสามารถในการลงทุนเพื่อยกระดับศักยภาพทางเทคโนโลยีแตกต่างกัน เป็นต้น กล่าวคือ ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีอาจส่งผลให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจรุนแรงมากขึ้น

ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับรายงานดัชนีการเชื่อมต่อระดับโลก หรือ Huawei Global Connectivity Index (GCI)⁴ ที่ชี้ให้เห็นว่าการเชื่อมต่ออัจฉริยะ (Intelligent Connectivity) จะช่วยทำให้อัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) สูงขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน

² We Are Social ของประเทศสหรัฐอเมริกา และ Hootsuite

³ World Development Report 2016, World Bank

⁴ เข้าถึงได้จาก <https://www.huawei.com/minisite/gci/en/>

ด้านดิจิทัลซึ่งจะกลายมาเป็นช่องว่างดิจิทัล และจะส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนของสังคมและเศรษฐกิจประเทศที่ไม่สามารถสร้างเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างยั่งยืนได้นั้น อาจก่อให้เกิดปัญหาด้านความเป็นอยู่ การศึกษา และโอกาสในการมีงานทำของคนในชาติด้วย

ในปี 2562 ประเทศไทยได้ค่าดัชนี GCI 43 คะแนน จากคะแนนเต็ม 120 คะแนน และอยู่ในอันดับที่ 54 ของโลกจาก 79 ประเทศ โดยผลสำรวจครั้งนี้จัดให้ประเทศไทยเป็นประเทศ

ที่มีแนวโน้มการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้เป็นประเทศแรกๆ และมีการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง (broadband assessment) ที่โดดเด่น นอกจากนี้ ประเทศไทยยังทำคะแนนได้สูงสุดในด้านสัดส่วนผู้ใช้สมาร์ตโฟนและจำนวนผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงผ่านอุปกรณ์พกพาอีกด้วย จึงทำให้ประเทศไทยถือเป็นประเทศที่มีการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจด้วยการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่อเร่งการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างน่าจับตามอง

ดัชนีการเชื่อมต่อระดับโลก

(Huawei Global Connectivity Index : GCI)

Starters

Average GDP
Per Capita : US 3,800
GCI Score Range : 23-39

Adepters

Average GDP
Per Capita : US 17,200
GCI Score Range : 40-64

Frontrunners

Average GDP
Per Capita : US 58,100
GCI Score Range : 65-85

ที่มา : รายงานดัชนีการเชื่อมต่อระดับโลก (Global Connectivity Index: GCI) ประจำปี 2019, Huawei

ในรายงาน GCI ได้ชี้ให้เห็นว่า ประเทศที่มีคะแนนดัชนี GCI สูงกว่า 65 คะแนน จะมีอัตราผลตอบแทนจากการลงทุนในภาคธุรกิจ เทคโนโลยีข้อมูลและการสื่อสาร (Information and Communication Technology : ICT) ที่ส่งผลต่อการเติบโตของ GDP แบบทวิคูณ กราฟ S-Curve จะสูงขึ้นขึ้นไปอีก และประเทศเหล่านี้กำลังขยับตัวเข้าสู่วัฏจักรการเติบโตครั้งใหม่ ซึ่งประเทศที่มีค่าดัชนี GCI สูงสุด จะสามารถใช้ประโยชน์จากการเชื่อมต่ออัจฉริยะเพื่อเร่งอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจให้เร็วขึ้นกว่าประเทศอื่นๆ ทั้งหมด 2.4 เท่าในทุกการพัฒนาค่าดัชนี GCI

การก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอาจส่งผลกระทบต่อภาคแรงงานในอนาคต และส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

นอกจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบความต้องการของตลาดแรงงานและการจ้างงานแล้วนั้น ปัจจุบันโครงสร้างประชากรในหลายประเทศจะปรับเปลี่ยนเข้าสู่สังคมสูงวัย จากข้อมูลขององค์การสหประชาชาติ⁵ ในปี 2562 โลกมีประชากรวัยแรงงาน ประมาณ 4,700 ล้านคน วัยเด็ก 1,900 ล้านคน ขณะที่ มีประชากรสูงอายุ หรือคนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ประมาณ 1,000 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 13.2 ของประชากรโลกทั้งหมด 7,700 ล้านคน ซึ่งการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุในหลายประเทศทั่วโลก ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่สำคัญในศตวรรษที่ 21

⁵ World Population Prospects (2019 Revision) - United Nations population estimates and projections.

ประชากรโลก ปี 2562

77,000

ล้านคน

ประชากรอายุ
0 - 14 ปี

1.9 พันล้านคน
หรือคิดเป็น
25.61%

ประชากรอายุ
15 - 59 ปี

4.7 พันล้านคน
หรือคิดเป็น
61.19%

ประชากรอายุ
60 ปีขึ้นไป

1 พันล้านคน
หรือคิดเป็น
13.20%

โดยทวีปยุโรปมีระดับการสูงวัยสูงที่สุด คือมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปถึงร้อยละ 24.7 ของประชากรทั้งทวีป ขณะที่ทวีปเอเชียมีระดับการสูงวัยสูงเป็นอันดับ 4 โดยมีประชากรสูงอายุประมาณ 508 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 12.2 ของประชากรทั้งทวีป สำหรับประเทศที่มีประชากรสูงอายุมากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น จีน และอินเดีย

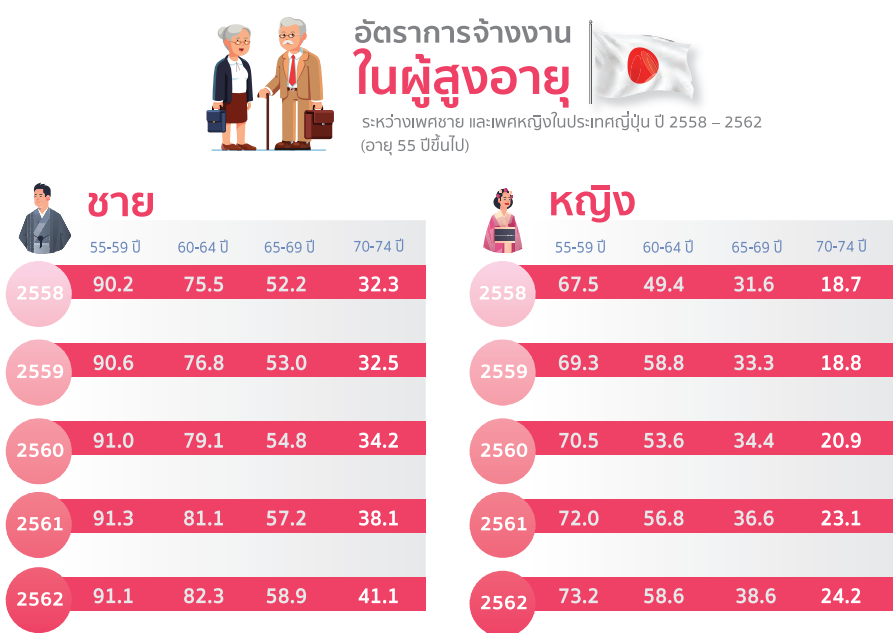
ปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีการเติบโตอย่างรวดเร็วของจำนวนผู้สูงอายุมาจากการมีช่วงชีวิตยืนยาวขึ้น องค์การสหประชาชาติคาดการณ์ว่าอายุคาดเฉลี่ยของประชากรทั่วโลกจะเพิ่มขึ้นจาก 72.6 ปี ในปี 2562 เป็น 74.1 ปี ในปี 2572 ซึ่งมีแนวโน้มที่อายุยืนยาวมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะหากเทียบกับปี 2542 ประชากรโลกมีอายุคาดเฉลี่ยอยู่ที่ 69.7 ปี ซึ่งการเปลี่ยนแปลง

ของโครงสร้างประชากรเป็นปัจจัยที่จะส่งผลให้สัดส่วนของประชากรวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงในเกือบทุกภูมิภาคในช่วงระหว่างปี 2558-2573 โดยเฉพาะอย่างยิ่งยุโรปและเอเชียกลางที่มีแนวโน้มลดลงในอัตราร้อยละ 4 ต่อปี ยกเว้นเพียงแอฟริกาที่มีแนวโน้มจะขยายตัวในอัตราร้อยละ 5 ส่งผลให้ภายในปี 2573 ราว 3 ใน 4 ของแรงงานทั่วโลกจะอยู่ในทวีปเอเชียและแอฟริกา นอกจากนี้ อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงาน (Labour Force Participation Rate) ของโลกที่มีแนวโน้มลดลงจะยิ่งส่งผลให้เกิดการลดลงของจำนวนการจ้างงานต่อประชากร โดยในช่วงระหว่างปี 2558-2573 อัตราการมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานจะลดลงในอัตราร้อยละ 1.6 ต่อปี โดยอัตราการลดลงจะมากกว่าร้อยละ 2 ในเกือบทุกภูมิภาค ยกเว้นแอฟริกาที่จะเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 1.4

ปัญหาการขาดแคลนแรงงานจึงเป็นปัญหาที่รัฐบาลหลายประเทศให้ความสำคัญและหาแนวทางแก้ไข โดยมีมาตรการนำเข้าหรือพึ่งพาการเคลื่อนย้ายแรงงานต่างชาติมากขึ้น รวมทั้งธุรกิจมีแนวโน้มย้ายฐานการผลิตไปสู่ประเทศที่มีจำนวนกำลังแรงงานมากกว่าและมีค่าแรงต่ำกว่า ความร่วมมือระหว่างประเทศต่างๆ เพื่อเจรจาต่อรองด้านการเคลื่อนย้ายแรงงานเสรีในระดับทวิภาคีและภูมิภาคจึงมีบทบาทสำคัญมากขึ้น นอกจากนี้ ในบางประเทศเริ่มใช้นโยบายการขยายอายุเกษียณและการสร้างงานสำหรับผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นด้วย เช่น ประเทศญี่ปุ่น ที่ได้เข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างเต็มตัว (Super-aged Society) พบว่า อัตราการจ้างงานในผู้สูงอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไปทั้งเพศชายและเพศหญิง

มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

แม้ว่าการเข้าสู่สังคมสูงวัยจะสร้างความท้าทายในแง่ของการลดลงของกำลังแรงงาน แต่ในขณะเดียวกัน ปรากฏการณ์การสูงวัยของประชากรที่เกิดขึ้นทั่วโลก จะเป็นโอกาสในการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจด้วย ดังกล่าวคือ เป็นโอกาสของการสร้างตลาดใหม่สำหรับภาคอุตสาหกรรมและบริการที่ตอบสนองความต้องการและความจำเป็นสำหรับผู้สูงวัยทั้งผลิตภัณฑ์ บริการ และกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่นๆ (Silver Economy)⁶ อาทิ ธุรกิจบริการสุขภาพ บริการทางการแพทย์ ศูนย์พักพิงผู้สูงอายุ ผลิตภัณฑ์อาหารสำหรับผู้สูงอายุ หุ่นยนต์สำหรับดูแลผู้สูงอายุ และของใช้ภายในบ้านสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น

ที่มา : OECD LFS by Sex and Age – Indicators database

⁶ World Population Prospects (2019 Revision) - United Nations population estimates and projections.

การปกป้องการค้าของประเทศตนเองมากขึ้น (Protectionism)

แม้ว่าในระยะที่ผ่านมาจะมีความพยายามในการร่วมมือกันของประเทศต่างๆ ที่เป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) เพื่อส่งเสริมการค้าเสรี ผ่านกรอบความร่วมมือระดับภูมิภาค ตลอดจนความร่วมมือแบบพหุภาคีที่ดำเนินมาอย่างยาวนาน แต่จากการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลกและการเสียดุลการค้า ทำให้ประเทศต่างๆ หันมาใช้กลยุทธ์จากช่องโหว่ของ WTO เพื่อเสริมนโยบายปกป้องทางการค้า หรือการกีดกันทางการค้า (Protectionism) เพื่อสร้างรายได้และโอกาสให้กับประเทศตนเองมากขึ้น ประกอบกับรูปแบบการค้าที่มีความซับซ้อน และดุลอำนาจทางการค้าและภูมิรัฐศาสตร์ที่เปลี่ยนไป ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายการค้าระหว่างประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจโลก อีกทั้งการดำเนินนโยบายเพื่อบรรลุลูกาและผลประโยชน์แห่งชาติของตนเองมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง⁷ หลายประเทศได้ใช้มาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช้มากขึ้น เช่น โควตาการนำเข้าสินค้า เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมและการจ้างงานภายในประเทศ

เหตุการณ์สำคัญที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศของโลกในระหว่างปี 2561-2562 คือ การเกิดสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนโดยใช้มาตรการทางภาษีในการกีดกันทางการค้าปัญหาดังกล่าวทำให้การขยายตัวของเศรษฐกิจโลกในภาพรวมชะลอตัวลง โดยเฉพาะเศรษฐกิจของประเทศสหรัฐอเมริกาและจีน มีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น

⁷ The Global Risks Report 2020, World Economic Forum (WEF).

เนื่องจากในช่วงเดือนพฤษภาคม 2563 ที่ผ่านมา ได้เกิดความตึงเครียดทางการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนอีกครั้ง โดยสหรัฐอเมริกาพยายามสร้างอิทธิพลเหนือประเทศต่างๆ ในอาเซียนในรูปแบบของความร่วมมือด้านนโยบายทางเศรษฐกิจ และการค้าด้านต่างๆ ในขณะที่จีนก็พยายามผลักดันนโยบายเส้นทางสายไหมใหม่ศตวรรษที่ 21 (Belt and Road Initiative : BRI) ที่ประกอบด้วย เส้นทางสายไหมทางบก (Silk Road Economic Belt) และเส้นทางสายไหมทางทะเล (Maritime Silk Road) เพื่อเชื่อมโยงทวีปเอเชีย ทวีปแอฟริกา และทวีปยุโรป ผ่านการลงทุนก่อสร้างถนน ทางรถไฟ ท่าเรือ นิคมอุตสาหกรรม และผ่านการให้เงินอุดหนุน ประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สาขาต่างๆ เป็นต้น ยิ่งก่อให้เกิดความตึงเครียดระหว่างประเทศมหาอำนาจเดิมอย่างสหรัฐอเมริกา กับประเทศจีนมากขึ้น ขณะเดียวกัน การถอนตัวออกจากสหภาพยุโรปของสหราชอาณาจักร (Brexit) ความสำเร็จในการเลือกตั้งของพรรคการเมืองฝ่ายขวา ในสหภาพยุโรป กระแสการต่อต้านผู้ลี้ภัยและการเพิ่มขึ้นของ อาชญากรรมจากความเกลียดชัง (Hate Crime) ไปจนถึง การดำเนินนโยบายชาตินิยมของประเทศสำคัญอย่าง ญี่ปุ่น อินเดีย รัสเซีย บราซิล และตุรกี⁸ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้มีการปกป้องประเทศของตนมากขึ้น เพื่อการรักษาผลประโยชน์สูงสุดของประเทศในทุกมิติ

อย่างไรก็ตาม ในระยะยาว จะไม่มีประเทศใดได้ประโยชน์จากการค้าแบบปกป้อง และผู้ที่ได้รับความเสียหายมากที่สุด คือ ประชาชนผู้บริโภคทั่วโลก ซึ่งหากประชาชนได้รับความลำบาก ประสบกับปัญหาทางภาวะเศรษฐกิจแล้ว ก็จะเกิดผลกระทบต่อการเมืองภายในประเทศ และอาจนำไปสู่ความขัดแย้งที่บานปลายมากไปกว่า สงครามทางการค้าก็เป็นได้⁹

⁸ Florian Bieber, "Is Nationalism on the Rise? Assessing Global Trends," *Ethnopolitics* Volume 17, 2018 - Issue 5.

⁹ พท.ดร.อนุสรณ์ ธรรมใจ. สงครามการค้าภายใต้การปิดเสรีโลกาภิวัตน์ เข้าถึงได้จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/644967>

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศต่างๆ ที่เป็นความเสี่ยงต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของโลก

ประเทศมหาอำนาจมีความพยายามในการดำเนินมาตรการต่างๆ ทั้งมาตรการทางทหารและการใช้กฎ ระเบียบหรือข้อตกลงระหว่างประเทศเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในหลายภูมิภาคทั่วโลก อาทิ กรณีการอ้างกรรมสิทธิ์ในหมู่เกาะต่างๆ ของทะเลแปซิฟิก เช่น หมู่เกาะสแปรตลีย์ เพื่อใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ การล่อลวงละเมิดสนธิสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการทดลองและความคุมอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง (Weapons of Mass Destruction : WMD) ได้แก่ อาวุธนิวเคลียร์ อาวุธชีวภาพ และอาวุธเคมี ซึ่งการดำเนินมาตรการดังกล่าวของประเทศมหาอำนาจ อาจส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ผลกระทบต่อห่วงโซ่การผลิตและการขนส่งสินค้าทางทะเล ความผันผวนของราคาน้ำมันดิบในตลาดโลก และการกำหนดเงื่อนไขที่กระทบต่อการนำเข้าและการส่งออกสินค้าระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ยังรวมถึงกรณีการก่อการร้ายที่ปัจจุบันมีองค์กรก่อการร้ายต่างๆ ที่มีอุดมการณ์หลากหลายและใช้ความรุนแรงในการสร้างสถานการณ์และความเสียหาย จึงมีอิทธิพลสำคัญที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจของประเทศต่างๆ

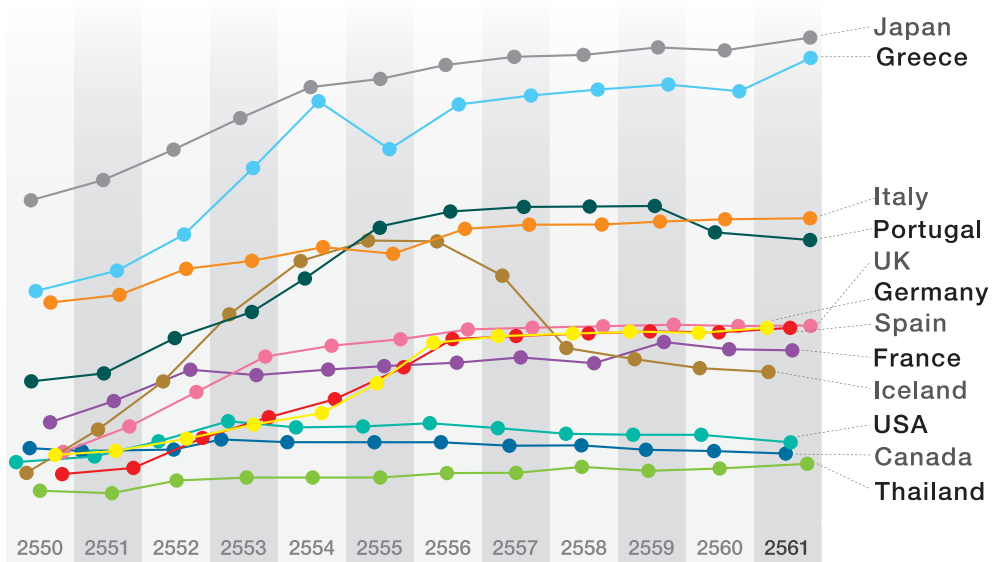
GDP

ความเสี่ยงของการขยายตัวของหนี้ภาครัฐ

จากข้อมูลของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund : IMF) พบว่า ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีสัดส่วนหนี้สาธารณะมากที่สุดในโลก อยู่ที่ร้อยละ 198.44 ต่อ GDP ในปี 2561 ตามด้วยกรีซที่มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 194.33 ต่อ GDP แต่ประเทศญี่ปุ่นแตกต่างจากกรีซ คือ ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วและมีรายได้จากเศรษฐกิจเป็นอันดับ 3 ของโลกรองจากสหรัฐอเมริกาและจีน พร้อมทั้งมีการวางแผนเพื่อการชำระหนี้และการบริหารจัดการที่ดี และจากข้อมูลของสถาบันการเงินระหว่างประเทศ (The Institute of International Finance : IIF) พบว่าปริมาณหนี้สินรวมของโลกในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2562 อยู่ที่ 250.9 ล้านล้านดอลลาร์ สหรัฐ. อันเป็นผลสำคัญมาจากการเพิ่มขึ้นของหนี้สินในทั้งสหรัฐอเมริกาและจีน ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้

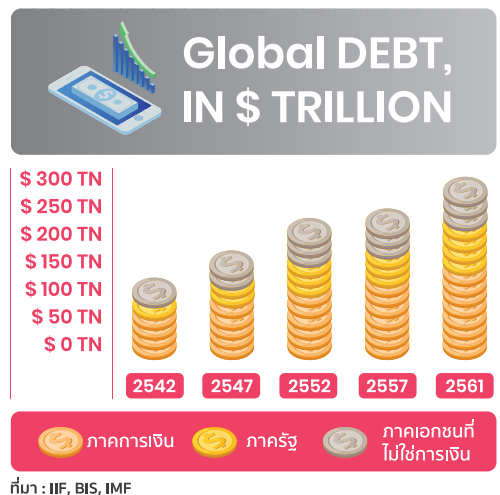
ปริมาณหนี้สินรวมของโลกเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นผลมาจากวิกฤตซับไพรม์ที่ทำให้ธนาคารกลางในหลายประเทศมีดอกเบี้ยนโยบายอยู่ในระดับต่ำ ทำให้ต้นทุนในการกู้ยืมลดลง ภาคเอกชนและภาครัฐสามารถกู้ยืมมากขึ้น ทั้งนี้ จากปริมาณหนี้ที่เพิ่มสูงขึ้น อาจสร้างความเสี่ยงต่อเศรษฐกิจในระยะต่อไป เนื่องจากหลายประเทศ อาทิ อิตาลี มีขีดจำกัดในการดำเนินมาตรการการเงินเชิงผ่อนคลาย เนื่องจากมีปริมาณหนี้สาธารณะที่อยู่ในระดับสูง หรือบางประเทศที่ก่อหนี้สาธารณะเพิ่มขึ้นเร็ว อาทิ กรีซ มีขีดจำกัดในการดำเนินมาตรการทางการเงินคลังเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจได้มากเหมือนเดิม ซึ่งอาจทำให้เกิดความกังวลแก่นักลงทุน และอาจส่งผลต่อเศรษฐกิจต่อไปได้นอกจากนี้ จากปัญหานี้ที่สะสมเพิ่มขึ้นนั้น หากมีการผิดชำระหนี้ จะมีผลกระทบอย่างมากต่อเศรษฐกิจและอาจก่อให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจครั้งใหม่ได้

ท่ีสารสนเทศ GDP

ที่มา : International Monetary Fund (IMF)

อย่างไรก็ตาม ธนาคารกลางของประเทศต่างๆ ทั่วโลก ยังมีความเชื่อมั่นในการควบคุมปริมาณหนี้สินภายในประเทศได้แม้ว่าเศรษฐกิจโลกมีการชะลอตัวลง แต่ก็ยังมีความกังวลสำหรับกรณีของประเทศกำลังพัฒนา เช่น ตุรกี เม็กซิโก ชิลี ที่อาจเกิดความเสี่ยงต่อการผิดนัดชำระหนี้ หากเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจภายในประเทศชะลอตัวลงมาก พร้อมทั้งยังมีปัจจัยเสี่ยงที่ต้องติดตามจากบริบทของความไม่แน่นอนของสถานการณ์ต่างๆ เช่น สงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน การถอนตัวของประเทศอังกฤษจากสหภาพยุโรป (Brexit) เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) และภัยธรรมชาติ มีความผันผวนและทวีความรุนแรง อย่างต่อเนื่อง

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีแนวโน้มที่จะเกิดเร็วและรุนแรงขึ้นจากที่คาดการณ์ไว้เดิมโดยในปี 2550 มีการคาดการณ์ว่าอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกจะเพิ่มขึ้น 1.5 ถึง 5.1 องศาเซลเซียส ภายในปี 2643 หรือ ค.ศ. 2100 เมื่อเทียบกับระดับอุณหภูมิก่อนยุคอุตสาหกรรม (Pre-Industrial Level) แต่ผลการคาดการณ์ โดยคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Intergovernmental Panel on Climate Change : IPCC) เมื่อปี 2561 ระบุว่าอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกอาจเพิ่มขึ้นถึง 1.5 องศาเซลเซียส ภายในปี 2573 ถึง 2595 ซึ่งอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกที่เพิ่มสูงขึ้น

ดังกล่าว จะส่งผลให้เกิดคลื่นความร้อนในพื้นที่ส่วนใหญ่ที่มนุษย์ตั้งถิ่นฐานอยู่ และในบางพื้นที่จะมีโอกาสที่ภัยแล้งและภาวะฝนทิ้งช่วงจะเกิดขึ้น ในขณะที่อาจเกิดพายุที่บ่อยและรุนแรงขึ้นในหลายภูมิภาค และจากรายงาน Global Climate Risk Index 2019 (ร่างรายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562) ระบุว่า อุณหภูมิเฉลี่ยผิวโลกในปี 2562 มีอุณหภูมิสูงที่สุด และมีเหตุภัยพิบัติจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างรุนแรงมากกว่า 11,500 เหตุการณ์ ในช่วงระหว่างปี 2541-2560

นอกจากนี้ สภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงย่อมทำให้น้ำแข็งบริเวณขั้วโลกละลายลงเป็นปริมาณมาก อาจส่งผลให้เชื้อโรคหลายชนิดที่เคยมีชีวิตอยู่ในโลกสมัยอดีตสามารถฟื้นชีพกลับมาแพร่พันธุ์ในประชากรมนุษย์ได้ ทำให้เกิดเป็นโรคอุบัติใหม่ อุตุนิบัติ หรือโรคติดต่ออันตราย

อาทิ กาฬโรค ไข้ทรพิษ โรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรงหรือโรคซาร์ส เป็นต้น ซึ่งโรคอุบัติใหม่อุบัติซ้ำ หรือโรคติดต่ออันตรายเหล่านี้มักเกิดการระบาดเป็นระยะๆ ทั้งยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคง เศรษฐกิจ และสังคมกว้างจึงถือได้ว่าเป็นวาระของโลก ที่ทุกประเทศจำเป็นต้องเตรียมการเฝ้าระวังและสร้างความพร้อมรับมือ เพื่อยับยั้งป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเหล่านี้

ทั้งนี้ หากพิจารณาถึงผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อการพัฒนาของประเทศไทย พบว่าภาคเกษตรกรรมมีระดับความเสี่ยงมากกว่าภาคการผลิตอื่น เนื่องจากภาคการเกษตรต้องพึ่งพาสภาพอากาศและฤดูกาลตามธรรมชาติ อาจส่งผลให้ปริมาณผลผลิตทางการเกษตรลดลง หรือพืชบางชนิดอาจมีระยะเวลาการให้ผลผลิตที่เปลี่ยนแปลงไป ยิ่งไปกว่านั้นพื้นที่การเกษตรบางส่วนที่ประสบภัยแล้งยาวนานหรือน้ำท่วมซ้ำซากจะไม่สามารถทำการเพาะปลูกได้ส่งผลกระทบต่อรายได้และความเป็นอยู่ของเกษตรกรในขณะเดียวกันยังส่งผลทำให้การแพร่ระบาดของโรคตามฤดูกาลอาจมีแนวโน้มรุนแรงขึ้นเนื่องจากอากาศร้อนทำให้พาหะนำโรคติดต่อบางชนิดเพิ่มจำนวนเร็วขึ้น โดยเฉพาะยุง แมลงวัน และหนู การแพร่ระบาดของโรค นอกจากนี้ การเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิในชั้นบรรยากาศยังส่งผลให้ระดับน้ำทะเลเพิ่มสูงทำให้เกิดการสูญเสียทรัพยากรชายฝั่งจากการกัดเซาะที่รุนแรง อีกทั้งพื้นที่ราบที่อยู่ใกล้ชายฝั่งจะถูกน้ำทะเลท่วม ผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่น้ำท่วมต้องอพยพย้ายถิ่นฐาน โดยกลุ่มคนผู้มีรายได้น้อยจะเป็นกลุ่มเปราะบางที่มีความสามารถในการปรับตัวต่ำ และอาจไม่สามารถฟื้นตัวกลับมาใช้ชีวิตได้ดังเดิม

โดยสรุป จากการเปลี่ยนแปลงในบริบทโลกที่ผ่านมา ทั้งการพัฒนาเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดดการเป็นสังคมสูงวัย ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีดิจิทัล และความเสี่ยงจากความขัดแย้งระหว่างประเทศจะส่งผลต่อทิศทางการพัฒนาของทุกประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วย ซึ่งในส่วนต่อไปจะนำเสนอผลกระทบจากบริบทโลกต่างๆ ดังกล่าวที่มีต่อประเทศไทย รวมทั้งบทวนการเปลี่ยนแปลงในบริบทที่เกิดขึ้นในประเทศไทยด้วย

บริบทไทย

การพัฒนาเศรษฐกิจในอดีตที่ผ่านมาของประเทศไทยพึ่งพาภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก ต่อมาเกิดความผันผวนทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศหลายด้านได้ผลต่ำกว่าเป้าหมาย ดังนั้น แผนพัฒนาฉบับที่ 4 จึงได้ปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับการขยายการผลิตสาขาเกษตรและปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเบาที่ให้ทรัพยากรธรรมชาติและแรงงานราคาถูกเป็นหลัก ให้สามารถขยายการผลิตเพื่อส่งออก และกระจายรายได้ไปสู่ชนบท ต่อมาในระยะของแผนพัฒนาฉบับที่ 5 ได้กำหนดวัตถุประสงค์

ในการพัฒนาประเทศ “แนวใหม่” ไม่ได้มองด้านผลผลิตและรายได้ของประเทศเป็นหลัก แต่ให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองและชุมชนได้อย่างแท้จริง โดยปรับระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถรับกับสถานการณ์เปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคต ควบคู่กับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมให้มีการกระจายผลการพัฒนาให้ถึงมือชาวชนบทที่ยากจนให้ทั่วถึง และประสานงานพัฒนาเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับการบริหารความมั่นคงของประเทศ ส่งผลให้ประเทศไทยเริ่มก้าวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยภาคอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมเพื่อการส่งเสริมการส่งออก

แม้ว่าเศรษฐกิจของไทยจะเติบโตสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่ปัญหาด้านสังคมและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกลับเพิ่มสูงขึ้นหรืออยู่ในสภาพที่เรียกว่า “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน” ประกอบกับการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 หรือวิกฤตต้มยำกุ้ง ที่สะท้อนให้เห็นว่า ประเทศไทยกำลังเผชิญกับปัญหาภัยกับดักประเทศรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) กับดักความเหลื่อมล้ำ (Inequality Trap) และความไม่สมดุลในการพัฒนา (Imbalance Trap) ซึ่งหากปล่อยให้แนวทางการพัฒนาประเทศเป็นเช่นนี้ต่อไป จะส่งผลกระทบต่อทรัพยากรมนุษย์ และปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยในระยะยาวได้ จึงได้มีการปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศต่อเนื่องมานับตั้งแต่แผนพัฒนาฉบับที่ 8 จนถึงฉบับปัจจุบัน คือ แผนพัฒนาฉบับที่ 12

ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญของการวางรากฐานการพัฒนาประเทศในระยะยาว จึงได้ร่วมกับภาคีการพัฒนาจากทุกภาคส่วนกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในอนาคตระยะยาว โดยได้กำหนดโมเดลการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศขึ้นมาใหม่ เพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศให้ก้าวข้ามจากกับดักการพัฒนาทั้งสามกับดักข้างต้นไปสู่การเป็น “ประเทศไทย 4.0” กล่าวคือเป็นประเทศที่มีรายได้สูง เปลี่ยนเศรษฐกิจแบบเดิมที่ขับเคลื่อนด้วยภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก หรือที่เรียกว่า “ประเทศไทย 3.0” ไปสู่เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ความคิดสร้างสรรค์และเน้นภาคบริการที่ทันสมัยมากขึ้น

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ได้จัดทำบนพื้นฐานของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อบูรณาการ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ส่งผลถึงการพัฒนาประเทศ

“

การวางรากฐานการพัฒนาประเทศในระยะยาว
ได้กำหนดโมเดลการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศขึ้นมาใหม่
เพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศให้ก้าวข้ามกับดักการพัฒนา
ไปสู่การเป็น “ประเทศไทย 4.0”

”

4. การพัฒนาประเทศไทย จากยุค 1.0 ถึง 4.0

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 และเป็นจุดสำคัญในการเชื่อมต่อกับยุทธศาสตร์ชาติ ในลักษณะการแปลงยุทธศาสตร์ระยะยาวสู่การปฏิบัติ ให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคมไทยในระยะยาว เป็นยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการปรับทิศทางการพัฒนาประเทศไทย เพื่อมุ่งสู่การเป็นประเทศรายได้สูง ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ซึ่งเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาโลกภายหลังปี 2558 ที่องค์การสหประชาชาติ (United Nation : UN) กำหนดต่อเนื่องจาก MDGs หรือเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals) ที่ได้สิ้นสุดลงเมื่อ สิงหาคม 2558 ซึ่ง SDGs จะใช้ทิศทางการพัฒนาดังแต่กันยายน 2558-สิงหาคม 2573

จะเห็นได้ว่าแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 เป็นแผนที่วางแนวทางสำหรับการขับเคลื่อนการพัฒนาในช่วง 6 ปีแรก (พ.ศ. 2560-2565) ของยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งในระยะ 3 ปีแรกของการพัฒนาตามแนวทางที่กำหนดในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มีการเปลี่ยนแปลงของบริบทที่เกิดขึ้นภายในประเทศไทย รวมทั้งเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อทั้งในแง่บวกและแง่ลบต่อการพัฒนาประเทศ ในหลายด้าน ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากบริบทโลกที่ท้าทาย ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาประเทศ แต่อีกส่วนหนึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างและเชิงนโยบายภายในประเทศที่ส่งผลเอื้อต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 และยุทธศาสตร์ชาติ อย่างไรก็ตาม

บางบริบทกลับเป็นความท้าทายหรือเป็นอุปสรรค
ที่ประเทศไทยจะต้องก้าวข้ามผ่านไปให้ได้ บริบท
และสถานการณ์ในประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลง
ในช่วงระยะเวลา 3 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ
ฉบับที่ 12 ที่ส่งผลต่อการดำเนินการตามแนวทาง
การพัฒนาที่กำหนดไว้

ภาคบริการมีความสำคัญ มากขึ้นแต่ยังเผชิญความท้าทาย ในการใช้ออกาสทางเทคโนโลยีและ นวัตกรรมในการสร้างมูลค่าเพิ่ม

แนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ
ต่างๆ ในโลกมุ่งสู่การพัฒนาให้ภาคบริการ
เป็นภาคเศรษฐกิจสำคัญที่ขับเคลื่อนการเติบโต
ของประเทศ โดยเฉพาะประเทศพัฒนาแล้ว
ที่มีรายได้สูง เช่นเดียวกับโครงสร้างเศรษฐกิจไทย

นับตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.
2535-2539) ประเทศไทยได้มีการปรับนโยบาย
และมาตรการในระดับมหภาค โดยเน้นการเปิดเสรี
ทั้งภายในและภายนอกประเทศไทย ทำให้เกิด
การขยายตัวอย่างมากในภาคอุตสาหกรรมและ
บริการที่ร้อยละ 9.30 และ 7.88 ตามลำดับ ต่อมา
ประเทศไทยได้ประสบกับวิกฤตเศรษฐกิจ
ในปี 2540 ซึ่งตรงกับช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8
(พ.ศ. 2540-2544) ส่งผลให้อัตราการขยายตัวเฉลี่ย
ลดต่ำลงในทุกภาคส่วน ทั้งภาคอุตสาหกรรม
บริการ และการเกษตร ต่อมาในแผนพัฒนาฯ
ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ภาคเศรษฐกิจได้เริ่ม
ฟื้นตัวขึ้นจากการเร่งรัดการส่งออก ทำให้อัตรา
การขยายตัวเฉลี่ยภาคอุตสาหกรรม บริการและ

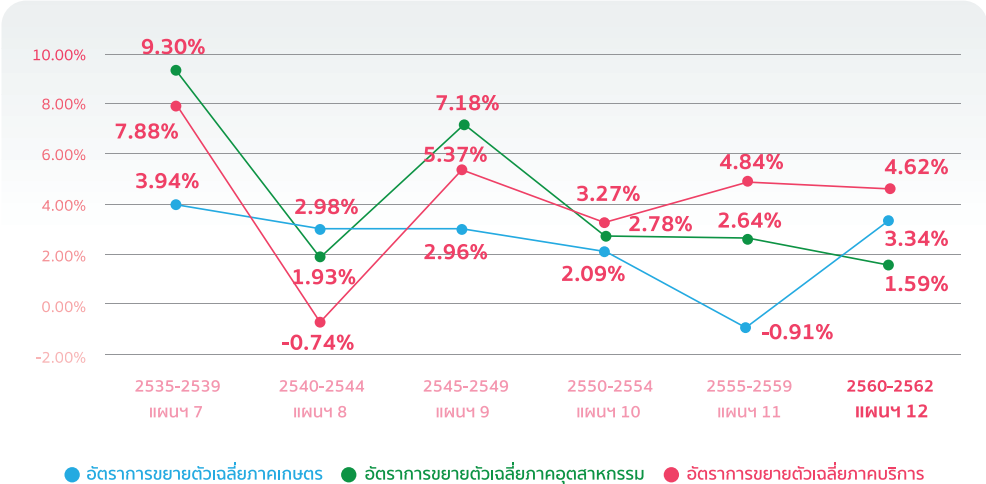
การเกษตรเพิ่มสูงขึ้น ก่อนที่จะปรับตัวลงอีกครั้ง
ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)
เนื่องจากในปี 2551 เกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ
ทางการเงินโลกและปัญหาการเมืองไทย
ประกอบกับเหตุการณ์อุทกภัยในปี 2554 ที่ส่งผล
กระทบต่อเนื่องไปยังแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11
(พ.ศ. 2555-2559) ทำให้การขยายตัวเฉลี่ย
ของภาคอุตสาหกรรมชะลอตัวลงเหลือร้อยละ
2.64 และภาคการเกษตรได้หดตัวลงร้อยละ -0.91
จากปัญหากลัง อย่างไรก็ตาม ในช่วง 3 ปีแรก
ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2562)
อัตราการขยายตัวของภาคเกษตรได้ปรับตัวสูง
ขึ้นอย่างมากเป็นร้อยละ 3.34 ในขณะที่อัตรา
การขยายตัวเฉลี่ยของภาคบริการเริ่มขยายตัว
สูงกว่าภาคอุตสาหกรรม ตั้งแต่แผนพัฒนาฯ
ฉบับที่ 10 เป็นต้นมา กล่าวคือ ภาคอุตสาหกรรม

ขยายตัวต่ำลงจากร้อยละ 2.78 ในช่วงแผนฯ 10 เป็นร้อยละ 2.64 ในช่วงแผนฯ 11 และร้อยละ 1.59 ในช่วง 3 ปีแรกของแผนฯ 12 ส่วนทางกับภาคบริการที่ขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 3.27 ในช่วงแผนฯ 10 เป็นร้อยละ 4.84 ในช่วงแผนฯ 11 และร้อยละ 4.62 ในช่วง 3 ปีแรกของแผนฯ 12 เป็นที่น่าสังเกตว่า แนวโน้มการเติบโตของภาคบริการจะสูงขึ้น แต่ก็เป็นการเติบโตที่ชะลอตัวลง นับตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เป็นต้นมา

ภาคบริการต่อภาคอุตสาหกรรมต่อภาคเกษตร เท่ากับ 59.60 : 32.28 : 8.13 อย่างไรก็ตามจะสังเกตได้ว่า นับตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 จนถึงปัจจุบัน สัดส่วนมูลค่าเพิ่มของภาคบริการในโครงสร้างเศรษฐกิจไทยอยู่ในระดับที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก และในปี 2561 พบว่ามีสัดส่วนใกล้เคียงกับช่วงต้นของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ในปี 2535 ที่ในขณะนั้นมีสัดส่วนมูลค่าเพิ่มของภาคบริการร้อยละ 59.92

อัตราการขยายตัวเฉลี่ยของภาคอุตสาหกรรม บริการ และการเกษตร

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

เมื่อพิจารณาโครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทย ภาคบริการเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีสัดส่วนของมูลค่าเพิ่มสูงสุด สูงกว่าภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรมาโดยตลอดนับตั้งแต่ปี 2535 จนถึงปัจจุบัน โดยในปี 2561 สัดส่วนมูลค่าเพิ่มของ

เมื่อพิจารณาถึงการจ้างงานในภาคบริการเป็นภาคเศรษฐกิจที่มีสัดส่วนการจ้างงานสูงที่สุด และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นนับตั้งแต่ปี 2535 ที่มีสัดส่วนการจ้างงานร้อยละ 24.2 สูงขึ้นเป็นร้อยละ 51.7 ในปี 2562 ในขณะที่ภาคเกษตร

มีสัดส่วนการจ้างงานลดลงกว่าเท่าตัว จากร้อยละ 60.3 ในปี 2535 เหลือเพียงร้อยละ 30.7 ในปี 2562 ส่วนภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนการจ้างงานไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก แต่ก็ขึ้นไปในลักษณะที่เพิ่มขึ้น จากร้อยละ 15.5 ในปี 2535 เป็นร้อยละ 18.0 ในปี 2562 อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนการจ้างงานในภาคบริการกับกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ยุโรป และ ญี่ปุ่น พบว่า ไทยยังคงมีสัดส่วนค่อนข้างน้อย โดยกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 70-80

เมื่อพิจารณาจากสัดส่วนมูลค่าเพิ่มของภาคบริการไทย เทียบกับสัดส่วนการจ้างงานในภาคบริการ พบว่า ในปี 2561 ภาคบริการ

มีสัดส่วนการจ้างงานถึงร้อยละ 45.38 ซึ่งเกินกว่าครึ่งหนึ่งของสัดส่วนการจ้างงานทั้งประเทศ แต่กลับมีสัดส่วนมูลค่าเพิ่มเพียงร้อยละ 59.6 เท่านั้น ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนการจ้างงานเพียงร้อยละ 22.83 กลับสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในสัดส่วนที่สูงถึงร้อยละ 32.3 สะท้อนให้ผลผลิตภาพแรงงานในภาคบริการยังอยู่ในระดับที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับภาคอุตสาหกรรม ดังนั้น หากประเทศไทยมุ่งที่จะยกระดับให้ภาคบริการเป็นแรงขับเคลื่อนหลักของระบบเศรษฐกิจของประเทศตามโมเดล “ประเทศไทย 4.0” จึงควรมีแนวทางการพัฒนาศักยภาพของภาคบริการที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากกว่าในปัจจุบัน

การเติบโตของโครงสร้างภาคเศรษฐกิจไทย

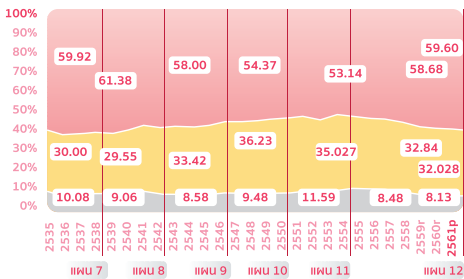
ในภาคบริการ อุตสาหกรรม และการเกษตร และค่าเฉลี่ยสัดส่วนการจ้างงานในประเทศไทย

สัดส่วนมูลค่า

ของภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ

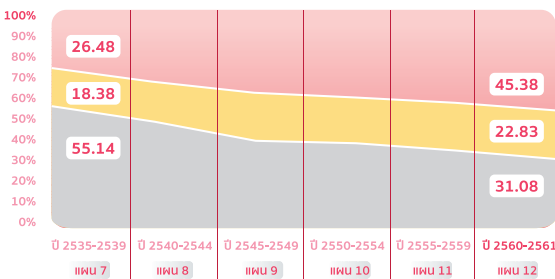
หน่วย : ร้อยละ

ค่าเฉลี่ยของสัดส่วน

การจ้างงานในประเทศไทย

หน่วย : ร้อยละ

● เกษตร ● อุตสาหกรรม ● บริการ

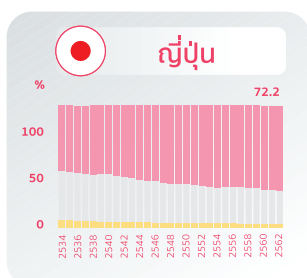
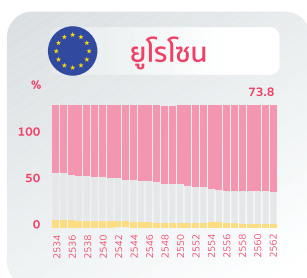
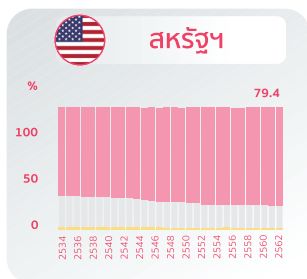
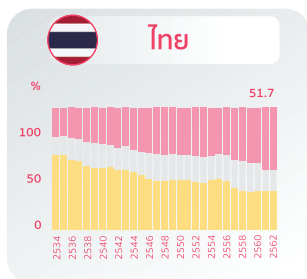
ที่มา : World Development Indicators, World Bank และ สศช.

สัดส่วนการจ้างงาน ในภาคเศรษฐกิจไทย

แยกตามภาคบริการ ภาคอุตสาหกรรม และภาคเกษตร

หน่วย : ร้อยละ

● บริการ ● อุตสาหกรรม ● เกษตร

ที่มา : World Development Indicators, World Bank และ *CEIC.

ประเด็นสำคัญประการหนึ่งที่ประเทศพัฒนาแล้วส่วนใหญ่มีภาคบริการที่เข้มแข็ง เนื่องจากการมุ่งเน้นการพัฒนาธุรกิจบริการสมัยใหม่ (Modern Service) ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้สูง ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ควบคู่กับนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์และใช้จำนวนแรงงานไม่มาก อาทิ บริการด้าน IT Software การเงิน รวมถึงการค้นคว้าและวิจัย (R&D) ที่ใช้ประโยชน์จากวิทยาการด้านข้อมูลและเทคโนโลยี ในขณะที่กลุ่มประเทศที่มีรายได้ปานกลางรวมทั้งประเทศไทยจะมุ่งเน้นการสร้างรายได้จากภาคการบริการแบบดั้งเดิม (Traditional Services) เช่น ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โรงแรมและที่พัก บริการด้านอาหาร และการค้าปลีกค้าส่ง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในช่วงระยะ 3 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 เริ่มเห็นแนวโน้ม

การปรับเปลี่ยนของภาคบริการบางสาขาของไทย ที่มีการสร้างมูลค่าเพิ่มจากเทคโนโลยีมากขึ้น เช่น ภาคการธนาคารและการเงิน และการท่องเที่ยว เป็นต้น

โดยสรุป โครงสร้างภาคบริการของไทยในระยะกว่า 20 ปีที่ผ่านมาแทบจะไม่มีเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตที่เป็นแบบดั้งเดิม แม้ว่าจะมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เติบโตอย่างรวดเร็วพร้อมผลักดันให้เกิดการปรับตัวของทุกภาคส่วน อาจเนื่องมาจากความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานโดยเฉพาะด้านดิจิทัลที่ยังกระจุกตัวอยู่ในเขตเมือง และการเพิ่มมูลค่าผลผลิตจากแรงงานในภาคบริการยังต่ำ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นประเด็นท้าทายในการเปลี่ยนผ่านของโครงสร้างเศรษฐกิจไทยในระยะต่อไป

โครงสร้างประชากรของไทยกำลังเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งที่เป็นการสร้างโอกาสและเป็นข้อจำกัดต่อการพัฒนาในอนาคต

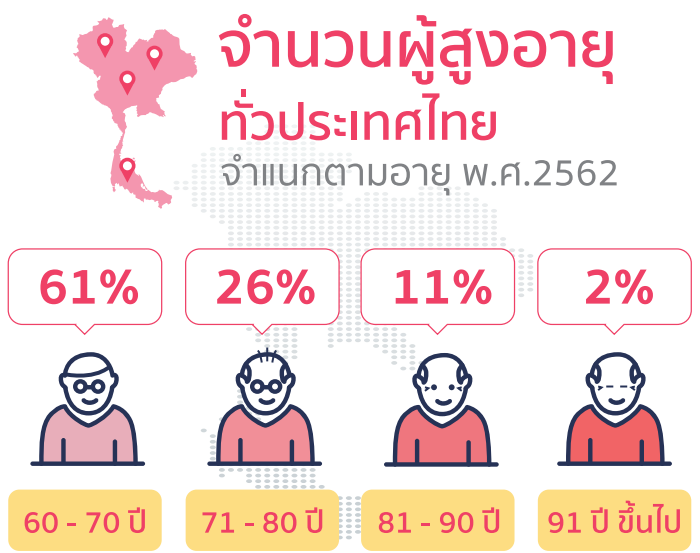
โครงสร้างประชากรโลกในช่วงปี 2558-2573 กำลังปรับเปลี่ยนเข้าสู่สังคมสูงวัย สัดส่วนประชากรวัยแรงงานจะมีแนวโน้มลดลง ภาวะพึ่งพิงจะเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะในผู้สูงอายุที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้เนื่องจากปัญหาสุขภาพ และการไม่มีเงินออมในกรณีของประเทศไทย พบว่าการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่กำลังเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมสูงวัย เป็นผลจากความสำเร็จด้านการคุมกำเนิด และความก้าวหน้าของสาธารณสุขที่ส่งผลต่อการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ อัตราการเกิด

อัตราการตาย และการเพิ่มขึ้นของอายุคาดเฉลี่ยของประชากรโดยในปี 2560 ซึ่งเป็นปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ประเทศไทยมีสัดส่วนประชากรอายุสูงถึงร้อยละ 11.3 ของจำนวนประชากรทั้งหมดจากจำนวน 65.5 ล้านคน คาดว่าในปี 2566 ประเทศไทยจะเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ โดยมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจาก 10.74 ล้านคนในปี 2560 เป็น 13.5 ล้านคน หรือเพิ่มเป็นร้อยละ 20.1 ของประชากรทั้งหมด และเมื่อพิจารณาแยกตามช่วงอายุของประชากรผู้สูงอายุ พบว่า ในปี 2562 ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุในช่วง 60-70 ปีมากที่สุด รองลงมาคือช่วงอายุ 71-80 ปี

ที่มา : รายงานการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553-2583 (ฉบับปรับปรุง), สศช. (2562)

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงอายุคาดเฉลี่ยของประชากรในกลุ่มประเทศอาเซียน พบว่า ในปี 2562 ประเทศไทยมีอายุคาดเฉลี่ยสูงเป็นอันดับ 2 รองจากประเทศสิงคโปร์ และประเทศไทยมีอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดของประชากรเพิ่มขึ้นจาก 75.5 ปี ในปี 2560 เป็น 76.9 ปี ในปี 2561 ขณะที่จำนวนประชากรเกิดใหม่ก็มีแนวโน้มลดลงจาก 702,755 คน ในปี 2560 เป็น 618,193 คน ในปี 2562 หรือลดลงร้อยละ 12.03 ส่งผลให้จำนวนประชากรวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงตามไปด้วย

ที่มา : จำนวนประชากรจากการทะเบียน จำแนกตามอายุ พศ ๒๕๖๒ และจังหวัด, สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562)

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไทยที่กำลังเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็วนั้น จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ ทั้งเป็นความท้าทายและโอกาสของการพัฒนาประเทศในหลายด้าน ดังนี้

1. **ด้านความท้าทาย : แรงงานลดลง ภาวะพึ่งพิงสูงขึ้น และบทบาทที่เพิ่มขึ้นของ Gen Y**

การเป็นสังคมสูงวัยจะทำให้ประชากรในวัยแรงงานลดลง อัตราการพึ่งพิงของประชากรผู้สูงอายุต่อประชากรวัยแรงงานจะเพิ่มสูงขึ้น และภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ การที่

กำลังแรงงานมีจำนวนลดลง อาจทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานในประเทศและทำให้ต้องมีการนำเข้าแรงงานต่างชาติมากขึ้น ดังนั้นภาครัฐมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ทุกช่วงวัยเพื่อให้เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ โดยต้องมีการออกแบบมาตรการ เพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมในกลุ่มวัยเด็ก กลุ่มวัยแรงงาน และกลุ่มวัยสูงอายุอย่างเหมาะสม สำหรับกรณีผู้สูงอายุ ในระยะที่ผ่านมารัฐบาลได้มีความพยายามดำเนินการในหลายมาตรการ อาทิ การให้เบี้ยยังชีพแก่ผู้สูงอายุ การส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ การลดภาษีนิติบุคคลให้แก่สถานประกอบการที่มีการจ้างงานผู้สูงอายุ การให้สินเชื่อที่อยู่อาศัยแก่ผู้สูงอายุ (Reverse mortgage) การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ การสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมต่างๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุ รวมถึงมาตรการส่งเสริมการออมในระยะยาวของประชาชนในทุกวัย

ในขณะที่สังคมสูงวัยเป็นประเด็นที่กระทบการปรับเปลี่ยนมาตรการหรือแนวทางการพัฒนาประเทศอย่างมาก ประชากรอีกกลุ่มหนึ่ง que เริ่มมีบทบาทมากขึ้นในการพัฒนาประเทศและควรให้ความสำคัญ คือ ประชากรกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย (GenY) ซึ่งเป็นประชากรในช่วงอายุ 18-39 ปี มีจำนวน 21.2 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 32.1 ของประชากรทั้งประเทศ ในปี 2562 โดยเป็นผู้ที่อยู่ในตลาดแรงงานในปัจจุบันประมาณ 16.1 ล้านคน

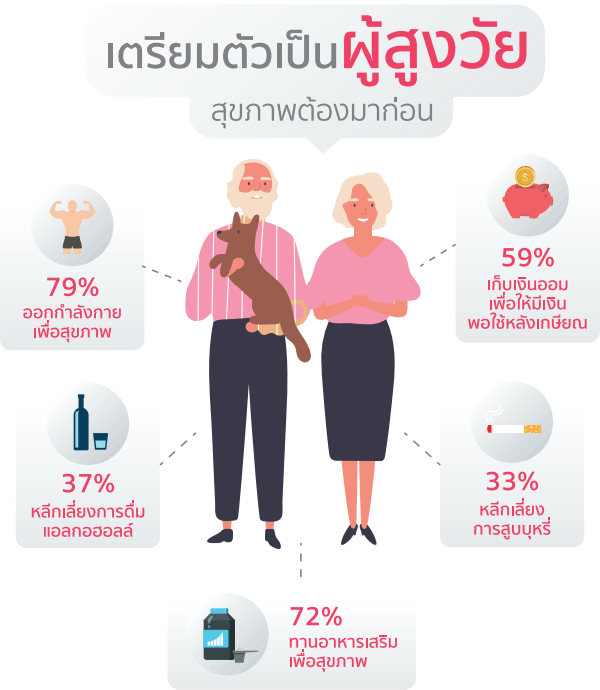
ประชากรกลุ่ม Gen Y มีแนวคิด ความเชื่อ พฤติกรรม และทักษะที่แตกต่างจากประชากร Gen X ที่เคยเป็นกลุ่มหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระยะที่ผ่านมา คนกลุ่มนี้มีความต้องการทำงานในรูปแบบที่ตนมีอิสระในการบริหารจัดการเองได้ ไม่ชอบทำตามคำสั่ง มีทักษะที่ดีในด้านเทคโนโลยีและการติดต่อสื่อสาร และมีความคิดสร้างสรรค์ ชอบสร้างนวัตกรรมหรือสิ่งใหม่ๆ รวมทั้งมีทักษะในการทำงานหลายอย่างในเวลาเดียวกัน (Multi-functions) ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่ทั้งภาครัฐและเอกชน ต้องมีการออกแบบแนวทางการพัฒนา

และมาตรการที่เอื้อหรือสนับสนุนให้ประชากรกลุ่มนี้สามารถใช้ศักยภาพของตนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างเต็มที่ อันจะเป็นการช่วยยกระดับผลผลิตภาพการผลิต (Productivity) ของประเทศให้เพิ่มขึ้นด้วย

2. **ต้นโอกาส : การตลาดเพื่อผู้สูงอายุ**

แนวโน้มการเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างรวดเร็วของไทยไม่ได้ก่อให้เกิดภาระทางเศรษฐกิจของประเทศเพียงด้านเดียวในทางตรงข้ามอาจสร้างโอกาสพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมได้ เช่น เกิดตลาดใหม่สำหรับสินค้าและบริการ เนื่องจากผู้สูงอายุจะกลายเป็นตลาดสำคัญของผลิตภัณฑ์และบริการต่างๆ ที่มีแนวโน้มเติบโตเร็ว อาทิ

ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพและผลิตภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุ ธุรกิจการท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ ธุรกิจสังหาริมทรัพย์ ธุรกิจการออกแบบและสถาปัตยกรรม ธุรกิจเนอส์ซิ่งโฮมและธุรกิจการวางแผนการเงิน ในขณะที่เดียวกันกระแสความตื่นตัวต่อสังคมสูงวัยทำให้ประชากรวัยแรงงานตระหนักในการเตรียมความพร้อมในเรื่องการออมและการรักษาสุขภาพมากขึ้น โดยจากรายงานการวิจัยของ อีปซอสส์ ประเทศไทย เรื่อง Getting-Older Our Aging World ในปี 2562 ที่ได้สำรวจคนไทยในวัยแรงงานที่มีอายุต่ำกว่า 60 ปี พบว่า ร้อยละ 79 ให้ความสำคัญกับการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ร้อยละ 72 ให้ความสำคัญกับการรับประทานอาหาร

ที่มา : อีปซอสส์ จากกรรรายงาน Getting Older - Our Aging World, 2019

เสริมสุขภาพ และร้อยละ 59 ให้ความสำคัญกับการเก็บออมเพื่อให้มีเงินพอใช้หลังเกษียณ และยังพบว่าคนสูงวัยยังมีแนวโน้มในการใช้เทคโนโลยี และการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่มากขึ้น ซึ่งข้อมูลของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พบว่าในปี 2561 ประชากรสูงวัยไทยมีการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตมากถึงร้อยละ 10 ของประชากรสูงอายุในประเทศไทยทั้งหมด ซึ่งมีอัตราการเติบโตที่สูงมากเมื่อเทียบกับ 10 ปีที่ผ่านมา (ปี 2551) ที่ประชากรสูงอายุไทยเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเพียงร้อยละ 1 ของประชากรสูงอายุทั้งหมดเท่านั้น

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีพลิกโลก (Disruptive Technology) กวักบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทยมากขึ้น

กระแสการพัฒนาเทคโนโลยีพลิกโลก ในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว กระทบต่อการดำเนินธุรกิจ วิถีชีวิตของคนทั่วโลกและได้มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยอย่างรวดเร็ว เห็นได้ชัดนับตั้งแต่ช่วงปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 โดยเฉพาะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence : AI) และอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง (Internet of Thing : IoT) ที่ส่งผลให้เกิดการปฏิรูปและส่งเสริมการพัฒนาในหลายด้าน และหลายภาคส่วน ทั้งในกระบวนการผลิตสินค้า การประกอบธุรกิจ การค้า การบริการ การลงทุน การสาธารณสุข การศึกษา ตลอดจนการบริหารงานภาครัฐ ดังนี้

1. คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น

เทคโนโลยีช่วยสร้างโอกาสให้ชุมชนมีการพัฒนากระบวนการผลิต สร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าในชุมชน ปรับปรุงระบบการจัดการความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชน และพัฒนาระบบควบคุมมลพิษในชุมชน ตัวอย่างเช่น การใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร (Agri-Tech) เข้ามาช่วยในการจัดการพื้นที่เพาะปลูกทางการเกษตรปรับเปลี่ยนจากรูปแบบดั้งเดิมสู่ฟาร์มอัจฉริยะ (Smart farming) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ควบคุมคุณภาพและมาตรฐานของผลผลิต และลดความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ อาทิ การใช้โดรนช่วยตรวจสอบสภาพพื้นที่ การพัฒนาฟาร์มระบบอัตโนมัติในการควบคุมการปิด-เปิดน้ำ

การพัฒนาระบบเซ็นเซอร์เก็บข้อมูลสภาพแวดล้อม และสภาพอากาศ และส่งข้อมูลผ่านสมาร์ทโฟน ของเกษตรกรแบบ Real Time ตลอดจน การพัฒนาระบบกรองมลพิษภายในบ้าน นอกจากนี้ การพัฒนาเทคโนโลยีด้านการสื่อสารช่วยให้ การติดต่อสื่อสารของคนทุกวัยสะดวก รวดเร็ว และมีต้นทุนต่ำ ทำให้การกระจายข้อมูลข่าวสาร ทำได้ในวงกว้าง และยังช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถ เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและติดต่อสื่อสารกับเพื่อน ในวัยเดียวกันและต่างวัยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้สะดวกมากขึ้น ทำให้คนสูงอายุสามารถทำ กิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยคลายความเหงาได้

2. ลักษณะงานหรือตำแหน่งงานบางอย่าง หายไป และเกิดตำแหน่งงานใหม่ทดแทน

ปัจจุบันแรงงานบางสาขา โดยเฉพาะ แรงงานไร้ฝีมือ (unskilled labours) หรือแรงงานที่ ใช้ทักษะไม่ซับซ้อนหรือลักษณะงานที่สามารถ ทำงานเดิมซ้ำๆ ได้ (routine work) กำลังจะถูกแทนที่ ด้วยเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) และระบบ อัตโนมัติ (Automation) ทั้งนี้ มีการคาดการณ์ ว่าตำแหน่งงานที่จะหายไปมากที่สุด อยู่ใน 3 อุตสาหกรรม ได้แก่ (1) การเกษตร 1.7 ล้านตำแหน่ง หรือร้อยละ 14.5 ของกำลังแรงงาน (2) การผลิต 840,000 ตำแหน่ง หรือร้อยละ 11.6 ของกำลังแรงงาน และ (3) ธุรกิจค้าส่งและ ค้าปลีก 760,000 ตำแหน่ง หรือร้อยละ 10.4 ของกำลังแรงงาน นอกจากนี้ มีแนวโน้มการ เกิดอาชีพใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีขั้นสูง

มากขึ้น อาทิ นักวิทยาศาสตร์ข้อมูล (Data Scientist) วิศวกรปัญญาประดิษฐ์ (AI/Machine Learning Engineer) หรือผู้เชี่ยวชาญ ทางด้านฮาร์ดแวร์ (AI Hardware Specialist) จากข้อมูลดังกล่าว ประกอบกับสถานการณ์ โครงสร้างประชากรของไทยที่เริ่มเข้าสู่สังคมสูงวัย การขาดแคลนแรงงาน และมีการพึ่งพาแรงงาน ต่างด้าวมากขึ้น สะท้อนว่าประเทศไทยกำลังเผชิญ ความท้าทายในการปฏิรูปโครงสร้างแรงงานของ ประเทศทั้งระบบ ทั้งในด้านการพัฒนาทุนมนุษย์ ให้มีทักษะและความพร้อมในการใช้ การควบคุม และการบริหารจัดการเทคโนโลยีในภาคการผลิต และบริการได้อย่างชาญฉลาด การยกระดับ ผลผลิตภาพแรงงานอย่างจริงจัง ตลอดจนการบริหาร จัดการแรงงานต่างด้าวอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ภาครัฐเร่งปรับสู่การเป็นรัฐบาลดิจิทัล (Digital Government)

การพัฒนาในระยะที่ผ่านมาประเทศไทย ได้เล็งเห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยี ในการยกระดับประสิทธิภาพของการให้บริการ และการบริหารงานของภาครัฐมากขึ้น โดยได้มีการจัดตั้งสถาบันพัฒนาบุคลากรด้านดิจิทัลภาครัฐ (Thailand Digital Government Academy : TDGA) เพื่อทำหน้าที่พัฒนาบุคลากรในภาครัฐ ให้มีทักษะด้านดิจิทัลและสามารถดำเนินการกิจ เพื่อสนับสนุนการเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ รัฐบาล ยังกำหนดวาระแห่งชาติในการพัฒนาบริการ การเงินของไทยให้เข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ สาขาต่างๆ โดยมีมาตรการส่งเสริมการทำธุรกรรม

ทางอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งการปรับปรุงกฎหมาย ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ริเริ่มเปิดบริการ “พร้อมเพย์” (PromptPay) สู่สาธารณชนอย่างเป็นทางการครั้งแรกเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2559 โดยมีเป้าหมายให้การทำธุรกรรม ต่างๆ อยู่ในระบบที่เรียกว่า Any ID กล่าวคือ ทุกธุรกรรมจะดำเนินการผ่าน ID หรือรหัสบัตร ประจำตัวประชาชนเพียงใบเดียว ซึ่งจะทำให้การ บริการธุรกรรมทางการเงินมีความสะดวกรวดเร็ว ขึ้นและเกิดความสะดวกในการติดต่อกับหน่วยงานราชการ เช่น เรื่องของการจัดการจ่าย/คืนภาษี ระบบการให้จ่ายเงินช่วยเหลือประชาชน และ รัฐสวัสดิการต่างๆ เป็นต้น

4. พฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนของ ภาครัฐกิจที่ใช้เทคโนโลยีมากขึ้น

เทคโนโลยีดิจิทัลและอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง (IoT) ทำให้พฤติกรรมของผู้บริโภคผูกติดกับการ บริโภคที่สะดวกสบายและเข้าถึงง่าย ส่งผลให้ ธุรกิจต่างๆ ต้องปรับตัวด้วยการใช้เทคโนโลยีเพื่อ พัฒนาช่องทางในการสื่อสาร การทำตลาดและ การขายอย่างกว้างขวางมากขึ้น จนทำให้ธุรกิจ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) เติบโต อย่างรวดเร็วจากรายงานการสำรวจมูลค่าพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย โดยสำนักงานพัฒนา ธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) พบว่า ในปี 2560 ประเทศไทยมีมูลค่า e-Commerce

เป็นจำนวนทั้งสิ้น 2,762,503.2 ล้านบาท เติบโตขึ้นจากปี 2559 ร้อยละ 7.9 ซึ่งสูงสุดเป็นอันดับ 1 ในอาเซียนรวมทั้งมูลค่า e-Commerce ของกลุ่มผู้ประกอบการ SMEs มีจำนวนสูงถึง 453,903 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 20 ของอุตสาหกรรมค้าปลีกค้าส่งด้วย

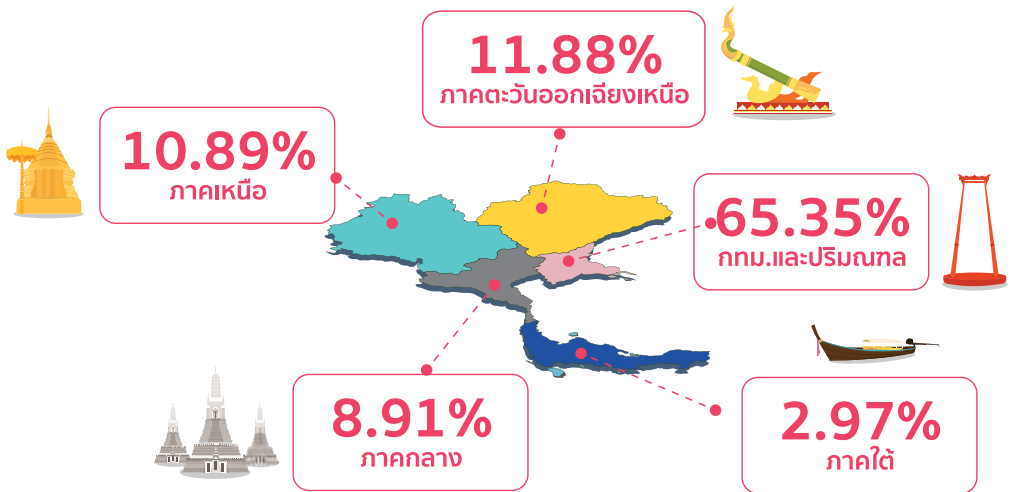

ที่มา : <https://www.nuttaputch.com/e-commerce-data-2018-etda/>

เมื่อพิจารณาผลการสำรวจมูลค่า e-Commerce ในกลุ่มผู้ประกอบการ SMEs (ไม่รวมผู้ประกอบการที่มีผลประกอบการ e-Commerce มากกว่าหรือเท่ากับ 50 ล้านบาทต่อปี) แยกตามภาคต่างๆ ของประเทศ พบว่า กรุงเทพมหานครและปริมณฑลเป็นตลาด e-Commerce หลัก อาจเนื่องมาจากเป็นเขตเศรษฐกิจหลักและมีความพร้อมทางด้านโครงสร้างพื้นฐานมากกว่าภาคอื่นๆ เช่น โครงข่ายอินเทอร์เน็ตระบบชำระเงิน หรือระบบขนส่ง เป็นต้น

มูลค่า e-Commerce ปี 2560

รายภาคของกลุ่มผู้ประกอบการ SMEs

ที่มา : <https://www.nuttaputch.com/e-commerce-data-2018-eta/>

5. เกิดระบบเศรษฐกิจแบบแบ่งปัน ซึ่งมีบทบาทมากขึ้น ในภาคการผลิตและบริการ

“ระบบเศรษฐกิจแบบแบ่งปัน (Sharing Economy)” เป็นการนำแนวคิดเรื่อง “การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดผ่านการแบ่งปันร่วมกับผู้อื่น โดยอาศัยเทคโนโลยีเป็นตัวกลาง” เช่น House Sharing Space, Sharing และ Ride Sharing เป็นธุรกิจที่ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเต็มที่และได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในหลายประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยซึ่งระบบเศรษฐกิจแบบแบ่งปันทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกที่หลากหลายมากขึ้นในการเลือกซื้อ

และใช้บริการ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ปัจจุบันสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยสูงถึงร้อยละ 18.8 ของ GDP ในปี 2561 และมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง ก็เริ่มใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในการให้บริการและใช้โอกาสจากระบบเศรษฐกิจแบบแบ่งปัน ซึ่งช่วยกระตุ้นการจับจ่ายใช้สอยจากนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ทำให้รายได้จากภาคการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ธุรกิจประเภทนี้ส่วนใหญ่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนกับภาครัฐ จึงเป็นความท้าทายของรัฐในการพัฒนา ทั้งด้านการจัดระเบียบและควบคุมมาตรฐาน รวมทั้งการจัดระบบการจัดเก็บภาษีอย่างถูกต้อง

6. “ภัยคุกคามทางไซเบอร์” กลายเป็น
ปัญหาสำคัญที่ท้าทายการพัฒนา
ประเทศ

ปัจจุบันประเทศไทยมีการพัฒนาที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีมากขึ้น แต่ขีดความสามารถด้านดิจิทัลยังอยู่ในระดับปานกลางเมื่อเทียบกับระดับโลก จำนวนธุรกิจหลายประเภทที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางธุรกิจมีจำนวนและมูลค่ามากขึ้น เห็นได้จากสื่อดิจิทัลในประเทศไทยที่มีอัตราเติบโตสูงขึ้น โดยพบว่าในปี 2561 แม้ว่าสื่อโทรทัศน์ยังเป็นสื่อหลักในการโฆษณาที่คนเข้าถึงมากที่สุด (ร้อยละ 50)

แต่สื่อดิจิทัลมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 9.7 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 12.9 และ 15.3 ในปี 2560 และ 2561 ตามลำดับ โดยมีอัตราการเติบโตของสื่อดิจิทัลในปี 2560 กับปี 2561 สูงถึงร้อยละ 31.37 อย่างไรก็ตาม ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตและการเติบโตของสื่อดิจิทัลที่มากขึ้นดังกล่าว อาจก่อให้เกิดปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า “ภัยคุกคามทางไซเบอร์” ที่จะสามารถสร้างความเสียหายได้ทั้งในระดับบุคคล องค์กร และประเทศได้กล่าวคือ เครื่องมืออันทันสมัยนี้อาจถูกใช้ในการก่ออาชญากรรมในรูปแบบต่างๆ ทั้งการ

ที่มา : ThaiCERT

โจมตีระบบ ขโมย ทำลาย บิดเบือนข้อมูล หรือ หลอกลวงผู้บริโภคและประชาชน เช่น การนำ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นไปหาประโยชน์ และการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้เกิดการแทรกแซงและทำลายความมั่นคงได้ในทุกระดับ อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลสถิติ ไทยเซิร์ต (ThaiCERT) พบว่า ในปี 2562 มีการแจ้งเหตุภัยคุกคามไซเบอร์ 2,470 กรณี ลดลง จากปี 2561 (2,520 กรณี) ร้อยละ 22 และลดลง จากปี 2560 (3,237 กรณี) ร้อยละ 23.69 โดยลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2558 เนื่องมาจากหลาย หน่วยงานได้มีการเฝ้าระวัง ตรวจสอบ เพื่อป้องกันการโจมตีระบบ และให้ความสำคัญกับการลงทุน ในด้านความมั่นคงไซเบอร์มากขึ้น

การโจมตีทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีวิธีการที่ซับซ้อนมากขึ้นนั้น ส่งผลให้ภาครัฐ มีการจัดทำยุทธศาสตร์ แผนงาน และมาตรการ เพื่อควบคุมและรองรับความเสี่ยงดังกล่าว อาทียุทธศาสตร์การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ แห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 ของสำนักงาน สภาความมั่นคงแห่งชาติ แผนแม่บทไซเบอร์ เพื่อป้องกันประเทศ กระทรวงกลาโหม (2560-2564) ของกระทรวงกลาโหม นอกจากนี้ ปี 2562 ได้มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติที่สำคัญ 2 ฉบับ ได้แก่ (1) พระราชบัญญัติการรักษา ความปลอดภัยมั่นคงไซเบอร์ พ.ศ. 2562 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีมาตรการป้องกัน รับมือ และลดความเสี่ยงจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ ที่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐและความสงบ

เรียบร้อยภายในประเทศ และ (2) พระราชบัญญัติ ข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และเพื่อให้ มีมาตรการเยียวยาเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล จากการถูกละเมิดสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลที่มี ประสิทธิภาพ ซึ่ง พ.ร.บ. ทั้ง 2 ฉบับนี้ อยู่ใน ความรับผิดชอบของกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งมีการจัดตั้งศูนย์ประสาน การรักษาความมั่นคงปลอดภัยระบบคอมพิวเตอร์ ประเทศไทย (ThaiCERT) ของสำนักงานพัฒนา อุตกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ขึ้น เพื่อปกป้องประเทศ จากภัยคุกคามทางไซเบอร์ด้วย

ผลกระทบจากสงครามการค้า ระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน ส่งผล ต่อเศรษฐกิจโลกรวมทั้งประเทศไทย

สงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและ จีนเริ่มก่อตัวมาตั้งแต่เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2561 เมื่อสำนักงานศุลกากรและพิทักษ์ชายแดน ของสหรัฐอเมริกา เริ่มเก็บภาษีร้อยละ 25 จากสินค้าจีน 818 รายการ คิดเป็นมูลค่าราว 34,000 ล้านดอลลาร์ สรอ. ส่วนใหญ่เป็น สินค้าประเภทเครื่องจักร ชิ้นส่วน และอุปกรณ์ ในอุตสาหกรรมพลังงาน โดยจีนได้ตอบโต้ ด้วยการเก็บภาษีสินค้าจากสหรัฐอเมริกา 545 รายการ ส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตร ผลิตภัณฑ์ จากทะเล และรถยนต์ คิดเป็นมูลค่า 34,000 ล้านดอลลาร์ สรอ. หลังจากนั้นทั้งสหรัฐอเมริกา และจีนก็มีการใช้มาตรการตอบโต้ระหว่างกัน

อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการเก็บภาษีควบคู่กับการกดดันทางอ้อมที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งสถานการณ์สงครามการค้าระหว่างประเทศมหาอำนาจทั้งสองนี้ได้ส่งผลกระทบต่อหลายประเทศทั่วโลก ประเทศไทยได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก เนื่องจากทั้งสหรัฐอเมริกาและจีนเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญของไทย อีกทั้งสินค้าของไทยหลายประเภทก็อยู่ในห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ของสหรัฐอเมริกาและจีนด้วย (Trade Diversion) โดยทำให้เกิดการเบี่ยงเบนของทิศทางการค้าที่เกิดขึ้นจากมาตรการกีดกันทางการค้า ทำให้สินค้าส่งออกของไทยที่อยู่ภายใต้มาตรการกีดกันทางการค้าหลายรายการที่ส่งออกไปยังตลาดจีนและสหรัฐอเมริกาขยายตัวดีขึ้น โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ (1) สินค้าส่งออกที่ขยายตัวในทั้งสองตลาด ประกอบด้วย หมวดยางเท้าและหมวก หมวดของทำจากหนัง และหมวดผลิตภัณฑ์จากไม้ (2) สินค้าที่ขยายตัวในตลาดสหรัฐอเมริกาแต่ลดลงในตลาดจีน ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ทางเคมี ยาง กระดาษ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม โลหะสามัญ ยานบกและอุปกรณ์ขนส่ง และอากาศยาน และ (3) สินค้าที่ขยายตัวในตลาดจีนแต่ลดลงในตลาดสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วย หมวดสัตว์มีชีวิตและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ พืชและผลิตภัณฑ์จากพืช อาหารปรุงแต่งและเครื่องดื่ม เครื่องประดับ และผลิตภัณฑ์เบ็ดเตล็ด อย่างไรก็ตาม การปรับตัวดีขึ้นของการส่งออกที่เกิดจากการเบี่ยงเบนของทิศทางการค้าดังกล่าว ยังไม่เพียงพอที่จะชดเชยผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการลดลงของการส่งออกสินค้าที่อยู่ใน

ห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ของประเทศไทย-จีน-สหรัฐอเมริกา (Negative Supply Effect) ซึ่งปรับตัวลดลงในทั้งสองตลาดประกอบด้วย ไขมันและน้ำมัน ผลิตภัณฑ์แร่ พลาสติกพลาสติกและซีเมนต์ เครื่องจักร อุปกรณ์ไฟฟ้า และอุปกรณ์ทัศนศาสตร์ และส่งผลกระทบต่อมูลค่าการส่งออกที่อยู่ภายใต้มาตรการกีดกันทางการค้าปรับตัวลดลง อย่างไรก็ตาม ห่วงโซ่อุปทานการผลิตระหว่างประเทศกำลังอยู่ในช่วงของการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเห็นได้จากการย้ายฐานการผลิตของอุตสาหกรรมสำคัญๆ ออกจากจีนไปยังประเทศต่างๆ โดยเฉพาะเกาหลีใต้ ไต้หวัน ญี่ปุ่น เวียดนาม ดังนั้นในการรับมือกับมาตรการกีดกันทางการค้าจึงยังต้องให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนการส่งออกสินค้าให้ได้รับประโยชน์จากการเบี่ยงเบนทางการค้าให้มากที่สุด ควบคู่ไปกับการลดผลกระทบต่อการส่งออกสินค้าที่อยู่ในห่วงโซ่อุปทานไทย-จีน-สหรัฐอเมริกา ให้สามารถปรับตัวและส่งออกไปยังตลาดอื่นๆ ได้เร็วขึ้น โดยเฉพาะการส่งออกไปยังประเทศที่มีแนวโน้มจะมีบทบาทมากขึ้นในการเชื่อมโยงห่วงโซ่อุปทานและการค้าระหว่างประเทศ

%YoY		ไทยส่งออกไปสหรัฐฯ				ไทยส่งออกไปจีน			
การส่งออกไทยภายใต้รายการสินค้าที่อยู่ในสงครามการค้า		2561	H1-2561	H2-2561	H1-2562	2561	H1-2561	H2-2561	H1-2562
 ขยายตัวในทั้งสองตลาด	รองเท้า ผูก (HS64-67)	12.0	23.9	1.7	-14.4	6.5	9.7	3.7	-3.2
	ของทำจากหนัง (HS41-43)	32.9	44.2	25.5	7.9	27	2.6	59.2	42.9
	ผลิตภัณฑ์จากไม้ (HS44-46)	15.1	-2.8	31.6	46.8	60.1	77.2	46.6	21.6
	ผลิตภัณฑ์ทางเคมี (HS28-38)	89.7	80.3	96.1	40.9	-29.7	-31.4	-26.9	2.7
	ยาง (HS40)	30	13.6	46.4	18.3	69.1	64	73.9	-13.6
 ขยายตัวในตลาดสหรัฐฯ	กระดาษ (HS47-49)	28.1	34.4	23.3	32.9	0.6	12.8	-10.3	-13.6
	สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม (HS50-63)	-1.3	17.8	-15.2	51	6.4	30	-10.5	-14.8
	โลหะสามัญ (HS72-83)	94.2	73.2	112.5	36.3	9.0	11.0	7.0	-3.9
	ยานบก อุปกรณ์ขนส่ง (HS86-87)	16.7	15.5	17.9	11.8	15.3	24	8.1	-15.9
	อากาศยาน (HS88-89)	46.2	47.9	44.9	49	-85.8	-73	-97.4	-90.8
 ขยายตัวในตลาดจีน	อาวุธ (HS93)	-10.3	11.3	-20.4	17.3	37.8	78.3	3.3	-29.5
	สัตว์มีชีวิตและผลิตภัณฑ์จากสัตว์ (HS01-05)	10.7	33.2	-6.0	43.6	-	-	-	-
	พืชและผลิตภัณฑ์จากพืช (HS06-14)	-11.2	10.9	-31.3	-47.6	62.3	-0.0	142.8	90.5
	อาหารปรุงแต่ง เครื่องดื่ม (HS16-24)	35.8	50.6	21.3	-2.9	37.9	39.2	36.8	55.4
	เครื่องประดับ (HS71)	-7.2	0.0	-13.8	-1.8	3.1	-20.7	37.1	15.2
 ลดลงทั้งสองตลาด	ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม (HS94-99)	30.7	-22	105.8	-31.6	38.4	-1.7	91.4	15.5
	ไขมันและน้ำมัน (HS15)	-	-	-	-	30.6	38.3	24.8	32.3
	ผลิตภัณฑ์แร่ (HS25-27)	-	-	-	-	220.1	122.7	287.8	-26.6
	พลาสติก (HS39)	15.5	193.4	-73.1	-67.3	-22.6	-20.3	-24.9	-47.9
	พลาสติกอื่น (HS68-70)	50.6	66.2	34.3	-45.2	23.3	13.1	35.0	-10.7
 ลดลงทั้งสองตลาด	เครื่องจักร (HS84)	0.5	23.9	-20.5	-29.2	61.2	71.4	54.1	-6.1
	อุปกรณ์ไฟฟ้า (HS85)	13.5	26.4	2.0	-18.2	-3.8	8.0	-13.7	-18.7
	อุปกรณ์ทัศนศาสตร์ (HS90-92)	-1.9	12.0	-14.3	-30.5	18.5	28.9	12.1	-1.8
		-6.6	1.6	-14.5	-45.5	-34.6	-22.0	-44.3	-24.2

ที่มา : กรมศุลกากร รวบรวมโดยกระทรวงพาณิชย์ ประมวลผลโดย สศช.

กล่าวโดยสรุป คือ ประเทศไทยอาจได้รับผลกระทบอย่างมากจากสงครามการค้าในระยะสั้น โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เนื่องจากมีทรัพยากรน้อย และมีความสามารถในการปรับตัวจำกัด จึงทำให้ได้รับผลกระทบมากกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมมากกว่า และเมื่อพิจารณาในระยะยาวประเทศไทยน่าจะได้รับผลกระทบเชิงลบโดยตรงจากภาษีนำเข้าสินค้าบางชนิด และผลกระทบทางอ้อมจากสินค้าชั้นกลางที่เชื่อมโยงกับห่วงโซ่อุปทานของจีนและสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะพบว่า ไทยและจีนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน อาจทำให้มีการย้ายฐานการผลิตและเงินลงทุนเข้ามาไทยในระยะยาว

ประเทศไทยมีความเป็นเมือง (Urbanization) มากขึ้น นำมาซึ่งโอกาสและความท้าทาย

ประชากรในชนบทอพยพเข้ามาอาศัยในเมืองมากขึ้นทั้งแบบถาวรและชั่วคราว เพื่อแสวงหาโอกาสในการศึกษา การประกอบอาชีพสร้างรายได้ และคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งนี้ ประชากรเมืองมีสัดส่วนมากกว่าประชากรชนบทเป็นครั้งแรกในปี 2558 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยความเป็นเมืองของประเทศไทยมีแนวโน้มเติบโตเพิ่มขึ้นในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา¹ โดยในช่วงปี 2553-2563 ประเทศไทยมีความเป็นเมือง ร้อยละ 43.4-57.2 โดยกรุงเทพมหานครมีความเป็นเมืองสูงที่สุดที่ร้อยละ 100 ในขณะที่ภาคใต้มีความเป็นเมืองต่ำที่สุดที่ร้อยละ 31.3-41.6 นอกจากความเป็นเมืองที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องแล้วความเป็นเมืองของไทยยังมีลักษณะสำคัญคือมีความเป็นเมืองโตเดี่ยว (Primate City) หมายถึง การที่เมืองมีจำนวนประชากรมากที่สุด มีขนาดใหญ่กว่าเมืองลำดับที่สองเป็นอย่างมาก โดยกรุงเทพมหานครถือเป็นเมืองที่มีลักษณะเมืองโตเดี่ยวรุนแรงที่สุดในโลก² โดยมีขนาดใหญ่กว่าจังหวัดนครราชสีมาทั้งจังหวัดถึง 35 เท่า

¹ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

² Baker, Chris ; Pasuk Phongpaichit (2009). A history of Thailand (2nd ed.). Cambridge : Cambridge University Press. p. 199.ISBN 978-0-521-76768-2.

ประเทศไทยได้พัฒนาเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภาคให้กลายเป็นเมืองนำอยู่อัจฉริยะที่มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและมีการบูรณาการระบบสาธารณสุขปลอดภัยและโครงสร้างพื้นฐานสำคัญ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล (นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร) เชียงใหม่ ขอนแก่น ภูเก็ต สงขลา และเมืองในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา) ได้แก่ Amata Smart City และ Smart City ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญมากขึ้นในอนาคต และการพัฒนาเมืองเชิงนิเวศโดยการพัฒนาพื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรม และอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ โดยจะจัดทำแผนผังภูมิโนเวศของเมือง ชนบท เกษตรกรรม และอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ

แนวโน้มดังกล่าวส่งผลต่อความจำเป็นในการพัฒนาเมืองให้สามารถรองรับประชากรเมืองที่จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยเหตุนี้ จึงได้มีการหยิบยกประเด็นเมืองนำอยู่อัจฉริยะ จัดทำเป็นแผนแม่บทหนึ่งใน 23 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาเมือง

ให้มีมิติต่างๆ เพื่อกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมและลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ อาทิ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน การสร้างงาน การจัดการสิ่งแวดล้อมของเมือง ระบบฐานข้อมูลเมือง ระบบบริหารจัดการเมือง รวมถึงสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมืองไปสู่การเป็นเมืองนำอยู่สำหรับคนทุกกลุ่มในสังคม

ความเหลื่อมล้ำยังเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาประเทศ

การพัฒนาประเทศในระยะที่ผ่านมา นับตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 เป็นต้นมา มุ่งให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยมุ่งกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค ส่งผลให้จำนวนคนยากจนในประเทศค่อยๆ ลดลง ขณะที่ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ระหว่างกลุ่มคนที่รวยที่สุด และกลุ่มคนที่จนที่สุดในประเทศกลับเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ ประเทศไทยยังคงประสบกับความเหลื่อมล้ำในหลากหลายมิติ ทั้งความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ การศึกษา สาธารณสุข เป็นต้น สรุปได้ดังนี้

1. ความเหลื่อมล้ำทางรายได้

ในมิติของโครงสร้างเศรษฐกิจสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ที่กระจายกันอย่างไม่เท่าเทียม ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ด้านรายได้ของไทยเพิ่มขึ้นจาก 0.445 ในปี 2558 มาอยู่ที่ 0.453 ในปี 2560 เนื่องจาก ส่วนแบ่งรายได้ของกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุดลดลงเล็กน้อยจากร้อยละ 14.3 เหลือร้อยละ 14.2 ในช่วงเวลาเดียวกัน จึงแสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำที่เพิ่มสูงขึ้นในช่วงครึ่งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12

2. ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทย ส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับโอกาสและคุณภาพ ของการศึกษา

ในปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้ผู้คนสามารถค้นหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารได้ทุกที่ทุกเวลา

ผ่านสมาร์ทโฟน ทำให้เด็กและเยาวชนที่อยู่ในชนบทหรือพื้นที่ห่างไกล รวมถึงกลุ่มเด็กยากจน ด้อยโอกาส เข้าไม่ถึงทรัพยากรทางการศึกษา ในโลกยุคใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต ทำให้การเรียนรู้จำกัดแต่เพียงในห้องเรียนซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจยิ่งขยายความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาให้เพิ่มสูงขึ้น จากข้อมูลสัดส่วนของนักเรียนไทยที่มีคอมพิวเตอร์ เพื่อใช้ในการเรียนที่บ้าน ปี 2561³ พบว่า มีนักเรียนไทยในกลุ่มยากจนที่สุดเพียงร้อยละ 17 ที่มีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์พร้อมที่บ้าน ในขณะที่นักเรียนในกลุ่มที่มีฐานะดีที่สุดมีคอมพิวเตอร์ที่บ้านถึงร้อยละ 91 ความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษา ซึ่งนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำของผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา จะส่งผลให้เกิดความยากจนเรื้อรัง ทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยยิ่งรากลึกมากยิ่งขึ้น ทั้งความแตกต่างในการเข้าถึงเทคโนโลยีของ

³ ฐานข้อมูล OECD, 2561 คำนวณโดย ดร.ภูษิสรณ์ กองเสียมบาท

โรงเรียนในแต่ละพื้นที่ การมีช่องว่างในการพัฒนาอุปนิสัยคนไทยให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างเต็มศักยภาพ ขณะเดียวกันครูผู้สอนซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการถ่ายทอดความรู้และทักษะต่างๆ ในทุกระดับ การศึกษายังมุ่งเน้นการสอน เพื่อสอบมากกว่าเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาทักษะนักเรียน กระบวนการจัดการเรียนการสอนยังมุ่งเน้นการบรรยาย ขาดการบูรณาการข้ามสาขาวิชา ขาดทักษะการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน อีกทั้ง โครงการพัฒนาครูที่มีอยู่ยังขาดความต่อเนื่อง บูรณาการ และการติดตามประเมินผล

3. ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความช่วยเหลือและบริการของภาครัฐ

เพื่อเข้าสู่ประเทศไทย 4.0 รัฐบาลจึงได้เร่งปรับบริการต่างๆ รวมถึงสวัสดิการสู่การบริการภาครัฐออนไลน์ เพื่อลดความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น และเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการ โดยเฉพาะบริการทางการเงิน ทำให้ผู้ที่ไม่คุ้นชินกับการติดต่อสื่อสารออนไลน์ไม่สามารถเข้าถึงบริการหรือความช่วยเหลือของภาครัฐได้ทันทั่วถึงหรือถูกละเลยจากภาครัฐ ซึ่งภาครัฐควรมีนโยบายในการลดช่องว่างการเข้าถึง และเพิ่มบริการที่เกี่ยวข้องให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการได้อย่างครอบคลุม อาทิ โครงการเน็ตประชารัฐ หรือเน็ตชายขอบที่เปิดโอกาสให้กับกลุ่มประชากรชายขอบหรือผู้มีโอกาสน้อยเข้าถึงอินเทอร์เน็ตมากขึ้น รวมถึงอุปกรณ์สำหรับการสื่อสาร เช่น สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต เป็นต้น

สถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไทยเป็นประเด็นท้าทายที่สำคัญในอนาคต

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมในโลก โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติที่มีความผันผวนและทวีความรุนแรงส่งผลกระทบและเป็นอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

ของหลายประเทศทั่วโลก ดังนั้น ประเทศต่างๆ จึงเริ่มต้นตัวในการรักษาสมดุลสภาพแวดล้อมของระบบนิเวศ และร่วมกันกำหนดข้อตกลงระหว่างประเทศภายใต้วาระการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก ค.ศ. 2030 ส่งผลให้ประเทศไทยต้องหันมาให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนทิศทางการพัฒนาและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศอย่างจริงจัง เนื่องจากผลการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา สะท้อนถึงความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันเกิดจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การขยายกว้างของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การขยายตัวของชุมชนเมือง และพฤติกรรมการผลิตและบริโภคที่ไม่ยั่งยืน ทำให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้นมาก และส่งผลกระทบต่อความสมดุลของระบบนิเวศโดยรวม ผลการพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของไทยที่สำคัญสรุปได้ดังนี้

1. ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง

เป็นปัญหาและเป็นจุดอ่อนของการรักษาฐานการผลิตและให้บริการ รวมทั้งการดำรงชีพที่ยั่งยืนในเขตเมืองและชนบท ฐานทรัพยากรธรรมชาติถูกนำไปใช้ในการพัฒนาเกินกว่าศักยภาพที่จะฟื้นตัวได้ตามธรรมชาติ ทรัพยากรดินเสื่อมโทรมลงจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวที่มีการใช้ปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืชอย่างต่อเนื่องเป็นจำนวนมาก ความหลากหลายทางชีวภาพถูกคุกคาม ทรัพยากรน้ำมีส่วนที่ไม่สามารถจัดสรรได้ตามความต้องการที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่น้ำต้นทุนมีความผันผวนและลดลงจากสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง (climate change) โดยมีแนวโน้มขาดแคลนในอนาคต เกิดปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น จากการเข้าถึงและการจัดสรรการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่เป็นธรรม

2. การบริหารจัดการขยะมีประสิทธิภาพ ดีขึ้น แต่ยังคงมีปัญหามลพิษที่กระทบ ต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน อย่างต่อเนื่อง

ในช่วงการพัฒนาที่ผ่านมา ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการลดปริมาณขยะมูลฝอยโดยเฉพาะขยะพลาสติก โดยเน้นแนวทางการลดที่ต้นทาง กล่าวคือการลดที่ผู้บริโภค โดยมีนโยบายและมาตรการที่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชนทั่วประเทศ จนนำไปสู่การแก้ไขปัญหาขยะพลาสติกที่มีแนวโน้มการใช้ลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยมีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในปี 2562 ประมาณ 28.71 ล้านตัน มีปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกคัดแยก ณ ต้นทางและนำกลับไปยังประโยชน์ผ่านกิจกรรมต่างๆ จำนวน 12.52 ล้านตัน (ร้อยละ 44 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น) ส่วนใหญ่เป็นขยะรีไซเคิลและทำปุ๋ยอินทรีย์ และขยะมูลฝอยที่เหลือจากการคัดแยกและนำไปใช้ประโยชน์แล้ว

จะถูกนำไปกำจัดอย่างถูกต้องจำนวน 9.81 ล้านตัน (ร้อยละ 34) อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาการใช้สารเคมีอย่างไม่ถูกต้อง ทำให้เกิดการปนเปื้อนสู่สภาพแวดล้อม ทั้งในภาคเกษตรกรรมที่ยังคงใช้สารเคมีในการกำจัดแมลงและศัตรูพืชอย่างต่อเนื่อง ภาคอุตสาหกรรมยังคงพบปัญหาในการจัดการของเสียจากกระบวนการผลิตที่ไม่มีประสิทธิภาพ ในขณะที่ปัญหามลพิษทางอากาศ จะพบอยู่ทั่วไปในพื้นที่เขตอุตสาหกรรมเมืองใหญ่ที่มีประชากรและการจราจรหนาแน่นสำหรับหมอกควันข้ามพรมแดนและการเผาเพื่อการเกษตรยังคงเกิดขึ้นซ้ำซากเป็นวัฏจักรและทวีความรุนแรงมากขึ้น

3. ภาคส่วนต่างๆ เริ่มต้นตัวในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นปัญหาขยะ มลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ

หรือภัยธรรมชาติในรูปแบบต่างๆ กำลังคุกคามวิถีชีวิตของมนุษย์เพิ่มมากขึ้นทุกขณะ จึงทำให้เกิดกระแสการตื่นตัวในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ขยายตัวเป็นวงกว้างมากขึ้น โดยสะท้อนผ่านการประสานความร่วมมือภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในระยะที่ผ่านมา รวมถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการหาเสียงของพรรคการเมือง หรือการออกข้อกำหนดและกฎระเบียบทางการค้าที่อยู่บนพื้นฐานของการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม ตลอดจนกระแสการใส่ใจสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภคในหลายช่วงวัย ทำให้เกิดการขยายตัวของการบริโภคผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ผลักดันให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมเพื่อลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม ตัวอย่างเช่นการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาชนในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าต้นน้ำและป่าชายเลน กระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ความตื่นตัวของชุมชนในการดูแลและพัฒนาท้องถิ่นของตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความยั่งยืน เป็นต้น

การริเริ่มนโยบายสำคัญๆ ของรัฐบาลทำให้เกิดการปรับโฉมหน้าและทิศทางการพัฒนาประเทศ

ในช่วงครึ่งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 รัฐบาลได้มีการกำหนดนโยบายที่ให้ความสำคัญ

กับการวางรากฐานที่ดีเพื่อให้ระบบเศรษฐกิจมีความมั่นคงมากขึ้น ประชาชนทุกภาคส่วนได้รับผลประโยชน์และมีโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างทั่วถึง มีรายได้สูงขึ้นและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การเปลี่ยนแปลงในนโยบายและทิศทางการบริหารราชการของรัฐบาลที่สำคัญมีดังนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ได้จัดทำภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องมีบทบัญญัติและหลักการหลายส่วนที่แตกต่างไปจากฉบับที่ผ่านมาที่สำคัญคือ มาตรา 65 ที่กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มี “ยุทธศาสตร์ชาติ” เพื่อให้มีแผนการพัฒนาประเทศโดยกำหนดกรอบเวลาและแนวทางพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องปฏิบัติ และเป็นกรอบในการจัดทำแผนของหน่วยงานต่างๆ ในการบริหารประเทศให้สอดคล้องกันไป ในทิศทางเดียวกัน และมีการบูรณาการกัน และเพื่อให้บทบัญญัติในมาตรานี้มีผลจริงในทางปฏิบัติ จึงได้บัญญัติมาตราอื่นๆ ไว้รองรับด้วย (มาตรา 142 มาตรา 162 มาตรา 270 และมาตรา 270) ยกตัวอย่างเช่น พ.ร.บ. งบประมาณ มาตรา 142 ต้องแสดงแหล่งที่มาและประมาณการรายได้ ผลสัมฤทธิ์หรือประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการจ่ายเงิน เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์และแผนพัฒนาด้านต่างๆ ตามกฎหมายว่าด้วยวินัยการเงินการคลังของรัฐ เป็นต้น โดยมีสาระสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงแนวทางการบริหารราชการแผ่นดิน ดังนี้

(1) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในระยะยาว เพื่อนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเป็นการดำเนินการตามมาตรา 65 ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนงานโครงการต่างๆ ของทุกหน่วยงานให้สอดคล้องและบูรณาการกัน และจะต้องมีการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับแผนงานโครงการดังกล่าวด้วย ยุทธศาสตร์ชาติประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ (1) ด้านความมั่นคง (2) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน (3) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (4) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม (5) ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ (6) ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ อีกทั้งยังมีการจัดทำแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติอีก 23 ฉบับ เช่น แผนแม่บทด้านความมั่นคง ด้านการต่างประเทศ ด้านการเกษตร ด้านอุตสาหกรรมและการบริการแห่งอนาคต ด้านการท่องเที่ยว และด้านพื้นที่และเมืองน่าอยู่อัจฉริยะ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อกำหนดประเด็นในลักษณะที่มีความบูรณาการและเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์ชาติด้านที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ส่วนราชการสามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(2) แผนการปฏิรูปประเทศ

ซึ่งกำหนดให้มีขึ้นตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีวัตถุประสงค์เพื่อรื้อปรับระบบที่ยังเป็นจุดอ่อนหรือเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ที่จะต้องมีการดำเนินการโดยเร็ว โดยแผนการปฏิรูปประเทศจะเป็นแผนที่กำหนดแนวทางเชิงปฏิบัติที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและเป็นรูปธรรม แผนการปฏิรูปประเทศในปัจจุบันมี 13 ด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม ด้านกฎหมาย ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน เป็นต้น

2. การกำหนดนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ที่ผ่านมา ได้เร่งพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) เพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมาย 12 อุตสาหกรรม (S-Curve และ New S-Curve) ที่เกิดขึ้นในช่วงปลายแผนพัฒนาฉบับที่ 11 ต่อเนื่องมาจนถึงแผนฯ 12

ในปี 2560 รัฐบาลได้มุ่งพัฒนาต่อยอดการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Seaboard : ESB) ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 5 เพื่อพัฒนาไปสู่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมาย 3 จังหวัด คือ ชลบุรี ระยอง และฉะเชิงเทรา มีความมุ่งหมายให้เป็นตัวเร่งจักรในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศในระยะต่อไป โดยมุ่งเน้นการยกระดับอุตสาหกรรมที่มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมขั้นสูง โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเป้าหมายที่รัฐบาลเรียกว่าอุตสาหกรรม S-Curve และ New S-Curve

นอกจากนั้น เพื่อขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ดังกล่าว รัฐบาลจึงได้มีการประกาศเขตส่งเสริมใน 5 พื้นที่ ประกอบด้วย (1) เขตส่งเสริมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก : เมืองการบินภาคตะวันออก (Special EEC Zone : Eastern Airport City) ตั้งอยู่บริเวณสนามบินนานาชาติอู่ตะเภา เพื่อยกระดับสนามบินอู่ตะเภาให้เป็นศูนย์กลางการบิน เพิ่มขีดความสามารถในการรองรับผู้โดยสารที่เพิ่มสูงขึ้นในอนาคต (2) เขตส่งเสริมนวัตกรรมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor of Innovation : EECi) เพื่อยกระดับอุตสาหกรรมและชุมชนด้วยการพัฒนานวัตกรรมและนวัตกรรม (3) เขตส่งเสริมอุตสาหกรรมและนวัตกรรมดิจิทัล (Digital Park Thailand : EECd) เพื่อขยายและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลรองรับการเป็นศูนย์กลางข้อมูล (Data Hub) ของอาเซียน (4) นิคมอุตสาหกรรม Smart Park และ (5) นิคมอุตสาหกรรมเหมราช อีสเทิร์นซีบอร์ด 4

10+2 **อุตสาหกรรม** เป้าหมายของประเทศ

S-curve

การสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added)

1 อุตสาหกรรม
ยานยนต์สมัยใหม่

2 อุตสาหกรรม
อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ

3 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
กลุ่มรายได้ดีและท่องเที่ยว
เชิงสุขภาพ

4 อุตสาหกรรมการเกษตรและ
เทคโนโลยีชีวภาพ

5 อุตสาหกรรมเชื้อเพลิงชีวภาพ
และเคมีชีวภาพ

11 อุตสาหกรรม
ป้องกันประเทศ

New

S-curve

ยกระดับมูลค่า (Value Shifted)

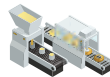
6 อุตสาหกรรม
หุ่นยนต์เพื่ออุตสาหกรรม

7 อุตสาหกรรม
การแพทย์ครบวงจร

8 อุตสาหกรรม
ขนส่งและการบิน

9 อุตสาหกรรม
การแปรรูปอาหาร

10 อุตสาหกรรม
ดิจิทัล

12 อุตสาหกรรม
พัฒนาคน
และการศึกษา

ที่มา : กระทรวงอุตสาหกรรม

ต่อมาในปี 2561 รัฐบาลได้มีการจัดทำแผนพัฒนาฐานเศรษฐกิจใหม่ในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน โดยริเริ่มการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้ (Southern Economic Corridor : SEC) ซึ่งให้ความสำคัญกับการเปิดประตูทางทะเล เชื่อมโยงกับประเทศแถบเอเชียใต้ การท่องเที่ยวทางทะเลและเชื่อมโยงอ่าวไทย-อันดามัน การสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าเกษตร และการอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการพัฒนาเมืองนำอยู่ เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาศูนย์กลาง

ความเจริญของภาค และในปี 2562 รัฐบาลได้นำกรอบแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจหลักเชิงพื้นที่ มากำหนดทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาของภูมิภาคต่างๆ ในประเทศ เช่น แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ภาคเหนือ (Northern Economic Cluster : NEC) มุ่งให้เป็นพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ โดยเน้นการพัฒนาสู่การเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีคุณค่าเชิงวัฒนธรรมระดับโลก พัฒนาเศรษฐกิจฐานชีวภาพ และเร่งรัดแก้ไขปัญหาคาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิต

ของประชาชนในพื้นที่สูง และการพัฒนาเศรษฐกิจหลักในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (North-eastern Economic Cluster : NeEC) ที่มุ่งเน้นการผลิตสินค้าอัตลักษณ์คุณภาพสูง พัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรและฐานชีวภาพ ส่งเสริมการท่องเที่ยวพื้นที่ริมแม่น้ำโขง รวมทั้งอุตสาหกรรมการบินและอุตสาหกรรมระบบราง เพื่อเป็นพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ของประเทศ สนับสนุนการกระจายความเจริญและความมั่งคั่งไปสู่ภูมิภาค และเสริมสร้างศักยภาพของประเทศให้สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล และสนับสนุนให้เกิดการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ และลดความเหลื่อมล้ำ ทั้งในมิติรายได้ การศึกษา สุขภาพ และสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน

3. การพัฒนาอุตสาหกรรม BCG ⁴
เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม
เพื่อมุ่งสู่การเป็น “ประเทศไทย 4.0”

แนวคิด BCG Model เป็นแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม เพื่อให้ “เศรษฐกิจสามารถเติบโตไปควบคู่กับสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน” โดยการพัฒนาควบคู่กันไป 3 มิติ ได้แก่ (1) เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio-economy) ระบบเศรษฐกิจชีวภาพ มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยเน้นการพัฒนา

หมุนเวียน (Circular Economy) คำนึงถึงการนำวัสดุต่างๆ กลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด และทั้ง 2 เศรษฐกิจนี้ อยู่ภายใต้ (3) เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคม และการรักษาสังแวดล้อมได้อย่างสมดุลให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนไปพร้อมกัน โดยเปลี่ยนข้อได้เปรียบที่ไทยมีจากความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม ให้เป็นความสามารถในการแข่งขันด้วยนวัตกรรม เพื่อให้เกิดเศรษฐกิจ BCG ที่เติบโต แข่งขันได้ในระดับโลก เกิดการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำ ชุมชนเข้มแข็ง มีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่ง BCG Model นี้สามารถตอบโจทย์การพัฒนาที่ยั่งยืน (SDG) ของสหประชาชาติอย่างน้อย 5 เป้าหมาย ได้แก่ การผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การอนุรักษ์ความหลากหลาย ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และที่สำคัญที่สุดเป็นการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่คิดค้นขึ้น โดยในหลวงสิ้นเกล้ารัชกาลที่ 9 มาใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาประเทศ

เป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูงเชื่อมโยงกับ (2) เศรษฐกิจ

⁴ ดร.สุวิทย์ เมษินทรีย์ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.). โมเดลเศรษฐกิจใหม่ BCG. เข้าถึงได้จาก <https://www.nstda.or.th/th/news/12887>

BCG MODEL

ตอบโจทย์ 6 มิติ

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีเพื่อความมั่นคงของประเทศและการประยุกต์เชิงพาณิชย์ สวทช.

บทที่ 3 3 ปีของแผนฯ 12 เข้าใกล้เป้าหมายหรือยัง

ผลการพัฒนาที่สำคัญ เปรียบเทียบกับเป้าหมายการพัฒนา ที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 เป็นแผนพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี ในช่วงปี 2560-2564 แต่เนื่องจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ในปี 2560 ซึ่งได้กำหนดให้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) โดยประกาศใช้เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2561 จึงจำเป็นต้องขยายช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 เป็น 6 ปี โดยจะสิ้นสุดในปี 2565 เพื่อให้สอดคล้องกับช่วงระยะเวลาตามยุทธศาสตร์ชาติ โดยแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จะสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในลักษณะของการถ่ายทอดแนวทางการพัฒนาประเทศในช่วงเวลา 5 ปีแรก (พ.ศ. 2561-2565) ของยุทธศาสตร์ชาติลงสู่การปฏิบัติ

“

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์การพัฒนา 6 ด้าน :
 ด้านความมั่นคง ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน
 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์
 ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม
 ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
 และด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

”

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน ประกอบด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนา 6 ด้าน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

ดังนั้น จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ภายใต้แผนพัฒนา ฉบับที่ 12 ที่รองรับการขับเคลื่อน ทั้ง 6 ยุทธศาสตร์ของยุทธศาสตร์ชาติ ทั้งใน มิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพ ทุนมนุษย์ (2) ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม (3) ยุทธศาสตร์ การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขัน ได้อย่างยั่งยืน (4) ยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็น มิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (5) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติ เพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน และ (6) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบและ ธรรมาภิบาลในสังคมไทย นอกจากนี้ ยังได้เพิ่มอีก 4 ยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการพัฒนาพื้นฐาน เชิงยุทธศาสตร์และกลไกสนับสนุนให้การดำเนิน ยุทธศาสตร์ทั้ง 6 ด้านให้สัมฤทธิ์ผล ประกอบด้วย

(7) ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบโลจิสติกส์ (8) ยุทธศาสตร์การพัฒนา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม (9) ยุทธศาสตร์การพัฒนามาก เมือง และพื้นที่ เศรษฐกิจ และ (10) ยุทธศาสตร์ความร่วมมือ ระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา โดยทั้ง 10 ยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 นี้มีการ กำหนดรายละเอียดวัตถุประสงค์ ตัวชี้วัด แนวทาง การพัฒนา ตลอดจนแผนงานหรือโครงการสำคัญ ที่ต้องดำเนินการให้เห็นผลเป็นรูปธรรมในช่วง 5 ปี แรกของการขับเคลื่อนและสานต่ออย่างต่อเนื่อง ไปยังแผนพัฒนา ฉบับที่ 13 จนถึงฉบับที่ 15 ซึ่งเป็น ช่วงระยะ 5 ปีสุดท้ายของยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ คือ การยกระดับประเทศให้หลุดพ้นจากกับดัก รายได้ปานกลาง (Upper-middle Income) ไปสู่ ประเทศที่มีรายได้สูงที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ภายในปี 2580

“

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทย
ที่ต้องขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ เพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์
ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว
ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

”

แผนพัฒนา ฉบับที่ 12 ได้กำหนด เป้าหมายการพัฒนา ทั้งในระดับภาพรวมและ รายละเอียดของการพัฒนา ที่มีรายละเอียดและ

องค์ประกอบที่สอดคล้องกับเป้าหมายของ ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปีในแต่ละด้าน ดังนี้

ตารางความเชื่อมโยง

ยุทธศาสตร์ชาติ

และ

แผนพัฒนา

ฉบับที่ 12

ยุทธศาสตร์ชาติ	ตัวชี้วัดแผนพัฒนา ฉบับที่ 12	2560	2561	2562	เป้าหมาย ณ สิ้นแผนฯ
 ด้านความมั่นคง	ยุทธศาสตร์ที่ 5 การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคงและยั่งยืน				
	อันดับความเสี่ยงจากการโจมตีด้านไซเบอร์ (ดัชนีความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ของโลก : Global Cybersecurity Index)	22	35	N/A	ต่ำกว่าอันดับ ที่ 10 ของโลก
	ยุทธศาสตร์ที่ 10 ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา				
	ดัชนีย่อยความสามารถในการบริหารจัดการ ณ พรหมแดนของประเทศไทย อันดับการบริหาร ด้านการค้าระหว่างประเทศ (Trading Across Borders) (คะแนน)	56 (84.10)	57 (84.10)	62 (84.60)	อันดับดีขึ้น
 ด้านการสร้างขีด ความสามารถ ในการแข่งขัน	ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน				
	เศรษฐกิจมหภาค				
	อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เฉลี่ยในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 12	4.1	4.2	2.4	ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 (CVM)
	รายได้ต่อหัว	6,632.2	7,329.2	7,841.9	ไม่ต่ำกว่า 8,200 ดอลลาร์ สหรัฐ ณ สิ้นสุดแผนฯ
	รายได้สุทธิของรัฐบาลต่อมูลค่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	15.21	15.50	15.20	ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 19.0
	ผลิตภาพการผลิตของปัจจัยการผลิต (TFP)	2.78	1.76	N/A	ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 2.5 ต่อปี
	เศรษฐกิจรายสาขา				
	อันดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ของประเทศ โดย IMD	27	30	25	เลื่อนขึ้นไปอยู่ในกลุ่ม 1 ใน 25 ของประเทศ แรกที่ได้รับ จัดอันดับทั้งหมด
	อัตราการขยายตัวของภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ (นอกเหนือจากบริการภาครัฐ) - ภาคเกษตร - ภาคอุตสาหกรรม - ภาคบริการ	4.7 2.1 5.1	5.5 2.7 4.8	-0.2 -0.0 4.0	ขยายตัวเฉลี่ย ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 3 ต่อปี ร้อยละ 4.5 ต่อปี ร้อยละ 6 ต่อปี
	อันดับความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว (The Travel & Tourism Competitiveness Index: TTCI) (136 ประเทศ)	34		31 (140 ประเทศ)	ไม่เกินอันดับที่ 30
	สัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ของวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม ในประเทศทั้งหมด	42.13	42.82	43.20	เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า ร้อยละ 45 เมื่อสิ้นสุดแผนฯ

ยุทธศาสตร์ชาติ	ตัวชี้วัดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12	2560	2561	2562	เป้าหมาย สิ้นแผนฯ
	ยุทธศาสตร์ที่ 7 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์				
	สัดส่วนต้นทุนโลจิสติกส์ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	13.6	13.4	N/A	ลดลงจากร้อยละ 14 เป็นร้อยละ 12 ของ GDP
	ต้นทุนค่าขนส่งสินค้าของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	7.4	7.3	N/A	ต่ำกว่าร้อยละ 7 ของ GDP ในปี 2564
	สัดส่วนการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	7.89	7.87	7.85	ลดลงจาก 8.22 เป็น 7.70 พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ/พันล้านบาท ในปี 2564
	จำนวนหมู่บ้านที่มีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงเข้าถึง	73.79	73.79	99.99	เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 30 เป็นมากกว่าร้อยละ 85 ในปี 2564
	จำนวนหน่วยงานภาครัฐมีระบบความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์	58	66	68	มากกว่าร้อยละ 80 ในปี 2564
	ยุทธศาสตร์ที่ 8 การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรม				
	สัดส่วนค่าใช้จ่ายการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา	1.0	1.11	N/A	ร้อยละ 1.5 ของ GDP
	สัดส่วนการลงทุนวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชนต่อภาครัฐ	80:20	78:22	N/A	เพิ่มเป็น 70 : 30
	จำนวนบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนา	21.0	24.0	N/A	เพิ่มเป็น 25 คนต่อประชากร 10,000 คน
 ด้านการพัฒนา และเสริมสร้าง ศักยภาพทรัพยากร มนุษย์	ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์				
	เด็กมีพัฒนาการสมวัย	78.01	80.68	87.13	ไม่น้อยกว่าร้อยละ 85
	ผู้เรียนในระบบทวิภาคี (อัตราการศึกษาเปลี่ยนแปลง)	125,896 (10.70)	139,727 (10.99)	146,119 (4.57)	เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 30 ต่อปี
	การออมส่วนบุคคลต่อรายได้พึงจ่ายใช้สอย (ร้อยละ)	10.8	10.2	N/A	เพิ่มขึ้น
	รายจ่ายสุขภาพทั้งหมดต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (ร้อยละ)	3.75	N/A	N/A	ไม่เกินร้อยละ 5 ของ GDP

ยุทธศาสตร์ชาติ	ตัวชี้วัดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12	2560	2561	2562	เป้าหมาย ณ สิ้นแผนฯ
 ด้านการสร้างโอกาส และความเสมอภาค ทางสังคม	ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม				
	รายได้เฉลี่ยต่อหัว (บาท/คน/เดือน) ของกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด	3,408	N/A	N/A	เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 15 ต่อปี เฉลี่ยทั้งช่วงแผน
	อัตราการเปลี่ยนแปลง (ร้อยละ)	0.8	N/A	N/A	
	สัดส่วนประชากรที่อยู่ใต้เส้นความยากจน จำนวนประชากรที่อยู่ใต้เส้นความยากจน หรือจำนวนคนจน (พันคน)	7.87	9.85	N/A	ลดลงเหลือ ร้อยละ 6.5 ณ สิ้นแผนฯ
	สัดส่วนนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ทุกระดับชั้นผ่านเกณฑ์คะแนนร้อยละ 50 มีจำนวน เพิ่มขึ้นและความแตกต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ ระหว่างพื้นที่ และภูมิภาคลดลง	3.75	N/A	N/A	สัดส่วนเพิ่มขึ้น
	คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ขั้นพื้นฐาน หรือ O-NET ทุกระดับชั้น (ป.6 ม.3 และ ม.6) เฉพาะใน 4 วิชาหลัก คือภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ (%)				ความแตกต่าง ระหว่างพื้นที่ และภูมิภาคลดลง
	- ทั่วประเทศ	35.66	38.54	35.26	
	- กรุงเทพมหานคร	42.50	45.73	41.93	
	- ภาคกลาง	36.64	39.60	36.14	
	- ภาคเหนือ	35.45	38.36	35.03	
	- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	33.28	36.05	33.79	
	- ภาคใต้	34.42	37.04	33.14	
	ความแตกต่างของสัดส่วนบุคลากรทางการ แพทย์ต่อประชากรระหว่างพื้นที่ อัตราแพทย์ 1 คน ต่อประชากร (คน) (สัดส่วนต่อทั่วประเทศ)				ลดลง
	- ทั่วประเทศ	1,843	1,771		
	- กรุงเทพมหานคร	630 (0.34)	601 (0.34)		
	- ภาคกลาง	1,869 (1.01)	1,839 (1.04)		
	- ภาคเหนือ	2,074 (1.13)	1,944 (1.10)		
	- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2,846 (1.54)	2,719 (1.54)		
	- ภาคใต้	2,191 (1.19)	2,115 (1.19)		
	ยุทธศาสตร์ที่ 9 การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ				
	ผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวระหว่างภาค (บาท)				ลดลง
	- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	80,352	83,856		
	- ภาคเหนือ	103,760	110,897		
	- ภาคใต้	148,067	147,115		
	- ภาคตะวันออก	500,676	508,568		
	- ภาคตะวันตก	149,827	158,206		
	- ภาคกลาง	267,162	271,759		
	- กรุงเทพฯและปริมณฑล	449,881	457,399		
	สัมประสิทธิ์การกระจายรายได้ระดับภาค ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini coefficient)				ลดลง
	- ภาคเหนือ	0.417			
	- ภาคกลาง	0.403			
	- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	0.446	-		
	- ภาคใต้	0.445	-		
	- กรุงเทพฯและปริมณฑล	0.405	-		
	รายได้จากการท่องเที่ยวเมืองหลัก : เมืองรอง		-		

ยุทธศาสตร์ชาติ	ตัวชี้วัดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12	2560	2561	2562	เป้าหมาย ณ สิ้นแผนฯ
 ด้านการสร้าง การเติบโต บนคุณภาพ ชีวิตที่เป็นมิตร กับสิ่งแวดล้อม	ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน				
	สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้	31.58	31.68	31.68	ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ
	พื้นที่ชลประทาน (เพิ่มขึ้น)	30,925,901 (195,259)	31,200,725 (274,824)	31,439,622 (238,897)	เพิ่มขึ้นปีละ 350,000 ไร่
	สัดส่วนของขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้องและนำไปใช้ประโยชน์	73.80	73.60	77.78	ไม่น้อยกว่าร้อยละ 75
	ร้อยละจำนวนวันที่ PM2.5 ใน 9 จังหวัดภาคเหนืออยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน			80.76	ดีขึ้น
 ด้านการปรับสมดุล และพัฒนาระบบการ บริหารจัดการภาครัฐ	ยุทธศาสตร์ที่ 6 การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ และธรรมาภิบาลในสังคมไทย				
	อันดับความยากง่ายในการดำเนินธุรกิจ จัดทำโดยธนาคารโลก (อันดับในอาเซียน)	46 (3)	26 (3)	27 (3)	อยู่ในอันดับ 2 ของอาเซียน เมื่อสิ้นสุดแผนฯ
	ระดับคะแนนของดัชนีการรับรู้การทุจริต (ดัชนีภาพลักษณ์การคอร์รัปชัน : Corruption Perceptions Index (CPI)) (อันดับที่/จำนวนประเทศ)	37 (96/180)	36 (99/180)	36 (101/180)	สูงกว่าร้อยละ 50 เมื่อสิ้นสุดแผนฯ
	อันดับประสิทธิภาพภาครัฐ จัดทำโดยสถาบันการจัดการนานาชาติ อยู่ในอันดับสองของอาเซียน เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (อันดับในอาเซียน)	20 (2)	22 (2)	20 (2)	อันดับโลกดีขึ้น
	Digital Government Ranking	-	21	-	อันดับดีขึ้น (ปี 2559 = 21 จาก 65 ประเทศ หรือ 64.5 คะแนน)

ในบทนี้จะนำเสนอการประเมินผลการพัฒนาประเทศในระยะ 3 ปีแรก ซึ่งถือเป็นครึ่งทางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2562) โดยการพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมาได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โลกและสถานการณ์ภายในประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี

และการเมือง รัฐบาลและภาคส่วนต่างๆ ได้มีความพยายามในการดำเนินการเพื่อผลักดันขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามแนวทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ส่งผลให้การพัฒนาในบางมิติดีขึ้น แต่ยังคงมีการพัฒนาในบางด้านที่ล่าช้าและไม่เป็นไปตามเป้าหมาย โดยมีผลการพัฒนาที่สำคัญในระยะที่ผ่านมา สรุปได้ ดังนี้

อันดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศไทยลดลงจากภาวะถดถอยและการบริหารจัดการด้านเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยเฉพาะการมีความสามารถในการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศที่น้อยลง

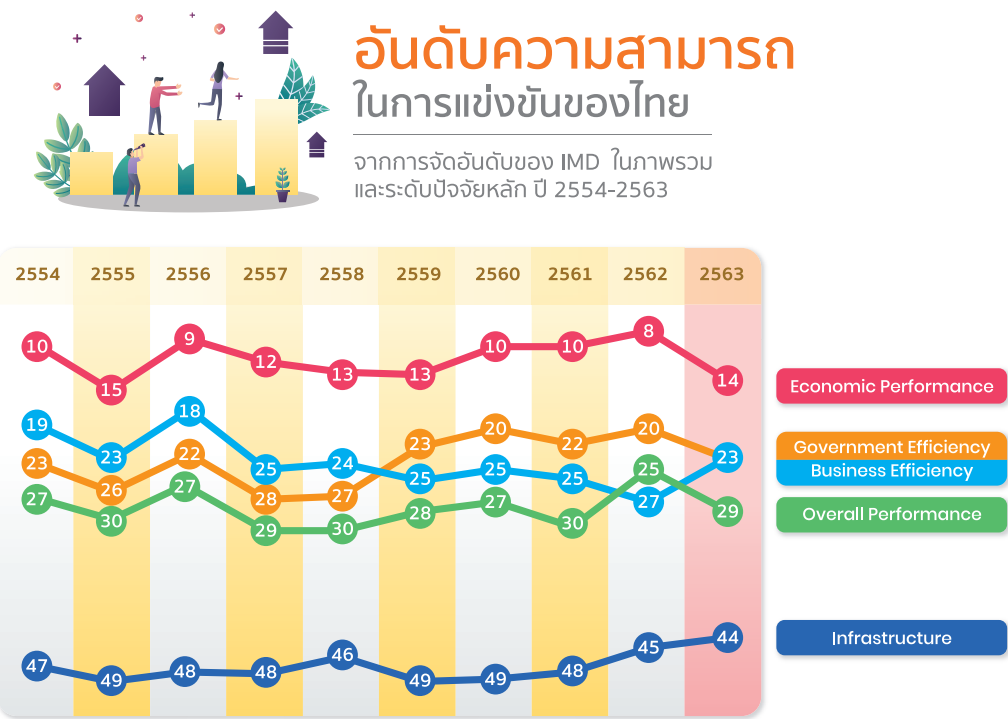
แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดตัวชี้วัดอ้างอิงเพื่อประเมินความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยอ้างอิงผลการจัดอันดับของสถาบันจัดการนานาชาติ (International Institute for Management Development : IMD) ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายให้อันดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ โดย IMD เลื่อนขึ้นไปอยู่ในกลุ่ม 1 ใน 25 ของประเทศแรกที่ได้รับการจัดอันดับทั้งหมด

การวิเคราะห์และประเมินความสามารถของประเทศ โดย IMD ประเมินจากปัจจัยหลายด้านที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศอย่างเป็นองค์รวมทั้งเศรษฐกิจระดับมหภาค (Macro) และเศรษฐกิจระดับจุลภาค (Micro) รวมทั้งปัจจัยรากฐานที่สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ (Enabling Factors) โดยพิจารณาจาก 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ประสิทธิภาพของภาคธุรกิจ (Business Efficiency) โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) สมรรถนะทางเศรษฐกิจ (Economic Performance) และประสิทธิภาพของภาครัฐ (Government Efficiency) โดยมีตัวชี้วัดย่อยของปัจจัยหลักทั้ง 4 ด้าน รวมทั้งสิ้น 337 ตัวชี้วัด

อันดับความสามารถในการแข่งขันโดยรวมของประเทศไทย (Overall Performance) ในปี 2563 ปรับตัวลดลงถึง 4 อันดับ จากอันดับที่ 25 ในปี 2562 มาอยู่อันดับที่ 29 จาก 63 ประเทศ/เขตเศรษฐกิจทั่วโลก ซึ่งใกล้เคียงกับปี 2561 ที่ไทยอยู่ในอันดับที่ 30 ซึ่งทำให้ถอยห่างจากเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 อีกครั้ง ทั้งนี้ อันดับความสามารถในการแข่งขันของไทยที่แย่ลงในปี 2563 นั้น เป็นผลจากปัจจัยหลักด้านสมรรถนะทางเศรษฐกิจ (Economic Performance) ที่มีอันดับลดลง 6 อันดับ มาอยู่อันดับที่ 14 แย่สุดในรอบ 10 ปี อันเป็นผลมาจากปัจจัยย่อยด้านการลงทุนระหว่างประเทศ (International Investment) และการจ้างงาน (Employment) ปรับตัวแย่ลงอย่างรุนแรง โดยมีอันดับแย่ลงถึง 8 อันดับและ 7 อันดับตามลำดับ และปัจจัยหลักด้านประสิทธิภาพภาครัฐ (Government Efficiency) ก็มีอันดับลดลง ถึง 3 อันดับ มาอยู่อันดับที่ 23 เนื่องจากปัจจัยย่อยด้านการบริหารจัดการด้านสถาบัน (Institution Framework) ที่มุ่งวัดเรื่องความโปร่งใสและความน่าเชื่อถือในการดำเนินงานของภาครัฐเป็นหลัก ส่วนปัจจัยด้านที่มีอันดับดีขึ้น ได้แก่ ปัจจัยหลักด้านประสิทธิภาพภาคธุรกิจ (Business Efficiency) มีอันดับดีขึ้น 4 อันดับ เป็นอันดับที่ 23 โดยอันดับที่ดีขึ้นนั้นเป็นผลมาจากปัจจัยย่อยด้านการบริหารจัดการ (Management Practices)

ทัศนคติและค่านิยม (Attitudes and Values) และผลิตภาพและประสิทธิภาพ (Productivity & Efficiency) เป็นหลัก นอกจากนี้ ปัจจัยหลักด้านโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ก็มีอันดับดีขึ้นเช่นเดียวกัน โดยดีขึ้น 1 อันดับเป็นอันดับที่ 44 อย่างไรก็ตาม อันดับของปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานยังเป็นปัญหาสำคัญของไทยเนื่องจากอยู่

ในระดับที่ต่ำมาตลอด สำหรับอันดับที่ดีขึ้นในปี 2563 นั้น เป็นผลจากอันดับที่ดีขึ้นของปัจจัยย่อยด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน (Basic Infrastructure) ด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี (Technological Infrastructure) ด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม (Health and Environment) และด้านการศึกษา (Education)

ที่มา: IMD WORLD COMPETITIVENESS YEARBOOK 2020

จากผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศโดย IMD ที่เสนอข้างต้นพบว่า ปัจจัยความสามารถในการแข่งขันด้านโครงสร้างพื้นฐานโดยรวมของประเทศไทยยังเป็นปัจจัยที่เป็นจุดอ่อนหรือเป็นอุปสรรคต่อการยกระดับศักยภาพของประเทศ โดยถูก

จัดอันดับอยู่ในระดับต่ำมาโดยตลอดหลายสิบปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และทางเทคโนโลยี พบว่าในปี 2563 ความสามารถในการแข่งขันด้านโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์มีอันดับลดลง 1 อันดับมาอยู่ที่อันดับ 39 จากอันดับที่ 38 ในปี 2562

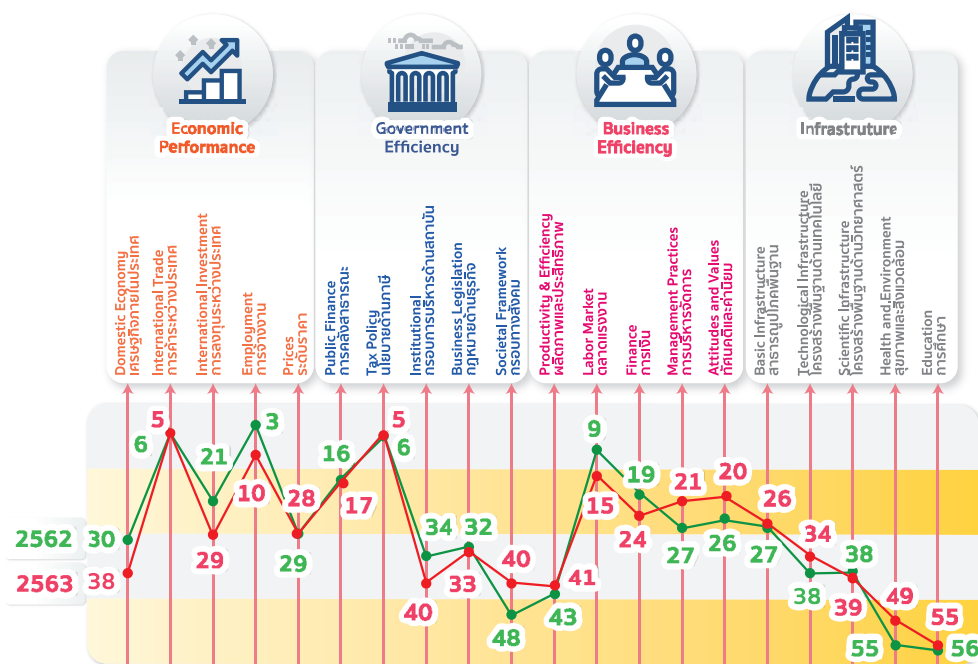
ทั้งนี้ เป็นผลเนื่องจากการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์ ยังอยู่ในระดับที่ต่ำ นอกจากนี้ ภาครัฐและภาคเอกชนยังต้องติดตาม เรื่องจำนวนสิทธิบัตรที่บังคับใช้และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ที่ผลการจัดอันดับยังสะท้อนว่าประเทศไทยยังคงมีปัญหาดังกล่าว สำหรับ อันดับโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีมีการปรับตัวดีขึ้น 4 อันดับเป็น อันดับที่ 34 ในปี 2563 จากอันดับที่ 38 ในปี 2562 เนื่องจากมีตัวชี้วัด ย่อยที่โดดเด่นอยู่มาก เช่น ยอดผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 3G และ 4G ต้นทุน ค่าใช้จ่ายการให้บริการโทรศัพท์ที่ประเทศไทยทำได้ดีเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศที่ได้รับการจัดอันดับ รวมถึงการลงทุนในอุตสาหกรรม การสื่อสารโทรคมนาคมที่ภาครัฐผลักดันมาอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าศักยภาพด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทยจะมีอันดับดีขึ้น แต่ก็ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ที่มุ่งยกระดับไปถึงอันดับที่ 1 ใน 30 เทียบเท่ากับประเทศ ที่เจริญแล้วอีกหลายประเทศ

ดังนั้น การพัฒนาเพื่อยกระดับศักยภาพทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีพลิกโลก (Disruptive Technology) ยังคงเป็นประเด็นท้าทายสำหรับประเทศไทย ที่ต้องมีการวางรากฐานการพัฒนาในระยะยาว โดยต้องให้ความสำคัญ กับการพัฒนาสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ (Ecosystem) ที่เหมาะสม และเอื้อต่อการวิจัยพัฒนา ทั้งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบ สาธารณูปโภคที่เกี่ยวข้อง การส่งเสริมการพัฒนากำลังคน (Manpower) ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำผลงานวิจัยสาขาต่างๆ รวมทั้งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ได้

อันดับความสามารถ ในการแข่งขันของไทย

จากการจัดอันดับของ IMD เปรียบเทียบ
แยกตามปัจจัยหลัก 4 ด้าน ปี 2562 และ 2563

ที่มา: IMD WORLD COMPETITIVENESS YEARBOOK 2020

การขยายตัวของเศรษฐกิจไทย
ในภาพรวมชะลอตัวลง อันเป็นผลจาก
สถานการณ์เศรษฐกิจโลกที่ผันผวน
ในขณะที่วิสาหกิจขนาดกลางและ
ขนาดย่อมมีบทบาทมากขึ้นในการ
สร้างการเติบโตของเศรษฐกิจไทย

เศรษฐกิจในภาพรวมของไทยในปี 2562
ซึ่งเป็นปีที่สามของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มีอัตรา
การขยายตัวร้อยละ 2.4 โดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์
มวลรวมในประเทศอยู่ที่ 16,875.9 พันล้านบาท

(543.6 พันล้านดอลลาร์ สรอ.) ชะลอลงจากที่ขยายตัว
ร้อยละ 4.1 และ 4.2 ในปี 2560 และ 2561 ตามลำดับ
อย่างไรก็ตาม อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจในปี
2563 นี้ยังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของอัตรา
การเติบโตทางเศรษฐกิจ ในช่วงแผนพัฒนาฯ
ฉบับที่ 11 ที่อยู่ที่ร้อยละ 3.48 อีกทั้งยังห่าง
จากเป้าหมายในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ที่
กำหนดให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจเฉลี่ย
ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5

อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยที่ชะลอตัวลง ในปี 2562 นั้น เป็นผลมาจากการหดตัวของมูลค่าการส่งออก จากผลกระทบของสงครามการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน ทำให้ปริมาณการค้าโลกและเศรษฐกิจคู่ค้าของไทยชะลอตัวลง อีกทั้งผลกระทบจากการระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในช่วงเดือนธันวาคม 2562 ทำให้อัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกในไตรมาสที่ 4 ปี 2562 หดตัวร้อยละ 4.9 ส่งผลให้เศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มขยายตัวต่ำกว่าศักยภาพ อย่างไรก็ตาม ในปี 2562 อุปสงค์ภายในประเทศยังขยายตัวอยู่ในเกณฑ์ดี ทั้งการบริโภคภาคเอกชนและการลงทุนรวม โดยการบริโภคภาคเอกชนขยายตัวร้อยละ 4.5 เป็นผลมาจากมาตรการภาครัฐ และการลงทุนรวมที่ขยายตัวร้อยละ 2.2 ในปี 2562 ส่วนในด้านอุปทานพบว่า ในปี 2562 มีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ 39.79 ล้านคน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.24 ก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยว 1.93 ล้านล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.05 เมื่อเทียบกับปี 2561 ขณะที่เสถียรภาพทางเศรษฐกิจยังอยู่ในเกณฑ์ดี แม้ว่าอัตราเงินเฟ้อเฉลี่ยปรับตัวลดลง จากแนวโน้มการลดลงของราคาน้ำมันดิบในตลาดโลก

สำหรับเศรษฐกิจในไตรมาสแรกของปี 2563 ได้รับผลกระทบอย่างชัดเจนจากสถานการณ์การระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 โดยทำให้การส่งออกสินค้าและบริการลดลงอย่างฮวบฮาบ อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจปรับตัวลดลงร้อยละ 1.8 ต่ำกว่าไตรมาสที่ 4 ของปี 2562 ที่อัตราขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.5 ทั้งนี้ เป็นผลมาจากการลดลงของการลงทุนภาครัฐและเอกชนที่ปรับตัวลดลงร้อยละ 5.5 และ 9.3 ตามลำดับ

นอกจากนี้ การใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคขั้นสุดท้ายของรัฐบาลลดลงร้อยละ 2.7 เนื่องจากการลดลงของรายจ่ายค่าซื้อสินค้าและบริการ และค่าตอบแทนแรงงานที่ขยายตัวลดลง

1. การลงทุนภาครัฐและภาคเอกชนยังคงขยายตัว แต่ในอัตราที่ชะลอลง และยังไม่บรรลุเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12

ในช่วง 3 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 พบว่า ปี 2562 การลงทุนรวมขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 2.6 ชะลอตัวลงจากการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 2.9 ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เป็นผลมาจากการปรับตัวดีขึ้นของการลงทุนภาคเอกชนที่ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 3.3 เทียบกับการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 1.6 ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 โดยการลงทุนภาคเอกชนในปี 2562 ขยายตัวร้อยละ 2.8 ชะลอตัวลงจากการขยายตัวร้อยละ 4.1 ในปี 2561 ซึ่งถือเป็นการขยายตัวต่ำสุดในรอบ 3 ปี สอดคล้องกับการลดลงของการส่งออก ส่งผลให้การลงทุนภาคเอกชนยังไม่บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 7.5 ต่อปี อย่างไรก็ตาม อัตราการขยายตัวของการลงทุนภาครัฐขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 0.6 ชะลอตัวลงจากการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 7.8 ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 โดยการลงทุนภาครัฐในปี 2562 ขยายตัวร้อยละ 0.2 ชะลอตัวลงจากการขยายตัวร้อยละ 2.9 ในปี 2561 โดยเป็นผลมาจากความล่าช้าของกระบวนการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ 2563 และส่งผลให้การลงทุนภาครัฐยังคงต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ร้อยละ 10 ต่อปี

2. การส่งออกขยายตัวต่ำกว่าเป้าหมายของแผนพัฒนา ฉบับที่ 12

ในช่วง 3 ปีแรกของแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 อัตราการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 4.6 ปรับตัวดีขึ้นจากการลดลงร้อยละ 0.7 ในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 แต่ยังคงต่ำกว่าเป้าหมายของแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 ที่กำหนดไว้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 4.0 โดยอัตราการขยายตัวเฉลี่ยของมูลค่าการส่งออกในปี 2562 ลดลงร้อยละ 3.3 เทียบกับการขยายตัวร้อยละ 7.5 ในปี 2561 โดยเป็นผลมาจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจประเทศคู่ค้าสำคัญๆ ของไทย และผลกระทบจากการดำเนินมาตรการกีดกันทางการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนซึ่งส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่การผลิตทั่วโลก ส่งผลให้มูลค่าการส่งออกสินค้าสำคัญๆ ลดลง อาทิ

รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบที่มีการส่งออกมากที่สุดและมีมูลค่าการส่งออกลดลงจาก 927,501.3 ล้านบาท ในปี 2561 เป็น 846,435.2 ล้านบาท ในปี 2562 เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบลดลงจาก 633,150.2 ล้านบาท ในปี 2561 เป็น 564,626.6 ล้านบาท ในปี 2562 และผลิตภัณฑ์ยางลดลงจาก 353,442.9 ล้านบาท ในปี 2561 เป็น 347,649.5 ล้านบาท ในปี 2562 สอดคล้องกับการส่งออกไปยังตลาดส่งออกสำคัญของไทยที่ปรับตัวลดลง ได้แก่ จีนลดลงจาก 971,436.98 ล้านบาท ในปี 2561 เป็น 902,188.15 ล้านบาท ในปี 2562 ญี่ปุ่นลดลงจาก 799,342.79 ล้านบาท ในปี 2561 เป็น 759,787.13 ล้านบาท ในปี 2562 และเวียดนามลดลงจาก 416,158.64 ล้านบาท ในปี 2561 เป็น 375,216.19 ล้านบาท ในปี 2562

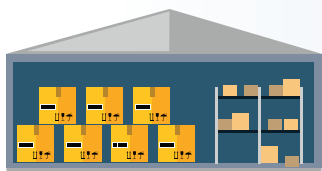

สินค้าส่งออกสำคัญของไทย 10 อันดับแรก ปี 2562

	รายการ	มูลค่าส่งออก	สัดส่วน (ร้อยละ)
1	รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	8.46	11.1
2	เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	5.65	7.4
3	ัญมณีและเครื่องประดับ	4.86	6.4
4	ผลิตภัณฑ์ยาง	3.48	4.6
5	เม็ดพลาสติก	2.84	3.7
6	เคมีภัณฑ์	2.35	3.1
7	แผงวงจรไฟฟ้า	2.35	3.1
8	เครื่องจักรกลและส่วนประกอบของเครื่องจักรกล	2.27	3.0
9	น้ำมันสำเร็จรูป	2.27	3.0
10	เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์	1.72	2.3

ที่มา : กระทรวงพาณิชย์

หน่วย : แสนล้านบาท

ตลาดส่งออก สำคัญของไทย 10 อันดับแรก ปี 2562

ประเทศ	มูลค่าการส่งออก	สัดส่วน (ร้อยละ)
 สหรัฐอเมริกา	9.71	12.7
 จีน	9.02	11.8
 ญี่ปุ่น	7.60	10.0
 เวียดนาม	3.75	4.9
 ฮองกง	3.63	4.8
 มาเลเซีย	3.21	4.2
 ออสเตรีย	3.17	4.2
 อินโดนีเซีย	2.82	3.7
 สิงคโปร์	2.75	3.6
 อินเดีย	2.28	3.0

ที่มา : กระทรวงพาณิชย์

หน่วย : แสนล้านบาท

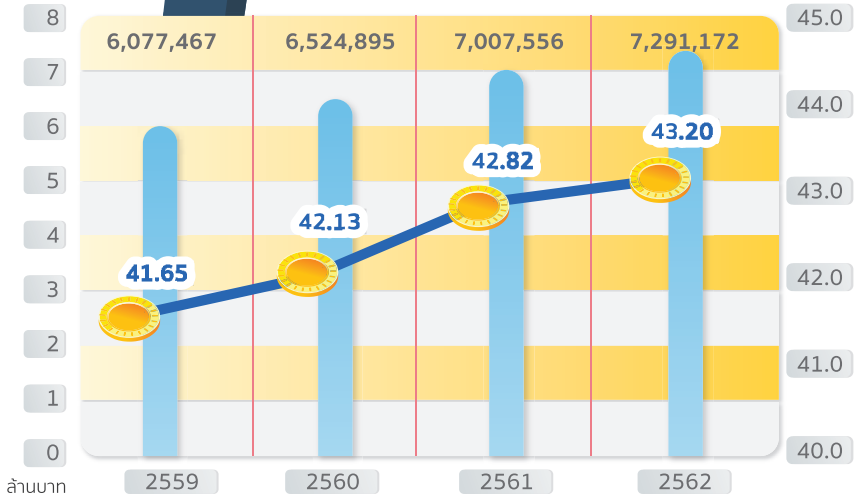
3. วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) มีบทบาทในการสร้าง การเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น

แม้ว่าเศรษฐกิจโลกจะมีความผันผวนสูง และส่งผลให้เศรษฐกิจไทยมีแนวโน้มถดถอยลง แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือ SME กลับทวีบทบาทสำคัญ ในการสร้างการเติบโตของเศรษฐกิจไทยมากขึ้นเรื่อยๆ โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (GDP SME)

ในช่วงครึ่งแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (ปี 2560-2562) ขยายตัวเฉลี่ยประมาณร้อยละ 4.4 และในปี 2562 มีมูลค่ารวมถึง 7,290,743 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 43.20 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศทั้งประเทศ (GDP) โดยมีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นับจากปี 2559 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ที่อยู่ที่ร้อยละ 41.65 มีสัดส่วนสูงขึ้นถึงร้อยละ 42.13 และร้อยละ 42.82 ในปี 2560 และปี 2561 ตามลำดับ

สัดส่วน GDP SME ต่อ GDP รวม

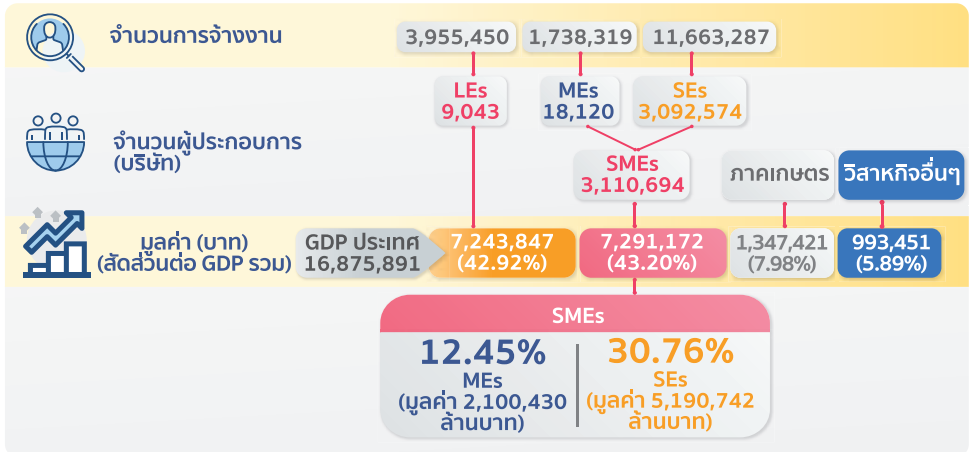
ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)
และ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) (ข้อมูล ณ วันที่ 18 พ.ค. 2563)

เมื่อพิจารณามูลค่าเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) แยกตามขนาด พบว่า ในปี 2562 วิสาหกิจขนาดย่อม (Small Enterprises) สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้ประมาณ 5,190,742 บาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 30.76 ของผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) ของประเทศ และวิสาหกิจขนาดกลาง (Medium Enterprises) สร้างมูลค่าเพิ่มต่อ GDP ได้ถึง 2,100,430 บาท ดังนั้น มูลค่าเศรษฐกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมโดยรวมจึงอยู่ที่ 7,291,172 บาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 43.20 ซึ่งสูงกว่ามูลค่าเพิ่มที่เกิดจากวิสาหกิจขนาดใหญ่ที่มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 42.92 หรือมีมูลค่า 7,243,847 บาท อย่างไรก็ตาม

วิสาหกิจขนาดใหญ่ (Large Enterprises) มีจำนวนผู้ประกอบการเพียง 9,043 บริษัท เปรียบเทียบกับจำนวนผู้ประกอบการของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีจำนวนถึง 3,110,694 บริษัท ทั้งนี้ ในปี 2562 SME ในภาคบริการสร้างมูลค่าเพิ่มในสัดส่วนที่สูงที่สุดถึงร้อยละ 44.78 ของ GDP โดยรวม รองลงมา คือ ภาคการค้า และภาคอุตสาหกรรม มีสัดส่วนมูลค่าเพิ่มร้อยละ 30.51 และร้อยละ 24.71 ตามลำดับ ทั้งนี้ การส่งออกของ SME ในปี 2562 มีมูลค่า 2,337,682 ล้านบาท ขยายตัวเล็กน้อยประมาณร้อยละ 0.1 จากปี 2561 โดยส่งออกไปยังประเทศคู่ค้าสำคัญ ได้แก่ อาเซียน จีน ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา

มูลค่าเศรษฐกิจของวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม และ GDP SME ปี 2562

ที่มา : สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)

หมายเหตุ : ตัวเลขมูลค่าเพิ่ม จำนวนผู้ประกอบการ และจำนวนผู้ประกอบการของวิสาหกิจขนาดต่างๆ ที่แสดงในแผนภาพนี้เป็นข้อมูลตามขนาดของ SME ที่จำแนกตามนิยามเดิม เนื่องจากเป้าหมาย GDP ของ SME ที่กำหนดไว้ในแผนฯ 12 อ้างอิงบนพื้นฐานการจำแนกตามนิยามเดิมสำหรับนิยามใหม่ที่ สสว. ได้รับเปลี่ยนนั้น เป็นการจำแนกขนาด SME โดยใช้รายได้เป็นเกณฑ์แทนมูลค่าสินทรัพย์ถาวร และมีการจัดประเภท SME เพิ่มขึ้น คือ MSME หรือ Micro SME หรือที่เรียกว่าวิสาหกิจขนาดจิ๋ว

การขยายตัวของสัดส่วนมูลค่าเพิ่มของ SME ต่อ GDP ของประเทศ ในช่วง 3 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 เป็นผลมาจากการดำเนินโครงการ/มาตรการของรัฐหลายด้าน ที่สำคัญ อาทิ

(1) การส่งเสริมการค้าตลาดเชิงรุก

โดยแสวงหาตลาดใหม่และขยายตลาดเดิม ด้วยการเชื่อมโยงความร่วมมือในภูมิภาค การเจรจาจัดทำความตกลงการค้าเสรีกับประเทศคู่ค้าที่มีศักยภาพ เช่น FTA ระหว่าง ไทย-ตุรกี อาเซียน-จีน อาเซียน-เกาหลีใต้ เป็นต้น ควบคู่ไปกับการให้ความรู้ผู้ประกอบการในการพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพมาตรฐานตรงกับความต้องการของตลาดที่ได้ทำข้อตกลงความร่วมมือไว้ นอกจากนี้ ยังมีการจัดงานแสดงสินค้าไทยในต่างประเทศ กิจกรรมเจรจาจับคู่ธุรกิจ และการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

(2) ส่งเสริมและพัฒนา SME

โดยสนับสนุนและพัฒนาผู้ประกอบการ ให้เติบโตตามวงจรธุรกิจ ด้วยการสร้างและบ่มเพาะผู้ประกอบการใหม่และวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup) ถ่ายทอดเทคโนโลยีและนวัตกรรมแก่ผู้ประกอบการเดิมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุน และยกระดับมาตรฐานสินค้าและบริการ สร้างเครือข่ายธุรกิจและส่งเสริมการขายตลาด ทั้งช่องทางออนไลน์และออฟไลน์ ตลอดจนสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบธุรกิจ ทำให้ในช่วงครึ่งแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มีจำนวนธุรกิจที่จัดตั้งใหม่สะสมเพิ่มขึ้นถึง 217,130 กิจการ ขณะที่ผู้ประกอบการ SME และแรงงานได้รับการพัฒนาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน รวม 861,148 ราย

(3) พัฒนาปัจจัยสนับสนุนเพื่อส่งเสริมการลงทุนในประเทศและการลงทุนของคนไทยในต่างประเทศ

โดยประกาศใช้พระราชบัญญัติการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ สำหรับอุตสาหกรรมเป้าหมาย พ.ศ. 2560 เพื่อชักจูงการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมายที่สำคัญ พร้อมทั้งเพิ่มสิทธิประโยชน์และปรับปรุงหลักเกณฑ์เงื่อนไขการส่งเสริมการลงทุนในพื้นที่เป้าหมาย อาทิ เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) โดยเฉพาะการลงทุนเพื่อพัฒนาขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมและกิจการสนับสนุน (Enabling Service) รวมทั้งการลงทุนของกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถ

ในการแข่งขัน อาทิ ผู้ประกอบการ SME และเศรษฐกิจฐานราก พร้อมทั้งกำหนดให้ปี 2562 เป็นปีแห่งการลงทุนเพื่อเร่งรัดการลงทุนในอุตสาหกรรมเป้าหมาย นอกจากนี้ ยังมีการปรับปรุงหลักเกณฑ์และลดขั้นตอนระบบบริการวีซ่าและใบอนุญาตทำงาน (Smart Visa) เพื่อดึงดูดบุคลากรที่มีทักษะและเทคโนโลยีขั้นสูง รวมทั้งพัฒนาระบบงานส่งเสริมการลงทุนด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Investment Promotion) ซึ่งในช่วงครึ่งแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (ปี 2560-2562) มีโครงการที่ได้รับการอนุมัติการลงทุนส่งเสริมทั้งสิ้น 4,300 โครงการ มูลค่าการลงทุนรวม 1,627,940 ล้านบาท สำหรับการส่งเสริมการลงทุนของคนไทยในต่างประเทศ เน้นการอำนวยความสะดวกด้านการลงทุนและสนับสนุนข้อมูลเชิงลึกของประเทศเป้าหมาย

ประชาชนมีรายได้ต่อหัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่การกระจายรายได้ยังเป็นประเด็นท้าทายสำคัญสำหรับประเทศไทย

รายได้ต่อหัวของประชากรไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 225,095.2 บาท หรือ 6,632.2 ดอลลาร์ สหรัฐ ต่อคนต่อปี ในปี 2560 เป็น 243,466.9 บาท หรือ 7,841.9 ดอลลาร์ สหรัฐ ต่อคนต่อปี ในปี 2562 ซึ่งเข้าใกล้เป้าหมายที่กำหนดให้รายได้ต่อหัวไม่ต่ำกว่า 8,200 ดอลลาร์ สหรัฐ ณ สิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผลกระทบจากสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019

อาจส่งผลทำให้การบรรลุเป้าหมายการเพิ่มขึ้นของรายได้ต่อหัวประชากรที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยากลำบากมากขึ้น โดย สศช. ได้คาดการณ์ว่าเศรษฐกิจไทยปี 2563 จะปรับตัวลดลงในช่วงร้อยละ (-7.8) ถึง (-7.3) (ณ วันที่ 17 สิงหาคม 2563) ทั้งนี้ เนื่องจาก (1) การปรับตัวลดลงมากของนักท่องเที่ยวต่างชาติ (2) ภาวะถดถอยรุนแรงเศรษฐกิจและปริมาณการค้าโลก (3) ผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศ และ (4) ปัญหากลั้ง

โดยคาดว่าจะมูลค่าการส่งออกสินค้าจะปรับตัวลดลงร้อยละ 10.0 การบริโภคภาคเอกชนและการลงทุนรวมปรับตัวลดลงร้อยละ 3.1 และร้อยละ 5.8 ตามลำดับ อัตราเงินเฟ้อทั่วไปเฉลี่ยอยู่ในช่วงร้อยละ (-1.2) ถึง (-0.7) และบัญชีเดินสะพัดเกินดุลร้อยละ 2.5 ของ GDP ซึ่งส่งผลให้รายได้ต่อหัวของประชากรลดลง โดย สศช. ได้ประมาณการว่า ณ สิงหาคม 2563 ประชากรไทยจะมีรายได้ต่อหัว 224,578.4 บาท หรือ 7,175.0 ดอลลาร์ สหรัฐ. ต่อคนต่อปี

1. ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้
ยังเป็นปัญหาสำคัญ

สะท้อนได้จากค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ด้านรายได้ที่เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจาก 0.445 ในปี 2558 เป็น 0.453 ในปี 2560 ซึ่งเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกับเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ที่กำหนดไว้ให้ลดลงเหลือ 0.41 เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 นอกจากนี้ อัตราการขยายตัวของรายได้เฉลี่ยที่เพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำกว่าของกลุ่มประชากรร้อยละ 60 ที่มีรายได้สูง โดยเมื่อจำแนกประชากรเป็น 10 กลุ่มรายได้ (Decile by income) พบว่า

ประชากรร้อยละ 10 ที่มีรายได้ต่ำที่สุด (Decile 1) มีส่วนแบ่งรายได้เพิ่มมากขึ้น ขณะที่ประชากรร้อยละ 10 กลุ่มที่ 2-4 (Decile 2-4) มีส่วนแบ่งรายได้ลดลง ส่งผลให้กลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด (Bottom 40) ในภาพรวมมีส่วนแบ่งรายได้ลดลง อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณา ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านรายจ่ายสำหรับปี 2560-2561 พบว่า มีค่าลดลงจาก 0.364 มาอยู่ที่ 0.362 ซึ่งอาจสรุปได้ว่าความเหลื่อมล้ำของรายได้ในปี 2561 น่าจะมีแนวโน้มลดลงจากปี 2560 เล็กน้อยเช่นกัน

สัดส่วนรายได้ของประชากร
จำแนกตามระดับรายได้
(Decile by Income) ปี 2545 - 2560

	2545	2547	2549	2550	2552	2554	2556	2558	2560
กลุ่ม 10% ที่ 1 (จนที่สุด)	1.61	1.75	1.34	1.55	1.62	1.56	1.06	1.58	1.83
กลุ่ม 10% ที่ 2	2.57	2.73	2.46	2.66	2.80	3.05	3.10	3.34	3.20
กลุ่ม 10% ที่ 3	3.40	3.56	3.34	3.51	3.66	3.88	4.03	4.22	4.11
กลุ่ม 10% ที่ 4	4.29	4.46	4.28	4.45	4.59	4.76	4.97	5.18	5.04
กลุ่ม 10% ที่ 5	5.35	5.55	5.39	5.56	5.65	5.77	6.07	6.29	6.17
กลุ่ม 10% ที่ 6	6.71	6.90	6.78	6.97	7.01	7.02	7.40	7.63	7.53
กลุ่ม 10% ที่ 7	8.59	8.73	8.67	8.86	8.84	8.66	9.15	9.33	9.28
กลุ่ม 10% ที่ 8	11.52	11.61	11.49	11.49	11.43	10.92	11.65	11.66	11.72
กลุ่ม 10% ที่ 9	16.48	16.41	16.26	16.08	15.95	15.11	15.77	15.78	15.83
กลุ่ม 10% ที่ 10 (รวยที่สุด)	39.48	38.30	39.98	38.87	38.44	39.27	36.81	34.98	35.29
รวม	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
สัดส่วนกลุ่มที่ 10/กลุ่มที่ 1 (เท่า)	24.50	21.93	29.92	25.10	23.76	25.23	34.85	22.08	19.29

ที่มา : ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือนสำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลผลโดยกองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม สศช.
: ข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ตั้งแต่ปี 2549 เป็นต้นไป มีการบันทึกข้อมูลรายได้ดีดลบหรือขาดทุน รายได้ หมายถึง รายได้ประจำที่ไม่รวมรายรับอื่นๆ (เช่น เงินทุนการศึกษา บรดก พินัยกรรม ของขวัญประกันสุขภาพ ประกันภัยและประกันชีวิต/ประกันสังคมเงินถูกสลาก เงินรางวัลค่านายหน้าและเงินได้จากการพนัน เป็นต้น)

2. ประชาชนในภาคต่างๆ ของไทยมี รายได้เพิ่มขึ้น ขน-ที่ความเหลื่อมล้ำ ระดับภาคก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเช่นกัน

จากผลิตภัณฑ์ภาคเฉลี่ยต่อหัว (Gross Regional Product (GRP) per capita) ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทุกภูมิภาค เป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลในช่วงที่ผ่านมาที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจหลากหลายระดับ โดยสนับสนุนการขับเคลื่อนอย่างมีส่วนร่วมอย่างจริงจังบนฐานศักยภาพหรือจุดแข็งของพื้นที่ ประกอบกับการส่งเสริมศักยภาพด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่และนวัตกรรม รวมถึงมีการวางแผนการพัฒนาพื้นที่ระดับภาคและการพัฒนาเศรษฐกิจใหม่เชิงพื้นที่ที่ชัดเจนในกลุ่มพื้นที่เป้าหมายระดับภาค/พื้นที่และเชื่อมโยงส่งต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายใน/ระหว่างพื้นที่อย่างเป็นระบบ นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการเติบโตทางเศรษฐกิจและกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวประชากร (GRP Per capita) เติบโตอย่างต่อเนื่อง

ในปี 2561 ภาคที่มีผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวประชากรสูงที่สุดคือ ภาคตะวันออก อยู่ที่ 508,568 บาทต่อคนต่อปี โดยจังหวัดระยองเป็นจังหวัดที่มี GRP per capita สูงที่สุดในภาคตะวันออกและสูงสุดในประเทศ คือ 1,067,449 บาทต่อคนต่อปี เนื่องจากจังหวัดระยองเป็นศูนย์กลางทางอุตสาหกรรมของไทย ลำดับถัดมาคือภาคกลาง ซึ่งรวมกรุงเทพฯ และปริมณฑล มีผลิตภัณฑ์ภาคเฉลี่ยต่อหัวเพิ่มสูงขึ้นเป็น 253,441 บาท ในปี 2561

จากการขยายตัวทั้งภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ ถัดมาคือ ภาคใต้มีผลิตภัณฑ์ภาคเฉลี่ยต่อหัวเพิ่มสูงขึ้นเป็น 164,388 บาทต่อคนต่อปี ภาคเหนือมีผลิตภัณฑ์ภาคเฉลี่ยต่อหัวเพิ่มขึ้นเป็น 110,897 บาทต่อคนต่อปี แต่ยังคงห่างจากระดับประเทศเกือบ 1 เท่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวประชากร เพิ่มขึ้นเป็น 83,856 บาทต่อคนต่อปี แต่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ 2.8 เท่า และภาคใต้ชายแดนมีผลิตภัณฑ์ภาคต่อหัวประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 74,449 บาทต่อคนต่อปี ตามลำดับ

“

การกระจายรายได้ระดับภาค
ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด
สัมประสิทธิ์การกระจายรายได้
(Gini Coefficient)
ในระดับภาคมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

”

อย่างไรก็ตาม การกระจายรายได้ระดับภาค ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด โดยสัมประสิทธิ์การกระจายรายได้ (Gini coefficient) ในระดับภาคมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคด้านรายได้ปรับจาก 0.44 ในปี 2556 เป็น 0.45 ในปี 2560 มีค่าสูงสุดเมื่อเทียบกับภาคอื่นแสดงให้เห็นว่า แม้ว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีรายได้เฉลี่ยต่อหัว

เพิ่มสูงขึ้น แต่ยังคงมีปัญหาค่าเสื่อมค่าของการกระจายรายได้ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างรายได้ของคนจนกับคนรวยมากขึ้น รองลงมาคือ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายรายได้ ลดลงจาก 0.485 ในปี 2558 เป็น 0.445 ในปี 2560 ในขณะที่ภาคใต้มีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายรายได้ ลดลงเล็กน้อยจาก 0.429 ในปี 2558 เป็น 0.428 ในปี 2560 ภาคเหนือมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายรายได้ อยู่ที่ 0.41

ในปี 2560 ภาคกลางมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายรายได้เพิ่มขึ้นจาก 0.399 ในปี 2558 เป็น 0.406 ในปี 2560 และภาคตะวันออกมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายรายได้เพิ่มขึ้นจาก 0.390 ในปี 2558 เป็น 0.397 ในปี 2560 แต่ยังมีปัญหาค่าเสื่อมค่าด้านการกระจายรายได้ได้ในทุกภูมิภาค ซึ่งเป็นประเด็นท้าทายที่สำคัญต่อการพัฒนาของประเทศไทยในระยะต่อไป

ผลิตภัณฑ์ภาคเฉลี่ยต่อหัว

(GRP per capita) ปี 2561
และ Gini coefficient ระดับภาค ปี 2560

	ผลิตภัณฑ์ภาคเฉลี่ยต่อหัว (GRP per capita) (บาทต่อคนต่อปี)	Gini coefficient ระดับภาค
	2561	2560
ภาคตะวันออก	508,568	0.397
ภาคกลาง	253,441	0.406
ภาคใต้	164,388	0.428
ภาคเหนือ	110,897	0.41
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	83,856	0.45
ภาคใต้ชายแดน	74,449	0.445

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

“

รายได้เฉลี่ยของกลุ่มประชากร ร้อยละ 40
ที่มีรายได้ต่ำสุด (Bottom 40) มีอัตราการขยายตัว
ที่ชะลอลง โดยกลุ่มผู้มีรายได้น้อยส่วนใหญ่
มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษาหรือต่ำกว่า
อาศัยอยู่ในเขตชนบทและกระจุกตัวอยู่ในภาคเหนือ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ชายแดน

”

3. การกระจายรายได้ในมิติของกลุ่มเป้าหมายยังมิดีนัก

สะท้อนจากรายได้เฉลี่ยต่อหัวของกลุ่มเป้าหมายประชากร
ร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด (Bottom 40) ขยายตัวเพิ่มขึ้นเพียง
ร้อยละ 0.8 ต่อปี หรือเพิ่มขึ้นจาก 3,353 บาท/คน/เดือน ในปี 2558
เป็น 3,408 บาท/คน/เดือน ในปี 2560 ต่ำกว่าอัตราการขยายตัว
ของรายได้เฉลี่ยของกลุ่มประชากรร้อยละ 60 ที่มีรายได้สูง (Top 60)
(อัตราการขยายตัวร้อยละ 1.4 ต่อปี) และต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดให้
เพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 15 ต่อปี โดยเมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการขยายตัว
ช่วงปี 2556-2558 พบว่า มีอัตราการขยายตัวที่ชะลอลง ทั้งนี้ ส่วนหนึ่ง
เนื่องจากประชากรในกลุ่มร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด ส่วนใหญ่เป็น
ผู้ไม่มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ (Economically Inactive) คิดเป็นสัดส่วนถึง
ร้อยละ 48.6 ขณะที่อีกกว่าร้อยละ 34.8 เป็นผู้ประกอบอาชีพอิสระ
โดยไม่มีลูกจ้างและช่วยธุรกิจในครัวเรือนโดยไม่ได้รับค่าจ้าง ซึ่งส่วนใหญ่
เป็นแรงงานไร้ทักษะทำให้รายได้เพิ่มขึ้นได้อย่างจำกัด อีกทั้งยังมีรายได้
ที่ไม่แน่นอน และเมื่อพิจารณาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของ
ประชากรกลุ่มนี้เพิ่มเติม พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาชั้นประถม
ศึกษาหรือต่ำกว่า อาศัยอยู่ในเขตชนบท และกระจุกตัวอยู่ในภาคเหนือ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ชายแดน ซึ่งทั้ง 3 ภาคเป็นภาค
ที่มีผลิตภัณฑ์ภาคเฉลี่ยต่อหัว (GRP per capita) น้อยที่สุดอีกด้วย
เมื่อเทียบกับภาคอื่นๆ

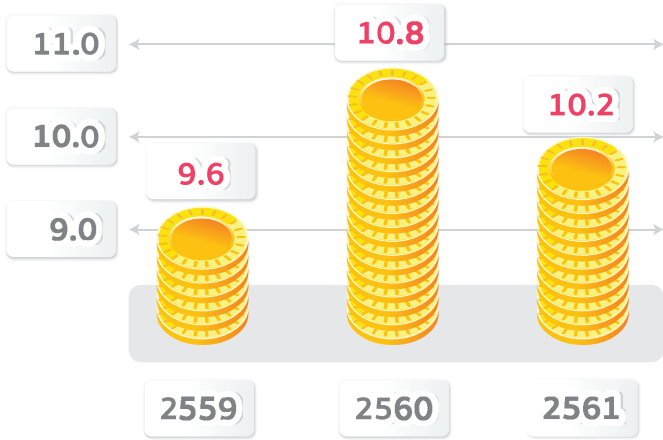
4. การออมส่วนบุคคล

มีอัตราการขยายตัวลดลง ร้อยละ 0.2 ในปี 2561 จากที่ขยายตัวร้อยละ 18.3 ในปี 2559 และ ร้อยละ 17.3 ในปี 2560 ส่งผลให้การออมส่วนบุคคลต่อรายได้พึงจับจ่ายใช้สอยมีสัดส่วนที่ลดลงจาก 10.8 ในปี 2560 เป็น 10.2 ในปี 2561 ซึ่งยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายของแผนที่กำหนดให้มีอัตราเพิ่มขึ้น โดยมีปัจจัยสำคัญมาจากค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นมากกว่ารายได้ โดยเฉพาะในปี 2561 มีอัตราการขยายตัวอยู่ที่ร้อยละ 5.1 สูงกว่ารายได้พึงจับจ่ายใช้สอยที่ร้อยละ 4.8 และการที่ประเทศกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุนั้น การออมจึงเป็นปัจจัยสำคัญเนื่องจากการมีเงินออมที่เพียงพอสำหรับการใช้จ่ายในวัยเกษียณอายุ เป็นความมั่นคงทางรายได้

ที่จะสนับสนุนให้ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีในวัยสูงอายุ ที่ผ่านมามหาหน่วยงานภาครัฐได้ดำเนินการในการส่งเสริมการออมและขยายความคุ้มครองเพื่อสร้างหลักประกันทางรายได้ให้กับประชากรทั้งแบบบังคับและสมัครใจในกลุ่มผู้ที่อยู่ในระบบและนอกระบบ อาทิ การจัดตั้งกองทุนการออมแห่งชาติ (กอช.) เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงทางรายได้สำหรับผู้ที่มีอายุ 15-60 ปี ที่ประกอบอาชีพอิสระ และไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนอื่นที่ได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐ อย่างไรก็ตาม แรงงานส่วนใหญ่ยังคงมีเงินออมไม่เพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตในยามสูงวัย แม้ว่ารายได้พึงจับจ่ายใช้สอยของคนไทยเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 115,933 บาท ในปี 2559 เป็น 121,089 บาท ในปี 2560 และ 126,869 บาท ในปี 2561

การออมส่วนบุคคล
ต่อรายได้พึงจับจ่ายใช้สอย

ที่มา : รายได้ประชาชาติของประเทศไทย แบบปริมาณลูกโซ่ สศช. ปี 2561

ผลิตภาพยังเป็นปัญหาที่ท้าทาย
การยกระดับความสามารถในการแข่งขัน
ของภาคการผลิตและบริการของประเทศ

1. ผลิตภาพการผลิตรวม
(Total Factor Productivity : TFP)
มีแนวโน้มดีขึ้น

จากการขยายตัวเฉลี่ยในช่วงแผนพัฒนา
ฉบับที่ 11 อยู่ที่ร้อยละ 1.98 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ
2.27 ในช่วง 2 ปีแรกของแผนพัฒนา ฉบับที่ 12
และเข้าใกล้เป้าหมายของแผนพัฒนา ฉบับที่ 12
ที่กำหนดไว้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 2.5 โดยเป็นผลมาจากการ
เพิ่มขึ้นของผลิตภาพการผลิตในทุกสาขา
การผลิต ทั้งจากผลิตภาพการผลิตภาคเกษตรกรรม
เฉลี่ย ปรับตัวดีขึ้นจากการลดลงร้อยละ 2.27 ในช่วง
แผนพัฒนา ฉบับที่ 11 เป็นร้อยละ 1.98 ในช่วง

2 ปีแรกของแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 ส่วนผลิตภาพ
การผลิตภาคบริการเฉลี่ยก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน จากร้อยละ
2.79 เป็นร้อยละ 3.75 ในช่วงเวลาเดียวกัน นอกจากนี้
ผลิตภาพการผลิตภาคอุตสาหกรรมเฉลี่ยอยู่ที่
ร้อยละ 0.15 เทียบกับการลดลงร้อยละ 0.45 ในช่วง
แผนพัฒนา ฉบับที่ 11

หากพิจารณาผลิตภาพการผลิตในช่วง
2 ปีแรกของแผน 12 พบว่า ในปี 2561 ผลิตภาพ
การผลิตรวมอยู่ที่ร้อยละ 1.76 เทียบกับร้อยละ 2.78
ในปี 2560 โดยเป็นผลจากการลดลงของผลิตภาพ
ภาคอุตสาหกรรมที่ลดลงร้อยละ 0.17 เทียบกับ
การขยายตัวร้อยละ 0.47 ในปี 2560 และผลิตภาพ
การผลิตภาคบริการอยู่ที่ร้อยละ 3.26 ต่ำกว่า
ร้อยละ 4.23 ในปี 2560 ในขณะที่ผลิตภาพการผลิต
ภาคเกษตรกรรมอยู่ที่ร้อยละ 2.25 สูงขึ้นจาก
ร้อยละ 1.70 ในปี 2560

ผลิตภาพ
การผลิตรวม (TFP)

	2556	2557	2558	2559	2560	2561
ภาพรวม	1.25	0.89	2.11	1.98	2.78	1.76
เกษตรกรรม	-1.29	1.80	-6.10	-3.46	1.70	2.25
อุตสาหกรรม	-0.56	-5.35	1.19	-0.39	0.47	-0.17
บริการ	2.68	-1.50	3.49	3.28	4.23	3.26

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

2. การเติบโตของภาคการเกษตร
มีอัตราการขยายตัวชะลอลง

จากทั้งปัจจัยภายในประเทศและต่างประเทศ แต่รายได้สุทธิทางการเกษตรของเกษตรกรสูงขึ้น และสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ภาคเกษตรมีอัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปลายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 โดยมีอัตราการขยายตัวร้อยละ 4.7 ในปี 2560 ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ที่กำหนดให้มีอัตราการขยายตัวไม่ต่ำกว่าปีร้อยละ 3.0 ต่อปี และอัตราการขยายตัวได้ปรับตัวสูงขึ้นเป็นร้อยละ 5.5 ในปี 2561 ก่อนที่จะหดตัวร้อยละ

0.2 ในปี 2562 โดยในปี 2562 ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศสาขาเกษตรมีมูลค่ารวม 671,284 ล้านบาท ราคาสินค้าเกษตรที่แท้จริง อาจกล่าวได้ว่า อัตราการขยายตัวในปี 2561 เป็นผลมาจากปัจจัยสภาพภูมิอากาศที่เอื้ออำนวย รวมทั้งมีระบบชลประทานที่ดี ทำให้ผลผลิตต่อไร่ปรับตัวดีขึ้น แม้จะเกิดภัยธรรมชาติในบางพื้นที่ก็ตาม ประกอบกับในช่วงปี 2561 ราคาสินค้าเกษตรหลายชนิดปรับตัวดีขึ้น อย่างไรก็ตาม อัตราการเติบโตของภาคเกษตรในปี 2562 ที่อยู่ในระดับชะลอตัวนั้น เนื่องมาจากหลายๆ ปัจจัย ทั้งที่เป็นบริบทโลกและบริบทไทย ได้แก่

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

(1) ความผันผวนของสภาพภูมิอากาศที่มีความรุนแรง

ทั้งภัยแล้งและอุทกภัย สภาพอากาศที่ร้อนจัดและแห้งแล้งมาก ส่งผลต่อการเติบโตของผลผลิตหลายชนิด อาทิ ข้าว อ้อย และสับปะรด และในช่วงปลายปี 2562 ช่วงเดือนสิงหาคม-กันยายน ไทยประสบกับพายุโซนร้อน “โพดุล” ทำให้เกิดอุทกภัยในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ ส่งผลให้พื้นที่เพาะปลูกได้รับความเสียหาย

(2) การพึ่งพาตลาดต่างประเทศสูง

ไทยเป็นประเทศผู้ส่งออกสินค้าเกษตรที่สำคัญของโลก สินค้าเกษตรของไทยจึงมีความเปราะบางต่อความผันผวนจากเศรษฐกิจโลก พิจารณาได้จากกรณีประเทศจีน ที่เป็นตลาดส่งออกหลักของไทย ประสบกับสภาวะเศรษฐกิจที่มีอัตราการเติบโตที่ชะลอตัวลง สืบเนื่องจากการทำสงครามการค้าระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา และการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในแอฟริกาในสุกร ทำให้จีนลดการนำเข้าสินค้าเกษตรจากต่างประเทศรวมทั้งไทย นอกจากนี้ จีนอาจกลายมาเป็นคู่แข่งทางการค้าจากการระบายสินค้าที่ผลิตเหลือภายในประเทศเพื่อหาตลาดใหม่ ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการส่งออกสินค้าวัตถุดิบชั้นกลางของไทยไปยังจีนเพื่อส่งออกสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ ยังส่งผลให้สินค้าอุปโภคบริโภคของไทยชะลอตัว

ตลาดส่งออก

สำคัญของไทย

รายสินค้า

3 อันดับแรก

(สินค้าเกษตรรวม : กสิกรรม ปศุสัตว์ ประมง)

ประเทศ	มูลค่า : ล้านบาท			อัตราการขยายตัว (%)			สัดส่วน (%)		
	2560	2561	2562	2560	2561	2562	2560	2561	2562
จีน	208,185.8	184,567.6	189,844.6	16.8	-11.3	2.9	26.8	24.8	28.1
ญี่ปุ่น	108,431.1	102,512.5	98,409.7	10.6	-5.5	-4.0	13.9	13.8	14.6
สหรัฐอเมริกา	49,398.5	46,484.4	47,244.1	1.3	-5.9	1.6	6.4	6.2	7.0

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร

(3) การแข็งค่าของเงินบาทอย่างต่อเนื่อง

เมื่อเทียบกับเงินดอลลาร์สหรัฐ และประเทศคู่ค้าอื่นๆ ตั้งแต่ปลายปี 2560 ส่งผลให้การส่งออกสินค้าเกษตรของไทยลดลง เช่น ข้าวขาว ผลิตภัณฑ์สับปะรด และไก่เนื้อ เป็นต้น

(4) มาตรการกีดกันทางการค้าของประเทศคู่ค้า

ทั้งมาตรการที่เป็นภาษีและมิใช่ภาษี โดยมาตรการกีดกันทางการค้าที่มีใช่ภาษี (Non-Tariff Measures : NTMs) ที่นำประเด็นสังคมมากำหนดเป็นมาตรฐานทางการค้าระหว่างประเทศ ได้แก่ มาตรฐานแรงงาน มาตรฐานสิ่งแวดล้อม มาตรฐานสินค้าและบริการ และมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้า ส่งผลให้เกิดมาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช เช่น GAP และ GMP เป็นต้น และมาตรการด้านภาษีที่มีผลกระทบโดยตรงกับการส่งออกของไทยโดยตรง อาทิ ฟิลิปปินส์ได้ออกประกาศยุติมาตรการปกป้องสินค้านำเข้าข้าวที่เพิ่มขึ้น อินโดนีเซียและมาเลเซียปรับลดภาษีการส่งออกน้ำมันปาล์มดิบเพื่อกระตุ้นการส่งออก และอินเดียปรับขึ้นภาษีนำเข้าน้ำมันปาล์มดิบ

ในระยะเวลาที่ผ่านมา ภาครัฐได้ดำเนินนโยบายรักษาเสถียรภาพราคาและบรรเทาความเดือดร้อนให้กับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง อาทิ การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตและรูปแบบผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูปใหม่ๆ โดยส่งเสริมเกษตรกรให้ผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ เอกลักษณ์และมูลค่าสูงตามความต้องการของตลาดและเพิ่มความหลากหลายของสินค้า การพัฒนาระบบมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารให้เป็นมาตรฐานบังคับทั้งในระดับฟาร์ม โรงงานแปรรูป โรงฆ่าสัตว์ และอาหารที่พร้อมบริโภค และมีผลผลักดันให้เกิดมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรระดับอาเซียนเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกันเพื่อรองรับการเป็นศูนย์กลาง (Hub) ของภูมิภาค เพื่อให้เกิดการยอมรับร่วมกันในระบบสินค้าเกษตรและอาหารในประเทศสมาชิก ควบคู่ไปกับพัฒนาระบบการตรวจสอบย้อนกลับที่มีประสิทธิภาพ

“

ความท้าทายของภาคเกษตร
คือ ต้องเร่งปรับตัว
เพื่อให้มีผลิตภาพที่สูงขึ้น
โดยการพัฒนาและยกระดับ
มาตรฐานสินค้าเกษตร
ให้ทัดเทียมกับมาตรฐานสากล

”

การเสริมสร้างศักยภาพของสถาบันเกษตรกรและการรวมกลุ่ม จากการประเมิน ศักยภาพสหกรณ์ (ณ 30 กันยายน 2562) พบว่า สหกรณ์ที่มีความเข้มแข็งอยู่ในระดับชั้น 1 และ ชั้น 2 มีจำนวน 6,394 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 94.04 ของจำนวนสหกรณ์ที่มีการดำเนินงานทั้งหมด ซึ่งในระยะต่อไปต้องเสริมสร้างให้กลุ่มที่อยู่ชั้น 3 ได้ยกระดับให้เข้มแข็งขึ้น พร้อมทั้งประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร รวมถึงมีการเชื่อมโยงการตลาดให้มากขึ้น โดยอาศัยการจัดการแบบแปลงใหญ่ ซึ่งผลการดำเนินงาน ปี 2561 พบว่า มูลค่าเพิ่มจากการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 97.38 เมื่อเทียบกับปี 2560 หรือมีมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 11,185.83

ล้านบาท ในปี 2560 เป็น 22,078.49 ล้านบาท ในปี 2561 นอกจากนี้ ยังสามารถเชื่อมโยงการตลาดของสมาชิก ปี 2559-2561 รวมทั้งสิ้น 45,172.83 ล้านบาท สะท้อนให้เห็นถึงทิศทางที่เพิ่มขึ้นของประสิทธิภาพการผลิตในกลุ่มตัวอย่าง ส่งผลให้เกษตรกรไทยมีรายได้เงินสุทธิตามการเกษตร 78,604 บาทต่อครัวเรือนในปี 2562 สูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ 59,460 บาทต่อครัวเรือน เมื่อสิ้นสุดแผนฯ

ในระยะต่อไปความท้าทายที่สำคัญของภาคเกษตร คือ ต้องเร่งปรับตัวเพื่อให้มีผลิตภาพที่สูงขึ้น โดยการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรให้ทัดเทียมกับมาตรฐานสากล สร้างบุคลากรด้านการเกษตรให้มีความรู้ทั้งการผลิต การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีการเกษตร การตลาดและการทำธุรกิจเกษตรเชิงพาณิชย์ (Commercial Farmer) อาทิ เกษตรกรอัจฉริยะ (Smart Farmer) และการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (Young Smart Farmer)

3. การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมเติบโตช้า ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

ในช่วง 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ภาคอุตสาหกรรมมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 2.0 ในปี 2560 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 2.7 ในปี 2561 แต่ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายของแผนฯ 12 ที่กำหนดให้ภาคอุตสาหกรรมมีอัตราการเติบโตร้อยละ 4.5 ต่อปี อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาดังกล่าวภาคอุตสาหกรรมมีการขยายตัว

ของมูลค่าเพิ่มอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ อุตสาหกรรมคอมพิวเตอร์และชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมเครื่องจักรและอุปกรณ์ และอุตสาหกรรมยางและพลาสติก ซึ่งมีการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมไปยังประเทศที่ได้รับผลกระทบทางบวกจากเศรษฐกิจโลก อาทิ สหรัฐอเมริกา จีน และญี่ปุ่น แม้ว่าในปี 2562 ภาคอุตสาหกรรมไทยจะสามารถรักษาอัตราการขยายตัวอยู่ในทิศทางที่เพิ่มขึ้น แต่อัตราการเติบโตยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายของ

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 เนื่องจากหลายอุตสาหกรรมสำคัญมีอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยน้อยกว่าปีก่อนหน้า เช่น อุตสาหกรรมยางและพลาสติก อุตสาหกรรมเคมีและเคมีภัณฑ์อุตสาหกรรมเครื่องดื่ม และคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ทั้งนี้ เนื่องจากปัญหาภาวะทางเศรษฐกิจโลก และนโยบายการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน ซึ่งส่งผลกระทบมาสู่อุตสาหกรรมสำคัญที่เน้นการส่งออกเป็นหลัก

มูลค่าเพิ่มราย
อุตสาหกรรม
การผลิตที่สำคัญระหว่างปี 2560 – 2561

ประเภทอุตสาหกรรมการผลิต	มูลค่าเพิ่ม		อัตราการขยายตัว	
	2560	2561	2560	2561
ยานพาหนะ	291,818	317,999	2.12	8.97
ผลิตภัณฑ์อาหาร	340,060	363,059	0.60	6.76
คอมพิวเตอร์ อิเล็กทรอนิกส์ และอุปกรณ์ที่ใช้ในทางทัศนศาสตร์	341,139	360,915	10.17	5.80
เครื่องจักรและอุปกรณ์	154,298	162,135	8.79	5.08
เคมีและผลิตภัณฑ์เคมี	178,012	185,673	4.58	4.30
ปิโตรเลียม	134,143	139,760	4.86	4.19
ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากแร่โลหะ	113,806	116,852	-0.62	2.68
อุปกรณ์ไฟฟ้า	137,609	140,632	-3.89	2.20
เครื่องดื่ม	207,882	199,849	-0.25	-3.86
ยางและพลาสติก	172,299	164,951	8.62	-4.26
รวมภาคอุตสาหกรรมการผลิต	2,807,963	2,898,627	2.84	3.23

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

ในระยะที่ผ่านมา รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) เพื่อหลุดพ้นกับดักประเทศรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) โดยพัฒนาต่อยอดความสำเร็จจากการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกมาเป็นการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งเน้นการยกระดับอุตสาหกรรมให้ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมขั้นสูงโดยเฉพาะอุตสาหกรรมในกลุ่ม S-Curve และ New S-Curve และเน้นการลงทุนใน 12 อุตสาหกรรมเป้าหมาย ได้แก่ ยานยนต์สมัยใหม่ อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ การท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ การแปรรูปอาหาร หุ่นยนต์ การบินและโลจิสติกส์ เชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ ดิจิทัล การแพทย์ครบวงจร การป้องกันประเทศ และการพัฒนาบุคลากรและการศึกษา

นอกจากนี้ ภาครัฐยังให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกให้มีผลสำเร็จเป็นรูปธรรม โดยตั้งแต่เริ่มการพัฒนาในปี 2560 จนถึงปัจจุบันมีมูลค่าการลงทุนในพื้นที่รวมประมาณ 880,000 ล้านบาท และก่อให้เกิดการจ้างงานประมาณ 34,000 คน มีการขอรับการส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมอนาคต (New S-Curve) เพิ่มขึ้นเกือบ 4 เท่า โดยในปี 2561 มีมูลค่าสูงถึง 535,000 ล้านบาท ซึ่งการลงทุนในอุตสาหกรรมปิโตรเคมีและเคมีภัณฑ์มีมูลค่าสูงที่สุด โดยมีมูลค่ากว่า 500,000 ล้านบาท รองลงมา ได้แก่ อุตสาหกรรมดิจิทัล และการแพทย์ และยังมีโครงการเขตส่งเสริมนวัตกรรมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor of Innovation : EECi) โดยมุ่งเน้นการยกระดับอุตสาหกรรมด้วยการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อยกระดับพื้นที่ให้เป็นเขตเศรษฐกิจชั้นนำของเอเชีย

อีกนโยบายที่สำคัญในการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม คือ นโยบายการพัฒนาพื้นที่ไปสู่เมืองอุตสาหกรรมนิเวศ (Eco-Industrial Town) โดยในปี 2562 ประเทศไทยมีพื้นที่เมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศเป้าหมายจำนวน 15 จังหวัด 18 พื้นที่ ได้แก่ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดระยอง (เขตควบคุมมลพิษ และเขตประกอบการไออาร์พีซี) จังหวัดสงขลา (ตำบลฉลุง และอำเภอสะเดา) จังหวัดราชบุรี จังหวัดสมุทรปราการ

จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสระบุรี จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดขอนแก่น จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดปทุมธานี (ตำบลบางกะดี และอำเภอลาดหลุมแก้ว) โดยในปีดังกล่าวทุกพื้นที่เป้าหมายอยู่ระหว่างการส่งเสริมและพัฒนาเป็นเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ ปัจจุบันมี 2 พื้นที่ 1 จังหวัด ที่ได้รับการประเมินในระดับที่ 4 “การพึ่งพาอาศัย (Symbiosis)” ได้แก่ จังหวัดระยอง ขณะที่อีก 16 พื้นที่ ใน 14 จังหวัด ได้รับการประเมินในระดับ 2 “การส่งเสริม (Enhancement)” อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีพื้นที่ใดได้รับระดับสูงสุด หรือ “เมืองน่าอยู่คู่อุตสาหกรรม” ได้ และคาดว่าจะไม่สามารถดำเนินการพัฒนาพื้นที่อุตสาหกรรมให้อยู่ระดับสูงสุดในระยะเวลาของแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 ได้ เนื่องจากพื้นที่ที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมมีโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งความต้องการของพื้นที่แตกต่างกัน ซึ่งจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการค่อนข้างนาน

4. ภาคบริการมีอัตราการขยายตัวชะลอ

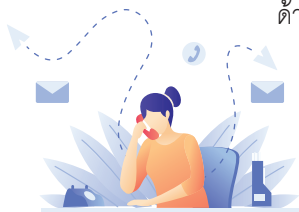
แต่การท่องเที่ยวยังคงเติบโตได้ต่อเนื่อง แม้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไป ในปี 2562 เติบโตร้อยละ 3.98 จากปี 2561 ลดลงจากที่เติบโตร้อยละ 4.75 และ 5.10 ในปี 2561 และปี 2560 ตามลำดับ คิดเป็นการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 4.61 ต่อปี ในระยะ 3 ปีของแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 ซึ่งห่างจากค่าเป้าหมายของแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 ที่กำหนดให้รายได้ภาคบริการขยายตัวร้อยละ 6 ต่อปี ถึงร้อยละ 1.39 เป็นผลมาจากภาคบริการที่สำคัญหลายสาขาของประเทศไทยชะลอตัวอย่างหนัก โดยเฉพาะสาขาบริการส่ง ปลีก ซึ่งเป็นภาคบริการที่มีมูลค่าสูงที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 25 ของ GDP) ขยายตัวเพียงร้อยละ 5.7 ในปี 2562 ลดลงจากปี 2561 ที่ขยายตัวร้อยละ 6.6 การขยายตัวของบริการสาขาพักผ่อนและบริการด้านอาหาร และการขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า ชะลอตัวลง ประมาณร้อยละ 25 นอกจากนี้ กิจกรรมทางการเงินและการประกันภัย และบริการที่มีโอกาสเติบโตสำคัญในอนาคตต่ออย่างสาขา

66

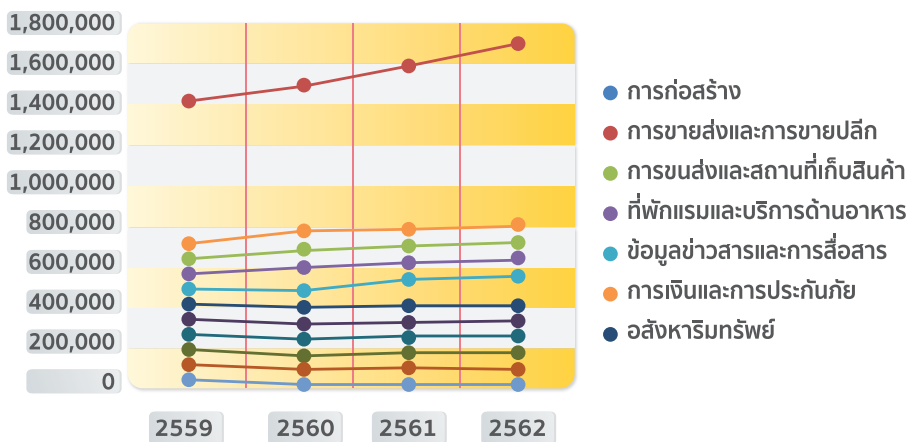
ภาคบริการที่สำคัญหลายสาขาของประเทศไทย
ชะลอตัวอย่างหนัก โดยเฉพาะสาขาบริการส่ง ปลีก
ก็ขยายตัวเพียงร้อยละ 5.7 ในปี 2562

99

บริการทางการแพทย์และสาธารณสุขชะลอตัวเล็กน้อย อย่างไรก็ตาม ในปี 2562 ภาคบริการสาขาข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร ที่เป็นภาคบริการที่สำคัญและมีโอกาสเติบโตในอนาคต ขยายตัวร้อยละ 8.8 มากขึ้นจากปี 2561 ที่ขยายตัวร้อยละ 7.6 เป็นผลจากการขยายตัวของกิจกรรมโทรคมนาคมและผลประกอบการของผู้ให้บริการด้านการสื่อสาร

มูลค่าเพิ่ม ภาคบริการรายสาขา ปี 2559 - 2562 (ล้านบาท)

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เร่งพัฒนาศักยภาพของฐานบริการเดิมให้เติบโตอย่างเข้มแข็ง โดยให้ความสำคัญในการสร้างและพัฒนาผู้ประกอบการและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในภาคบริการ ผ่านการอำนวยความสะดวกให้สามารถเข้าถึงปัจจัยที่สำคัญต่อการเริ่มต้นธุรกิจ อาทิ แหล่งเงินทุน ตลาด และการสนับสนุนเชิงลึกจากสถาบันเฉพาะทาง อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของบริการเดิมกลับชะลอตัวลง เนื่องจากภาคบริการพื้นฐานเดิมของไทยยังไม่มีความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มได้อย่างเพียงพอ ประกอบกับการชะลอตัวลงของอุปสงค์ด้านการท่องเที่ยวและการอุปโภคบริโภค อีกทั้ง ยกกระตือรือร้นธุรกิจบริการแห่งอนาคต เน้นการเพิ่มผลิตภาพของบริการตลอดห่วงโซ่มูลค่า สนับสนุนให้มีการวางแนวทาง

การพัฒนาบุคลากร โดยเชื่อมโยงภาคการศึกษา กับภาคบริการให้ตอบสนองความต้องการของแต่ละ สาขา และกำหนดให้มีการคาดการณ์เทคโนโลยี ในอนาคต เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผน การทำงานของทั้งภาครัฐและภาคธุรกิจ โดยสาขา บริการเป้าหมายที่รัฐบาลมุ่งเน้นให้เป็นฐานรายได้ใหม่ ของประเทศ คือ บริการทางการแพทย์ครบวงจร โดยเน้นการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพและ ศักยภาพในทุกมิติของธุรกิจบริการทางการแพทย์ แบบบูรณาการและเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว เจริญสุขภาพและกิจกรรมอื่นๆ เพื่อผลักดันให้ไทยเป็น ศูนย์กลางด้านบริการสุขภาพในภูมิภาคอาเซียน พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนาบริการทางการแพทย์

ให้มีความทันสมัยและมีมูลค่าเพิ่มสูง โดยพัฒนา เครือข่ายการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการแพทย์มา พัฒนาลิขสิทธิ์และบริการ ให้สามารถขยายช่อง ทางการตลาดทั้งในและต่างประเทศได้ นอกจากนี้ ยังมุ่งเสริมสร้างศักยภาพของบริการดิจิทัล ข้อมูล และปัญญาประดิษฐ์ โดยเน้นการส่งเสริมการวิจัย พัฒนา และสร้างนวัตกรรมบริการดิจิทัล ข้อมูล และปัญญาประดิษฐ์ และนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ เป็นเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการ อย่างไรก็ดี ปัจจุบันประเทศไทยยังมีข้อจำกัด เจริญเทคนิคและศักยภาพด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และนวัตกรรมในหลายด้าน ทำให้การพัฒนา ภาคบริการยังไม่สามารถเติบโตได้ตามเป้าหมาย

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย
ในระยะต่อไปต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดที่ให้ความสำคัญของการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม
จำเป็นต้องเน้นที่การสร้างเชื่อมโยงกัน
ตลอดห่วงโซ่อุปทาน ที่เชื่อมโยงตั้งแต่ภาคเกษตร
อุตสาหกรรม จนถึงภาคบริการ เพื่อใช้ศักยภาพ
หรือจุดแข็งของบางสาขาในการสนับสนุน เอื้อ หรือ
ลดจุดอ่อนของบางสาขา โดยมีเป้าหมายร่วมกัน
เพื่อมุ่งยกระดับศักยภาพในการแข่งขันของ
ภาคการผลิตและบริการโดยรวมของประเทศ ตั้งแต่
การเสริมสร้างฐานการผลิตภาคเกษตรให้เข้มแข็ง
และยั่งยืน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตในภาคเกษตร
เพื่อให้ผลิตภาพการผลิตและรายได้ของเกษตรกร

“

การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย
ในระยะต่อไป มุ่งยกระดับการผลิต
ภาคเกษตรเชื่อมโยงไปสู่
ภาคอุตสาหกรรม ที่มีการใช้เทคโนโลยี
นวัตกรรม พสมผสานกับการใช้
ความคิดสร้างสรรค์
เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้น

”

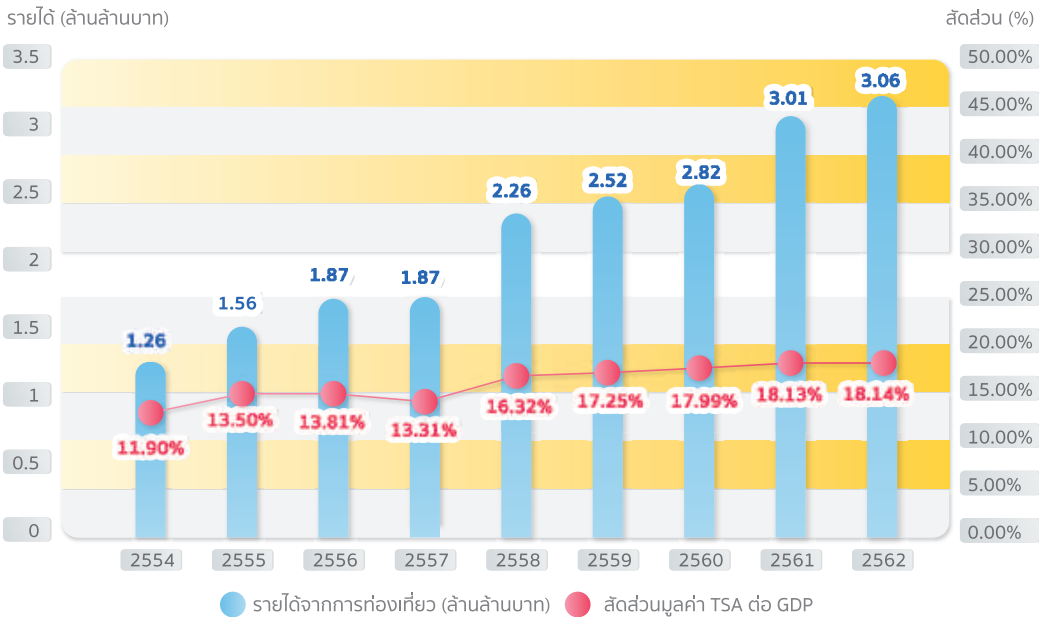
เพิ่มขึ้น ปรับเปลี่ยนการผลิตภาคเกษตรที่มี
มูลค่าต่ำไปสู่สินค้าเกษตรที่มีมูลค่าสูงด้วยการใช้
เทคโนโลยีและเครื่องจักรสมัยใหม่ ยกระดับการผลิต
ภาคเกษตรเชื่อมโยงไปสู่ภาคอุตสาหกรรม
ที่มีการใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม ผสมผสานกับการใช้
ความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้น
และสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดใหม่ๆ
รวมทั้งเชื่อมโยงภาคการผลิตบางสาขาไปสู่ภาคบริการ
ที่มีศักยภาพด้วย และที่สำคัญเป็นสาขาการผลิต
ที่สามารถกระจายรายได้และสร้างการเติบโต
ในท้องถิ่นต่างๆ ในประเทศ อาทิ อุตสาหกรรม
ฐานชีวภาพ (Bio-based Industry) บริการ
ทางการแพทย์และสร้างเสริมสุขภาพครบวงจร

อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวยังคงเป็นสาขา
บริการที่สร้างรายได้ให้กับประเทศมาก ในปี 2562
รายได้จากการท่องเที่ยวของไทยเติบโตร้อยละ 18.14
ต่อ GDP หรือมีรายได้รวม 3.06 ล้านล้านบาท
ซึ่งบรรลุเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12
ที่กำหนดให้รายได้จากการท่องเที่ยวไม่ต่ำกว่า
3 ล้านล้านบาท ในระยะ 3 ปีที่ผ่านมา พบว่า
การเติบโตของรายได้จากการท่องเที่ยว
ชะลอตัวลง กล่าวคือ ลดลงจากร้อยละ 6.74
และ 11.90 ในปี 2561 และ 2560 ตามลำดับ
และจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาเที่ยว
ในประเทศไทยเติบโตในอัตราที่ลดลง จากที่
ขยายตัวร้อยละ 9.41 ในปี 2560 และร้อยละ
7.27 ในปี 2561 เป็นขยายตัวร้อยละ 4.24
ในปี 2562 เนื่องจากประเทศไทยรับมือกับปัญหา
ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศที่กระทบ

ต่อภาคการท่องเที่ยวได้อย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็น การรับมือกับการแข็งตัวของค่าเงินบาท และ สถานการณ์โลกที่ไม่ปกติ อาทิ ความขัดแย้ง ระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ที่กระทบกับตัวเลขการเจริญเติบโตของจีน ประกอบกับภาวะการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่เริ่มแพร่ระบาดในช่วงปลายปี 2562 โดยเฉพาะ ในจีน ซึ่งเป็นตลาดนักท่องเที่ยวหลักของไทย และการเจรจาออกจากสหภาพยุโรปของสหราชอาณาจักร (Brexit) ที่ยังไม่ชัดเจน และยังเป็น ประเด็นที่อ่อนไหว

รายได้จากการท่องเที่ยว และสัดส่วนต่อ GDP ปี 2554 - 2562

ที่มา : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และ สศช.

5. รายได้จากการท่องเที่ยวในเมืองรอง มีสัดส่วนเพิ่มขึ้น

เป็นร้อยละ 9.84 ของรายได้จากการท่องเที่ยวทั่วประเทศ โดยภาครัฐได้กำหนดมาตรการ Visa on Arrival เพื่อการท่องเที่ยวระยะสั้น และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับบริการท่องเที่ยว ทำให้อุตสาหกรรมที่พักแรมและบริการด้านอาหารของไทย สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 2.7 ในปี 2561 เป็น 3.1 ในปี 2562 นอกจากนี้ ประเทศไทยได้พัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงบูรณาการที่ใช้การท่องเที่ยวแบบ “วิถีไทย” เป็นตัวขับเคลื่อนด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในเมืองรอง เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม กระจายจำนวนนักท่องเที่ยว และรายได้สู่ชุมชนให้ทั่วถึง เน้นการสร้างเชื่อมั่นให้นักท่องเที่ยวด้วยการส่งเสริมภาพลักษณ์ด้านความปลอดภัย และอำนวยความสะดวก

ให้นักท่องเที่ยว มาตรการสำคัญที่ผ่านมา คือ การลดหย่อนภาษีให้นักท่องเที่ยว การยกเว้นภาษีกรณีจัดอบรมสัมมนาในจังหวัดเมืองรอง และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวของเมืองรองต่างๆ อีกทั้ง ได้มีมาตรการ ชิม ช้อป ใช้ เพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวและจับจ่ายใช้สอยของคนไทย จำนวน 3 ครั้ง ส่งผลให้รายได้จากการท่องเที่ยวในไตรมาสที่ 4 ในปี 2562 ของไทยเพิ่มขึ้นค่อนข้างมาก และส่งผลให้ในระยะครึ่งแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มีรายได้จากการท่องเที่ยวเกินเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ อย่างไรก็ตาม มาตรการกระตุ้นการใช้จ่ายเป็นเพียงการสร้างอุปสงค์ในระยะสั้นเท่านั้น จึงจำเป็นต้องมีมาตรการที่ช่วยวางรากฐานการพัฒนาในเชิงโครงสร้างเพื่อสร้างอุปสงค์ในระยะยาวด้วย

6. อันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว (The Travel & Tourism Competitiveness Index : TTCI)

ของประเทศไทยปรับตัวดีขึ้น และใกล้เคียงเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนฯ สภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum : WEF) ได้จัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันท่องเที่ยว (Travel & Tourism Competitiveness Index : TTCI) เป็นประจำทุก 2 ปี โดยในปี 2562 ได้จัดให้ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 31 จาก 140 ประเทศ ดีขึ้น 3 อันดับ จากปี 2560 หรือมีคะแนนอยู่ที่ 4.5 คะแนน จากคะแนนเต็ม 7.0 คะแนน และเข้าใกล้เป้าหมายที่กำหนดไว้ให้ไม่ต่ำกว่าอันดับที่ 30 เมื่อเปรียบเทียบกับอาเซียน ไทยมีอันดับคงที่ในอันดับที่ 3 รองจากสิงคโปร์ และมาเลเซีย ซึ่งมีความเป็นไปได้สูงที่ในปี 2564 ประเทศไทยจะแซงหน้าประเทศไอซ์แลนด์ และมาเลเซีย ขึ้นมาเป็นอันดับที่ 29 หรือ 30 ที่ปัจจุบันมีค่าคะแนนเท่ากับ

ประเทศไทย และมีอันดับลดลงอย่างต่อเนื่อง ประเด็นที่ไทยมีอันดับดีขึ้น อาทิ ด้านความมั่นคงปลอดภัยโดยดีขึ้นจากอันดับที่ 118 ในปี 2560 เป็นอันดับที่ 111 ในปี 2562 อันเป็นผลส่วนหนึ่งมาจากการพัฒนาศูนย์บริการ One stop service ของตำรวจท่องเที่ยว นอกจากนี้ ด้านทรัพยากรมนุษย์และตลาดแรงงานมีอันดับดีขึ้นเช่นเดียวกัน จากอันดับที่ 40 ในปี 2560 เป็นอันดับที่ 27 ในปี 2562 เนื่องจากภาครัฐได้มีการส่งเสริมการศึกษาแบบทวิภาคี ทำให้มีบุคลากรในด้านการท่องเที่ยว มีความเชี่ยวชาญทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ อีกทั้งพัฒนาช่องทางในการเข้าถึงแรงงานที่สะดวก และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้มีอันดับดีขึ้นถึง 13 อันดับ และด้านโครงสร้างพื้นฐาน และการบริการนักท่องเที่ยวได้มีอันดับดีขึ้น 2 อันดับ แม้ว่าด้านโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมทางอากาศมีอันดับลดลง สำหรับประเด็นที่มีอันดับลดลง อาทิ ด้านความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม ลดลง

จากอันดับที่ 122 ในปี 2560 เป็นอันดับที่ 130 ในปี 2562 ลดลงถึง 8 อันดับ เป็นผลมาจากการพัฒนาของหลายประเทศ ในการประกาศเขตพื้นที่ที่สงวนเพิ่มเติม และการเพิ่มความเข้มงวดของกฎหมายคุ้มครองสัตว์ป่า แม้ประเทศไทยจะพยายามผลักดัน

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางราง มีการลงทุนขนาดใหญ่โดยภาครัฐ และได้ศึกษาแนวทางในการพัฒนาท่าเรือสำคัญต่างๆ ควบคู่ไปกับการรักษาความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม แต่ยังคงถือว่าช้ากว่าประเทศอื่นๆ ทำให้มีอันดับที่ลดลง

อันดับขีดความสามารถในการแข่งขัน

ด้านการท่องเที่ยว

ของประเทศไทย ปี 2558 - 2562

	2562	2560	2558	เปรียบเทียบกับปี 2562 กับ 2560
อันดับรวมของประเทศไทย	31 (140 ประเทศ)	34 (140 ประเทศ)	35 (140 ประเทศ)	↑ 3
คะแนนของประเทศไทย (จากคะแนนเต็ม 7)	4.5 คะแนน	4.4 คะแนน	4.3 คะแนน	
1. ด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย				
1.1 สภาพแวดล้อมสนับสนุน	37	45	38	↑ 5
1.2 ความมั่นคงปลอดภัย	111	118	132	↑ 7
1.3 สุขภาพและสุขอนามัย	88	90	89	↑ 2
1.4 ทรัพยากรมนุษย์และตลาดแรงงาน	27	40	29	↑ 13
1.5 ความพร้อมทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	49	58	60	↑ 9
2. ด้านนโยบายการเดินทาง-ท่องเที่ยวและเชื่อมโยงที่สนับสนุน				
2.1 การให้ความสำคัญกับการเดินทางและท่องเที่ยว	27	34	40	↑ 7
2.2 การเปิดรับนานาชาติ	45	52	49	↑ 7
2.3 การแข่งขันด้านราคา	25	18	36	↓ 7
2.4 ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม	130	122	116	↓ 8
3. ด้านโครงสร้างพื้นฐานและคุณภาพ				
3.1 โครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมทางอากาศ	22	20	17	↓ 2
3.2 โครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมทางบกและทางทะเล	72	72	71	-
3.3 โครงสร้างพื้นฐานด้านการบริการนักท่องเที่ยว	14	16	21	↑ 2
4. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม				
4.1 ทรัพยากรธรรมชาติ	10	7	16	↓ 3
4.2 ทรัพยากรทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ	35	37	34	↑ 2

ที่มา : The Travel & Tourism Competitiveness Index : TTCI

การพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม มีแนวโน้มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และช่วยสนับสนุนการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการของประเทศ

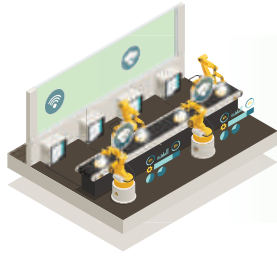
ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการลงทุนด้านวิจัยและพัฒนา (Gross domestic Expenditure on R&D : GERD) ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เป็นต้นมา โดย GERD มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 1.0 ในปี 2560 เป็นร้อยละ 1.11 ในปี 2561 เข้าใกล้เป้าหมายที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 1.5 เมื่อสิ้นสุดแผน หากจำแนกงบประมาณด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (วทน.) ตามประเภทของกิจกรรมตามคำนิยามของ UNESCO และ OECD พบว่า ในปี 2562 ส่วนใหญ่งบประมาณ วทน. ถูกนำไปดำเนินงานภายใต้กิจกรรมการศึกษาและฝึกอบรมด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Scientific and Technological Education and Training : STET)

กว่าร้อยละ 55 ในขณะที่กิจกรรมนวัตกรรม (INNO) มีสัดส่วนการใช้งบประมาณเพียงร้อยละ 1 ซึ่งมี ความแตกต่างจากกิจกรรมประเภทอื่นค่อนข้างมาก ถัดมาคือกิจกรรมการวิจัยและพัฒนาร้อยละ 16 และกิจกรรมการบริการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีร้อยละ 28 สะท้อนถึงการจัดลำดับความสำคัญการใช้จ่ายงบประมาณด้าน วทน. ของประเทศไทยที่ต้องได้รับการทบทวนและจัดโครงสร้างใหม่ เพื่อให้เกิดการนำงบประมาณของประเทศไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และเกิดการลงทุนด้านวิจัยและพัฒนาของประเทศเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การพัฒนาในระยะต่อไปนอกจากต้องเพิ่มการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาในสัดส่วนที่เพิ่มมากขึ้น ยังจำเป็นต้องมีการจัดสรรการใช้งบประมาณด้าน วทน. ให้เป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาประเทศ เพื่อมุ่งให้เกิดการใช้งบประมาณ และลงทุนการพัฒนานวัตกรรมในสัดส่วนที่เพิ่มมากขึ้นในอนาคต รวมทั้งมุ่งส่งเสริมให้มีการนำผลงานวิจัยและพัฒนาไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์อย่างกว้างขวาง

66

การพัฒนาในระยะต่อไป
ต้องส่งเสริมให้มีการนำผลงานวิจัยและพัฒนา
ไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์อย่างกว้างขวาง

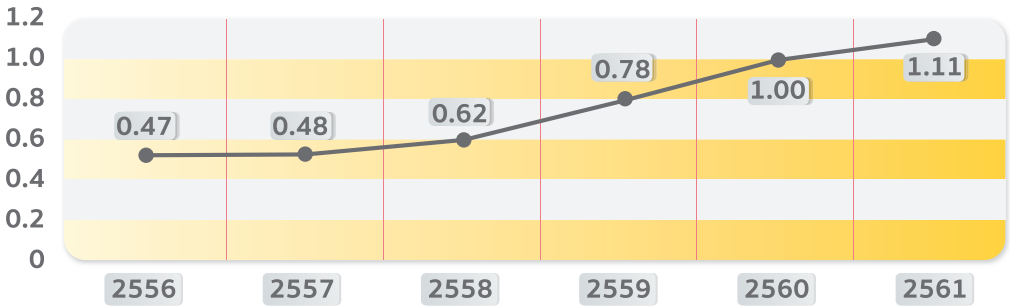
99

GERD

ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ

หน่วย : ร้อยละ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ

1. สัดส่วนการลงทุนวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชนต่อภาครัฐสูงกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนด

โดยสัดส่วนการลงทุนวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชนต่อภาครัฐ ในปี 2560 อยู่ที่ 80:20 และแม้ว่าสัดส่วนการลงทุนของเอกชนจะต่ำลงเล็กน้อย ในปี 2561 เป็น 78:22 แต่ก็ยังเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ที่ 70:30 การที่เอกชนเข้ามาเป็นผู้มีบทบาทหลักในการลงทุนด้านวิจัยและพัฒนาจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาภาคการผลิตและบริการของประเทศ และเป็นการลดภาระการลงทุนของภาครัฐ ทำให้งบประมาณด้านการวิจัยและพัฒนาของภาครัฐสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาบริการสาธารณะและพัฒนาภาคสังคมได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ภาคเอกชนที่มีการลงทุนด้านการวิจัยและพัฒนาสูงส่วนมากเป็นผู้ประกอบการขนาดใหญ่ที่มีความพร้อมด้านเงินทุนและเครือข่ายการพัฒนา ในขณะที่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมยังมีข้อจำกัดในการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา ดังนั้น ภาครัฐยังมีความจำเป็นต้องสนับสนุนให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการวิจัยและพัฒนา และเข้าถึงการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยและพัฒนาที่เป็นการลงทุนของภาครัฐอย่างคุ้มค่าและทั่วถึงด้วย

ดังนั้น การลดช่องว่างของการพัฒนา ภาครัฐจำเป็นต้องพิจารณาเพิ่มบทบาทในการมีส่วนร่วมในการลงทุนด้านวิจัยและพัฒนาเพื่อสนับสนุนกลุ่มที่มีข้อจำกัด รวมทั้งต้องมุ่งเน้นบทบาทในการเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ด้านวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมอย่างครบวงจร

รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการวิจัยและพัฒนา (R&D ecosystem) เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ และสามารถต่อยอดนำไปสู่การพัฒนาประเทศบนฐานของนวัตกรรมได้อย่างสมบูรณ์มากขึ้น

“

การพัฒนาอุตสาหกรรมอนาคต อาจเผชิญภาวะขาดแคลนบุคลากร
ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีคุณภาพ ต้องมุ่งผลิตบุคลากร
ให้ตรงกับความต้องการของอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศ

”

2. ประเทศไทยสามารถผลิตบุคลากรด้าน การวิจัยและพัฒนา¹ เพิ่มขึ้นอย่าง ต่อเนื่อง จาก 21 คนต่อประชากร 10,000 คน ในปี 2560 เป็น 24 คน ต่อประชากร 10,000 คนในปี 2561

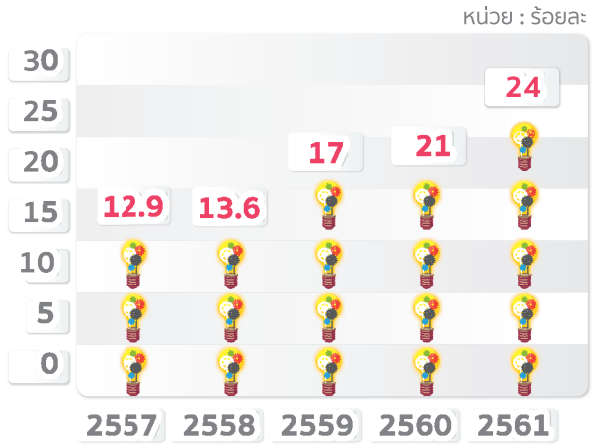
ใกล้เคียงเป้าหมายที่กำหนดไว้ที่ 25 คนต่อประชากร 10,000 คน ในปี 2561 ประเทศไทยมีผู้สำเร็จการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสะสมรวม 3.4 ล้านคน โดยร้อยละ 45 ของจำนวนดังกล่าวไม่ได้ทำงานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และอีกประมาณร้อยละ 2 ทำงานสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มของสถานการณ์บุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต โดยเฉพาะการพัฒนา

บุคลากรเพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมอนาคต อาจเผชิญภาวะขาดแคลนบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีคุณภาพ ดังนั้น ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการวิจัยและพัฒนาของประเทศในอนาคต โดยเน้นการผลิตและพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพ ตรงกับความต้องการของอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศ พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรเพื่อให้คงอยู่ในระบบเพื่อให้บุคลากรมีโอกาสและสามารถเติบโตในสายงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้อย่างมั่นคง และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศสู่การเป็นประเทศที่มีรายได้สูงในอนาคต

¹ บุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาแบบเทียบเท่าทำงานเต็มเวลาของสหรัฐฯ (Full Time Equivalent : FTE)

จำนวนบุคลากร ด้านการวิจัย

และพัฒนาต่อประชากร 10,000 คน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแห่งชาติ

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ มุ่งเน้นการสนับสนุนการพัฒนาขีดความสามารถ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนมากขึ้น

การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์มุ่งรองรับการขยายตัวของเมืองและพื้นที่เศรษฐกิจหลัก และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทุกกลุ่มในสังคม รวมทั้งสนับสนุนการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคและในอาเซียนอย่างเป็นระบบ โดยมีโครงข่ายเชื่อมโยงภายในประเทศที่สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ตามแนวระเบียงเศรษฐกิจต่างๆ การพัฒนาระบบการบริหารจัดการและการกำกับดูแลให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงบริการพื้นฐาน และการคุ้มครองผู้บริโภค การพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ และการพัฒนาผู้ประกอบการในสาขาโลจิสติกส์และหน่วยงานที่มีศักยภาพเพื่อไปทำธุรกิจในต่างประเทศ

ในช่วง 3 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มีผลการพัฒนา
ด้านโครงสร้างพื้นฐานและโลจิสติกส์ที่สำคัญ ได้แก่

1. สัดส่วนต้นทุนโลจิสติกส์ต่อ GDP มีแนวโน้มดีขึ้น

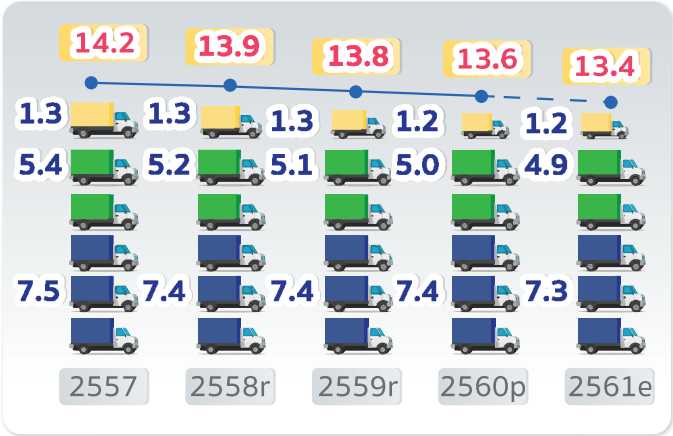
โดยลดลงจากร้อยละ 13.6 ในปี 2560 เหลือร้อยละ 13.4 ซึ่งยังคงต้องมีความพยายาม

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ที่กำหนดให้ต้นทุนโลจิสติกส์ต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศลดลงเหลือร้อยละ 12

สัดส่วนต้นทุนโลจิสติกส์ ต่อ GDP ณ ราคาประจำปี

ปรับลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยคาดว่าในปี 2561 จะปรับลดลงเหลือร้อยละ **13.4** ต่อ GDP

— ต้นทุนค่าขนส่งสินค้า — ต้นทุนการเก็บรักษาสินค้าคงคลัง — ต้นทุนการบริหารจัดการ — สัดส่วนต้นทุนโลจิสติกส์ ต่อ GDP

ที่มา : รายงานโลจิสติกส์ของประเทศไทยประจำปี 2561 สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

จากรายงานการติดตามประเมินผล การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของสำนักงาน สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) พบว่า ในปี 2560 ต้นทุนโลจิสติกส์ของประเทศไทย มีมูลค่ารวม 2,106.5 พันล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วน ร้อยละ 13.6 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ณ ราคาประจำปี (Nominal GDP) ลดลงจากร้อยละ 13.8 ต่อ GDP ในปี 2559 โดยมูลค่ารวมของต้นทุนโลจิสติกส์ขยายตัวในอัตราที่สูงขึ้น ตามการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม เนื่องจากการขยายตัวของการส่งออกและอุปสงค์

ภายในประเทศ ประกอบกับการขยายตัวของ การบริโภคและการลงทุนภาคเอกชน โดยเฉพาะภาค อุตสาหกรรมและภาคบริการและการท่องเที่ยว ขณะที่สัดส่วนต้นทุนโลจิสติกส์ ต่อ GDP ปรับลดลง จากการลดลงของสัดส่วนต้นทุนการเก็บรักษาสินค้า คงคลังและต้นทุนการบริหารจัดการด้านโลจิสติกส์ เนื่องจากผู้ประกอบการมีการนำเทคโนโลยีมา ใช้ในการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในขณะที่ สัดส่วนต้นทุนค่าขนส่งสินค้ายังอยู่ในระดับคงที่ เนื่องจากผู้ประกอบการยังคงเลือกใช้การขนส่ง ทางถนนที่มีต้นทุนค่าขนส่งต่อหน่วยสูงเป็นหลัก

“

มูลค่ารวมของต้นทุนโลจิสติกส์ขยายตัวในอัตราที่สูง
เนื่องจากการขยายตัวของการส่งออกภายในประเทศ
ประกอบกับการขยายตัวของการบริโภคและการลงทุนภาคเอกชน
โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการและการท่องเที่ยว

”

ประกอบกับปริมาณการขนส่งสินค้าที่เพิ่มมากขึ้น
ทั้งนี้ ต้นทุนค่าขนส่งสินค้ายังคงเป็นองค์ประกอบ
ใหญ่ที่สุดของโครงสร้างต้นทุนโลจิสติกส์ปี 2560
มีสัดส่วนร้อยละ 54.1 ของต้นทุนโลจิสติกส์รวม
เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 53.8 ในปี 2559 รองลงมาคือ
ต้นทุนการเก็บรักษาสินค้าคงคลังมีสัดส่วนร้อยละ
36.8 ลดลงเล็กน้อยจากร้อยละ 37.1 ในปี 2559
และต้นทุนการบริหารจัดการโลจิสติกส์มีสัดส่วน
คงที่ร้อยละ 9.1

ต้นทุนโลจิสติกส์ต่อ GDP ในปี 2561
มีแนวโน้มลดลงเหลือร้อยละ 13.4 คาดว่าส่วนต้นทุน
ค่าขนส่งสินค้าจะปรับลดลงเหลือร้อยละ 7.3 ต่อ
GDP ต้นทุนการเก็บรักษา สินค้าคงคลังจะปรับ
ลดลงเหลือร้อยละ 4.9 ต่อ GDP และต้นทุนการ
บริหารจัดการมีสัดส่วนคงที่ร้อยละ 1.2 ต่อ GDP
ทั้งนี้ ภาพรวมภาวะเศรษฐกิจไทยปี 2561 ยังคง
ปรับตัวดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยสนับสนุน
จากการบริโภคและการลงทุนของภาคเอกชน
เป็นหลัก แต่ยังคงต้องพิจารณาปัจจัยเสี่ยงที่มีผล
กระทบจากภาวะเศรษฐกิจโลกที่มีความไม่แน่นอน

สัดส่วนต้นทุนโลจิสติกส์ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ

เป้าหมาย	2559	2560	2561
สัดส่วนต้นทุนโลจิสติกส์ลดลงจากร้อยละ 14 เป็นร้อยละ 12 ของผลิตภัณฑ์มวลรวม ในประเทศ	13.8	13.6	13.4
ส่วนของต้นทุนค่าขนส่งสินค้าต่ำกว่า ร้อยละ 7 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	7.4	7.4	7.3

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

2. **สัดส่วนการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงประสิทธิภาพการใช้พลังงานเพื่อสนับสนุนพัฒนาขีดความสามารถของภาคเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น**

ในปี 2562 ประเทศไทยมีการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายประมาณ 85,829 พันตัน เทียบเท่าน้ำมันดิบ เพิ่มขึ้นจากปี 2561 ร้อยละ 2.6 คิดเป็นมูลค่ากว่า 1,214,069 ล้านบาท มีสัดส่วนการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายต่อ GDP 7.85

พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบต่อพันล้านบาท ซึ่งปรับลดลงจากปี 2561 ที่มีสัดส่วนการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายต่อ GDP 7.87 พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบต่อพันล้านบาท สัดส่วนการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายต่อ GDP มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง เข้าใกล้เป้าหมายที่กำหนดให้ลดลงเหลือ 7.70 พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบต่อพันล้านบาท เมื่อพิจารณาในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2552-2562) พบว่า สัดส่วนการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายต่อ GDP มีแนวโน้มลดลง แสดงถึงการใช้พลังงานของประเทศที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

“

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2552-2562)
สัดส่วนการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายต่อ GDP มีแนวโน้มลดลง
แสดงถึงการใช้พลังงานของประเทศที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

”

สัดส่วนการใช้พลังงาน ขั้นสุดท้ายต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ

**85,829
ktoe**

การใช้พลังงาน
ขั้นสุดท้าย
(ม.ค.-ธ.ค. 2562)

พลังงานจากเชื้อเพลิง
ฟอสซิล 74.20%

พลังงาน
หมุนเวียน 16.74%

พลังงานหมุนเวียน
ดั้งเดิม 6.52%

การนำเข้าไฟฟ้า
พลังน้ำ 2.54%

**14,370
ktoe**

การใช้พลังงานทดแทน
(ม.ค.-ธ.ค. 2562)

(พลังงานขนาดเล็ก)
ไฟฟ้า 0.04%

(พลังงานขนาดใหญ่)
ไฟฟ้า 0.60%

พลังงานแสงอาทิตย์/
ชีวมวล/ขยะ/ก๊าซชีวภาพ
ความร้อน 10.22%

เชื้อเพลิงชีวภาพ
2.76%

*รวมไฟฟ้าที่ผลิตใช้เอง (off grid)

พลังงานลม/ชีวมวล/ขยะ/ก๊าซชีวภาพ
ไฟฟ้า* 3.12% หมุนเวียน 16.74%

ที่มา : กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน

3. การพัฒนาโครงข่าย broadband ความเร็วสูงทั้งระบบสายและไร้สาย ขยายครอบคลุมทั่วประเทศและ บริการโทรคมนาคมพื้นฐานและ บริการ เพื่อสังคมมีความทั่วถึง

ในปี 2562 การขยายโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงมีความครอบคลุมมากขึ้น จำนวนหมู่บ้านที่มีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงเข้าถึงเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 99.99 จากร้อยละ 40.9 ในปี 2559 บรรลุเป้าหมายที่กำหนดให้มีจำนวนหมู่บ้านที่มีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงเข้าถึงเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 85 ในปี 2564 เป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายของรัฐบาลในการขยายโครงข่ายสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่และบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้านของประเทศไทย ซึ่งเมื่อวันที่ 28 กันยายน 2560 สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ได้ลงนามในสัญญาโครงการจัดให้มีสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่และบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในพื้นที่ชายขอบ (โครงการเน็ตชายขอบ) ครอบคลุมพื้นที่ 3,920 หมู่บ้าน มีจำนวนครัวเรือนประมาณ 2.1 ล้านครัวเรือน หรือประชากรประมาณ 6.3 ล้านคน ใช้อินเทอร์เน็ตฟรี 3 ปี หน่วยงานรัฐใช้อินเทอร์เน็ตฟรี 5 ปี ที่เปิดให้บริการเมื่อ 1 พ.ค. 2562 โดยจะมีจุดกระจายสัญญาณอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงสาธารณะ (Free WiFi) ทั้งในชุมชนและหน่วยงานของรัฐที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านเป้าหมายจำนวนทั้งสิ้น 5,992 จุด แบ่งเป็นติดตั้งในชุมชนในหมู่บ้าน 3,912 จุด

โรงเรียน 1,210 แห่ง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือ ร.พ.สต. 107 แห่ง รวมถึงมีศูนย์บริการอินเทอร์เน็ตสาธารณะ (ศูนย์ USO Net) จำนวน 763 ศูนย์ โดยมีเครื่องคอมพิวเตอร์และมีเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ให้คำแนะนำ และสำหรับประชาชนที่ต้องการใช้บริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในครัวเรือนของตนเองสามารถติดต่อขอใช้บริการได้ในราคา 200 บาทต่อเดือน เพื่อเป็นการลดความเหลื่อมล้ำและขยายโอกาสให้ครัวเรือนที่มีรายได้น้อยสามารถเข้าถึงและใช้งานบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

“

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 กำหนดเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคน โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมให้คนไทยเป็นคนดี มีทัศนคติและพฤติกรรม ตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม คนเก่ง มีทักษะ: ความรู้ ความสามารถในการดำรงชีวิตสำหรับโลกศตวรรษที่ 21 และคนมีสุขภาวะที่ดี มีความรู้ในการดูแลสุขภาพ และมีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม

”

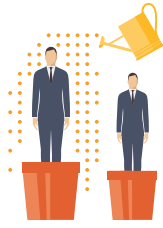
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภาพรวมของประเทศไทยมีแนวโน้มดีขึ้น คนไทยมีสุขภาวะที่ดีขึ้น แต่คุณภาพการศึกษายังเป็นปัญหาที่ท้าทายต่อการพัฒนาคุณภาพทุนมนุษย์ของไทย

เมื่อพิจารณาจากดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index : HDI)² จะเห็นได้ว่าการพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 โดยเพิ่มจาก 0.753 ในปี 2559 เป็น 0.765 ในปี 2561 ทำให้ประเทศไทยถูกจัดอยู่ในหมวดหมู่ประเทศที่มีการพัฒนามนุษย์ในระดับสูง และเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่มีความก้าวหน้ามากที่สุดในโลก

ในช่วงปี 2556-2561 ประเทศไทยถูกจัดให้อยู่ในอันดับที่ 77 ในการจัดอันดับโลก (จาก 189 ประเทศ) สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาด้านทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในประเด็นด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา และด้านมาตรฐานการครองชีพ อย่างไรก็ตาม ผลการพัฒนาดังกล่าวยังต่ำกว่าค่าเป้าหมายของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการพัฒนาคุณภาพคนตลอดช่วงชีวิตที่กำหนดไว้ที่ 0.79

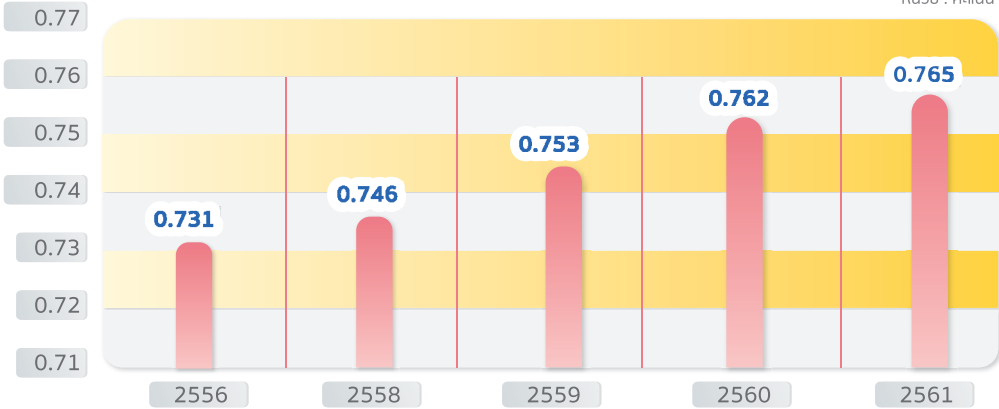
² ข้อมูลล่าสุดเปิดเผยเมื่อธันวาคม 2562 โดยโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNPD) ได้จัดทำข้อมูลจากรายงานการพัฒนามนุษย์ 2019 (Human Development Report 2019) คำนวณจากตัวชี้วัด 3 ด้าน คือ ด้านสุขภาพ (อายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิด : Life Expectancy at Birth) ด้านการศึกษา (จำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษา : Mean years of schooling) และด้านมาตรฐานการครองชีพ (รายได้มวลรวมประชาชาติเฉลี่ยต่อบุคคล : Gross National Income : GNI per Capita)

ดัชนี การพัฒนามนุษย์ (HDI) ของประเทศไทย

หน่วย : คะแนน

ที่มา : รายงานการพัฒนามนุษย์ 2019, UNDP (2562)

1. การพัฒนาให้เป็นคนดีที่สะท้อน จากพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น บางส่วน

จากผลการสำรวจประชากรอายุ 13 ปีขึ้นไป มีกิจกรรมการปฏิบัติตนที่สะท้อนการมีคุณธรรม จริยธรรม³ พบว่า มีพฤติกรรมด้านการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น และการตอบแทนผู้มีพระคุณมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 54.1 และ 82.8 ในปี 2557 เป็นร้อยละ 56.4 และ 83.2 ในปี 2561 ขณะที่พฤติกรรมด้านการยกโทษและให้อภัยอย่างจริงใจ และการยอมรับผิดและขอโทษในความผิดที่ทำหรือมีส่วนรับผิดชอบกลับมีแนวโน้มลดลง แต่ก็ยังอยู่ในสัดส่วนที่สูง จากร้อยละ 71.3 และ 73.6 ในปี 2557 ลดลงเหลือร้อยละ 65.7 และ 69.8 ในปี 2561 ขณะที่จำนวนการกระทำความผิดทางอาญา

มีแนวโน้มลดลง ตั้งแต่ปีสุดท้ายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ต่อเนื่องมาถึงปี 2561 โดยสัดส่วนคดีอาญาต่อประชากรหนึ่งแสนคน ลดลงจาก 133.15 ในปี 2559 เหลือ 116.15 และ 108.88 ในปี 2560 และ 2561 ตามลำดับ ซึ่งสัดส่วนการกระทำผิดที่ลดต่ำลงแสดงให้เห็นถึงการมีพฤติกรรมที่ดีของคนในสังคมและการตระหนักถึงความผิดชอบชั่วดี ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายของแผนที่กำหนดให้ประชากรอายุ 13 ปีขึ้นไป มีกิจกรรมการปฏิบัติตนที่สะท้อนการมีคุณธรรม จริยธรรมเพิ่มขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าสามารถบรรลุเป้าหมายได้บางส่วน อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมข้างต้น อาจมีแนวโน้มที่เปลี่ยนแปลงไปจากบทบาทของสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีบทบาทต่อค่านิยมและพฤติกรรมเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะกระแสการบริโภคค่านิยมและความเป็นปัจเจกบุคคล

³ การสำรวจภาวะทางสังคม วัฒนธรรมและสุขภาพจิต ปี 2561, สำนักงานสถิติแห่งชาติ

2. คุณภาพการศึกษายังเป็นปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไข การพัฒนาให้เป็นคนเก่งบรรลุเป้าหมายเชิงปริมาณ แต่ยังมีช่องว่างการพัฒนาเชิงคุณภาพ

แม้ว่าการดำเนินการด้านการศึกษาของไทยจะประสบความสำเร็จในหลายด้าน โดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของจำนวนปีการศึกษา และการเข้าสู่ระบบการศึกษาของประชากรที่สูงขึ้น โดยในปี 2561 คนไทยมีจำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษาเท่ากับ 7.7 ปี และมีจำนวนปีที่คาดว่าจะได้รับการศึกษาเท่ากับ 14.7 ปี แต่ระบบการศึกษาไทยยังไม่สามารถนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพได้ เนื่องจากผู้เรียนที่ประสบผลสำเร็จมีจำนวนน้อยและกระจุกตัวอยู่ในบางพื้นที่หรือบางกลุ่มประชากร อีกทั้ง ยังมีช่องว่างในการพัฒนาอุปนิสัยคนไทยให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างเต็มศักยภาพด้วย

(1) พลัสพอร์ททางการศึกษาของเด็กไทยอยู่ในระดับต่ำกว่า หลายประเทศที่มีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกัน

โดยคะแนนสอบ PISA⁴ วัดความฉลาดรู้ด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ที่เป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนอายุ 15 ปี พบว่า อันดับผลคะแนนของนักเรียนไทยมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2561 อยู่อันดับที่ 66 ลดลงจากอันดับ 55 ในปี 2558 และอันดับ 50 ในปี 2555 ซึ่งยังต่ำกว่าเป้าหมายของแผนที่กำหนดไว้ 500 คะแนนในทุกสาขาวิชา อีกทั้งอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าหลายประเทศที่มีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกัน และมากกว่าประเทศในอาเซียนเพียง 2 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ โดยเป็นผลมาจากคะแนนเฉลี่ยด้านการรู้เรื่องการอ่าน (Reading Literacy) มีคะแนนลดลงจากผลการประเมินรอบที่ผ่านมา

⁴ PISA (Programme for International Student Assessment) การสอบวัดความรู้พื้นฐานนักเรียน
จัดสอบทุก 3 ปี

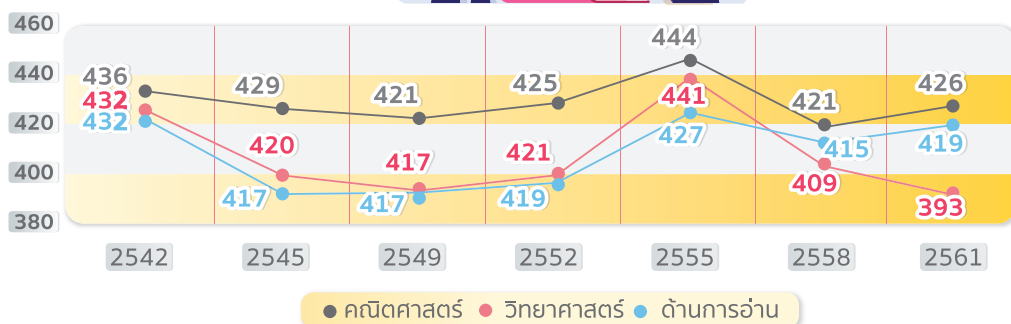
PISA 2018 อยู่ในอันดับที่ 66

จาก 79 ประเทศ/เขตเศรษฐกิจ

555 จีนสัมณฑล	591 จีนสัมณฑล	590 จีนสัมณฑล
549 สิงคโปร์	569 สิงคโปร์	551 สิงคโปร์
487 OECD	489 OECD	489 OECD
415 มาเลเซีย	440 มาเลเซีย	438 มาเลเซีย
408 บรูไนดารุสซาลาม	430 บรูไนดารุสซาลาม	431 บรูไนดารุสซาลาม
393 ไทย	419 ไทย	426 ไทย
371 อินโดนีเซีย	379 อินโดนีเซีย	396 อินโดนีเซีย
340 ฟิlippินส์	353 ฟิlippินส์	357 ฟิlippินส์
การอ่าน	คณิตศาสตร์	วิทยาศาสตร์

ที่มา : กระทรวงพาณิชย์

ผลคะแนน PISA ของไทย

ที่มา : IMD WORLD COMPETITIVENESS YEARBOOK 2013 - 2019

(2) ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนทุกระดับชั้น
ผ่านเกณฑ์คะแนนร้อยละ 50 มีสัดส่วนลดลง และความ
แตกต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ระหว่างภูมิภาคปรับตัวดีขึ้น

โดยสัดส่วนนักเรียนทุกระดับชั้น (ป.6 ม.3 ม.6) มีผลคะแนน
เฉลี่ยการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) 4 วิชาหลัก
ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เกินกว่า
ร้อยละ 50 ในภาพรวม เพิ่มขึ้นเล็กน้อยจากร้อยละ 20.29 ในปี 2560
เป็น 20.58 ในปี 2562 ขณะที่ความแตกต่างของคะแนนผลสัมฤทธิ์ของพื้นที่
ที่มีคะแนนสูงที่สุด (กทม.) และที่มีคะแนนต่ำที่สุด (ภาคตะวันออกเฉียง
เหนือ) ลดลงจากร้อยละ 9.22 ในปี 2560 มาอยู่ที่ร้อยละ 8.79 ในปี 2561
สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนฯ 12 อย่างไรก็ตาม ผู้ที่มี
ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูงยังคงกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
มากกว่าพื้นที่อื่น ซึ่งเป็นความท้าทายในการสร้างความเท่าเทียมด้าน
คุณภาพการศึกษาให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยจำเป็นต้องปรับโครงสร้าง
การจัดการทรัพยากรทางการศึกษาทั้งระบบ

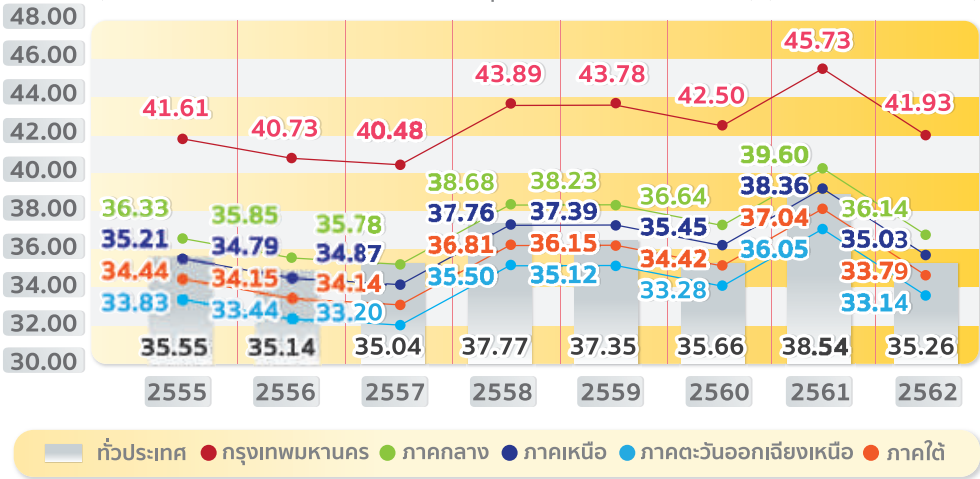

คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบ

ทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (ONET)

ทุกระดับชั้น (ป.6 ม.3 ม.6)

(เฉพาะใน 4 วิชาหลัก คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ (%) ระหว่างปี 2555-2562)

ที่มา : สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ประมวลผลโดยกองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม สสช.

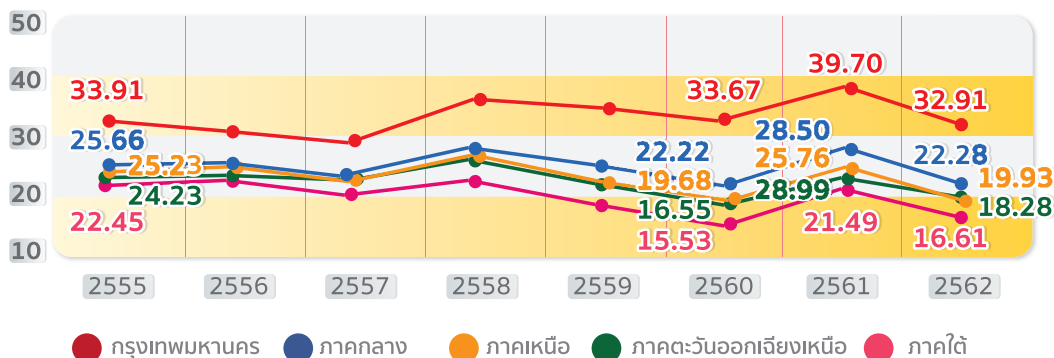

สัดส่วนนักเรียนทุกระดับชั้น (ป.6 ม.3 ม.6)

ที่มีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมขั้นพื้นฐาน (O-NET)

ที่มีคะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป ต่อจำนวนนักเรียนที่เข้าสอบ O-NET ทั้งหมด

(เฉพาะใน 4 วิชาหลัก คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์) จำแนกตามภูมิภาค

ที่มา : สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ประมวลผลโดยกองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม สสช.

3. คนไทยมีสุขภาพที่ดีขึ้น

คนไทยมีอายุคาดเฉลี่ยเมื่อแรกเกิดเพิ่มขึ้นจาก 75.5 ปี ในปี 2560 เป็น 76.9 ในปี 2561 และเด็กไทยมีพัฒนาการสมวัยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 78.01 ในปี 2560 เป็น 87.13 ในปี 2562 ซึ่งบรรลุเป้าหมายที่กำหนดให้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 85 อย่างไรก็ตาม สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้ โดยร้อยละ 10.8 ต้องปรับปรุง/ปรับปรุงเร่งด่วน⁵ ขณะที่คุณภาพครูและบุคลากรผู้ดูแลเด็กยังเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยให้มีคุณภาพ⁶ สะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการส่งเสริมพัฒนาการสมวัยอย่างครอบคลุมทั่วถึง เพื่อให้เด็กปฐมวัยเติบโตได้เต็มศักยภาพ พร้อมรับการเรียนรู้ในช่วงถัดไป

⁵ การประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558)

⁶ รัตติยา พนาจันทร์ (2557). แนวทางการพัฒนาเด็กปฐมวัย. กลุ่มงานคณะกรรมการการศึกษาเด็ก เยาวชน สตรี พุสูงอายุและพิการ.

“

เมื่อพิจารณาจำนวนบุคลากรทางการแพทย์จำแนกตามภูมิภาค พบว่า ยังคงมีความเหลื่อมล้ำของการกระจายกำลังคน ด้านสุขภาพในสาขาต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกระจุกตัวในกรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่

”

(1) การพัฒนาระบบสาธารณสุข
ในภาพรวมของประเทศดีขึ้น
โดยสัดส่วนประชากรต่อบุคลากร
ทางการแพทย์ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง
แต่ยังมีปัญหาการกระจายบุคลากร
ทางการแพทย์ในภาคต่างๆ
โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล

เมื่อพิจารณาจากจำนวนประชากรต่อบุคลากรทางการแพทย์ในสาขาวิชาชีพแพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร และพยาบาล⁷ มีแนวโน้มในภาพรวมของประเทศดีขึ้น อาทิ จำนวนประชากรต่อแพทย์ 1 คน ลดลงจาก 2,778 คน ในปี 2550 เหลือ 1,771 คน ในปี 2561 เช่นเดียวกับจำนวนประชากรต่อพยาบาล 1 คน ที่ลดลงจาก 597 คน เป็น 395 คน ในช่วงเวลาเดียวกัน ส่วนหนึ่ง

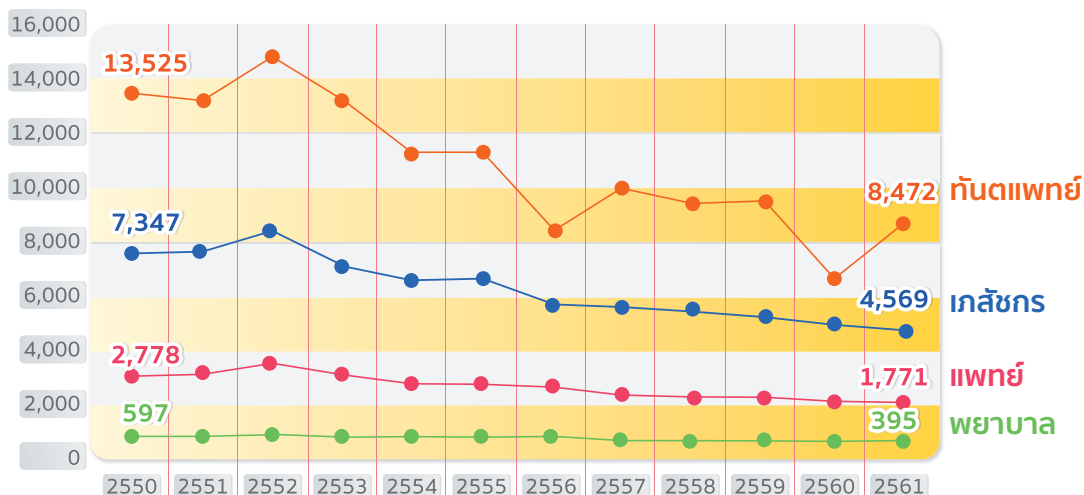
เป็นผลมาจากการผลิตบุคลากรทางการแพทย์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง⁸ ทั้งในส่วนของกระทรวงสาธารณสุข และสถาบันการศึกษาภาครัฐ/เอกชน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจำนวนบุคลากรทางการแพทย์จำแนกตามภูมิภาค พบว่า ยังคงมีความเหลื่อมล้ำของการกระจายกำลังคนด้านสุขภาพในสาขาต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระจุกตัวในกรุงเทพมหานครและเมืองใหญ่ อาทิ จำนวนประชากรต่อแพทย์ 1 คน ของพื้นที่กรุงเทพมหานครมีจำนวน 601 คน ขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนถึง 2,719 คน หรือคิดเป็นความแตกต่างกว่า 4.52 เท่า สะท้อนถึงปัญหาเกี่ยวกับการกระจายตัวของบุคลากรทางการแพทย์ที่สอดคล้องกับความต้องการบริการสุขภาพอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในส่วนภูมิภาคและพื้นที่ห่างไกล

⁷ รายงานทรัพยากรสาธารณสุข, กระทรวงสาธารณสุข สืบค้นโดย สสช. https://www.nesdc.go.th/more_news.php?cid=75

⁸ โครงการผลิตบุคลากรทางการแพทย์โดยภาครัฐที่ผ่านการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี อาทิ โครงการผลิตแพทย์เพิ่มเพื่อประเทศไทย พ.ศ. 2556-2560 และ พ.ศ. 2561-2570 โครงการผลิตทันตแพทย์เพิ่มของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา พ.ศ. 2548-2557 โครงการเพิ่มการผลิตและพัฒนาระดับการจัดการศึกษา สาขาพยาบาลศาสตร์ ปีการศึกษา 2557-2560 และ 2561-2565

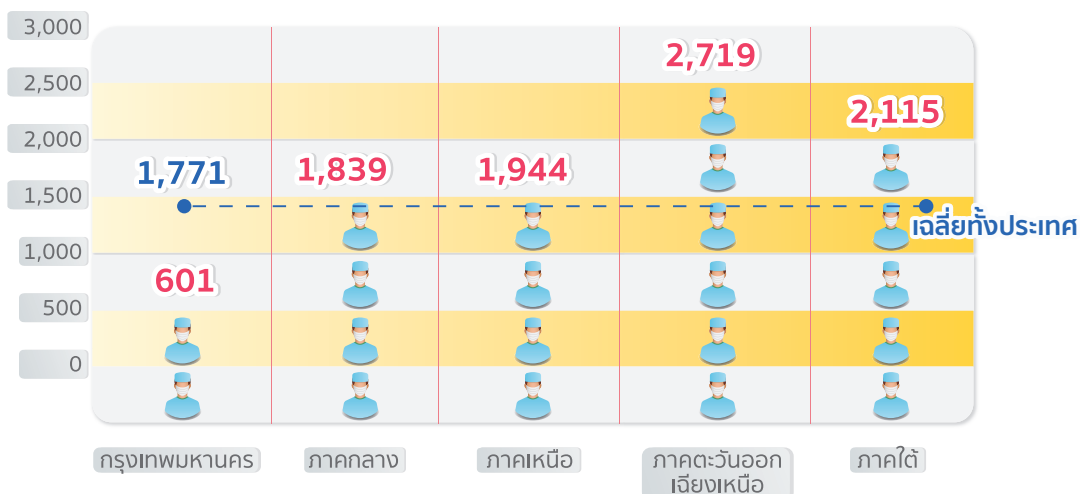
จำนวนประชากรต่อ บุคลากร ทางการแพทย์ 1 คน

ที่มา : รายงานทรัพยากรสาธารณสุข, กระทรวงสาธารณสุข

จำนวนประชากรต่อ แพทย์ 1 คน จำแนกรายภาค (ปี 2561)

ที่มา : รายงานทรัพยากรสาธารณสุข, กระทรวงสาธารณสุข

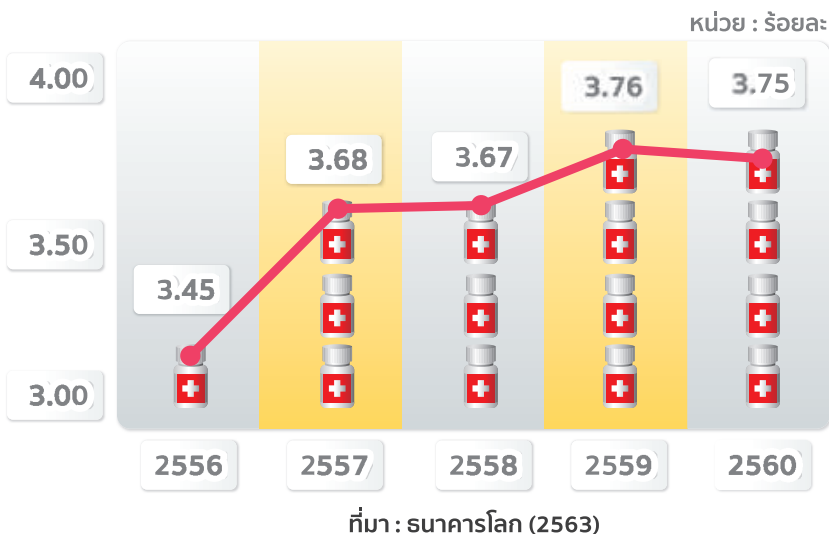
(2) ประเทศไทยมีการลงทุนด้านสุขภาพ เพื่อให้คนไทยมีสุขภาพะที่ดี อย่างต่อเนื่อง

สะท้อนได้จากรายจ่ายด้านสุขภาพต่อ GDP มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยประเทศไทยมีสัดส่วนรายจ่ายสุขภาพทั้งหมดต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 3.45 ในปี 2556 เป็นร้อยละ 3.75 ในปี 2560⁹ ในระยะที่ผ่านมา ประเทศไทยมีการจัดบริการและการลงทุนด้านสุขภาพที่สำคัญ อาทิ การดำเนินนโยบายคลินิกหมอครอบครัว ที่เป็นการจัดบริการในระดับปฐมภูมิ ให้ประชาชนได้รับการสร้างเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค รักษาพยาบาล และฟื้นฟูสุขภาพ โดยไม่จำเป็นต้อง

เข้ารับการรักษาเพียงเฉพาะที่โรงพยาบาลเท่านั้น การดำเนินนโยบายสร้างเสริมให้ประชาชนมีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมมากยิ่งขึ้น เช่น การขึ้นภาษีสินค้าที่มีผลเสียต่อสุขภาพ การส่งเสริมให้ประชาชนมีกิจกรรมทางกายมากยิ่งขึ้น การจัดการข้อมูลด้านสุขภาพที่เป็นเท็จและให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ประชาชน เป็นต้น และการเพิ่มสิทธิประโยชน์ภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพที่ช่วยลดภาระทางการเงินจากการใช้บริการสุขภาพของประชาชน ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพในภาพรวมยังคงอยู่ภายใต้เป้าหมายสัดส่วนรายจ่ายด้านสุขภาพ ไม่เกินร้อยละ 5 ของ GDP

สัดส่วนรายจ่ายสุขภาพ ทั้งหมดต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ

⁹ Worldbank. <https://knoema.com/atlas/Thailand/topics/Health/Health-Expenditure/Health-expenditure-as-a-share-of-GDP>
หมายเหตุ : สำนักงานพัฒนาอนามัยสุขภาพระหว่างประเทศ จัดทำรายงานเงินธรรมาภิบาลสุขภาพแห่งชาติของประเทศไทยไว้เพียงปี พ.ศ. 2559 โดยมีแผนจะจัดทำบัญชีรายจ่ายฯ ปี พ.ศ. 2560 ในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

การบริหารราชการแผ่นดินมีความก้าวหน้า ในด้านการพัฒนาดิจิทัลในภาครัฐ เพื่อ ประสิทธิภาพการให้บริการประชาชน แต่การทุจริต ประพฤตินับขบถยังเป็นวิกฤตที่ต้องเร่งแก้ไข

การบริหารจัดการภาครัฐของไทยในภาพรวมมีประสิทธิภาพมากขึ้น สะท้อนได้จากผลการจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย ในด้านประสิทธิภาพภาครัฐ (Government Efficiency) โดยสถาบันการจัดการนานาชาติ หรือ IMD (International Institute for Management Development) จากทั้งหมด 63 ประเทศ พบว่า อันดับประสิทธิภาพภาครัฐของไทยจะอยู่ในอันดับที่ 20-23 ในช่วง 3 ปีแรกของการพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 โดยในปี 2563 ประสิทธิภาพภาครัฐของไทยอยู่ในอันดับที่ 23 ซึ่งมีอันดับแย่งลง 3 อันดับเมื่อเทียบกับปี 2562 เนื่องจากรอบการบริหารด้านสถาบันและกฎหมายด้านธุรกิจมีการปรับตัวแย่งลง โดยกรอบการบริหารด้านสถาบันปรับตัวแย่งลง 6 อันดับมาอยู่ที่อันดับ 40 ต่ำสุดในรอบ 10 ปี อันเป็นผลมาจากตัวชี้วัดที่ใช้ประเมินผลด้านความโปร่งใสในการดำเนินงานของภาครัฐยังอยู่ในระดับต่ำ อีกทั้งมีการเพิ่มตัวชี้วัดที่ใช้วัดผลเรื่องความเป็นประชาธิปไตยเข้ามาใหม่ ซึ่งไทยได้รับการจัดอันดับที่ 50 จาก 63 ประเทศ สำหรับกฎหมายด้านธุรกิจนั้น ปรับตัวแย่งลง 1 อันดับมาอยู่ที่อันดับ 33 โดยสาเหตุที่อันดับของปัจจัยย่อยด้านดังกล่าวไม่แย่งลงมากนัก เป็นผลมาจากการเร่งพัฒนาสภาพแวดล้อมในการประกอบธุรกิจตามกรอบ Doing Business ของรัฐบาลชุดปัจจุบัน รวมถึงสภาวะการกีดกันทางการค้าของประเทศอื่นๆ จากการใช้กฎระเบียบที่ประเทศไทยทำอันดับดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด อย่างไรก็ตาม ยังคงต้องปรับปรุงด้านการให้สิทธิชาวต่างชาติในการเป็นผู้ประกอบการจดทะเบียน และการจ่ายค่าชดเชยให้กับลูกจ้างในกรณีการถูกเลิกจ้าง และประสพอุบัติเหตุ

ส่วนรอบการบริหารด้านสังคมปรับตัวดีขึ้น 8 อันดับ จากอันดับของการเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ของครัวเรือนในกลุ่มประชากรที่มีรายได้ต่ำกว่าร้อยละ 60 ของรายได้ประชากรทั้งประเทศปรับตัวดีขึ้นถึง 18 อันดับ สาเหตุที่ทำให้การจัดอันดับปรับตัวดีขึ้นคือ ปัจจัยย่อยด้านการบริหารด้านสังคมที่ปีก่อนหน้ามีปัญหาเชิงเทคนิคในการรวบรวมข้อมูลของประเทศไทยได้รับการแก้ไข เนื่องจากทางสถาบันฯ ได้รับข้อมูล

ในปีนี้อย่างครบถ้วน ทำให้ผลการจัดอันดับปรับตัวดีขึ้น นอกจากนี้ นโยบายการคลังปรับตัวดีขึ้น 1 อันดับ มาอยู่ในอันดับที่ 5 และอยู่ใน 10 อันดับแรกมาตลอด เนื่องจากการจัดเก็บอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา อัตราภาษีเงินได้ที่แท้จริงและภาษีจากการบริโภค และเงินสมทบประกันสังคมที่มีอัตราต่ำ ทั้งนี้การใช้จ่ายสาธารณะตกลงมา 1 อันดับ อยู่ที่อันดับ 17 ในปี 2563

ปัจจัยย่อย	แผนฯ 11		แผนฯ 12		
	2559	2560	2561	2562	2563
1. การคลังภาครัฐ (Public Finance)	10	11	18	16	17
2. นโยบายภาษี (Tax Policy)	5	4	6	6	5
3. กรอบการบริหารภาครัฐ (Institutional Framework)	33	30	35	34	40
4. กฎหมายด้านธุรกิจ (Business Legislation)	44	38	36	32	33
5. กรอบการบริหารด้านสังคม (Societal Framework)	44	44	45	48	40
ภาพรวม	23	20	22	20	23

ที่มา : IMD World Competitiveness Yearbook

1. ประเทศไทยมีความสะดวกในการดำเนินธุรกิจมากขึ้น และมีความน่าสนใจในการเริ่มต้นธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ยังมีปัจจัยเชิงโครงสร้างหลายด้านที่ต้องปรับปรุง

รายงาน Doing Business 2019 : Training for Reform ของธนาคารโลก ที่จัดอันดับความยากง่ายในการดำเนินธุรกิจของประเทศต่างๆ ทั่วโลก พบว่าในปี 2562 อันดับของไทยอยู่ที่อันดับที่ 27

ซึ่งแย่งจากอันดับที่ 26 ในปี 2561 โดยประเด็นที่ทำให้ประเทศไทยทำได้ดี คือ การปฏิรูปด้านกฎระเบียบ ได้อันดับ 2 ซึ่งเป็นอันดับที่ดีที่สูดนับตั้งแต่เข้าร่วมโครงการ Doing Business ตั้งแต่ปี 2546 เป็นต้นมา โดยเป็นผลเนื่องมาจากการดำเนินงานที่ช่วยอำนวยความสะดวกต่อการประกอบธุรกิจของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) ใน 4 ด้าน ได้แก่

(1) ด้านการขอใช้ไฟฟ้า มีคะแนนสูงสุด โดยมีคะแนนสูงขึ้นเป็น 98.75 คะแนน อยู่ในอันดับที่ 6 ในปี 2562 จาก 90.99 คะแนน หรือ อันดับที่ 13 ในปี 2561 โดยมีการปรับลดขั้นตอนการดำเนินการขอเชื่อมต่อไฟฟ้า และการเพิ่มความโปร่งใสในการเปลี่ยนแปลงค่าธรรมเนียมไฟฟ้า (2) ด้านการชำระภาษี มีคะแนนเพิ่มขึ้นจาก 76.73 คะแนน ในปี 2561 เป็น 77.72 คะแนน ในปี 2562 อันเป็นผลจากการลดระยะเวลาในการยื่นภาษีนิติบุคคลจาก 156 ชั่วโมงเหลือ 123 ชั่วโมง และการมีระบบยื่นแบบภาษีรายได้นิติบุคคลได้ทางระบบออนไลน์ (3) ด้านการขอเริ่มต้นธุรกิจ มีคะแนนเพิ่มขึ้นจาก 92.34 คะแนน ในปี 2561 เป็น 92.72 คะแนน

ในปี 2562 ซึ่งเป็นผลมาจากค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนที่ลดลง โดยการนำอัตราค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนธุรกิจแบบอัตราคงที่มาใช้ และ (4) ด้านการค้าระหว่างประเทศ มีคะแนนเพิ่มขึ้นจาก 84.10 คะแนน ในปี 2561 เป็น 84.65 คะแนน ในปี 2562 เนื่องจากการนำระบบอิเล็กทรอนิกส์ (E-Matching System) มาใช้ในการควบคุมตู้สินค้า ทำให้ระยะเวลาในการขนถ่ายสินค้าข้ามแดนลดลง ขณะที่ด้านการขออนุญาตก่อสร้างมีคะแนนลดลงจากการก่อสร้างที่มีต้นทุนเพิ่มขึ้น และกระบวนการและระยะเวลาอนุมัติใบอนุญาตใช้เวลานาน

อันดับความยากง่ายในการดำเนินธุรกิจ (กลุ่มประเทศอาเซียน)

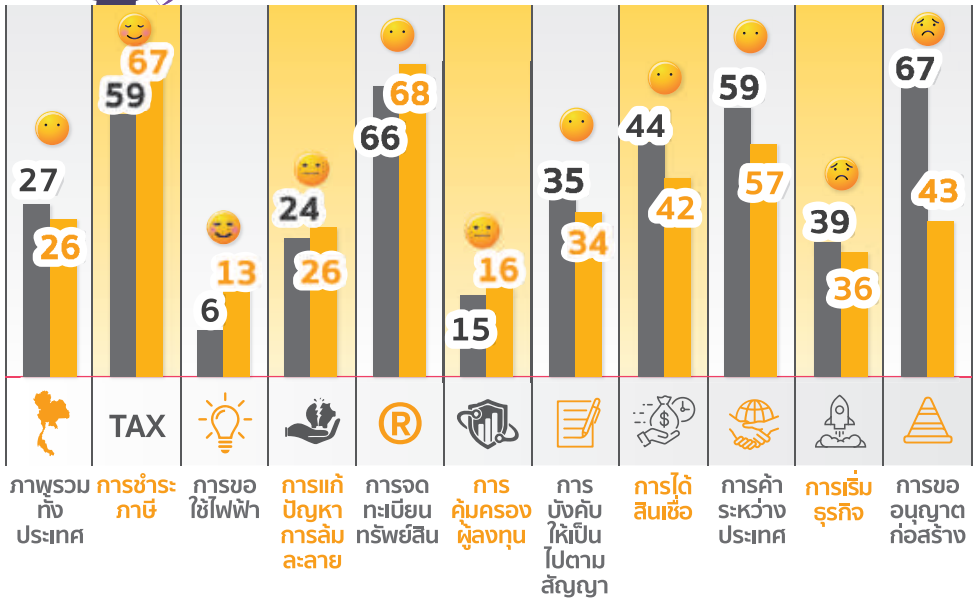
ประเทศ	อันดับ		
	2561		2562
สิงคโปร์	2	-	2
มาเลเซีย	24	↗	15
ไทย	26	↘	27
บรูไน	56	↗	55
เวียดนาม	68	↘	69
อินโดนีเซีย	72	↘	73
ฟิlippินส์	113	↘	124
กัมพูชา	135	↘	138
ลาว	141	↘	154
เมียนมา	171	-	171

ที่มา : อันดับความยากง่ายในการดำเนินธุรกิจ จัดทำโดยธนาคารโลก

อันดับความยากง่าย

ในการประกอบธุรกิจของไทยในภาพรวมและแยกรายปัจจัย

ที่มา : อันดับความยากง่ายในการดำเนินธุรกิจ จัดทำโดยธนาคารโลก

● 2562 ● 2561

เมื่อพิจารณาปัจจัยประสิทธิภาพของการดำเนินการในแต่ละด้านที่ส่งผลต่ออันดับความยากง่ายในการดำเนินธุรกิจของไทยที่ดีขึ้น พบว่ามีหลายด้าน ได้แก่ ด้านการขอใช้ไฟฟ้าอยู่ในอันดับที่ดี คือ อันดับ 6 ของโลกในปี 2562 ดีขึ้นจากอันดับ 13 ในปี 2561 รองลงมาคือ ด้านการคุ้มครองผู้ลงทุนดีขึ้นจากอันดับที่ 16 ในปี 2561 เป็นอันดับที่ 15 ในปี 2562 ด้านการแก้ปัญหการล้มละลายดีขึ้นจากอันดับที่ 26 ในปี 2561 เป็นอันดับที่ 24 ในปี 2562 ด้านการชำระภาษีดีขึ้นจากอันดับที่ 67 ในปี 2562 เป็นอันดับที่ 59 ในปี 2561 และปี 2562 ตามลำดับ การจดทะเบียนทรัพย์สินปรับตัวดีขึ้นจากอันดับที่

68 ในปี 2561 เป็นอันดับที่ 66 ในปี 2562

ปัจจัยที่ทำให้อันดับของไทยลดลง ได้แก่ การบังคับให้เป็นไปตามสัญญาตกลงจากอันดับที่ 34 ในปี 2561 เป็นอันดับที่ 35 ในปี 2562 การเริ่มต้นธุรกิจลดลงจากอันดับที่ 36 เป็นอันดับที่ 39 ในปี 2561 และปี 2562 ตามลำดับ การได้รับสินเชื่อลดลงจากอันดับที่ 42 ในปี 2561 เป็นอันดับที่ 44 ในปี 2562 การค้าระหว่างประเทศลดลงจากอันดับที่ 57 ในปี 2561 เป็นอันดับที่ 59 ในปี 2562 ส่วนการขออนุญาตก่อสร้างลดลงอย่างมากถึง 24 อันดับ จากอันดับที่ 43 ในปี 2561 เป็นอันดับที่ 67 ในปี 2562

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังถูกจัดให้อยู่อันดับ 1 ของประเทศที่เหมาะสมสำหรับการเริ่มธุรกิจ 2 ปีซ้อน จากรายงานสำนักข่าว U.S. News & World Report ที่จัดอันดับเรื่องต่างๆ ที่ได้รับความนิยมและมีอิทธิพลต่อชาวอเมริกัน ประจำ

ปี 2561 จากการสำรวจความเห็นของคนทั่วโลก รวบรวม 21,000 คน พบว่า ประเทศไทยถูกจัดให้อยู่ในอันดับที่ 1 จาก 80 ประเทศในด้านการเป็นประเทศที่เหมาะสมสำหรับการเริ่มธุรกิจ (Best Countries to Start a Business)

Best Countries to Start a Business							Global Competitive Sub-Index	
	Overall Ranking	Cheap Manufacturing Cost Score	Affordability Score	Bureaucratic Score	Connected to the Rest of the World	Easy Access to Capital	Innovation Capability	Digital Skills
ไทย	อันดับที่ 1	9.9	10.0	1.2	2.7	1.5	อันดับที่ 50	อันดับที่ 66
มาเลเซีย	อันดับที่ 2	9.5	9.3	0.8	3.3	1.8	อันดับที่ 30	อันดับที่ 10
จีน	อันดับที่ 3	10.0	7.5	6.3	9.1	4.2	อันดับที่ 24	อันดับที่ 45
สิงคโปร์	อันดับที่ 4	3.2	1.5	0.6	8.0	5.5	อันดับที่ 13	อันดับที่ 5
อินเดีย	อันดับที่ 5	10.0	9.2	3.6	5.1	1.6	อันดับที่ 35	อันดับที่ 59

ที่มา : <https://kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/BizStart-FB-2402.aspx>

ประสิทธิภาพของประเทศไทยในการดำเนินการเพื่อเอื้อต่อการประกอบธุรกิจเกิดจากความพยายามของรัฐบาลในการปรับปรุงกฎระเบียบข้อบังคับ เพื่อให้ต้นทุนต่างชาติสามารถเข้ามาเริ่มต้นธุรกิจในประเทศไทยได้สะดวกยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าประเทศไทยถูกจัดอยู่ในกลุ่มประเทศที่มีต้นทุนการผลิตต่ำ และค่าครองชีพไม่แพงมากที่สุด ซึ่งปัจจัยที่เป็นจุดแข็งของไทยเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ไม่ยั่งยืน เห็นได้จากจ้างแรงงานและค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่วนปัจจัยเชิงโครงสร้าง

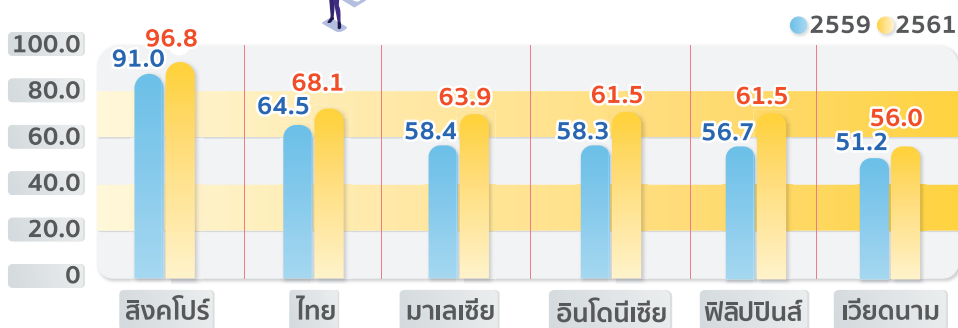
ที่สำคัญอื่นๆ เช่น การเชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจกับทั่วโลก และการเข้าถึงแหล่งเงินทุน ประเทศไทยกลับถูกจัดอันดับอยู่ในอันดับแย่ที่สุด เมื่อเทียบกับทั้ง 5 ประเทศที่ได้รับการจัดลำดับเป็นประเทศที่เหมาะสมกับการเริ่มต้นธุรกิจ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้กลับเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว เพราะการเชื่อมโยงระบบเศรษฐกิจกับทั่วโลกย่อมก่อให้เกิดโอกาสทางการค้าและการลงทุนในอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง และโอกาสในการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทานโลก (Global Supply Chain) ด้วย

2. การพัฒนารัฐบาลดิจิทัลของไทยมีความก้าวหน้า ดีขึ้นอย่างมาก

สถาบันรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์มหาวิทยาลัยวาเซดา (Waseda University Institute of e-Government) ร่วมกับ 10 มหาวิทยาลัยชั้นนำของโลก ในเครือข่ายขององค์การวิชาชีพทางด้านบริหารด้านสารสนเทศ (International Academy of CIO : IAC) จัดทำรายงานการจัดอันดับรัฐบาลดิจิทัลนานาชาติ ซึ่งดำเนินการทุก 2 ปี เพื่อประเมินระดับการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลใน 65 ประเทศทั่วโลก และสะท้อนถึงแนวโน้มการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลในปัจจุบัน พบว่า ประเทศไทยมีคะแนนการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลเพิ่มขึ้น จาก 64.5 คะแนนในปี 2559 เป็น 68.1 คะแนนในปี 2561 แต่ยังคงอยู่ในอันดับเดิม คือ อันดับที่ 21 ของโลก และอันดับ 2 ของอาเซียน ซึ่งเป็นผลจากการดำเนินการพัฒนาด้านรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์อย่างจริงจังในช่วงที่ผ่านมา ในปี 2561 อันดับสูงสุด 5 อันดับแรกของโลก คือ อันดับที่ 1 เดนมาร์ก 94.8 คะแนน อันดับที่ 2 สิงคโปร์ 93.8 คะแนน อันดับที่ 3 อังกฤษ 91.9 คะแนน อันดับที่ 4 เอสโตเนีย 91.1 คะแนน และอันดับที่ 5 สหรัฐอเมริกา 90.3 คะแนน ส่วนในกลุ่มประเทศอาเซียน มี 6 ประเทศได้รับการจัดอันดับ โดยไทยอยู่ในอันดับที่ 2 ของอาเซียน รองจากสิงคโปร์ ตามด้วยมาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม

คะแนนรัฐบาลดิจิทัล (กลุ่มประเทศอาเซียน)

ที่มา : มหาวิทยาลัยวาเซดา

๘๘

พลสำรวจความพร้อมรัฐบาลดิจิทัล
พบว่า หน่วยงานภาครัฐระดับกรมทั้งหมด
มีระดับความพร้อมที่ดีขึ้น

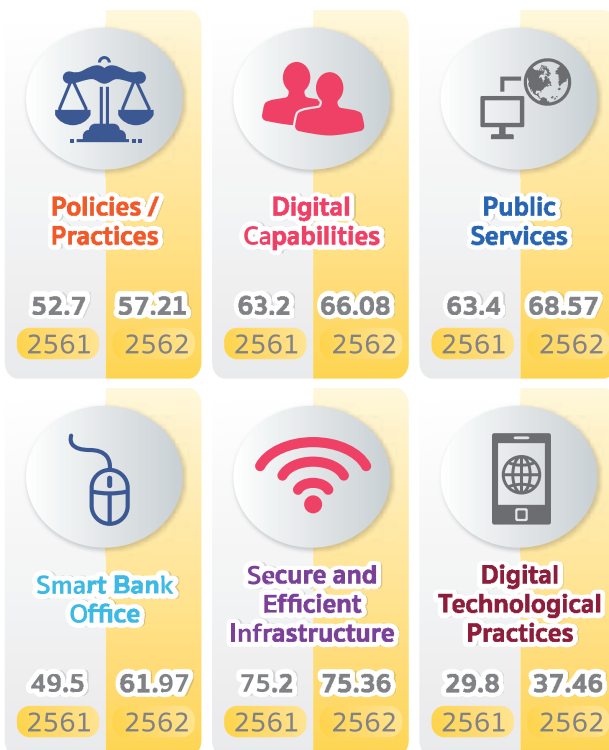
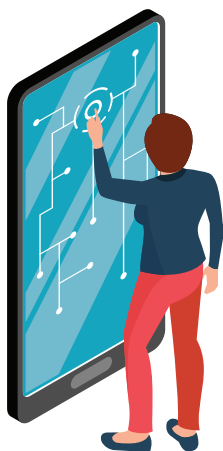
๘๙

เมื่อพิจารณาหน่วยงานในระดับกรม พบว่า สมรรถนะของภาครัฐ ในการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลที่เทียบเท่ามาตรฐานสากล มีคะแนนเพิ่มขึ้น พิจารณาจากการสำรวจระดับความพร้อมในการเป็นรัฐบาลดิจิทัลของ หน่วยงานภาครัฐของประเทศไทย โดยสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) พบว่า หน่วยงานภาครัฐระดับกรมทั้งหมด 323 หน่วยงาน ในปี 2562 มีคะแนนภาพรวมเท่ากับ 64.60 คะแนนจาก 100 คะแนน เพิ่มขึ้นจากปี 2561 ที่มีคะแนน 59.9 คะแนน โดยระดับความพร้อมที่ดีขึ้นนั้น เป็นผลจากการมีการเตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน ทางดิจิทัล มีการดูแลและติดตามการบำรุงรักษาระบบเทคโนโลยี สารสนเทศ และดำเนินการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ สูงสุดยังคงเป็นข้อจำกัดสำคัญของหลายหน่วยงาน นอกจากนี้ จากข้อมูลผลการสำรวจระดับความพร้อมและวุฒิภาวะขององค์กร ในการพัฒนาไปสู่รัฐบาลดิจิทัล พบว่า ระดับวุฒิภาวะ (Maturity) ของรัฐบาลดิจิทัลของหน่วยงานของรัฐของประเทศในปี 2562 อยู่ที่ ระดับ 1.24 จากทั้งหมด 5 ระดับ ซึ่งน้อยกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติไว้ที่ระดับ 2 ภายในปี 2562 ซึ่งเป็น ระดับเสี่ยง โดยมีสาเหตุคือความพร้อมในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างและกระบวนการทำงานให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล ได้อย่างสมบูรณ์แบบในธุรกิจหลัก (Core Business) การกำหนดทิศทาง และนโยบายขององค์กร และวิสัยทัศน์ของผู้บริหารในการเล็งเห็นความ สำคัญของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการดำเนินงาน และคุณภาพของข้อมูลซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ที่สำคัญ

ผลสำรวจ ความพร้อม รัฐบาล

ดิจิทัลหน่วยงานระดับกรม

ที่มา : สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน)

การที่ไทยมีผลการจัดอันดับการพัฒนา รัฐบาลดิจิทัลสูงขึ้น เนื่องจากในระหว่างที่ผ่านมา ภาครัฐได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการขับเคลื่อน เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ผ่านนโยบาย มาตรการ และแผนต่างๆ เช่น นโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 และแผนพัฒนา รัฐบาลดิจิทัลของไทย เป็นต้น ตลอดจนได้รับความร่วมมือจากภาคเอกชน และเครือข่าย ที่เกี่ยวข้อง เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาในหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นการปรับแก้กฎหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ ที่เป็นอุปสรรค ต่อการบูรณาการข้อมูลและการทำงานร่วมกัน ของหน่วยงานภาครัฐ รวมทั้งยังได้มีการจัดตั้ง

สถาบันพัฒนานุเคราะห์ด้านดิจิทัลภาครัฐ (Thailand Digital Government Academy : TDGA) เพื่อพัฒนานุเคราะห์ภาครัฐ ให้มีศักยภาพ ในการสร้างประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านรัฐบาล อิเล็กทรอนิกส์ของประเทศต่อไป อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนารัฐบาลดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพนั้น ประเทศไทยต้องมีความพร้อมด้านโครงสร้าง พื้นฐานในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล และคนไทย ต้องสามารถเข้าถึงอุปกรณ์ เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลด้วย มิเช่นนั้นแล้วอาจก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำ ทางสังคมเพิ่มมากขึ้นได้

“

การพัฒนาความพร้อมในการรองรับความเสี่ยงจากภัยคุกคามไซเบอร์
ของประเทศไทย มีแนวโน้มดีขึ้น ขณะที่การโจมตีทางไซเบอร์
ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบที่รวดเร็วและรุนแรงขึ้น

”

3. ไทยมีความพร้อมในการรองรับ ภัยคุกคามทางไซเบอร์ในระดับที่ดีขึ้น แต่ยังห่างจากเป้าหมาย ในแผนฯ 12 อยู่มาก

จากข้อมูลดัชนีความมั่นคงปลอดภัยทาง
ไซเบอร์ (Global Cybersecurity Index) ของ
International Telecommunication Union (ITU)
พบว่า ในปี 2560 ระดับความพร้อมด้านความ
มั่นคงปลอดภัยด้านไซเบอร์ของประเทศไทย
เท่ากับ 0.684 คะแนน อยู่ในอันดับที่ 22 จาก
165 อันดับทั่วโลก และในปี 2561 ประเทศไทย
มีคะแนนดีขึ้น คือ 0.796 คะแนน แต่มีอันดับลดลง
มาอยู่อันดับที่ 35 จาก 175 อันดับ ซึ่งยังห่าง
จากเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12
ที่กำหนดให้อยู่ที่อันดับ 10 ค่อนข้างมาก

การประเมินปัจจัยของดัชนีชี้ความมั่นคง
ปลอดภัยทางไซเบอร์ ของ ITU ประกอบด้วย
5 ปัจจัยหลัก ได้แก่ มาตรการทางกฎหมาย
(Legal Measures) มาตรการเชิงเทคนิค
(Technical Measures) มาตรการที่เกี่ยวข้อง
การจัดโครงสร้างองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
(Organizational Measures) มาตรการ
พัฒนาศักยภาพของบุคลากร ด้านความมั่นคง
และปลอดภัยทางไซเบอร์ (Capacity Building)

และมาตรการความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น
(Cooperation) พบว่า มีปัจจัยหลักเพียง
ปัจจัยเดียวที่แสดงถึงการพัฒนาที่โดดเด่น
ด้านการรักษาความปลอดภัยไซเบอร์ของ
ประเทศไทย คือ “มาตรการทางกฎหมาย”
เนื่องจากไทยได้พัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้อง
โดยเฉพาะการจัดทำพระราชบัญญัติ 2 ฉบับ คือ
พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคง
ไซเบอร์ พ.ศ. 2562 และพระราชบัญญัติข้อมูล
ส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

จากการประเมินระดับความมั่นคง
ทางไซเบอร์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการพัฒนา
ความพร้อมในการรองรับความเสี่ยงจากภัย
คุกคามไซเบอร์ของประเทศไทย มีแนวโน้มดีขึ้น
แต่ไม่ได้เป็นการพัฒนาแบบก้าวกระโดด ขณะที่
รูปแบบและเทคนิคการโจมตีทางไซเบอร์มีการ
ปรับเปลี่ยนที่รวดเร็วและรุนแรงมากขึ้น ระดับ
ความพร้อมของประเทศไทยมีอยู่จึงอาจไม่เพียงพอ
รัฐบาลต้องให้ความสำคัญอย่างจริงจังในการ
พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาศักยภาพ
บุคลากร ส่งเสริมความตระหนักในภัยคุกคามทาง
ไซเบอร์ รวมทั้งการสร้างความรู้ความเข้าใจในการ
ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ปลอดภัยในระดับ
ปัจเจกบุคคลด้วย

4. การทุจริตประพฤตินิยมยังเป็นวิกฤตที่ประเทศไทยต้องเร่งแก้ไข

ปัญหาการคอร์รัปชันและการทุจริตประพฤตินิยมยังเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่เป็นผลจากปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้องกันอย่างซับซ้อน ทั้งปัญหาโครงสร้างเศรษฐกิจที่ไม่สมดุล มีการพึ่งพาการส่งออกของภาคเศรษฐกิจบางสาขามากเกินไป การมุ่งเน้นเป้าหมายการเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่าการกระจายผลประโยชน์การพัฒนาอย่างเป็นธรรม ก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม ประกอบกับปัญหาการบริหารราชการแผ่นดินและการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นของภาครัฐที่ขาดประสิทธิภาพ ขาดความโปร่งใส จึงเป็นช่องว่างหรือโอกาสในการแสวงหาประโยชน์ของบุคคลบางกลุ่ม

จากรายงานขององค์การความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International : TI) ที่ได้เผยแพร่คะแนนดัชนีภาพลักษณ์การคอร์รัปชัน (Corruption Perceptions Index : CPI) พบว่า ในปี 2562 ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 101 จากทั้งหมด 180 ประเทศทั่วโลก โดยมีค่าคะแนนดัชนีภาพลักษณ์การคอร์รัปชันอยู่ที่ 36 คะแนน (คะแนนเต็ม 100) เท่ากับปี 2561 แต่มีคะแนนลดลงจากปี 2560 จำนวน 1 คะแนน และยังห่างจากเป้าหมายที่กำหนดให้ดัชนีภาพลักษณ์การคอร์รัปชันสูงกว่า 50 คะแนน เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ส่วนในระดับในอาเซียน พบว่า แม้ว่าคะแนนของไทยจะเท่าเดิม แต่อันดับของไทยกลับลดลงจากอันดับที่ 5 ในปี 2561 เป็นอันดับที่ 6 ในปี 2562 เนื่องจากเวียดนามสามารถทำ

๑๑

ดัชนีภาพลักษณ์การคอร์รัปชันของประเทศไทยยังห่าง
จากเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12
แม้ว่าคะแนนของไทยจะเท่าเดิม แต่อันดับ
ของไทยกลับลดลง

๑๑

ดัชนีภาพลักษณ์ คอร์รัปชันของไทย ปี 2559 - 2562

หน่วย : คะแนน

	แผนฯ 11	แผนฯ 12		
	2559	2560	2561	2562
 สิงคโปร์	84	84	85	85
 บรูไน	58	62	63	60
 มาเลเซีย	49	47	47	53
 อินโดนีเซีย	37	37	38	40
 เวียดนาม	33	35	33	37
 ไทย	35	37	36	36
 ฟิlippินส์	35	34	36	34
 เมียนมา	28	30	29	29
 ลาว	30	29	29	29
 กัมพูชา	21	21	20	20

ที่มา : ดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (Corruption Perceptions Index: CPI)
ขององค์กรความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International: TI)

คะแนนได้ดีขึ้นจาก 33 คะแนนในปี 2561 เป็น 37
คะแนนในปี 2562

จากรายงานการรับรู้การทุจริตของ TI
สะท้อนให้เห็นว่า สถานการณ์ด้านการทุจริต
ประพฤติมิชอบในไทยยังไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก
แม้จะมีความพยายามแก้ไขปัญหการทุจริต
ประพฤติมิชอบจากทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน
และประชาสังคม อาทิ โครงการเยาวชนไทย
หัวใจใสสะอาด ร้องเรียนร้องทุกข์ผ่านช่องทาง
สายด่วน 1567 และ 1111 ตลอดจนการปรับปรุง

ออกกฎหมาย กฎระเบียบต่างๆ เพื่อป้องกันการ
ทุจริตประพฤติมิชอบ รวมทั้งสื่อออนไลน์ต่างๆ
ที่เร่งปลูกจิตสำนึกให้คนไทย ไม่ยอม ไม่ทน ไม่เฉย
ทั้งนี้ การป้องกันและปราบปรามการทุจริตประพฤต
ิมิชอบจะไม่เกิดผล หากสังคมส่วนใหญ่ยังเห็น
ปัญหานี้เป็นเรื่องธรรมดา หรือยอมรับ และที่สำคัญ
ที่สุดคือ ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้อง
ยอมรับฟังเสียงจากประชาชน และเปิดให้
ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมสร้างประเทศให้ปลอด
จากการ “โกง” ทุกรูปแบบ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีแนวโน้มดีขึ้นในช่วงครึ่งแรก ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12

ถึงแม้สถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอก และภายในประเทศ ทั้งประเด็นการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศ การเพิ่มขึ้นของประชากร การพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการเติบโตและการ แข่งขันทางด้านการค้าการลงทุน รูปแบบการ ผลิตและพฤติกรรมผู้บริโภคในประเทศที่มีการ ใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง ไม่มีประสิทธิภาพ และเกินศักยภาพในการรองรับของระบบนิเวศ ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับความเสี่ยงใน หลากหลายมิติต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูฐาน ทรัพยากรธรรมชาติควบคู่กับการบริหารจัดการ สิ่งแวดล้อมของประเทศ แต่ทิศทางการพัฒนาใน ช่วงสามปีแรกของแผนพัฒนาฯ ทำให้ทรัพยากร ธรรมชาติได้รับการรักษาฟื้นฟู สร้างสมดุลของ การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็น ธรรมชาติมากขึ้น ขณะเดียวกันคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้รับการแก้ไขปัญหาลดลงอย่างเป็นรูปธรรม

1. พื้นที่ป่าไม้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ยังคงต่ำกว่าค่าเป้าหมาย

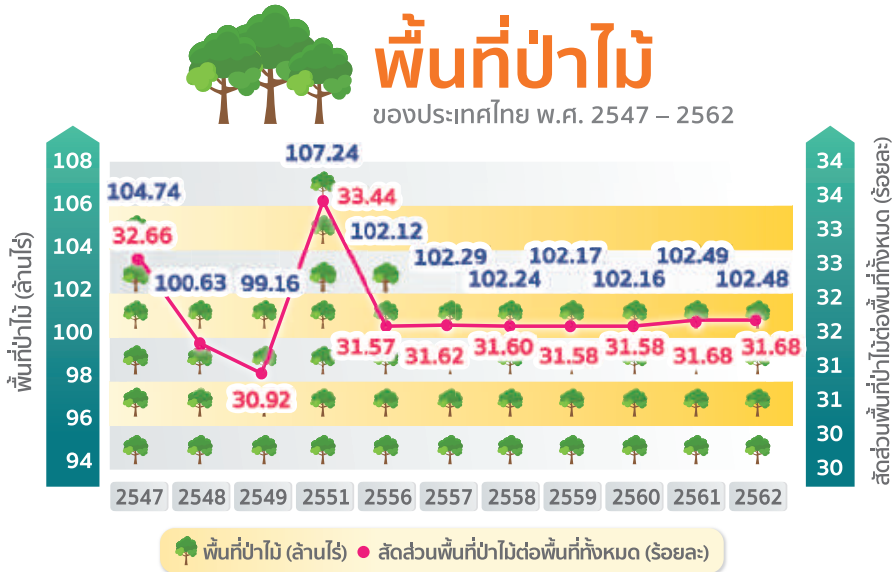
ในปี 2562 ซึ่งเป็นปีที่สามของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ 102.48 ล้านไร่ หรือร้อยละ 31.68 ของพื้นที่ประเทศ เพิ่มขึ้นจาก ปี 2560 เล็กน้อยที่มีพื้นที่ป่าไม้ 102.16 ล้านไร่ หรือร้อยละ 31.58 ของพื้นที่ประเทศ แต่ยังคงต่ำกว่า ค่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ร้อยละ 40 การเพิ่มขึ้น ของพื้นที่ป่าไม้ดังกล่าวเป็นผลมาจากการดำเนินงาน ของกรมป่าไม้ตามนโยบายทวงคืนผืนป่า การฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรม การปลูกป่า เศรษฐกิจ และป่าชุมชน

ในปี 2562 พบว่า มีพื้นที่ป่าอนุรักษ์¹⁰ 69.08 ล้านไร่ หรือร้อยละ 21.35 ของพื้นที่ประเทศ และ ป่าเศรษฐกิจเพื่อการใช้ประโยชน์¹¹ 26.81 ล้านไร่ หรือร้อยละ 8.29 ของพื้นที่ประเทศ สำหรับป่าชุมชน ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าที่อนุญาตให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการ โดยมีการส่งเสริมการจัดการ ป่าชุมชนมาตั้งแต่ ปี 2543 จนถึงปัจจุบัน (ณ วันที่ 30 มิถุนายน 2562)¹² พบว่ามีพื้นที่ ป่าชุมชน 7.40 ล้านไร่ และมีชุมชนที่เข้าร่วม โครงการทั้งสิ้น 15,355 หมู่บ้าน โดยภาคเหนือ มีพื้นที่ป่าชุมชนมากที่สุด 4.81 ล้านไร่ รองลงมา คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง มีเนื้อที่ 1.63 และ 0.67 ล้านไร่ ตามลำดับ

¹⁰ พื้นที่ป่าอนุรักษ์ ประกอบด้วย อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า (ข้อมูลจาก กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช)

¹¹ รายงานสรุปผลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปี 2562, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

¹² ร่างรายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562 สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ที่มา : กรมป่าไม้

หมายเหตุ: ในการคำนวณพื้นที่ป่าไม้จากภาพถ่ายดาวเทียม พ.ศ. 2560 – 2561 กำหนดให้พื้นที่ป่าไม้ หมายถึง พื้นที่ปกคลุมของพืชพรรณที่สามารถจำแนกได้ว่าเป็นไม้ยืนต้น ปกคลุมเป็นผืนต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 3.125 ไร่ และหมายรวมถึง ทุ่งหญ้าและลานหินที่มีอยู่ตามธรรมชาติที่ปรากฏล้อมรอบด้วยพื้นที่ที่จำแนกได้ว่าเป็นพื้นที่ป่าไม้ โดยไม่รวมถึงสวนยูคาลิปตัสหรือพื้นที่ที่มีต้นไม้ แต่ประเมินได้ว่าผลผลิตหลักของการดำเนินการไม่ใช่เนื้อไม้ ได้แก่ พื้นที่วนเกษตร สวนผลไม้ สวนยางพารา และสวนปาล์ม

นโยบายรัฐบาลในระยะที่ผ่านมาให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างต่อเนื่อง โดยมีการประกาศเขตพื้นที่อนุรักษ์เพิ่มเติม และมีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง อาทิ พระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2562 เพื่อให้ไม่มีค่าทางเศรษฐกิจที่ขึ้นในที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองตามประมวลกฎหมายที่ดินไม่เป็นไม้หวงห้าม หรือไม้ที่ปลูกขึ้นในที่ดินที่ได้รับอนุญาตให้ทำประโยชน์ตามประเภทหนังสือแสดงสิทธิที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีให้ถือว่าไม่เป็นไม้หวงห้าม พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. 2562 เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนได้ร่วมกับรัฐในการอนุรักษ์พันธุ์พืช จัดการ บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนในรูปแบบของป่าชุมชนและพระราชบัญญัติอุทยาน

แห่งชาติ พ.ศ. 2562 เพื่อการสงวน อนุรักษ์ คุ้มครอง และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ในสภาพธรรมชาติเดิมไม่ให้ถูกทำลาย นอกจากนี้ ยังมีการเข้มงวดในเรื่องของการป้องกันการลักลอบตัดไม้มีค่า การกวาดล้าง การลาดตระเวนป้องกันรักษาพื้นที่ป่า การสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการป้องกันรักษาป่าในรูปแบบ “ประชารัฐ” การจัดทำแนวทางการแก้ไข ปัญหาที่ดินของราษฎรในเขตป่าอนุรักษ์ เพื่อให้คนอยู่กับป่าได้อย่างเกื้อกูลกันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินการทวงคืนผืนป่า การปลูกฟื้นฟูป่า ตลอดจนการบูรณาการการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่ากับสาธารณสุข ประชาธิปไตยประชาชนลาวตามแนวชายแดน ไทย-ลาว

2. การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ของประเทศมีความเป็นเอกภาพมากขึ้น

ภายใต้พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. 2561 แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (พ.ศ. 2561-2580) และสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางและเป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

อย่างไรก็ตาม ในช่วงสามปีแรกของแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 ประเทศไทยมีพื้นที่ชลประทานเพิ่มขึ้น 238,897 ไร่ จากปี 2561 ยังต่ำกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ปีละ 350,000 ไร่ รัฐบาลจึงได้เร่งรัดการจัดระบบน้ำเพื่อเกษตรกรรมและโครงการจัดรูปที่ดิน โดยเฉพาะโครงการชลประทานขนาดใหญ่ ให้ครอบคลุมพื้นที่รับประโยชน์จากโครงการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบกระจายน้ำและการใช้ที่ดิน สามารถลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตและรายได้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ รวมทั้งเตรียมแนวทาสสนับสนุนการใช้ประโยชน์ที่ดินให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ความต้องการของตลาดและ

นโยบายสำคัญๆ ของรัฐบาล เช่น การส่งเสริมการทำเกษตรแปลงใหญ่ เกษตรกรรมแม่นยำสูง และการสนับสนุนทางเลือกในการทำเกษตรกรรมยั่งยืน โดยเฉพาะเกษตรผสมผสาน เพื่อเสริมสร้างรายได้และลดความเสี่ยงด้านราคาผลผลิต ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรและชุมชนในระยะยาว สำหรับการจัดการอุทกภัยและภัยแล้ง ได้กำหนดแผนงานการบรรเทาอุทกภัยเชิงพื้นที่อย่างเป็นระบบในระดับลุ่มน้ำ/พื้นที่วิกฤต (Area Based) และมีการปรับปรุงลำน้ำธรรมชาติให้ได้ 499 แห่ง แต่ปัจจุบันดำเนินการได้เพียงร้อยละ 19 นอกจากนี้ ได้มีการปรับปรุงสิ่งกีดขวางทางน้ำได้ร้อยละ 14 จากเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ 562 แห่ง และก่อสร้างระบบป้องกันชุมชนเมืองได้ 35 แห่งจากที่กำหนดไว้ 153 แห่ง ก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งได้ร้อยละ 2 จากเป้าหมาย 539 กิโลเมตร ขณะที่การพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่ชลอน้ำสามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายไว้ 13 แห่ง

3. คุณภาพน้ำของแม่น้ำสายหลักที่อยู่ในเกณฑ์พอใช้ขึ้นไปมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น ส่วนคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดี

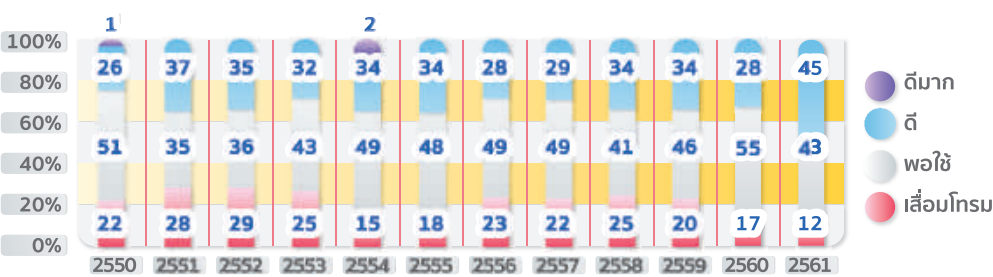
ในช่วง 3 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มีแหล่งน้ำที่อยู่ในเกณฑ์พอใช้ถึงดีเพิ่มขึ้น แหล่งน้ำที่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมลดลง โดยคุณภาพน้ำเสื่อมโทรมมากที่สุดอยู่ในภาคกลางบริเวณปากแม่น้ำที่รองรับของเสียจากชุมชน อุตสาหกรรม และเกษตรกรรม ส่วนสถานการณ์คุณภาพน้ำของแม่น้ำสายหลัก 59 แม่น้ำ และแหล่งน้ำนิ่ง 6 แหล่ง

ของประเทศ ในปี 2561 พบว่า มีแหล่งน้ำที่มีอยู่ในเกณฑ์ดี ร้อยละ 45 เกณฑ์พอใช้ ร้อยละ 43 และเกณฑ์เสื่อมโทรม ร้อยละ 12 ไม่มีแหล่งน้ำที่อยู่ในเกณฑ์ดีมากและเกณฑ์เสื่อมโทรมมาก เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2560 แหล่งน้ำที่อยู่ในเกณฑ์พอใช้ถึงดีเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 83 เป็นร้อยละ 88 และแหล่งน้ำที่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมลดลงจากร้อยละ 17 เป็นร้อยละ 12 แหล่งน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีคุณภาพดีกว่าภาคอื่น ในขณะที่ภาคกลางมีคุณภาพน้ำเสื่อมโทรมกว่าภาคอื่น

คุณภาพน้ำในแหล่งน้ำผิวดิน

ที่สำคัญทั่วประเทศ ปี 2550 – 2561

ที่มา : รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย พ.ศ. 2561

ทั้งนี้ ประเทศไทยยังพบคุณภาพน้ำเสื่อมโทรม เนื่องจากการจัดการน้ำเสียจากชุมชนซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดน้ำเสียสำคัญยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึง โดยปัจจุบันมีระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน จำนวน 101 แห่ง สามารถรองรับน้ำเสียได้เพียงร้อยละ 34 จากปริมาณน้ำเสียชุมชนที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ 9.5 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวัน ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 66 ไม่มีระบบบำบัดและไหลออกสู่แหล่งน้ำสาธารณะ ทั้งนี้ น้ำทิ้งจากชุมชน รวมถึงน้ำทิ้ง

จากกิจกรรมอื่นๆ ได้แก่ อุตสาหกรรมและเกษตรกรรมที่ระบายลงสู่แหล่งน้ำโดยไม่มีการบำบัด ส่งผลทำให้คุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งมีแนวโน้มเสื่อมโทรมลงอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน

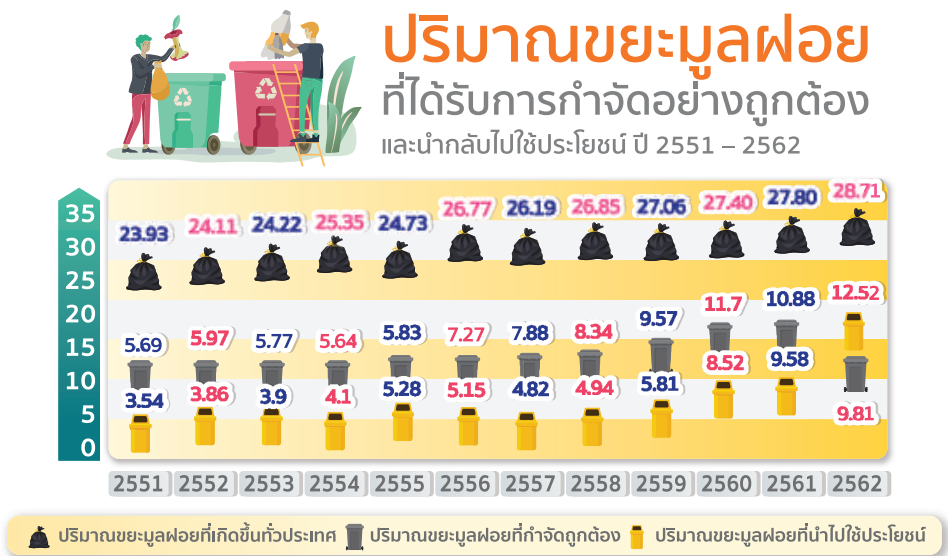
สัดส่วนของคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่งส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดี ในปี 2561 คุณภาพน้ำที่อยู่ในเกณฑ์พอใช้ถึงดีมากลดลงเหลือร้อยละ 94 จากร้อยละ 96 ในปี 2560 ส่วนคุณภาพน้ำที่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมถึงเสื่อมโทรมมากเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 6 จากร้อยละ 4 ในปีก่อนหน้า สำหรับแหล่งน้ำทะเล

ที่อยู่ในเกณฑ์ดีมากมี 2 แห่ง คือ บริเวณเกาะม้า จังหวัดสุราษฎร์ธานี และบริเวณทะเลแหวก จังหวัดกระบี่ ส่วนแหล่งน้ำทะเลที่มีคุณภาพเสื่อมโทรมมาก ได้แก่ บริเวณหน้าโรงงานฟอกย้อม กิโลเมตรที่ 35 ปากแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดสมุทรปราการ

4. การกำจัดขยะมูลฝอยชุมชนอย่างถูกต้องและการนำกลับมาใช้ประโยชน์ บรรลุตามเป้าหมายของแผนพัฒนา ฉบับที่ 12

ในช่วงสามปีแรกของแผนพัฒนาประเทศไทยมีสัดส่วนของขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้องและนำไปใช้ประโยชน์ประมาณร้อยละ 77.78 ในปี 2562 ซึ่งบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 75 ภายในสิ้นแผนพัฒนา ทั้งนี้ โดยในปี 2562 ปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศเกิดขึ้นประมาณ 28.71 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2560 ร้อยละ 4.78 ซึ่งมีสาเหตุมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากร

การขยายตัวของชุมชนเมือง การเปลี่ยนวิถีชีวิตจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมเมือง การส่งเสริมการท่องเที่ยว และการบริโภคที่เพิ่มมากขึ้น แต่การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของรัฐบาลที่มุ่งสู่การเป็นสังคมปลอดขยะ (Zero Waste Society) บนแนวคิด 3R - ประชาธิรัฐ มุ่งเน้นการจัดการขยะมูลฝอย ณ ต้นทาง โดยการมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชน ส่งผลให้การจัดการขยะมีแนวโน้มที่ดีขึ้น กล่าวคือ (1) ขยะมูลฝอยชุมชนที่มีการคัดแยกที่ต้นทางและนำกลับไปใช้ประโยชน์จำนวน 12.52 ล้านตัน (ร้อยละ 44 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น) เพิ่มขึ้นร้อยละ 47 จากปี 2560 โดยส่วนใหญ่เป็นการใช้ประโยชน์จากขยะรีไซเคิลและทำปุ๋ยอินทรีย์ (2) ขยะมูลฝอยชุมชนที่ถูกกำจัดอย่างถูกต้อง จำนวน 9.81 ล้านตัน (ร้อยละ 34) และ (3) ขยะมูลฝอยชุมชนที่ไม่ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องอีกจำนวน 6.38 ล้านตัน (ร้อยละ 22)

ที่มา : รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย พ.ศ. 2561

5. คุณภาพอากาศมีแนวโน้มดีขึ้นเล็กน้อย แต่ยังมีปัญหาในบางพื้นที่

พบว่า 9 จังหวัดภาคเหนือ มีร้อยละจำนวนวันที่ฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 10 ไมครอน (PM_{10}) อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานค่อนข้างคงที่ จาก 95.95 ในปี 2560 เป็น 95.23 ในปี 2562 และมีร้อยละจำนวนวันที่ฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน ($PM_{2.5}$) อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่ 80.76 ในปี 2562 ซึ่งเป็นปีที่เริ่มจัดตั้งสถานีเก็บข้อมูลฝุ่นละอองขนาดเล็กกว่า 2.5 ไมครอน ($PM_{2.5}$) ครอบคลุมในหลายพื้นที่ อย่างไรก็ตาม สถานการณ์หมอกควันภาคเหนือในช่วงครึ่งแผนฯ ยังพบว่ามีแนวโน้มรุนแรงอย่างต่อเนื่องจากการเผาเศษวัสดุเพื่อเตรียมเพาะปลูกของภาคเกษตรกรรม ประกอบกับสภาพพื้นที่ที่มีความแห้งแล้ง ทำให้เกิดการลุกลามของไฟอย่างรวดเร็ว อีกทั้งการลุกลามของไฟเกิดขึ้นในพื้นที่ป่า ทำให้

ยากต่อการเข้าถึงและควบคุม สำหรับคุณภาพอากาศในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่าสถานการณ์ฝุ่นละอองขนาดเล็กดีขึ้นเล็กน้อย โดยสาเหตุหลักยังคงมาจากยานพาหนะ ประกอบกับสภาพอุตุนิยมวิทยาที่มีลักษณะอากาศจ่มตัวและลมสงบ ทำให้เกิดการสะสมของฝุ่นละอองในบรรยากาศ จนเริ่มมีปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก $PM_{2.5}$ เกินมาตรฐาน ซึ่งมักเกิดขึ้นในช่วงต้นปี (เดือนมกราคม-มีนาคม) และปลายปี (เดือนธันวาคม) ของทุกปี ในขณะที่พื้นที่ตำบลหน้าพระลาน จังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นแหล่งอุตสาหกรรมการผลิตวัสดุก่อสร้างและเหมืองแร่ ยังคงมีปัญหาฝุ่นละอองเกินมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2562 มีค่า PM_{10} และ $PM_{2.5}$ สูงเกินมาตรฐานคิดเป็นร้อยละ 43 และ 20 ตามลำดับ ของจำนวนวันที่ตรวจวัด

6. ประเทศไทยสามารถดำเนินการลดก๊าซเรือนกระจก ได้ตามเป้าหมายของแผนพัฒนาฯ

และแผนการลดก๊าซเรือนกระจกที่เหมาะสมของประเทศ (Nationally Appropriate Mitigation Action : NAMA) ที่กำหนดให้ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในสาขาพลังงานและขนส่งลดลงร้อยละ 7-20 จากกรณีปกติ ภายในปี 2563 โดยประเทศไทยสามารถบรรลุเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศได้สำเร็จในปี 2560 ที่สามารถลดการปลดปล่อยปริมาณก๊าซเรือนกระจกได้ 51.72 ล้านตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 14.09 ซึ่งสูงกว่าค่าเป้าหมายขั้นต่ำของ NAMA ที่กำหนดไว้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพการดำเนินงานในการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทยให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้ก่อนระยะเวลาที่กำหนดคือปี 2563 นอกจากนี้ หน่วยงานรับผิดชอบหลักในการจัดทำแผนปฏิบัติการการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ และแผนปฏิบัติการการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สาขาสาธารณสุข ได้ดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในรายงานที่จำเป็น และอยู่ระหว่างการปรับปรุงแผนให้มีความสอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2560 อย่างไรก็ตาม การจัดทำต้นทุนการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และการจัดตั้งกลไกภายในประเทศเพื่อสนับสนุนด้านการเงิน เทคโนโลยี และการเสริมสร้างศักยภาพต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ยังอยู่ระหว่างการดำเนินงาน

จากการประเมินผลการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่กล่าวมา ประเทศไทยมีการพัฒนาที่ดีขึ้นในหลายด้าน แต่ก็ยังมีการพัฒนาอีกหลายด้านที่ล่าช้า ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 และหลายประเด็นยังคงไม่มีการพัฒนา ซึ่งเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่บั่นทอนความสามารถในการแข่งขัน และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว ในบทต่อไป จะอธิบายถึงประเด็นท้าทายที่ประเทศไทยจะเผชิญและต้องเร่งดำเนินการในอนาคต โดยพิจารณาจากผลการพัฒนาที่ผ่านมา ประกอบกับบริบทต่างๆ ที่จะเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต

บทที่ 4 ชีวิตวิถีใหม่ : ประเด็นท้าทายของการพัฒนาในระยะต่อไป

ผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะ 3 ปีของแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 ประเทศไทยมีความคืบหน้าในการพัฒนาในหลายด้าน ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีหลายประเด็นที่เป็นความท้าทายที่จะต้องเร่งดำเนินการในช่วงครึ่งหลังของแผนพัฒนา ฉบับที่ 12

จาก การทบทวนบริบทโลก บริบทไทยและ ผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ในระยะ 3 ปี ของแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2562) เทียบกับเป้าหมาย ในบทที่ 2 และ 3 ที่ผ่านมา จะเห็นว่าประเทศไทยมีความคืบหน้าในการพัฒนา ในหลายด้าน ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีหลายประเด็น ที่เป็นความท้าทายที่จะต้องเร่งดำเนินการในช่วง ครึ่งหลังของแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผลการพัฒนาที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

ประเด็นการพัฒนาที่มีความก้าวหน้า และมีแนวโน้มเข้าใกล้เป้าหมาย

1. รายได้สุทธิทางการเกษตรของเกษตรกรสูงขึ้น สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในกรอบการเติบโตของภาคการเกษตรมีอัตราการขยายตัวชะลอลง เป็นผลจากทั้งปัจจัยภายในประเทศ และปัจจัยต่างประเทศ

2. รายได้จากการท่องเที่ยวในเมืองรองมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น อันดับขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยว (The Travel & Tourism Competitiveness Index : TTCI) ของประเทศไทยปรับตัวดีขึ้น และใกล้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนฯ

3. การพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม มีแนวโน้มดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง และช่วยสนับสนุนการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการของประเทศ โดยสัดส่วนการลงทุนวิจัยและพัฒนาของภาคเอกชนต่อภาครัฐสูงกว่าค่าเป้าหมายที่กำหนด และประเทศไทยสามารถผลิตบุคลากรด้านการวิจัยและพัฒนาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 21 คนต่อประชากร 10,000 คน ในปี 2560 เป็น 24 คนต่อประชากร 10,000 คนในปี 2561

4. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาขีดความสามารถและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนมีความก้าวหน้ามากขึ้น โดยสัดส่วนต้นทุนโลจิสติกส์ต่อ GDP มีแนวโน้มดีขึ้น และการพัฒนาโครงข่ายบรอดแบนด์ความเร็วสูงทั้งระบบสายและไร้สายขยายครอบคลุมทั่วประเทศและบริการโทรคมนาคมพื้นฐานและบริการเพื่อสังคมมีความทั่วถึง

5. การพัฒนาระบบการแพทย์ในภาพรวมของประเทศไทย มีแนวโน้มดีขึ้น โดยคนไทยมีสุขภาพที่ดีขึ้น

6. การบริหารจัดการภาครัฐมีแนวโน้มดีขึ้นจากความก้าวหน้าของการพัฒนาดิจิทัลในภาครัฐเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชน โดยพิจารณาจากการที่ประเทศไทยได้รับการจัดอันดับ Doing Business ให้เป็นประเทศที่มีความสะดวกในการดำเนินธุรกิจและมีความน่าสนใจในการเริ่มต้นธุรกิจ นอกจากนี้ ไทยยังมีความพร้อมในการรองรับภัยคุกคามทางไซเบอร์ในระดับที่ดีขึ้น แม้ว่า จะยังห่างจากเป้าหมายในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 อยู่มาก

7. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความก้าวหน้าในด้านต่างๆ อาทิ มีพื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้นเล็กน้อย คุณภาพน้ำของแม่น้ำสายหลักอยู่ในเกณฑ์ดีและมีแนวโน้มดีขึ้น โดยคุณภาพน้ำผิวดินทั่วประเทศดีขึ้น มีแหล่งน้ำที่อยู่ในเกณฑ์ดีถึงพอใช้เพิ่มขึ้น แหล่งน้ำที่อยู่ในเกณฑ์เสื่อมโทรมลดลง การกำจัดขยะมูลฝอยชุมชนอย่างถูกต้องและการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่มีแนวโน้มที่ดีขึ้น คุณภาพอากาศในพื้นที่วิกฤตหมอกควันมีแนวโน้มดีขึ้น และประเทศไทยสามารถดำเนินการลดก๊าซเรือนกระจกได้ตามเป้าหมาย

ประเด็นการพัฒนาก้าวหน้า น้อยและยังเป็นความท้าทายในการพัฒนาในระยะที่เหลือของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12

1. การขยายตัวของเศรษฐกิจไทยอยู่ในภาวะชะลอตัวอันเป็นผลจากสถานการณ์เศรษฐกิจโลกที่ผันผวน และผลิตภาพการผลิตรวม (TFP) ยังเป็นปัญหาต่อการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการของประเทศ จากภาวะถดถอยของเศรษฐกิจภายในประเทศ และความสามารถในการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศที่ลดลง อย่างไรก็ตาม บทบาทของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีมากขึ้นในการเป็นฐานสร้างการเติบโตของเศรษฐกิจไทย

2. ภาคการผลิตและบริการ ทั้งภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการยังไม่เข้มแข็ง มีการพึ่งพาตลาดต่างประเทศมาก จึงทำให้ได้รับผลกระทบจากความผันผวนของเศรษฐกิจและตลาดต่างประเทศได้ง่าย โดยเฉพาะจากสงครามการค้าจีน-สหรัฐอเมริกา กระทั่งต่อสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมหลายประเภท และส่งผลให้การเติบโตของภาคเกษตรและอุตสาหกรรมที่มีอัตราการขยายตัวชะลอลง และยิ่งต่ำกว่าเป้าหมายมากสำหรับภาคบริการที่มีความเกี่ยวข้องกับตลาดต่างประเทศ เช่น ธุรกิจโรงแรมและที่พัก ธุรกิจค้าส่งค้าปลีก การบริการขนส่งและสถานที่เก็บสินค้า ก็มีอัตราการขยายตัวที่ชะลอตัวลงเช่นกัน

3. ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และการกระจายรายได้ ยังเป็นประเด็นท้าทายสำคัญของประเทศไทย แม้ว่าประชาชนในภาคต่างๆ ของไทยจะมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างภาค มีแนวโน้มขยายกว้างมากขึ้น อีกทั้งการออมส่วนบุคคลมีอัตราการขยายตัวลดลง

4. คุณภาพการศึกษายังเป็นปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไข การพัฒนาให้เป็นคนเก่ง บรรลุเป้าหมายเชิงปริมาณ แต่ยังมีช่องว่างการพัฒนาเชิงคุณภาพ

5. การทุจริตประพทุติยอบยังเป็นวิกฤตที่ต้องเร่งแก้ไข การบริหารราชการแผ่นดินที่ขาดประสิทธิภาพ ขาดความโปร่งใส มีการเอื้อประโยชน์ต่อบางกลุ่มผลประโยชน์ในสังคม การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นล่าช้า

การอุบัติของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กับวิกฤตการณ์เศรษฐกิจและสังคมของโลก

ปลายปี 2562 เกิดการปะทุขึ้นของโรคอุบัติใหม่ที่ชื่อ โรคไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด-19 (COVID-19) ณ เมืองอู่ฮั่น ประเทศจีน และเกิดการแพร่กระจายไปยังประเทศต่างๆ อย่างรวดเร็วและรุนแรง ตั้งแต่วันที่ 11 ธันวาคม 2563 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน โดยมียอดผู้ติดเชื้อกว่า 28.3 ล้านคนทั่วโลก และมีจำนวนผู้เสียชีวิตสูงถึงกว่า 9 แสนคน (ณ วันที่ 11 กันยายน 2563) และ ณ ปัจจุบันสถานการณ์ก็ยังคงไม่หยุดนิ่ง นับได้ว่าเป็นวิกฤตการณ์ระดับโลกที่มีความรุนแรงต่อเนื่องยาวนาน กระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของหลายประเทศในโลก ทั้งชาติมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ เช่น สหรัฐอเมริกา จีน ประเทศในสหภาพยุโรป ญี่ปุ่น รวมทั้งได้ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยด้วย วิกฤตทางเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญ ได้แก่

1. วิกฤตด้านสุขภาพ

ปัจจุบันโรคไวรัสโคโรนา 2019 ประเทศต่างๆ ทั่วโลกอยู่ระหว่างการคัดค้นวัคซีนป้องกันและยารักษาโรคไวรัสโคโรนา 2019 ดังนั้น จึงยัง

เป็นโรคระบาดร้ายแรงที่กระทบต่อการปรับระบบการบริหารจัดการด้านระบบสาธารณสุขของทุกประเทศ เพื่อรองรับการแพร่ระบาดของโรค ทั้งการควบคุม ป้องกัน และการรักษาผู้ป่วย ซึ่งในกรณีประเทศไทย ก็มีการปรับระบบ ตั้งแต่การเตรียมการพัฒนาและบริหารบุคลากรทางการแพทย์ การบริหารและเตรียมพร้อมด้านยาและครุภัณฑ์ทางการแพทย์ สถานบริการทางการแพทย์ ระบบการส่งต่อผู้ป่วย ระบบข้อมูลข่าวสารด้านสาธารณสุขทั้งระบบ ตั้งแต่ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น นอกจากนี้ ระบบประกันสุขภาพก็มีการเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้รองรับสถานการณ์ที่คาดการณ์ได้ยากมากขึ้น

2. วิกฤตด้านเศรษฐกิจ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้ทวีความรุนแรงและขยายขอบเขตไปในหลายประเทศทั่วโลกอย่างรวดเร็วนับตั้งแต่ในช่วงต้นปี 2563 จนทำให้เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2563 องค์การอนามัยโลก (WHO) ประกาศให้เป็นการแพร่ระบาดครั้งใหญ่ (Pandemic) ซึ่งได้ส่งผลกระทบรุนแรงต่อเศรษฐกิจโลกในภาพรวม และก่อให้เกิดความผันผวนรุนแรงในตลาดการเงินโลก ทำให้เศรษฐกิจในหลายประเทศในช่วงไตรมาสที่สองของปี 2563 หดตัวต่อเนื่อง จนเข้าสู่ภาวะเศรษฐกิจถดถอยและหลายประเทศขยายตัวต่ำสุดเป็นประวัติการณ์นับตั้งแต่วิกฤตการเงินโลกในปี 2552 สำหรับเศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่รุนแรงมากขึ้น เช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคบริการท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่องที่ได้รับผลกระทบรุนแรงจากการดำเนินมาตรการควบคุมการระบาดที่เข้มงวดและจำกัดการเดินทางระหว่างประเทศ ขณะเดียวกันภาคการส่งออกยังได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยของเศรษฐกิจประเทศคู่ค้าสำคัญ รวมทั้งการปิดเส้นทางขนส่งในบางประเทศและการหยุดชะงักของห่วงโซ่อุปทานการผลิต การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่อเนื่องทำให้สภาพคล่องทางธุรกิจประสบปัญหาโดยเฉพาะผู้ประกอบการรายย่อย การผลิตและการลงทุนลดลง และส่งผลกระทบต่อภาคการจ้างงานและรายได้

ของครัวเรือน ทำให้กำลังซื้อภายในประเทศปรับตัวลดลง ขณะเดียวกันการใช้จ่ายภายในประเทศยังได้รับผลกระทบอีกทางจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคและมาตรการควบคุมและป้องกันการระบาดโดยการปิดสถานประกอบการต่างๆ นอกจากนี้ เศรษฐกิจไทยยังมีแนวโน้มที่ต้องเผชิญกับปัจจัยเสี่ยงซ้ำเติมจากสถานการณ์ภัยแล้งที่มีแนวโน้มรุนแรงและส่งผลกระทบต่อผลผลิตและรายได้ภาคเกษตร โดยผลกระทบทางเศรษฐกิจที่สำคัญ มีดังนี้

(1) ภาวะเศรษฐกิจไทยโดยรวม

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) รายงานสถานการณ์เศรษฐกิจไทยในไตรมาสที่ 2 ปี 2563 ลดลงร้อยละ 12.2 เป็นการลดลงต่อเนื่องจากการลดลงร้อยละ 1.8 ในไตรมาสแรก เนื่องจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาคบริการท่องเที่ยวและภาคบริการที่เกี่ยวข้อง โดยในไตรมาสที่ 2 ภาคบริการสาขาที่พักแรมและบริการด้านอาหารลดลงร้อยละ 50.2 ภาคการขนส่งลดลงร้อยละ 38.9 ในขณะที่ภาคบริการบางสาขา อาทิ การเงินและประกันภัย และข้อมูลข่าวสาร ยังคงขยายตัวได้ ทั้งนี้ ในกรณีที่ไม่มีภาวะระบาดในประเทศระลอกที่สอง สศช. คาดว่าเศรษฐกิจไทยในช่วงที่เหลือของปี 2563 มีแนวโน้มปรับตัวดีขึ้นจากจุดต่ำสุดในไตรมาสที่สองอย่างช้าๆ โดยมีปัจจัยสนับสนุนจากความสำเร็จในการควบคุมและป้องกัน

การระบาดภายในประเทศที่ทำให้มีการผ่อนคลายมาตรการควบคุมการเดินทางและปิดสถานที่ของภาครัฐอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ซึ่งจะส่งผลให้ภาคเศรษฐกิจในประเทศฟื้นตัวกลับเข้าสู่ภาวะปกติมากขึ้นตามลำดับภายหลังจากภาครัฐริเริ่มกลับมาดำเนินการ นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยสนับสนุนจากการปรับตัวดีขึ้นอย่างช้าๆ ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในประเทศคู่ค้าที่สำคัญ รวมทั้งการเบิกจ่ายภายใต้กรอบงบประมาณและมาตรการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของภาครัฐ และแรงขับเคลื่อนจากการผลิตและการส่งออกสินค้าที่ได้รับประโยชน์จากมาตรการกีดกันทางการค้าและการระบาดของโรคโควิด-19 อย่างไรก็ตาม ระดับกิจกรรมทางเศรษฐกิจและฐานรายได้ในช่วงครึ่งปีหลังยังมีแนวโน้มที่จะอยู่ในระดับต่ำกว่าช่วงเดียวกันของปีก่อนหน้า ตามข้อจำกัดจากแนวโน้มความล่าช้าในการเปิดรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ผลกระทบจากปัญหาภัยแล้ง และการเพิ่มขึ้นของการว่างงานในระบบเศรษฐกิจ ขณะที่สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ทิศทางนโยบายของสหรัฐฯ ในช่วงก่อนและหลังเลือกตั้ง และปัญหาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในประเทศที่มีปัจจัยพื้นฐานอ่อนแอยังคงเป็นปัจจัยเสี่ยงที่จะต้องติดตามและประเมินสถานการณ์อย่างใกล้ชิด

(2) ภาคการท่องเที่ยว

การที่จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติลดลงอย่างรุนแรงในช่วงครึ่งปีแรก และแนวโน้มความล่าช้าของการเปิดรับนักท่องเที่ยวต่างชาติในช่วงครึ่งปีหลัง ทำให้จำนวนและรายรับจากนักท่องเที่ยวปรับตัวลดลงมาก ข้อมูลล่าสุดแสดงให้เห็นว่าในช่วง 7 เดือนแรกของปี (มกราคม-กรกฎาคม 2563) จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติอยู่ที่ 6.69 ล้านคน ลดลงร้อยละ 71 จากช่วงเดียวกันของปีก่อน จากสถานการณ์การระบาดในหลายประเทศที่เป็นต้นทางของนักท่องเที่ยวหลายประเทศยังไม่สามารถควบคุมให้อยู่ในวงจำกัด ดังจะเห็นได้จากจำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่ที่ยังเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ขณะที่หลายประเทศเริ่มเผชิญกับการระบาดระลอกใหม่ ภายใต้งานวิจัยดังกล่าว ในกรณีฐาน คาดว่าจะทำให้ประเทศไทยจะยังไม่สามารถเปิดรับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ในช่วงที่เหลือของปี 2563 เช่นเดียวกับประเทศที่เป็นแหล่งต้นทางของนักท่องเที่ยวสำคัญๆ หลายประเทศที่คาดว่าจะยังคงดำเนินมาตรการควบคุมการเดินทางอย่างเข้มงวดต่อเนื่องในช่วงที่เหลือของปี ปัจจัยดังกล่าวจะยังคงเป็นข้อจำกัดต่อการฟื้นตัวของเศรษฐกิจไทยอย่างต่อเนื่อง โดยธุรกิจที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด 3 อันดับ ประกอบด้วย ธุรกิจที่พักแรมและบริการอาหาร ธุรกิจขนส่งโดยเฉพาะขนส่งทางอากาศ และธุรกิจการค้าปลีกและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว นอกจากนี้ การลดลงของนักท่องเที่ยวต่างชาติทำให้เกิดผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะต่อผู้ประกอบการในพื้นที่ที่มีสัดส่วน

รายได้จากผู้เยี่ยมเยือนชาวต่างชาติสูง ข้อมูลรายได้จากผู้เยี่ยมเยือนรายจังหวัด โดยเรียงลำดับจากจังหวัดที่มีสัดส่วนรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) มากที่สุด ได้แก่ ภูเก็ต พังงา และกระบี่ อยู่ที่ร้อยละ 65 ร้อยละ 49 และร้อยละ 38 ของ GDP ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าจังหวัดเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการลดลงของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติ

(3) ภาคการค้าและการลงทุน

นอกจากการดำเนินมาตรการกีดกันทางการค้าของประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย ที่ส่งผลกระทบต่อการค้าและการลงทุนแล้วนั้น การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 ยังส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อเศรษฐกิจและปริมาณการค้าโลกให้เข้าสู่ภาวะเศรษฐกิจถดถอย ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อปริมาณการค้าโลก และส่งผลกระทบต่อเนื่องภาคการส่งออกของไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยในไตรมาสที่ 2 มูลค่าการส่งออกลดลงร้อยละ 17.8 สอดคล้องกับการผลิตอุตสาหกรรมที่ลดลงร้อยละ 14.4 และการลงทุนภาคเอกชนที่ลดลงร้อยละ 15.0 โดยมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมสำคัญที่ปรับตัวลดลง อาทิ ยานยนต์และชิ้นส่วน อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักรและอุปกรณ์ เคมีภัณฑ์ อย่างไรก็ตาม สินค้าอุตสาหกรรมสำคัญที่มูลค่าส่งออกขยายตัว ประกอบด้วย ปลากระป๋องและปลาแปรรูป ผลิตภัณฑ์ยาง อาหารสัตว์ และคอมพิวเตอร์ ผลกระทบจากการลดลงของการส่งออกในระยะสั้นได้ส่งผลกระทบต่อผลประกอบการและสภาพคล่อง

ของธุรกิจ โดยหากสถานการณ์ยืดเยื้อยาวนาน อาจส่งผลให้ผู้ประกอบการโดยเฉพาะ SME ไม่สามารถประคับประคองธุรกิจและต้องปิดกิจการ นอกจากนี้ ภายหลังจากสิ้นสุดสถานการณ์แพร่ระบาด ผู้ประกอบการอาจยังต้องเผชิญกับความปกติใหม่ (New Normal) และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค จึงต้องเร่งปรับตัวให้เท่าทันสถานการณ์ดังกล่าวโดยเร็ว โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการ SME ส่วนใหญ่ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการเข้าถึงการสนับสนุนของภาครัฐ มาตรการ แผนงาน และโครงการบางส่วนยังไม่สอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการเชิงลึกทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถต่อยอดและใช้ประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจ

(4) ภาคการจ้างงาน

จากรายงานภาวะสังคมไทย ไตรมาสที่ 2 ปี 2563 ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพบว่าสถานการณ์การจ้างงานได้รับผลกระทบจากวิกฤตการแพร่ระบาดของ

โรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 อย่างมาก โดยการจ้างงานในไตรมาสที่ 2 ของปี 2563 ปรับตัวลดลงร้อยละ 1.9 จากจำนวนผู้มีงานทำจำนวนทั้งสิ้น 37.1 ล้านคน โดยสาขาที่มีการจ้างงานลดลงมากส่วนใหญ่อยู่ในนอกภาคเกษตร ได้แก่ สาขาก่อสร้าง สาขาการผลิต สาขาโรงแรม/ภัตตาคาร ลดลงร้อยละ 6.3 ร้อยละ 4.4 และร้อยละ 2.8 ตามลำดับ จากการขอความร่วมมือในการปิดสถานประกอบการและจำกัดการเดินทาง ส่วนสาขาการขนส่ง/ขายปลีกลดลงเล็กน้อยเพียงร้อยละ 1.0 เนื่องจากยังสามารถเปิดดำเนินการได้บางส่วน ขณะที่สาขาการขนส่ง/เก็บสินค้าขยายตัวร้อยละ 0.1 เป็นผลจากมาตรการและการรณรงค์ให้อยู่บ้าน หยุดเชื้อ เพื่อชาติ เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดในช่วงเวลาดังกล่าว ส่งผลให้การเดินทางเพื่อซื้อสินค้าและบริการลดลง แต่การซื้อสินค้าในรูปแบบออนไลน์ รวมถึงในรูปแบบบริการส่งระยะสั้นๆ ได้รับความนิยมสูงมาก

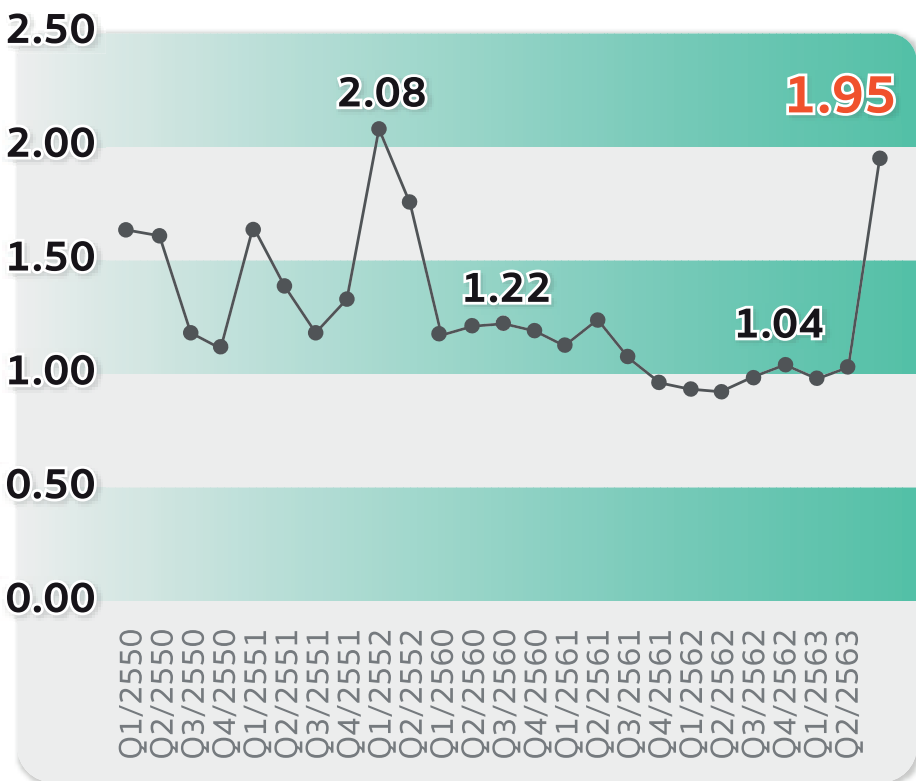
การจ้างงานที่ลดลง ส่งผลให้จำนวนผู้ว่างงานเพิ่มขึ้น โดยในไตรมาสที่ 2 ปี 2563 จำนวนผู้ว่างงาน 7.45 แสนคน คิดเป็นอัตราการว่างงานร้อยละ 1.95 ซึ่งเพิ่มขึ้นมากจากอัตราร้อยละ 1.04 ของไตรมาสที่ 2 ของปีที่ผ่านมา โดยผู้ว่างงานส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มแรงงานจบใหม่ถึง 2.67 แสนคน ส่วนแรงงานที่เคยทำงานมาก่อน ว่างงานจำนวน 4.78 แสนคน โดยการว่างงานที่เพิ่มขึ้นนี้เกิดในทุกสาขา ทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรม ก่อสร้าง ท่องเที่ยว บริการอื่นๆ ที่น่าเป็นห่วงคือ ภาคการก่อสร้างและภาคการท่องเที่ยวมีจำนวนผู้ว่างงานเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 312 และ 232 เมื่อเทียบจำนวนว่างงานในไตรมาส 2 ของปี 2562 ตามลำดับ

สถานการณ์ การว่างงาน

การว่างงานในช่วง
โควิด-19 เพิ่มขึ้น

ไตรมาส 2 ปี 2563 มีจำนวนผู้ว่างงาน 7.45 แสนคน
คิดเป็นอัตราการว่างงาน ร้อยละ 1.95 แบ่งเป็นแรงงานจบใหม่
2.67 แสนคน และแรงงานที่เคยทำงานมาก่อน 4.78 แสนคน

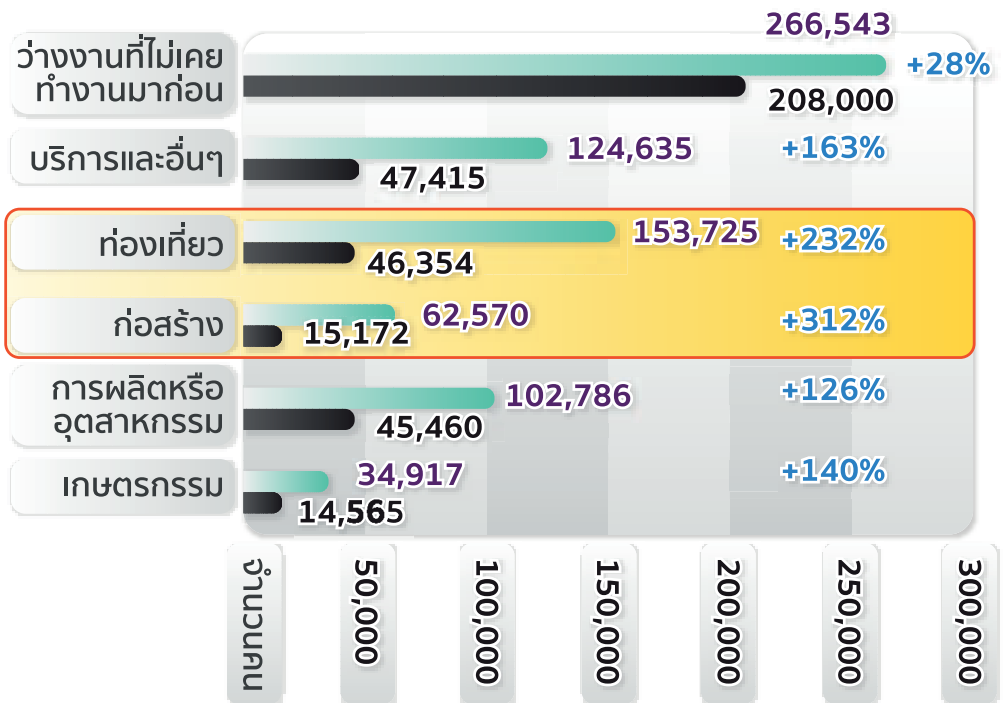

ที่มา : การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ผู้ว่างงานเพิ่มขึ้น ในทุกสาขา

เปรียบเทียบจำนวนผู้ว่างงาน
จำแนกตามสาขา ระหว่างช่วง
ก่อน/หลัง COVID-19

(COVID-19) ● Q2/2563 ● Q2/2562

ที่มา : การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ในระหว่างที่ผ่านมารัฐบาลได้มีมาตรการช่วยเหลือ เยียวยาให้กับแรงงานที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 หลายมาตรการ ที่สำคัญได้แก่ (1) แรงงานผู้ประกันตนตามมาตรา 33 ของ พ.ร.บ. ประกันสังคมที่ได้รับผลกระทบจากมาตรการจำกัดการแพร่ระบาดของรัฐที่ต้องขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีว่างงานด้วยเหตุสุดวิสัยประมาณ 0.92 ล้านคน โดยได้รับเงินเยียวยาร้อยละ 62 ของค่าจ้างรายวัน ไม่เกิน 90 วัน ระหว่างเดือนมีนาคม—กรกฎาคม ปี 2563 (2) แรงงานผู้ประกันตนตามมาตรา 33 ที่เป็นลูกจ้างของสถานประกอบการที่หยุดงานด้วยเหตุสุดวิสัย แต่ไม่สามารถขอรับเงินทดแทนจากกองทุนประกันสังคม เนื่องจากจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนฯ ไม่ครบ 6 เดือน ตามเงื่อนไขจำนวน 59,776 คน โดยจะได้รับเงินเยียวยา 5,000 บาท เป็นเวลา 3 เดือน (มิถุนายน-สิงหาคม 2563) ทั้งนี้ ไม่ถือว่าแรงงานทั้ง 2 กลุ่มเป็นผู้ว่างงาน และ (3) แรงงานนอกระบบที่เป็นกลุ่มแรงงานอิสระ 15.3 ล้านคน และเกษตรกร 7.75 ล้านคน ยังได้รับการเยียวยาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ตามพระราชกำหนด ให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินฯ โดยได้รับการเยียวยา 5,000 บาท เป็นเวลา 3 เดือน ซึ่งทำให้แรงงานกลุ่มนี้มีสภาพคล่องมากขึ้น และบรรเทาผลกระทบที่เกิดจากมาตรการจำกัดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้ระดับหนึ่ง

มาตรการช่วยเหลือ /เยียวยาแรงงาน

และประชาชน จากผลกระทบของ COVID-19

ครอบคลุม
43.9
ล้านคน

เป้าหมาย			สิทธิประโยชน์		ผู้ได้รับสิทธิ
1	 แรงงานในระบบ	11 ล้านคน	• กรณีสุดวิสัย* ม.79/1 ได้รับ 62% ของค่าจ้างรายวัน ไม่เกิน 90 วัน	(สำนักงานประกันสังคมจ่ายเงิน)	0.92 ล้านคน
			• กรณีว่างงาน* มาตรา 38 ลาออก ได้รับ 45% ของค่าจ้างไม่เกิน 90 วัน ถูกเลิกจ้าง ได้รับ 70% ของค่าจ้างไม่เกิน 200 วัน		0.42 ล้านคน (รายใหม่)
			• กรณีสุดวิสัย (ที่ส่งเงินเข้ากองทุนไม่ครบตามเงื่อนไข) ได้รับ 5,000 บาท (3 เดือน)	พ.ร.ก. ภูจินฯ	0.06 ล้านคน
			• มาตรา 75** ได้รับ 75% ของค่าจ้าง	(นายจ้างเป็นผู้จ่ายเงินเดือน)	0.79 ล้านคน
			รวม	2.18 ล้านคน	
แรงงานนอกระบบ					
2	 แรงงานอิสระ	16 ล้านคน	มาตรการเยียวยา 5,000 บาท (3 เดือน) เม.ย.-มิ.ย.		15.3 ล้านคน
3	 เกษตรกร	9 ล้านคน	มาตรการเยียวยา 5,000 บาท (3 เดือน) พ.ค.-ก.ค.	พ.ร.ก. ภูจินฯ	7.75 ล้านคน
4	 กลุ่มเปราะบาง***	7.9 ล้านคน	มาตรการเยียวยา 1,000 บาท (3 เดือน) พ.ค.-ก.ค.		7.81 ล้านคน
				รวมผู้ได้รับสิทธิทั้งหมด	33.05 ล้านคน

ที่มา : กระทรวงการคลัง สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

หมายเหตุ : ม.79/1 เป็นการว่างงานชั่วคราวอันเนื่องมาจากการกักตัว, การปิดของสถานประกอบการชั่วคราว
ม.38 = ผู้ที่ออกจากงาน ไม่ได้มีสถานะเป็นลูกจ้างแล้ว แต่ประกันสังคมจะยังคุ้มครองต่อไปอีก 6 เดือน

* สิทธิประโยชน์ตามกฎหมายประกันสังคม

** พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2562

*** กลุ่มเปราะบาง รวม เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากมาตรการอื่น

3. วิฤตต์ด้านสังคม

สถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ตอกย้ำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำชัดเจนขึ้นโดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล เป็นที่ทราบกันดีว่ามาตรการเพื่อการป้องกันการติดต่อของโรคโควิด-19 ที่สำคัญคือ การเว้นระยะห่าง (Social Distancing) ทำให้กิจกรรมเชิงสังคมและงานประเพณีต่างๆ ที่มีการรวมกลุ่มคนจำนวนมากไม่สามารถทำได้ จึงส่งผลกระทบต่อการใช้ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มคนต่างๆ ที่ห่างกันมากขึ้น และเพิ่มกระแสของการติดต่อสัมพันธ์กันทางสื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น ซึ่งจากโครงสร้างระบบสังคมของไทยในปัจจุบันที่ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านต่างๆ สูงอยู่ วิฤตต์นี้จึงส่งผลให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำชัดเจนขึ้น โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) ตัวอย่างเช่น มาตรการการเรียนการสอนออนไลน์ ที่ทำให้กลุ่มนักเรียนนักศึกษาหรือแม้แต่ความพร้อมของสถานศึกษาในพื้นที่ห่างไกล ที่ขาดเครื่องมืออุปกรณ์ดิจิทัลไม่สามารถเข้าถึงโครงข่ายทางโทรคมนาคม

ที่เพียงพอหรือไม่ทักษะด้านดิจิทัล ขาดโอกาสในการเข้าถึงการเรียนการสอนทางออนไลน์ หรือการเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากวิฤตต์โควิด-19 โดยการให้ลงทะเบียนออนไลน์ ก็เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยีและดิจิทัล ทั้งเรื่องทักษะและความพร้อมในการใช้เทคโนโลยี (Digital Literacy and Readiness) นอกจากนี้จากสถานการณ์โควิด-19 ยังสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนไทยยังขาดการเตรียมพร้อมในด้านการออมที่ดีทำให้ไม่สามารถรับมือกับภาวะการขาดรายได้อย่างฉุกเฉินได้ ซึ่งเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคมที่ต้องวางระบบตั้งแต่ระดับสถาบันครอบครัว ดังนั้น การพัฒนาในระยะต่อไปจึงควรให้ความสำคัญอย่างจริงจังในการปรับโครงสร้างทางสังคม การปรับปรุงและพัฒนาโครงข่ายรองรับทางสังคม (Social Safety Net) อย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมมากขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้อย่างเป็นระบบ

บทเรียนวิกฤตโควิด-19 สู่ความปกติใหม่ (New Normal) และการดำเนินชีวิตด้วยวิถีใหม่

การพัฒนาประเทศของแทบทุกประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยจะต้องเปลี่ยนแปลงไปหลังสถานการณ์วิกฤตโควิด-19 ฉากทัศน์ (Scenario) ของการพัฒนาประเทศในอนาคตได้ปรับเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขปัจจัยแบบใหม่ที่ไม่เหมือนเดิม เป็นเงื่อนไขปัจจัยที่ตอกย้ำให้ทุกคนในสังคมโลกตระหนักถึงการสร้างสมดุลและการสร้างความร่วมมือกันอย่างแท้จริง และเป็นเงื่อนไขปัจจัยที่จะต้องคำนึงถึงในการวางแผนการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าไปได้ในระยะต่อไป หลักการของการวางแผนการพัฒนาประเทศในระยะหลังสถานการณ์โควิด-19 มีดังนี้

1. สร้างสมดุลของมนุษย์และธรรมชาติ

ในอดีตมนุษย์มองทรัพยากรธรรมชาติเป็นเหมือนทรัพยากรในการสร้างความมั่งคั่ง จึงมุ่งที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติให้มากที่สุดด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีและการบริหารจัดการสมัยใหม่เพื่อลดข้อจำกัดของการใช้ทรัพยากร โดยไม่คำนึงถึงการสูญเสียหรือแม้กระทั่งการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติไปจากโลกนี้ การเกิดโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา2019 หรือโควิด-19 ในครั้งนี้จึงเป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงผลจากการที่มนุษย์ทำร้ายและทำลายธรรมชาติมาโดยตลอด ซึ่งทำให้สภาพภูมิอากาศโลกเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้เชื้อโรคหลายชนิดที่อาจเคยหายไปจากโลกนี้ แล้วย้อนกลับมาแพร่พันธุ์ในรูปแบบใหม่ เกิดเป็นโรคอุบัติใหม่ อุตุน้ำ หรือโรคติดต่ออันตรายได้ ดังที่เกิดขึ้นแล้วในกรณีของโรคโควิด-19

ปรากฏการณ์เช่นนี้กลับส่งผลกระทบต่อกลับมากระทบต่อวิถีชีวิตของมนุษย์รุนแรงและมหาศาล ดังนั้น บทเรียนจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 นี้จึงกระตุ้นเตือนให้ทุกประเทศในโลกตระหนักและให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประเทศเพื่อความยั่งยืนในระยะยาวมากขึ้น

2. สร้างสมดุลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันของมนุษย์ในสังคม

ตามธรรมชาติมนุษย์มีความเห็นแก่ตัวเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก ทำให้เกิดสภาพการแข่งขันแย่งชิงกันในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากร ปัจจัยการผลิต ปัจจัยในการดำรงชีวิต สถานะทางสังคม ความมั่งคั่งและอำนาจ เป็นต้น ส่งผลให้เกิดค่านิยมแบบวัตถุนิยม ค่านิยมการแข่งขัน แต่สถานการณ์หลังวิกฤตโควิด-19 สะท้อนให้เห็นว่าเราไม่สามารถอยู่บนโลกด้วยการมองเพียงประโยชน์ส่วนตน หรือเอาตัวรอดเพียงลำพังได้เหมือนเดิม การกระทำทุกอย่างจะมีผลสะท้อนกลับมายังตัวเองและสังคม เช่น การไม่เว้นระยะห่างทางสังคม ไม่ใส่หน้ากากอนามัย เพื่อหยุดยั้งการแพร่กระจายของโรค ก็อาจเป็นผลให้เชื้อโรคแพร่กระจายตนเองและครอบครัวก็อาจติดโรค หรือถ้าไม่ติดก็จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองได้ ดังนั้น ประชาชนต้องมีความคำนึงถึงภาพรวมของสังคมมากขึ้น ต้องตระหนักในการร่วมมือกันเพื่อรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมมากขึ้น การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในครั้งนี้ จึงทำให้เกิดบริบทใหม่ของการสร้างความร่วมมือระหว่างกันตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล

สังคม ประเทศ จนถึงระดับโลก เป็น “การสร้าง
ความร่วมมือบนการเว้นระยะห่าง” ทุกคนต้อง
ร่วมมือร่วมใจกัน การหยุดยั้งการแพร่ระบาดเพียง
ในแต่ละประเทศยังไม่พอ หากประเทศอื่นยังม
ีการแพร่ระบาดรุนแรง แต่ละประเทศก็ยังไม่
สามารถมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
ได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้สภาพเศรษฐกิจทั่วโลก
กระทบกันเป็นวงจร การร่วมมือโดยพร้อมเพรียง
กันของคนทุกชาติจึงเป็นทางออกสำคัญที่จะทำให้
ทุกคนสามารถกลับมาใช้ชีวิตอย่างเป็นปกติได้

“

การร่วมมือโดยพร้อมเพรียงกัน
ของคนทุกชาติจึงเป็นทางออกสำคัญ
ที่จะทำให้ทุกคนสามารถกลับมาใช้ชีวิต
อย่างเป็นปกติได้

”

3. สร้างการเติบโตอย่างพอเพียง

ประเทศไทยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง หรือ Sufficiency Economy เป็นหลักการ
สำคัญในการพัฒนาประเทศมาตั้งแต่แผนพัฒนา
ฉบับที่ 8 จนถึงแผนพัฒนา ฉบับที่ 12 ในปัจจุบัน
แต่ต้องยอมรับว่า แม้ว่าจะมีความก้าวหน้าใน
การพัฒนาประเทศบนพื้นฐานหลักการนี้ในระดับ
หนึ่ง แต่ยังไม่สามารถก่อให้เกิดการพลิกโฉม
การพัฒนาบนเส้นทางความพอเพียงได้อย่าง
เต็มที่ ดังนั้นในช่วงหลังสถานการณ์การระบาด
ของโรคโควิด-19 จึงเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญ

ที่ทำให้ประเทศไทยหันกลับมาใส่ใจกับการพัฒนา
ประเทศด้วยการสร้างความเข้มแข็งจากภายใน
โดยการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุดบนหลักการ
ของควมมีเหตุผล ความพอเพียง พอประมาณ
และมีภูมิคุ้มกัน

เตรียมพร้อมรับมือชีวิตวิถีใหม่

จากสถานการณ์วิกฤตโรคระบาดโควิด-19
และผลกระทบที่เกิดขึ้นดังกล่าว สศช. จึงจำเป็
นต้องหันมาทบทวนแนวทางการพัฒนาประเทศ
ใหม่ เพื่อนำพาประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤตไวรัส
โควิด-19 และพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงหรือ
วิกฤตอื่นๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นใหม่ในอนาคต ตลอดจน
ตอบสนองชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ทั้งด้าน
เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. ปรับแผนแม่บทรับมือวิกฤตและชีวิตวิถีใหม่

การจัดทำแผนแม่บท ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ
20 ปี มีความมุ่งหมายเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนา
ในประเด็นสำคัญให้เป็นไปตามเป้าหมายของ
ยุทธศาสตร์ชาติที่มุ่งให้ไทยหลุดพ้นจากกับดักร
ายได้ปานกลางภายในปี 2580 เป็นการ
จัดทำภายใต้สถานการณ์และบริบทในขณะนั้น
ซึ่งเป็นสถานการณ์ก่อนวิกฤตโควิด-19 อย่างไรก็ตาม
จากที่กล่าวในข้างต้นว่า การระบาดของโรค
ติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ส่งผลต่อเศรษฐกิจและ
สังคมไทยทั้งระยะสั้นและระยะยาว ดังนั้นจึง
จำเป็นต้องมีการทบทวนและปรับแก้ไขแผนแม่บท
ดังกล่าว ก่อนเวลาที่กำหนดไว้เดิมให้มีการปรับ
ทุก ๆ 5 ปี เพื่อรองรับกับความเปลี่ยนแปลงที่อาจ

เกิดขึ้น โดยในการปรับแผนแม่บทในครั้งนี้ จะปรับเฉพาะในด้านที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบจากวิกฤตการณ์โควิด-19 เท่านั้น นอกจากนี้ การปรับแผนแม่บทจะต้องมีความสอดคล้องกับครึ่งหลังของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 และต่อเนื่องไปยังแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ต่อไป และจะหยิบยกประเด็นสำคัญเร่งด่วนที่ต้องมีการขับเคลื่อนผลักดันหลังวิกฤตโควิด-19 มาพิจารณาจัดทำเป็นแผนแม่บทหลังสถานการณ์โควิด-19 โดยให้ความสำคัญกับประเด็นต่างๆ เช่น ตำบลมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ปัญหาการทุจริต การทำงานภาครัฐ สังคมสูงวัย เศรษฐกิจฐานราก บริการสาธารณสุข การท่องเที่ยว อุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ การพัฒนาระบบโลจิสติกส์

“

สศช. จึงจำเป็นต้องหันมากอบ
แนวทางการพัฒนาประเทศใหม่
เพื่อนำพาประเทศให้รอดพ้นจาก
วิกฤตไวรัสโควิด-19 และพร้อมรับ
กับการเปลี่ยนแปลง

”

วิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้ประเทศไทยต้องหันมาทบทวนสถานะภาพของไทยว่ามีจุดอ่อน และจุดแข็งที่ได้เปรียบประเทศอื่นๆ ที่สามารถพัฒนาศักยภาพได้ในแต่ละประเด็น เพื่อให้เศรษฐกิจของประเทศมีความยั่งยืน รวมทั้งมีแนวทางการขับเคลื่อนที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม โดยมีประเด็นแผนแม่บท

ที่ควรพิจารณาทบทวนและปรับปรุง ได้แก่ (1) การเกษตร มุ่งให้ความสำคัญกับเกษตรมูลค่าสูง เกษตรแปรรูป อาหารเพื่อสุขภาพ Bio-economy ทดแทนการผลิตเพื่อการส่งออกจำนวนมาก (2) การท่องเที่ยว ที่เน้นในด้านการท่องเที่ยวคุณภาพ และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ไทยมีความสามารถที่โดดเด่นอยู่แล้ว และสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศ และ (3) ความเข้มแข็งของเศรษฐกิจชุมชน โดยสนับสนุนเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากภาคบริการสมัยใหม่ (Modern Service) เพื่อทดแทนภาคท่องเที่ยวเดิมที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันลดลง คาดว่าภาคบริการสมัยใหม่จะสามารถสร้างงาน สร้างรายได้จำนวนมากให้กับประเทศ อาทิ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ธุรกิจบริการดิจิทัล โลจิสติกส์ การแพทย์ทางไกล ทำให้ภาคการผลิตและบริการมีความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ และลดการผูกขาดของพ่อค้าคนกลาง ทั้งนี้ การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับการท่องเที่ยว พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านแหล่งน้ำสำหรับการเกษตร พัฒนาระบบดิจิทัลเพื่อรองรับ Local Economy ควบคู่กับการฝึกอบรม เพื่อเพิ่มทักษะระยะสั้น และส่งเสริมการทำงานระยะสั้น อย่างไรก็ตาม ภาคการผลิตและบริการที่ไทยมีศักยภาพอยู่เดิม หรือมีฐานการผลิตหรือโครงสร้างพื้นฐานสนับสนุนที่เข้มแข็งหรือที่เรียกว่า “business as usual” รวมทั้งมาตรการหรือนโยบายสนับสนุนการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่สำคัญ เช่น เขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก (อีอีซี) ก็ยังควรต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. แก้ปัญหา เยียวยา และฟื้นฟูเศรษฐกิจ และสังคม ในระยะสั้น

จากการระบาดอย่างรุนแรงของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อประชาชนและภาคธุรกิจในทุกกลุ่ม รัฐบาลจึงต้องให้ความสำคัญเร่งด่วนกับการแก้ไขสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคและการบรรเทาผลกระทบของประชาชนเป็นลำดับแรก อย่างไรก็ตาม ภายใต้อำนาจของงบประมาณที่ยังไม่เพียงพอที่จะแก้ปัญหาวิกฤตนี้ซึ่งมีที่ท่าจะส่งผลในระยะยาว รัฐบาลจึงได้ออกพระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหา เยียวยา และฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 พ.ศ. 2563 ในกรอบวงเงิน 1 ล้านล้านบาท เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการใช้เงินกู้ มีวัตถุประสงค์ 3 ด้าน ภายใต้อำนาจ 3 แผนงาน/โครงการ ดังนี้

(1) แผนงานหรือโครงการที่มีวัตถุประสงค์ทางการแพทย์
และสาธารณสุข เพื่อแก้ไขปัญหาการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19
วงเงิน 45,000 ล้านบาท

(2) แผนงานหรือโครงการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือ
เยียวยา และดลเยื่อให้กับภาคประชาชน เกษตรกรและผู้ประกอบการ
ซึ่งได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส
โควิด-19 วงเงิน 555,000 ล้านบาท

“

กรอบนโยบายการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมีหลัก 3 ประการคือ
ขับเคลื่อนฟื้นฟูเศรษฐกิจภายในประเทศ สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม
และปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ

”

(3) แผนงานหรือโครงการที่มีวัตถุประสงค์
เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ที่ได้รับ
ผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส
โควิด-19 วงเงิน 400,000 ล้านบาท

ในส่วนแผนงานหรือโครงการที่มี
วัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม วงเงิน
400,000 ล้านบาทนั้น สำนักงานสภาพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้รับมอบหมายให้
จัดทำกรอบนโยบายการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม
ของประเทศในด้านต่างๆ เพื่อใช้เป็นกรอบ
ในการกลั่นกรองโครงการที่เสนอขอใช้เงินกู้ใน
แผนงานนี้ โดยกรอบนโยบายดังกล่าวมีหลักการ
3 ประการคือ

- ขับเคลื่อนการฟื้นฟูเศรษฐกิจภายใน
ประเทศบนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
และสร้างการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูเศรษฐกิจ
ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และ
ภาคประชาชน

- สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและ
สังคมภายในประเทศให้สามารถรองรับผลกระทบ
จากการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 และ

ความเสี่ยงจากเศรษฐกิจโลกในระยะต่อไป อาทิ
การสร้างความมั่นคงทางอาหาร เวชภัณฑ์
พลังงาน ดิจิทัล ระบบโลจิสติกส์

- ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศ
ที่ลดการพึ่งพาการส่งออกและนักท่องเที่ยว
ต่างประเทศในเชิงปริมาณไปสู่การผลิตสินค้า
และบริการที่มีมูลค่าเพิ่มขึ้นและการท่องเที่ยว
เชิงคุณภาพมากขึ้น

ทั้งนี้ แผนงานโครงการที่จะขอใช้เงินกู้
ในแผนงานนี้จะต้องอยู่บนหลักการ 3 ประการ
ข้างต้น โดยลักษณะของกิจกรรมหรือ
โครงการลงทุนต้องมุ่งเน้น (1) การลงทุน
เพื่อพัฒนาพลิกฟื้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ
ของภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม ภาคการค้า
การลงทุน และภาคการท่องเที่ยวและบริการ
(2) การฟื้นฟูเศรษฐกิจท้องถิ่นและชุมชน
(3) การส่งเสริมการกระตุ้นการบริโภคภายใน
ครัวเรือนและเอกชน และ (4) การสร้างความ
มั่นคงทางเศรษฐกิจ ยกกระตือรือร้นโครงสร้างพื้นฐาน
และสนับสนุนกระบวนการผลิต

Resilience

— ล้มแล้ว ลุกไว —

พร้อมรับ ปรับตัว เปลี่ยนแปลงเพื่อพร้อมเติบโต
Cope Adapt Transform

อย่างไรก็ตาม เงินก้อนนี้เป็นเมล็ดเงิน (seed money) ที่รัฐบาลลงทุนไปเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในภาวะชบเซาในระยะสั้นเท่านั้น แต่ประเทศไทยยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการวางรากฐานการพัฒนาในระยะยาวต่อไป เพื่อให้เกิดความยั่งยืนบนฐานความแข็งแกร่งจากภายในของประเทศ ซึ่งในส่วนนี้จะเป็นการใช้งบประมาณพัฒนาผ่านระบบงบประมาณประจำปีตามปกติ ซึ่งงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ก็ได้จัดทำขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อให้การพัฒนาประเทศก้าวไปข้างหน้าด้วยความมั่นคง ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและเศรษฐกิจไทยมีความแข็งแกร่ง โดยคำนึงถึงการฟื้นฟูเศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ควบคู่ไปกับส่งเสริมการสร้างรายได้ของประชาชน เพื่อกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างเป็นธรรมและทั่วถึงด้วย

วิถีการพัฒนาใหม่ : ล้มแล้ว ลุกไว

นับตั้งแต่มีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ประเทศต่างๆ ทั่วโลกต่างได้รับผลกระทบ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม แนวนโยบายในการปกป้องประเทศและประชาชนที่นำมาใช้เพื่อป้องกันการสูญเสียชีวิตและทรัพยากร รวมถึงแนวนโยบายการฟื้นฟูเศรษฐกิจที่แตกต่างกันของแต่ละประเทศ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดว่าประเทศใดที่ล้มแล้วสามารถลุกได้เร็วก่อน โดยแนวนโยบายที่มีประสิทธิภาพจะสามารถพัฒนาหรือนำพาประเทศให้พ้นวิกฤตได้เร็ว และยืนได้บนขาของตัวเองอย่างยั่งยืน

ดังที่กล่าวมาในส่วนที่ผ่านมา รัฐบาลได้มีการออกพระราชกำหนดฯ เพื่อให้กระทรวงการคลังกู้เงิน วงเงิน 1 ล้านล้านบาท เพื่อให้แก้ไขปัญหาผลกระทบจากโรคโควิด-19 ในระยะสั้นแล้ว อย่างไรก็ตาม การพัฒนาประเทศในช่วงครึ่งหลังของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 และต่อเนื่องไปถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 จะต้องให้ความสำคัญ

กับการแก้ไขสถานการณ์วิกฤตทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมเป็นลำดับแรก เพื่อฟื้นฟูความเป็นอยู่ของประชาชนที่ได้รับผลกระทบให้กลับมาใช้ชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุขได้มากที่สุด หลังจากเยียวยาบรรเทาความรุนแรงหรือหยุดยั้งการลุกลามของวิกฤตได้แล้ว จำเป็นต้องมีการทบทวนและกำหนดตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ใหม่ (Strategic Repositioning) ของประเทศ ตามแนวทางที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปและแนวโน้มชีวิตวิถีใหม่ในอนาคต

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ใหม่ของประเทศจะเป็นเช่นไร เส้นทางการเดินไปสู่เป้าหมายจะเป็นอย่างไร หลักการสำคัญที่เป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาประเทศไทยในระยะต่อไป จะต้องอยู่บนหลักการของความมีเหตุผล ความพอเพียง พอประมาณ และมีภูมิคุ้มกันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และจะต้องอยู่บนพื้นฐานในการเสริมสร้างศักยภาพและความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและพลิกผันในอนาคต และสามารถปรับตัวเพื่อฟื้นคืนอย่างรวดเร็ว และตั้งหลักให้เดินต่อไปข้างหน้าอย่างมั่นคง อาจเรียกว่าได้ว่าเป็นการสร้างความสามารถในการ “ล้มแล้วลุกไว” หรือ “Resilience” เพื่อให้ประเทศไทยมีความเท่าทัน สามารถประเมินบริบทแวดล้อมต่างๆ เพื่อพร้อมรับและลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นได้อย่างแม่นยำ ขณะเดียวกันก็มีศักยภาพในการรับรู้โอกาสที่ผ่านเข้ามาหรือสร้างโอกาสใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์จากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ ซึ่งการพัฒนาศักยภาพของประเทศในระยะต่อไปภายใต้แนวคิด “Resilience” จำเป็น

ต้องมีการพัฒนาความสามารถของประเทศใน 3 ด้าน ดังนี้

Cope พร้อมรับ

1. ความสามารถในการต้านทาน เยียวยา และฟื้นสภาพจากวิกฤต

โดยประเทศต้องสร้างความสามารถที่จะต้านทานความยากลำบากจากภาวะวิกฤตได้ (Resist) โดยการถอดรหัสของบทเรียนของการกระทำหรือการพัฒนาที่ผ่านมา และแม้กระทั่งอาจรวมถึงการมีความรู้สึกรับรู้ถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้น (Sense of Urgency/Emergency) ได้อย่างรวดเร็ว และแม่นยำ เพื่อขจัดจุดอ่อนและข้อจำกัดเดิมที่มีทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนการสร้างความสามารถนี้ จำเป็นต้องมีระบบหรือกลไกที่สามารถเตือนภัยล่วงหน้า (Early Warning System) และมีระบบที่พร้อมช่วยเหลือเยียวยาอย่างทันท่วงทีเมื่อมีวิกฤตเกิดขึ้น (Cope) เพื่อให้สามารถฟื้นฟูประเทศให้กลับมาสู่สภาพปกติได้โดยเร็วที่สุด (Bounce Back)

Adapt ปรับตัว

2. ความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้ดีขึ้น

หมายถึง ความสามารถในการปรับเป้าหมายแนวทางหรือวิธีการที่เคยดำเนินการมาในอดีตหรือปัจจุบัน ให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลง ความไม่แน่นอน และความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงข้อผิดพลาดจากบทเรียนจากการดำเนินการในอดีต และสามารถสร้างทางเลือกใหม่จากโอกาสต่างๆ ในการปรับเปลี่ยนไปสู่จุดที่ดีขึ้นได้อย่างรอบด้านและรอบคอบ

Transform เปลี่ยนแปลง เพื่อพร้อมเติบโต

3. ความสามารถในการพลิกโฉม

หมายถึง ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของระบบและปัจจัยพื้นฐาน เช่น โครงสร้างทางเศรษฐกิจ และโครงสร้างเชิงสังคมและสถาบัน (อาทิ ระเบียบ กฎหมาย นโยบาย ค่านิยม วัฒนธรรม) เพื่อดำเนินการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ (radical change) อย่างเป็นขั้นตอน เป็นระบบ ตามเป้าหมายและแนวทางที่ได้มีการพิจารณาโดยรอบคอบแล้ว อันจะนำพาให้ประเทศก้าวหน้าและเติบโตต่อไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ไม่ว่าจะต้องเผชิญกับบริบทการเปลี่ยนแปลงที่พลิกผันและรวดเร็วใดๆ ในอนาคตก็ตาม

หากประเทศไทยมีความสามารถทั้ง 3 ด้านก็จะทำให้เป็นประเทศที่พร้อมเผชิญสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ไม่ว่าจะรวดเร็วหรือรุนแรงเพียงใดก็ตาม และสามารถที่จะก้าวเดินต่อไปด้วยความระมัดระวังและรอบคอบสู่จุดหมายการพัฒนาที่เหมาะสม มีสมดุล และยั่งยืน

บทต่อไปจะกล่าวถึงแนวทางการพัฒนาประเทศในช่วงหลังจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และการเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 โดยมียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายของการพัฒนา โดยมีหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต และการพัฒนาประเทศบนพื้นฐานหลักการ “Resilience : ล้มแล้ว ลุกไว” ดังกล่าวเพื่อความสมดุล และยั่งยืน รวมทั้งสามารถกอบกู้ฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมจากภัยพิบัติครั้งนี้ได้โดยมีความบอบช้ำน้อยที่สุด

5 โลกเปลี่ยน...เร่งปรับตัว...ก้าวข้ามอุปสรรคที่ท้าทาย เพื่อไปสู่เป้าหมายแผนฯ 12

ปรับตัวอ่อนเสริมจุดแข็งเดิมเพื่อยกระดับขีดความสามารถ
และเสริมพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ

ผล การพัฒนาประเทศในช่วง 3 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นที่เป็นจุดแข็งหรือศักยภาพ และประเด็นที่ยังเป็นจุดอ่อนหรือปัญหาเชิงโครงสร้างของประเทศไทยในหลายๆ ด้านที่จะต้องเร่งแก้ไข เร่งดำเนินการหรือเร่งปรับเปลี่ยนแนวทางการดำเนินการเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่กำหนดไว้ได้ ซึ่งได้กล่าวสรุปไว้แล้วในบทที่ 4 ที่ผ่านมา

หากบริบทการพัฒนาของโลกและของประเทศไม่มีการพลิกผัน หรือมีแนวโน้มไปในทิศทางที่ได้คาดการณ์ไว้ การเร่งดำเนินการขับเคลื่อนประเด็นการพัฒนาต่างๆ ตามแนวทาง

ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ที่กำหนดไว้ตั้งแต่เมื่อปี 2560 ก็จะสามารถดำเนินการไปได้ด้วยดี อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในบริบทโลกที่ไม่เคยมีใครคาดคิดมาก่อน นั่นคือ เกิดการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด-19 (COVID-19) ที่เกิดขึ้นในปลายปี 2562 ต่อเนื่องมาจนถึงปี 2563 และมีแนวโน้มจะต่อเนื่องไปจนถึงปี 2564 ด้วย ส่งผลให้เกิดวิกฤตการณ์ครั้งใหญ่และสร้างผลกระทบอันมหาศาล ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อทุกประเทศทั่วโลก ที่สำคัญคือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากทัศน์ (Scenario) ของการพัฒนาประเทศของทั่วโลกไปอย่างสิ้นเชิง

ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิต ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ที่ต้องให้ความสำคัญกับสุขอนามัย สุขภาพมากขึ้น และมีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับความเสี่ยงของชีวิตในด้านต่างๆ มากขึ้น ในระดับสังคม คือ เกิดรูปแบบความสัมพันธ์ของมนุษย์แบบใหม่ ที่ต้องมีการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ระดับประเทศ คือ การปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตและบริการ กระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การค้าการลงทุน การเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือที่เรียกโดยรวมว่า “New Normal” หรือ “ชีวิตวิถีใหม่”

หากพิจารณาบทบทวนผลการพัฒนาที่ผ่านมาประกอบกับบริบทใหม่ที่จะเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากฉกัทัศน์การพัฒนาใหม่ ภายใต้ New Normal ผนวกกับการพิจารณานบนพื้นฐานแนวคิด “Resilience : ล้มแล้ว ลุกไว” จะพบว่า ประเทศไทยจะต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาในช่วงที่เหลือของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ใหม่ เพื่อปรับตัวอ่อน ผนวกกับการใช้วิกฤตเป็นโอกาสในการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และเสริมจุดแข็งเดิม สร้างจุดแข็งใหม่เพื่อเสริมพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาไปในเส้นทางใหม่ด้วย

แนวทางใหม่ของการพัฒนาประเทศในช่วงหลังของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 และเชื่อมไปสู่แนวทางการพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ที่สำคัญมีดังนี้

ปรับตัวอ่อนเปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาส
เพื่อสนับสนุนการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศให้สามารถรองรับ New Normal ลดความเหลื่อมล้ำ และเกิดความยั่งยืน

1. ยกระดับคุณภาพ และขยายผลการพัฒนาฐานดิจิทัลให้เข้าถึงง่าย รวดเร็ว และตรงต่อความต้องการของประชาชน

(1) การสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านโทรคมนาคมให้เข้าสู่ทุกพื้นที่ประเทศ ทั้งเป็นการลงทุนโดยภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้ประชาชนในทั่วทุกภาคของประเทศสามารถเข้าถึง บริการทางดิจิทัลของภาครัฐได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ซึ่งจะช่วยบรรเทาความเหลื่อมล้ำด้านดิจิทัลและ ด้านการเข้าถึงบริการของภาครัฐไปพร้อมกัน

(2) การพัฒนาระบบข้อมูลต่างๆ ของภาครัฐให้มีความทันสมัย น่าเชื่อถือและเชื่อมโยงกับ ระหว่างหน่วยงาน เพื่อลดขั้นตอนการบริการที่ซ้ำซ้อน ทำให้เกิดความรวดเร็วและยกระดับคุณภาพ ของการให้บริการ รวมทั้งการติดตามและประเมินผลการบริการ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้ลด ช่องว่างการให้บริการที่อาจนำไปสู่ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันได้

(3) การพัฒนาระบบและสื่อออนไลน์ ในการให้บริการสาธารณะให้กับประชาชนในรูปแบบ ต่างๆ อาทิ แพลตฟอร์ม (Platform) และแอปพลิเคชันบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ (Mobile service) เพื่อให้เกิดความสะดวกในการทำธุรกรรมกับภาครัฐด้วยระบบออนไลน์ การให้บริการออนไลน์ที่เข้าถึง คนทุกกลุ่ม โดยต้องให้ความสำคัญกับการให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มคนที่เข้าไม่ถึงเทคโนโลยี และกลุ่มคน ที่ต้องได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษ อาทิ คนพิการ ผู้สูงอายุคนจน คนต่างด้าว เด็ก และผู้ด้อยโอกาสอื่นๆ เพื่อให้แน่ใจว่าทุกคนสามารถเข้าถึงบริการออนไลน์ของภาครัฐได้อย่างทั่วถึง

2. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ (Local Economy) เพื่อวางฐานรากที่มั่นคงและยั่งยืนของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

จากบริบท New Normal ที่เป็นบริบทใหม่ที่โลกกำลังเผชิญ ทำให้ประเทศไทยไม่สามารถ เน้นการพึ่งพาภาคการส่งออกหรือภาคเศรษฐกิจที่อิงรายได้ที่เกิดจากต่างประเทศอย่างมาก เช่นในอดีตที่ผ่านมาได้อีกต่อไป เศรษฐกิจท้องถิ่น หรือ Local Economy จึงกลายเป็นฐานที่จะ ขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศให้ก้าวต่อไปอย่างมั่นคงในอนาคต ดังนั้น ทิศทางการ พัฒนาในระยะต่อไป จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจ ท้องถิ่นมากขึ้น โดย

(1) เสริมบทบาทเกษตรให้มีความเข้มแข็ง สามารถยกระดับการผลิตให้มีประสิทธิภาพ คุณภาพ และมาตรฐาน ช่วยสนับสนุนให้ประเทศไทยมีความมั่นคงทางอาหารมากขึ้น เพื่อเชื่อมโยงภาคเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการให้เกื้อหนุนกันตลอดห่วงโซ่อุปทาน ด้วยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ทำให้การบริหารจัดการภาคเกษตรมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การทำเกษตรปลอดภัย เกษตรแม่นยำ เกษตรแปลงใหญ่ เกษตรยั่งยืน เพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาและพึ่งพาตนเองได้ในครัวเรือนและชุมชน สามารถยกระดับไปสู่การทำเกษตรสมัยใหม่และต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้นด้วยอุตสาหกรรมเกษตร และอุตสาหกรรมชีวภาพ (Bio-based Industry) และระบบบริการที่ต่อยอดหรือที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น บริการโลจิสติกส์สินค้าเกษตร และอาหาร ท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-Tourism) ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นต้น

(2) ส่งเสริมการให้ความรู้และเสริมสร้างวินัยทางการเงินแก่ประชาชนในทุกกระดับ (Financial Literacy) โดยการเสริมสร้างทักษะทางการเงินที่จำเป็นในการสร้างความมั่นคงทางการเงินให้กับผู้ใช้บริการทางการเงิน โดยเฉพาะการให้ความรู้ในด้านการบริหารจัดการเพื่อการออม การใช้จ่าย และการลงทุนที่เหมาะสม เพื่อให้มีความสามารถเพียงพอในการจัดการ

ทางเลือกทางการเงินได้อย่างมีเหตุผลและปลอดภัย ไม่ก่อให้เกิดภาระหนี้เกินตัว โดยเฉพาะภาระหนี้ที่เกิดจากการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค รวมทั้งสามารถบริหารจัดการด้านการเงินของครัวเรือนให้รองรับความเสี่ยงที่เกิดจากวิกฤตการณ์ต่างๆ ในอนาคตได้ รวมทั้งการส่งเสริมบทบาทของผู้ให้บริการอื่นๆ เช่น ตัวแทน (Banking Agent) เพื่อเติมเต็มช่องว่างการให้บริการสำหรับผู้ที่ยังไม่พร้อมใช้งานบนระบบดิจิทัล

(3) การสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการเงินฐานราก อาทิ สหกรณ์ออมทรัพย์ และสถาบันการเงินชุมชน เพื่อให้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการทางการเงิน และยกระดับการเข้าถึงบริการทางการเงินให้กับประชาชน/ครัวเรือนในระดับฐานรากให้มีต้นทุนทางการเงินในระดับที่เหมาะสม รวมทั้งช่วยลดการพึ่งพิงการเงินนอกระบบ

(4) พัฒนาและยกระดับศักยภาพผู้ประกอบการ SME ให้เป็น Smart SME โดย (1) พัฒนาทักษะความเป็นผู้ประกอบการสมัยใหม่ที่มีความพร้อมในการดำเนินธุรกิจ (2) ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการเรียนรู้และใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ในการผลิต การบริหารจัดการ และการพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ๆ ที่มีมูลค่าเพิ่มสูง ได้คุณภาพมาตรฐานตรงกับความต้องการ โดยสนับสนุนให้ภาคเอกชนที่มีความเชี่ยวชาญทำงาน

ร่วมกับภาครัฐ (3) สร้างเครือข่ายผู้ประกอบการ การรวมกลุ่มคลัสเตอร์ ตลอดจนเชื่อมโยง SME กับธุรกิจขนาดใหญ่ และห่วงโซ่คุณค่าโลก (Global Value Chain) ด้วยการให้สิทธิประโยชน์และสิ่งจูงใจที่เหมาะสม (4) สนับสนุนแหล่งเงินทุนและแหล่งเงินทุนทางเลือกที่ตรงกับความต้องการและลักษณะของธุรกิจ พร้อมทั้งผ่อนปรนหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่เป็นข้อจำกัดให้แก่ผู้ประกอบการ และ (5) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น โดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะระบบทดสอบและระบบรับรองคุณภาพมาตรฐานต่างๆ อย่างเพียงพอและราคาถูก เพื่อให้ SME สามารถเข้าถึงได้ง่ายขึ้น

3. พัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืน

โดยใช้โอกาสจากความเสียหายของการท่องเที่ยวในช่วงที่เกิดโรคระบาดโควิด-19 ทำให้พื้นที่ธรรมชาติถูกรบกวนน้อยลง ส่งผลให้มีสัตว์ป่าออกมาใช้ชีวิตมากขึ้น ผู้คนเดินทางลดลงประกอบกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจชะลอตัว ทำให้ $PM_{2.5}$ มีอัตราลดลง ขณะที่ปัญหาขยะโดยเฉพาะขยะพลาสติกและขยะพิษเพิ่มสูงขึ้นจากพฤติกรรมบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วงวิกฤตโควิด-19 ซึ่งทุกภาคส่วนต้องเร่งปรับแนวคิดและแนวทางการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากในอนาคตเศรษฐกิจของไทยอาจยังไม่กลับไปดังเช่นในอดีต ผู้คนจะสนใจ

ปากท้องมากกว่าการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดังนั้นควรเร่งขับเคลื่อนการพัฒนาหลังวิกฤตโควิด-19 บนพื้นฐานแนวคิดการรักษาสมดุลระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ โดยเร่งสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นและคืนสมดุลให้สิ่งแวดล้อม รมรณรงค์การใช้ผลิตภัณฑ์และบริการที่ลดผลกระทบทางลบต่อทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมภาคการผลิตและบริการให้มีการบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมเพื่อความยั่งยืน เช่น การท่องเที่ยวคุณภาพ การเกษตรยั่งยืน หรืออุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสังคม เป็นต้น

4. พัฒนาคุณภาพทุนมนุษย์ให้พร้อมรับวิกฤต

ประเทศไทยหรือโลกหลังวิกฤตโควิด-19 จะไม่เหมือนเดิมอย่างที่คุ้นเคย ทักษะเดิมๆ จะไม่สามารถใช้ในการประกอบอาชีพได้ เนื่องจากธุรกิจก็มีการปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินธุรกิจไปเช่นเดียวกัน ดังนั้น ไทยควรใช้โอกาสในการเกิดวิกฤตโควิด-19 เพื่อเตรียมความพร้อมด้านกำลังคนให้มีคุณภาพ พร้อมรับมือกับวิกฤตต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดย (1) การพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการพัฒนาคุณภาพครู พัฒนาระบบและกระบวนการเรียนการสอน พัฒนาระบบติดตามระดับทักษะและการเรียนรู้ของเด็กที่เป็นรูปธรรม โดยมีการติดตามประเมินผลสัมฤทธิ์ของมาตรการการจัดการเรียนการสอนรูปแบบต่างๆ ที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ บนหลักฐานเชิงประจักษ์โดยการเรียนรู้การสอน

ต้องสอดคล้องแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การปลูกฝังเรื่องการออมและการวางแผนทางการเงิน การเตรียมพร้อมรับมือวิกฤตและภัยพิบัติฉุกเฉิน (2) การปลูกฝังและสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตั้งแต่ช่วงปฐมวัย ควบคู่กับการพัฒนาทักษะเดิมที่มีอยู่ ควบคู่ไปกับการเรียนรู้สิ่งใหม่และทักษะใหม่ (Re-skill / Up-skill) พร้อมทั้งปรับกระบวนคิด (Mindset) และทักษะในการพร้อมรับการปรับเปลี่ยนและเรียนรู้ในการพัฒนาตนเอง (Adaptability and Learning Ability) (3) การสนับสนุนการปรับสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ทุกคนใส่ใจและมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพ รวมทั้งยกระดับศักยภาพการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคติดต่อ เช่น ปรับสภาพแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐานที่ช่วยจูงใจและลดอุปสรรคในการปรับพฤติกรรมไปสู่การมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดี มาตรการภาษีที่ส่งเสริมการบริโภคผลิตภัณฑ์ที่ดีต่อสุขภาพ ยกกระดับศักยภาพให้ประเทศไทย

มีความพร้อมสามารถตอบโต้ภาวะฉุกเฉินจากโรคระบาด เป็นต้น และ (4) การสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อรองรับความเสี่ยงจากวิกฤตต่างๆ อาทิ วิกฤตโรคระบาด วิกฤตภัยแล้ง วิกฤตภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การจ้างงาน รายได้ประชากร โดยเฉพาะกลุ่มประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด ด้วยการสร้างภูมิคุ้มกันด้านรายได้ สร้างหลักประกันรายได้ที่มั่นคง พัฒนาศักยภาพแรงงานที่กลับภูมิลำเนา ให้เป็นเกษตรกรรุ่นใหม่ที่จะช่วยสร้างความมั่นคงทางอาหารในท้องถิ่น การพัฒนาและขยายผลเกษตรกรรมยั่งยืน พัฒนากลไกดูดซับมูลค่าเศรษฐกิจในระดับฐานราก ส่งเสริมการพึ่งตนเองของชุมชนท้องถิ่น พัฒนาระบบสวัสดิการชุมชน วิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจเพื่อสังคม รวมถึงการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน

เสริมจุดแข็งเดิม สร้างจุดแข็งใหม่ เพื่อสร้างโอกาสการเติบโตทางเศรษฐกิจและยกระดับ คุณภาพชีวิตของคนในสังคมให้ดีขึ้น

1. เสริมจุดแข็งเดิม

การแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 ส่งผลกระทบให้รายได้จากการท่องเที่ยวและการส่งออก ซึ่งเป็นรายได้สำคัญของประเทศหายไปอย่างฉับพลัน ผู้ประกอบการรายย่อยขาดกำลังทุน และประชาชนขาดกำลังซื้อ ซึ่งเมื่อปัจจัยภายนอกเหล่านี้ไม่อาจเป็นที่พึ่งได้ดังที่เคยเป็นมา การฟื้นตัวของเศรษฐกิจไทยจึงต้องกลับมาสร้างความเข้มแข็งภายในประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางตามยุทธศาสตร์ชาติ

(1) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากในระดับท้องถิ่นและชุมชนควบคู่ไปกับการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค การเปลี่ยนวิกฤตโควิด-19 ให้เป็นโอกาสในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานรากในระดับท้องถิ่นและชุมชน ควบคู่ไปกับการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคผ่านการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจใหม่ทั้ง 4 แห่ง เพื่อให้เกิดเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาคเกษตรซึ่งเป็นฐานของเศรษฐกิจในชุมชน โดยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่สนับสนุนกระบวนการผลิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตภาคเกษตร รวมทั้งการส่งเสริมการแปรรูปและต่อยอดการผลิต เพื่อสร้างมูลค่า และส่งเสริมการพัฒนาการตลาดสมัยใหม่ โดยพยายามเชื่อมโยงภาคเกษตรสู่อุตสาหกรรมอาหารและเศรษฐกิจบนฐานชีวภาพ BCG (Bio-Circular- Green-Economy)

(2) สนับสนุนโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (EEC) อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการวางรากฐานสำหรับการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีขั้นสูง เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมหรือบริการใหม่ๆ เพื่อรองรับวิถีชีวิตใหม่และสามารถสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน แม้ว่าในระยะวิกฤตโควิด-19 นี้อาจส่งผลให้

การลงทุนของภาคเอกชนในพื้นที่ EEC ลดน้อยลง อย่างไรก็ตาม การลงทุนของรัฐบาลในโครงสร้างพื้นฐานด้านต่างๆ ในพื้นที่ EEC ที่ได้เริ่มดำเนินการไปแล้วก็เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องให้สมบูรณ์ เพื่อสร้างพื้นฐานและเตรียมความพร้อมสำหรับการลงทุนที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตหลังจากสถานการณ์วิกฤตโควิด-19 จบสิ้นลง ทั้งนี้ แม้ว่าการลงทุนในอุตสาหกรรมในพื้นที่ EEC อาจอยู่ในช่วงชะลอตัวในระยะนี้ แต่ก็ถือเป็นโอกาสที่ดีที่รัฐบาลจะเร่งพัฒนาและเตรียมความพร้อมด้านกำลังคนให้มีความรู้และทักษะที่สามารถรองรับหรือต่อยอดการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในอุตสาหกรรมการผลิตและบริการสมัยใหม่หรือในรูปแบบใหม่ด้วย และเมื่อสถานการณ์วิกฤตผ่านพ้นไป ประเทศไทยก็必将มีความพร้อมด้านกำลังคน เพื่อรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมสำหรับอนาคตทันที และจะมีความดึงดูดใจสำหรับการลงทุนของภาคเอกชน

2. สร้างจุดแข็งใหม่

ในช่วงวิกฤตโควิด-19 ที่เกิดขึ้นในประเทศ ได้เผยให้เห็นศักยภาพบางอย่างของไทยที่เป็นปัจจัยสำคัญทำให้สามารถฝ่าวิกฤตโรคระบาดนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนเป็นที่ประจักษ์และยอมรับของทั่วโลก นั่นคือความเข้มแข็งของระบบสาธารณสุขของไทย ทั้งบุคลากรทางการแพทย์ โครงสร้างพื้นฐานทางสาธารณสุข ระบบการบริหาร รวมทั้งการมีระบบสาธารณสุขชุมชนที่เข้มแข็ง ช่วยเสริมให้การรับมือโรคอุบัติใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังจะเห็นได้จากรายงานการจัดอันดับประเทศที่มีความเข้มแข็งด้านความมั่นคงด้านสุขภาพ จากดัชนีความมั่นคงด้านสุขภาพโลก 2019 (Global Health Security (GHS) Index) ประเทศไทยเป็นอันดับที่ 6 จากทั้งหมด 195 ประเทศ และเป็นอันดับ 1 ในเอเชียด้วยคะแนน 73.2 จาก 100 คะแนน รวมทั้งในระดับชุมชนที่เข้มแข็งจากการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ที่มีอยู่ร่วมล้านคนทั่วประเทศ

ในขณะเดียวกัน สถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ยังช่วยเอื้อให้สถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมใน ส่วนที่เคยได้รับผลกระทบจากการเติบโตของภาคการท่องเที่ยวและภาคอุตสาหกรรมฟื้นตัวขึ้นด้วย ซึ่งประเทศไทยสามารถนำโอกาสเหล่านี้มาใช้ผนวกกับจุดแข็งเดิมของไทยที่มี เช่น ความมีอัธยาศัยไมตรีที่ดี (Hospitality) ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนภาคบริการ และการท่องเที่ยวมาโดยตลอด มาใช้ในการพัฒนาสาขาบริการเดิมให้มีคุณภาพ มาตรฐาน และ

ปลอดภัยมากขึ้น และสร้างสาขาบริการใหม่ๆ ที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้นได้ ประเทศไทยจึงควรเร่งดำเนินการในระยะต่อไป ดังนี้

(1) ยกระดับการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและปลอดภัย โดยมุ่งยกระดับคุณภาพและบริการแหล่งท่องเที่ยว กระตุ้นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และการจ้างงานในระดับพื้นที่อย่างเต็มที่ และผลักดันให้ภาครัฐและภาคเอกชนปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของบริบทโลก เพื่อให้ภาคบริการของไทยกลับมาเติบโตได้ใน 2 ปี ด้วยการพัฒนาหรือสร้างแม่เหล็กด้านการท่องเที่ยวใหม่ๆ (Mega change) ที่ประยุกต์ใช้ศาสตร์ด้านการออกแบบและนำเสนอเรื่องเล่าอย่างมืออาชีพ ที่สามารถดึงดูดการท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ที่เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพ กล่าวคือเป็นกลุ่มที่มีการใช้จ่ายสูง

อยู่พักนาน (Long stay) ไม่มุ่งเน้นจำนวนนักท่องเที่ยวจำนวนมากจนทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และเกินกว่าศักยภาพในการรองรับ (Carrying Capacity) ของแหล่งท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์ เป็นต้น รวมทั้งต้องสร้างความสดใหม่ในการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเดิม เพื่อก่อให้เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวและภาคบริการอื่นๆ โดยการจัดทำ Package การท่องเที่ยวที่หลากหลายตามพฤติกรรมนักท่องเที่ยวโดยเน้นกลุ่มเฉพาะที่ใช้จ่ายสูง เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเพื่อรองรับผู้สูงอายุ เป็นต้น โดยบูรณาการระหว่างภาครัฐและเอกชน และทำการตลาดเชิงรุกในประเทศเป้าหมายใหม่เพื่อกระจายความเสี่ยงและสร้างความหลากหลายในรูปแบบการท่องเที่ยว

(2) สนับสนุนให้เกิดการลงทุนในการวิจัยและพัฒนาต้นบริการ

โดยเฉพาะบริการแห่งอนาคต เพื่อให้ทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถพัฒนานวัตกรรมบริการให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภคและบริบทโลก โดยเฉพาะบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่ประเทศไทยมีจุดแข็งและเป็นสาขาบริการที่จะก้าวมาเป็นประเด็นที่ทั่วโลกให้ความสำคัญในอนาคต รวมทั้งบริการอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับประเด็นสุขภาพ เช่น อาหารและสปา บริการดูแลผู้สูงอายุ บริการเสริมสร้างสุขภาพ (Wellness) เป็นต้น นอกจากนี้ การบริการข้อมูลข่าวสารและการสื่อสาร ก็เป็นสิ่งที่ต้องเร่งพัฒนาทั้งด้านการวิจัยและกำลังคนที่มีประสิทธิภาพให้ทันต่อกระแสความต้องการทำงานทางไกลที่กำลังจะเข้ามาเป็นความปกติรูปแบบใหม่สำหรับธุรกิจต่างๆ

(3) ส่งเสริมการพัฒนาผู้ประกอบการรุ่นใหม่โดยเฉพาะ วิสาหกิจเริ่มต้น (Start-Up) ที่ใช้เทคโนโลยีในการประกอบธุรกิจ ที่มีมูลค่าเพิ่มสูง

ด้วยการใช้นวัตกรรม (Innovation) และความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) มุ่งให้ผู้ประกอบการยุคใหม่ใช้นวัตกรรมเป็นตัวขับเคลื่อนธุรกิจ (Innovation-driven Enterprises/Startup) เพื่อยกระดับไปสู่การเป็นธุรกิจนวัตกรรม โดยต้องปฏิรูประบบการบ่มเพาะธุรกิจ Start-up อย่างครบวงจร เพื่อสร้างโอกาสและบรรยากาศให้ธุรกิจ Start-Up สามารถเข้าถึงการบริการหรือมาตรการส่งเสริมของภาครัฐเพื่อพัฒนาที่ใช้เทคโนโลยี โดยบูรณาการการทำงานและส่งเสริมการสนับสนุนของหน่วยบริการและพัฒนาด้านเทคโนโลยี และหน่วยงานให้ทุนของภาครัฐที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ อาทิ อุทยานวิทยาศาสตร์ในภูมิภาคหลักของประเทศที่มีศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจ (Business Incubation Centre) ที่จะช่วยผู้ประกอบการด้านเทคโนโลยีตั้งแต่เริ่มต้นธุรกิจจนสามารถประกอบธุรกิจได้สำเร็จ รวมทั้งหน่วยงานในเขตนวัตกรรมระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor of Innovation : EECi) และส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) ที่มีการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานไปแล้ว อาทิ รถไฟความเร็วสูงเชื่อมสามสนามบิน ท่าเรือแหลมฉบัง ระยะที่ 3 ด้วย

(4) ส่งเสริมระบบเศรษฐกิจแบ่งปันแบบพหุช่วยน้องโดยส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้สังคม และฟื้นฟูประเทศหลังวิกฤตโควิด-19 ด้วยการสร้างจิตสำนึกของภาคเอกชน โดยเฉพาะธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีกำลังทุนสูงและมีสายป่านทางธุรกิจยาว ให้มีบทบาทในการสนับสนุนภาครัฐในการบรรเทาผลกระทบจากวิกฤตการณ์โควิด-19 โดยให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตโควิด-19 หรืออย่างน้อยไม่ซ้ำเติมหรือสร้างผลกระทบที่หนักขึ้นสำหรับเศรษฐกิจโดยรวม อาทิ การไม่ปลดพนักงานออกจากงาน ซึ่งจะช่วยบรรเทาภาวะการว่างงานของประเทศ การให้ส่วนลดภาระของซัพพลายเออร์โดยจ่ายเงินค่าสินค้าให้เร็วขึ้น หรือยืดหยุ่นเครดิตค้าซื้อสินค้าให้แก่ธุรกิจร้านค้าส่งค้าปลีกที่เกี่ยวข้อง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม การลดค่าเช่าให้ร้านค้าย่อย การดูแลสวัสดิการที่ช่วยบรรเทาปัญหาของพนักงานในช่วงวิกฤต หรือสนับสนุนภาครัฐในด้านการให้บริการต่างๆ แก่ประชาชน เช่น โตรคมนาคม ที่พักของผู้ป่วยหรือที่พักสำหรับการกักกันโรค หรือแม้กระทั่งการบริจาคเงินเหล่านี้เป็นเรื่องที่ธุรกิจขนาดใหญ่สามารถสนับสนุนการแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศในช่วงนี้ได้ และเมื่อประเทศฟื้นฟูเศรษฐกิจกลับมาได้ธุรกิจขนาดใหญ่ก็จะสามารถกลับมาทำอะไรได้เช่นเดิม เป็นต้น

การกำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศไทย ในระยะต่อไป ถือได้ว่ามีความท้าทายอย่างยิ่งยวดการพลิกฟื้นเศรษฐกิจให้กลับคืนสู่สภาพเดิมหรือดีขึ้น ในสถานะที่เศรษฐกิจทั่วโลกซบเซา การปรับค่านิยมหรือปรับแนวทางการดำเนินชีวิตแบบใหม่ให้กับประชาชนในสังคม โดยให้ยึดหลักความพอเพียงและการพึ่งพาตนเองให้มากขึ้น การคืนความสมดุลให้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างยั่งยืน เหล่านี้เป็นโจทย์ที่ท้าทายและต้องใช้พลังความร่วมมือจากหลายฝ่ายไม่เพียงแต่ภาครัฐเท่านั้น ภาคเอกชนและภาคประชาชนก็เป็นพลังสำคัญและทวีบทบาทสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ

ดังนั้น เพื่อให้ตอบสนองต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป และรับมือกับสถานการณ์ที่พลิกโฉมไปเป็นอันมากในอนาคต แผนพัฒนาในระดับต่างๆ จำเป็นต้องมีการปรับปรุงทิศทางและแนวทางใหม่ ซึ่งสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) อยู่ระหว่างทบทวนและปรับแผนแม่บทตามยุทธศาสตร์ชาติในส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยต้องปรับจุดเน้น ตัวชี้วัด และแนวทางของแต่ละแผนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และอาจจำเป็นต้องมีแผนแม่บทเพื่อรองรับการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมหลังสถานการณ์โควิดในระยะสั้น ในลักษณะที่เป็นแผนรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่ปกติ เพื่อให้การพัฒนาประเทศดำเนินต่อไปได้ (Contingency Plan)

สำหรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 นั้น ในส่วนของทิศทางและแนวทางในภาพรวมยังคงมีความเหมาะสม ไม่ได้ขัดแย้งกับสถานการณ์และบริบท

ที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนการพัฒนาในระยะครึ่งหลังของแผนฯ จำเป็นต้องเลือกประเด็นการพัฒนาที่ต้องเร่งดำเนินการเร่งด่วนในระยะสั้น และประเด็นที่ต้องเร่งดำเนินการโดยเร็วเพื่อวางรากฐานสำหรับระยะยาวมาดำเนินการก่อน ในส่วนของการใช้เงินกู้วงเงิน 1 ล้านล้านบาท สำหรับเป็นหัวเชื้อในการฟื้นฟูประเทศในระยะสั้น รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณสำหรับปีงบประมาณ 2564 และต่อเนื่องไปยังปี 2565 ก็จำเป็นต้องเปลี่ยนจุดเน้นและต้องเป็นไปในแนวทางที่สอดคล้องกับหลักการและแนวทางการพัฒนาประเทศในระยะต่อไปเช่นกัน ทั้งนี้ ประเด็นการพัฒนาที่ได้พิจารณาทบทวน เพื่อเร่งขับเคลื่อนในช่วงครึ่งหลังแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 และการปรับแก้แผนแม่บทตามยุทธศาสตร์ชาติต่างๆ เหล่านี้ จะถูกนำไปพิจารณาในการกำหนดกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ต่อไปด้วย

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

962 ถนนกรุงเกษม แขวงวัดโสมนัส เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ 10100

☎ 0 2280 4085

📠 0 2281 9705

🌐 www.nesdc.go.th